

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 556
Παρασκευή,
22 Ιουλίου 1994
Δρχ. 300

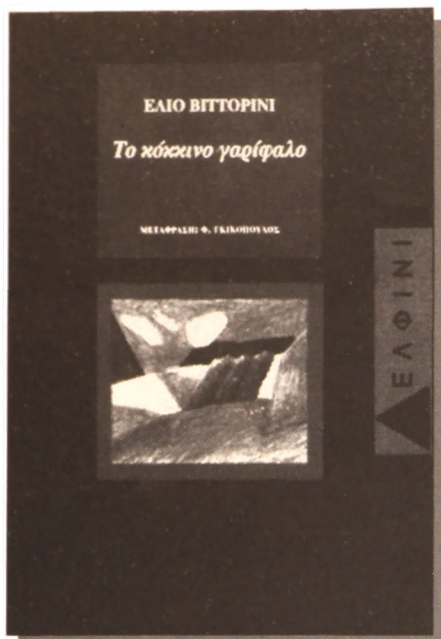
20 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Είκοσι χρόνια μετά τη μεταπολίτευση, οι πολίτες απομακρύνονται από την πολιτική, αμφισβητούν τις προθέσεις των κομμάτων, λοιδορούν τις επιλογές τους και εκφράζουν τη δυσαρέσκειά τους με ποικίλους τρόπους: από τη μη συμμετοχή στις κομματικές διεργασίες ως την προνομιόφιλη φορέων που γελοιοποιούν την πολιτική λειτουργία.

Η ΧΡΕΩΚΟΠΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

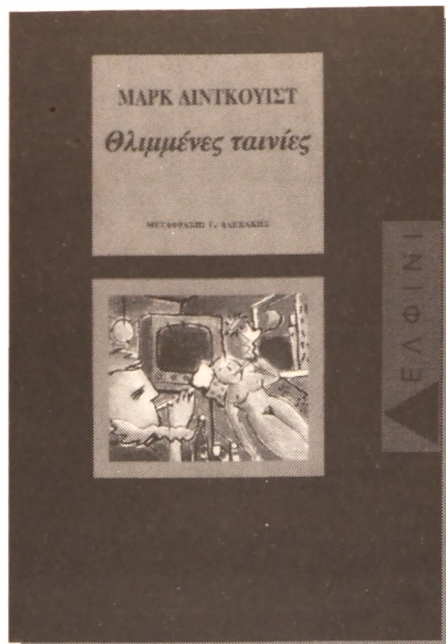

ΕΛΙΟ ΒΙΤΤΟΡΙΝΙ ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΓΑΡΙΦΑΛΟ

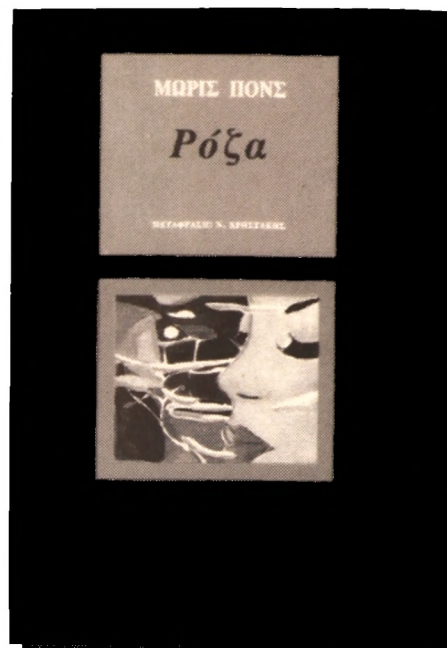
Ένα βιβλίο γραμμένο την εποχή του ιταλικού Φασισμού, παράδοξως, αποδεικνύεται επίκαιρο

ΜΑΡΚ ΛΙΝΤΚΟΥΙΣΤ ΘΛΙΜΜΕΝΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ

Τρελές και ξέφρενες περιπλανήσεις στην άγρια ομορφιά του σύγχρονου Λος Άντζελες

ΜΩΡΙΣ ΠΟΝΣ ΡΟΖΑ

Ένα φιλήσυχο σώμα στρατού σε μια εξωφρενική σχέση με το θελκτικό σώμα μιας γυναίκας

Το χρώμα της εποχής

είναι το χρώμα

των διακοπών

και της θάλασσας

Χαρείτε το

συντροφιά με πολλά Δελφίνια

Καλό
Καλοκαίρι

ΕΛΣΑ ΣΤΑΓΚΟΥ ΓΙΑ ΣΕΝΑ

Ένας γλυκός, χρωματιστός και τρυφερός λόγος αγάπης

Η μοναξιά κι η καθημερινότητα των ανθρώπων, ο έρωτας, η νίκη τους απέναντι στον χρόνο

ΓΙΟΒΑΝΝΑ ΒΑΜΜΕΝΟΣ ΗΛΙΟΣ

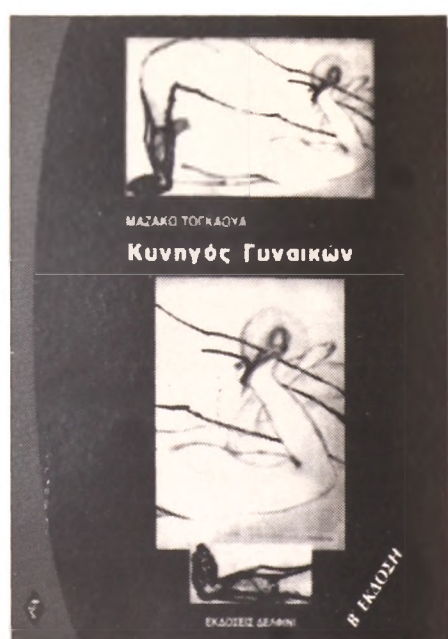
Σε μια προσπάθεια αναβίωσης του Ζορμπά μπλέκονται σύγχρονα πρόσωπα και πράγματα

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΝΤΟΔΗΜΟΣ Ο ΓΙΟΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ 'ΧΕΤΕ

Το μεγαλείο του γιαπωνέζικου αισθησιασμού σ' ένα κυνηγητό που μοιάζει φαύλος κύκλος

ΜΑΖΑΚΟ ΤΟΓΚΑΟΥΑ ΚΥΝΗΓΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

...οι χρόνια μετά τη μετα-
...ίτευση, φτάσαμε στο ση-
...ο, σήμερα, πολιτικοί απ'
...το φάσμα να υποστηρί-
...πως το πολιτικό σύστη-
...νοσεί, αδυνατεί να δώσει
...εις, να εμπνεύσει και
...οχεται μια σοβαρή κρίση
...ιμότητας και νομιμοποί-
...ς. Οι πολίτες α-πομακρύ-
...ται από την πολιτική, αμ-
...βητούν τις προθέσεις
...κομμάτων, λοιδορούν
...επιλογές τους και εκφρά-
...ν τη δυσaréσκειά τους
...οικίλους τρόπους: από
...η συμμετοχή στις κομ-
...κές διεργασίες μέχρι την
...οδότηση φορέων που
...οιοποιούν την πολιτική
...ουργία.

...οι χρόνια μετά: από τον
...αμανή στον... Λεβέντη,
...τα οράματα στην έξοδο
...ύνου στον χαβαλέ! Μ'
...ό το πνεύμα, το **ΑΝΤΙ**
...χειρεί, σήμερα, μια ανα-
...ία του μεταπολιτευτικού
...ιτικού σκηνικού. Γρά-
...ν ο Τάσος Παππάς και ο
...ήτρης Παπαναγιώτου.
...ο Δημήτρης Χατζόπου-
...σκιτσάει επικαλούμε-
... (παραναγιγνώσκοντας)
... Αριστοφάνη.

Α. 17-22

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ	4
ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ	5
<i>Κόμικς του Γ. Φιλιδιάκου</i>	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	6
<i>Αντήνων</i>	
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	8
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	13
BLACK OUT	16
<i>Π. Μεθενίτης</i>	
ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ	29
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	35
<i>Γ. Αρκουλή</i>	
20-21	40
<i>Ακης Μπογιατζής</i>	
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	41
ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ	12
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	43

14 ΠΡΟΣ ΡΑΓΔΑΙΑ ΟΛΙΓΟΠΩΛΙΑΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΜΜΕ

Ο λόγος για τα ΜΜΕ, για τα οποία ιδρύθηκε μέχρι και ξεχωριστό υπουργείο! Το ΠΑΣΟΚ, με την ψήφο όρων των κομμάτων της Βουλής (πλην ΚΚΕ), πέρασε σειρά νόμων για τα ΜΜΕ, που διακρίνονται από απροκάλυπτο φιλομονοπωλιακό πνεύμα. Η Φανή Πετραλιά, μέλος του Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ, τοημά να θίξει όσα συζητούνται υπογείως...

24 ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ: ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ Ακόμη κι αν ο δήμαρχος

προβλήεται ως επιλογή των «τοπικών κοινωνιών»

ακολουθεί ο υποψήφιος νομάρχης ως αποτέλεσμα

συμβιβασμών κορυφής. **26** ΟΡΑΜΑ ΕΚΣΥΓΧΡΟ-

ΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ Πώς θα προχωρήσει η Ειδή-

δα ως ισότιμο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Γράφει

ο Φ. Πιέρρος. **36** ΤΕΛΕΙΩΣΕ! ΤΟ ΠΗΡΕ Η ΒΡΑΖΙΛΙΑ...

Δεν παίξαμε στον τελικό με τη Βραζιλία. Παίζουμε

στα νησιά Φερόε... Θυμόμαστε τις τεσσάρες; Γράφει

ο Μιχάλης Σηφάκης. **44** ΜΑΝΙΑ ΜΕΛΑΝΗΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑΣ Γιατί τα μέσα ενημέρωσης δεν μπο-

ρούν να κάνουν ούτε μια θετική προσφορά στο κοι-

νωνικό σύνολο; Γράφει ο Π. Μαρτινίδης.

Περίοδος Β' • Έτος 21ο • Τεύχος 556 • Παρασκευή 22 Ιουλίου 1994 • Δρχ. 300

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Πάνος Κωνσταντόπουλος - ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν -

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιαλίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 3.400 δρχ., Ετήσια 6.800 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 25.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 6.100 δρχ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ -

ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 27 δολλ., Ετήσια: 54 δολλ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 30 δολλ., ετήσια 60 δολλ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 300, ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλυκταή και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΤΕΛΟΣ ΕΠΟΧΗΣ

ΟΙ ΕΠΕΤΕΙΑΚΕΣ εκδηλώσεις και τα αφιερώματα στην 20χρονη κυπριακή τραγωδία υπενθυμίζουν έντονα το τρομακτικό κόστος που κατέβαλε η χώρα και ο ελληνισμός για την αποκατάσταση του κοινοβουλευτικού καθεστώτος και την εγκαθίδρυση ενός εκσυγχρονισμένου πολιτικού συστήματος που θεσμικά συμβάδιζε σε μεγάλο βαθμό με τις μεταπολεμικές δυτικές δημοκρατίες. Η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και η μετέπειτα ένταξη των χωρών της Ιβηρικής Χερσονήσου που κι αυτές βγήκαν από μακρόχρονες δικτατορίες, έδωσαν στο δυτικό ευρωπαϊκό χώρο θεσμική πολιτική ομοιογένεια με πανομοιότυπους κανόνες του παιγνιδιού, αλλά δεν απάλειψαν τις ουσιαστικές διαφορές του Νότου της Ευρώπης. Εντούτοις, το νέο αυτό περιβάλλον όχι μόνο ανάγκασε σε προσαρμογές συμπεριφοράς αλλά και αποτέλεσε το διαρκές εξωτερικό ερέθισμα, τον έξωθεν καταλυτικό παράγοντα οιασδήποτε εκσυγχρονιστικής προσπάθειας.

Η ΕΛΛΑΔΑ βγήκε μεν απ' την απομόνωσή της, αλλά η εσωτερική πολιτική της διαδρομή όλα αυτά τα χρόνια χαρακτηρίστηκε από πολλές "ιδιομορφίες" και κυρίως από την ανικανότητα προσαρμογής του πολιτικού συστήματος στις νέες κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες και στις απαντήσεις του νέου διεθνούς περιβάλλοντος. Υπήρξαν επώδυνες οι διαψεύσεις των ανεφάρμοστων και υπερφίαλων πολιτικών "οραμάτων" που πρόβαλε το ΠΑΣΟΚ, αφόρητος και φθοροποιός ο άκρατος λαϊκισμός του. Υπήρξαν, στον αντίποδα, αντίστοιχες διαψεύσεις για την ικανότητα ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού του συντηρητικού χώρου υπό την Ν.Δ. **ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ** εσωτερικής λειτουργίας των κομμάτων και διαμόρφωσης της πολιτικής τους, προβλήματα ηγεσίας και διαδοχής, προβλήματα εθνικά, ανικανότητα αποτίναξης πελατειακών πρακτικών, ανικανότητα του κυβερνάν, κατάρρευση της Αριστεράς και συρρίκνωση της ιδεολογικής και πολιτικής της απήχησης αποτελούν ορισμένους από τους αποφασιστικούς εσωτερικούς παράγοντες που έχουν οδηγήσει σήμερα σε μια εμφανή κρίση της πολιτικής και των πολιτικών κομμάτων.

Η ΚΡΙΣΗ αυτή σηματοδοτεί και την ολοκλήρωση του πολιτικού κύκλου της μεταπολίτευσης. Έχει ήδη επισημανθεί και συνέχεια επιβεβαιώνεται από ορισμένους δείκτες. Οι σφυγμομετρήσεις δείχνουν όλο και σαφέστερα την έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών στα πολιτικά κόμματα και στην ικανότητα τους να ηγηθούν της κοινωνίας και να λύσουν τα δύσκολα προβλήματα. Τα αποτελέσματα των πρόσφατων ευρωεκλογών κατέγραψαν αρκετές τάσεις αλλά τα μηνύματα δεν φαίνεται να έχουν "ληφθεί". Ακινησία, έλλειψη σοβαρού προβληματισμού και συλλογικών επεξεργασιών στα κόμματα πιστοποιούν την ανάγκη μιας ριζικής πολιτικής αλλαγής που τα χαρακτηριστικά της είναι δύσκολο να προσδιοριστούν.

ΤΟ ΒΕΒΑΙΟ είναι ότι με την απουσία μιας ουσιαστικής παρέμβασης και προσανατολισμού των μεγάλων πολιτικών φορέων και της μικρής εμβέλειας της δημοκρατικής εκσυγχρονιστικής Αριστεράς (ΣΥΝ), στο πολιτικό σκηνικό μπορεί να συντελεστούν ανεπιθύμητες εξελίξεις τύπου Ιταλίας ή άλλων ενδογενών ιδιομορφών συνδυασμών. Τότε θα είναι αργά.

ΠΡΟΕΧΕΙ, λοιπόν, ιδιαίτερα σε επετειακές στιγμές, να "σκεφτούμε" πρωτοβουλίες και λύσεις εφόσον η διάγνωση της κατάστασης γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτή.

ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ χωρίς να διαγράφεται με σαφήνεια η ΝΕΑ.

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Του Γιώργου
Φιλιππίδου

After twenty years (συνέχεια)

ΤΟ ANTI αφιέρωσε το προηγούμενο τεύχος του στα εικοσάχρονα της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο. Για να υπομνήσει, μάλιστα, ότι το «έργο» αυτό δεν είναι μόνο τουρκικό –μια και η διεθνής κοινότητα «δεν κάνει τίποτε στην πράξη για να θέσει τέρμα στην τουρκική παρανομία» (Κ. Καραμανλής)– στέγασε το όλο αφιέρωμα κάτω από τον τίτλο: ΚΥΠΡΟΣ: TWENTY YEARS AFTER... Η αγγλική είναι η γλώσσα της διεθνούς κοινότητας.

ΝΑΙ, οι ευθύνες για τη μαύρη αυτή εικονομαχία ανήκουν σε πολλούς:

ΣΤΟΥΣ συμμορίτες, πριν απ' όλα, της 21ης Απριλίου, αφού, με το άθλιο πραξικόπημά τους, προσέφεραν στην Άγκυρα («σε ασημένιο δίσκο»...) το πρόσχημα που χρόνια αναζητούσε, για να εισβάλει στο νησί.

ΑΛΛΑ και στον πρόεδρο Μακάριο, ο οποίος, παρά την πολιτική του διαίσθηση, βαρύνεται –για την περίοδο που προηγείται της εισβολής– με τρία κεφαλαιώδη σφάλματα: α) Για την άκαιρη υποβολή προτάσεων (13 σημεία), με στόχο τη μεταβολή του συμβατικού καθεστώτος. Οι προτάσεις αυτές, όμως, απορρίφθηκαν από την Άγκυρα και δημιούργησαν τους πρώτους τουρκικούς «θύλακες» στην Κύπρο. (Στην προκειμένη περίπτωση, ο Μακάριος έπεσε στην «παγίδα» του σερ Άρθουρ Κλαρκ, ύπατου βρετανού αρμοστή στη Λευκωσία). β) Για την αδυναμία του να βρει μια κάποια «εφικτή λύση», στο πλαίσιο των διακοινοτικών συνομιλιών (1968-74), αν και μοναδικό αντικείμενό τους ήταν το καθεστώς της τοπικής αυτοδιοίκησης. (Κεντρικό αίτημα του Ντενκτάς, τότε, ήταν η τουρκική τοπική αυτοδιοίκηση να εξαρτάται από την τουρκική κοινοτική συνέλευση και όχι από το κυπριακό υπουργι-

κό συμβούλιο, όπου οι Έλληνες διέθεταν πλειοψηφία). Αποτέλεσμα: Να χαθούν πολλές ευκαιρίες, στα επτά αυτά χρόνια, για να απαλειφθούν οι «θύλακες» και να αποκατασταθεί η ενότητα του κυπριακού κράτους. γ) Για την επιστολή του προς Γκιζίκη, με την οποία ζητούσε την ανάκληση των «στελεχούντων την Εθνικήν Φρουράν αξιωματικών εξ Ελλάδος»... Η τραγωδία είναι ότι κανένα πολιτικό κόμμα (ούτε το μετριοπαθές και νηφάλιο ΑΚΕΛ) δεν σκέφθηκε να αποθαρρύνει τον Μακάριο από την ενέργειά του αυτή, η οποία, εκ των πραγμάτων, ενείχε το στοιχείο του απαντητικού χτυπήματος, από την πλευρά της χούντας. [Ο Μακάριος, μέσω του προσωπικού γραμματέα του, κοινοποίησε το περιεχόμενο της επιστολής προς Γκιζίκη στον Κωνσταντίνο, στο Λονδίνο, και στον Καραμανλή, στο Παρίσι. Ο Καραμανλής –αναφέρει σχετικά ο Κ.Μ. Γουντχάους– ρώτησε τον απεσταλμένο αν ο Μακάριος είχε λάβει μέτρα, ώστε να ασφαλίσει τα νώτα του από ενδεχόμενη αντίδραση του Ιωαννίδη... Όταν εκείνος απάντησε ότι τέτοια μέτρα δεν είχαν ληφθεί, ο Καραμανλής σχολίασε λέγοντας ότι «τόσο ο Μακάριος, όσο και η Κύπρος έμπαιναν σε μια καινούργια περιπέτεια»...].

Η ΕΥΘΥΝΗ, όμως, βαρύνει, κυρίως, την Άγκυρα, η οποία, παρά τη βάρβαρη εισβολή της, τον βιασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη λαφυραγωγία, την καταλήστευση ελληνικών περιουσιών και τον αφανισμό –στα κατεχόμενα– κάθε ελληνικού πολιτιστικού στοιχείου, εξακολουθεί να παραβιάζει όλους τους κανόνες του διεθνούς δικαίου. Ο Μπουλέντ Ετζεβίτ, ο πρωθυπουργός της εισβολής, σε συνέντευξή του στο ΡΙΚ, έφθασε να υποστηρίξει ότι η τουρκική εισβολή έφερε στο νησί όχι μό-

νο «ησυχία, τάξη και ασφάλεια», αλλά και ευημερία! Απόδειξη: Το υψηλό βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων της Κύπρου και το «σχετικά υψηλό» επίπεδο των Τουρκοκυπρίων! Ο Ετζεβίτ υποστηρίζει και κάτι ακόμα: Ότι αν η Κύπρος ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τότε ολόκληρη η Κύπρος θα καταστεί ελληνική.

ΕΥΘΥΝΗ υπέχει και η διεθνής κοινότητα και, ειδικότερα, οι δυνάμεις εκείνες που ενώ «θα μπορούσαν να υποχρεώσουν τη Τουρκία να σεβασθεί τις διεθνείς υποχρεώσεις της, όχι μόνο δεν το κάνουν, αλλά στην ουσία επιβραβεύουν τη συμπεριφορά της». Από τις δυνάμεις αυτές, την κύρια ευθύνη φέρουν η Βρετανία, η οποία –έτσι 1994– εξακολουθεί ν' «ανησυχεί» τις βάσεις της (ενώ ξέρει ότι, σε περίπτωση ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι βάσεις αυτές θα ενσωματωθούν στο ευρωπαϊκό σύστημα ασφαλείας και, φυσικά, οι ΗΠΑ, οι οποίες εξακολουθούν να προσβλέπουν στην Τουρκία υπολογισμούς και ιδεοληψίες της εποχής του ψυχρού πολέμου.

Η ΣΕΙΡΑ των ευθυνών είναι ατελείωτη. Και βέβαια, στα αρνητικά της μαύρης εικονομαχίας, δεν είναι δυνατόν να μη συμπεριλάβουμε την απουσία ενιαίας στρατηγικής μεταξύ Αθηνών και Λευκωσίας, αλλά και τη διάσπαση, κάθε τόσο, του εσωτερικού μας μετώπου, στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Έρθε εποχή, όπου η Λευκωσία διακήρυττε (για να θυμηθούμε την Ανταρσία του Ανούιγ) ότι «η Αθήνα χρειάζεται τώρα έναν ηγεμόνα χωρίς παρελθόν», ενώ από την πλευρά της η Αθήνα, επιδιόκνυε την ανακάλυψη «νέων προαιώνιων εχθρών», στα βόρεια σύνορά μας... Πότε έβλαψε την κυπριακή υπόθεση αυτή η πληγή που λέγεται «θέμα Σκοπίων»; Και πόσο μας απομόνωσε από τους ευρωπαίους εταίρους μας;

ΠΕΡΑ, ΩΣΤΟΣΟ, από τον όποιο επιμερισμό ευθυνών, πέρα από καταγγελλόμενους ή αναθέματα, το ερώτημα που εξακολουθεί να πλανάται και να βασανίζει όλους μας, παραμένει ένα: Τώρα τι κάνουμε; Κάποιοι, στη Λευκωσία (και, βέβαια, υποστηρίζουν ότι, ύστερα από τον εικοσάχρονο αρνητική εμπειρία, είναι καιρός να σταματήσουμε κάθε επαφή με τα Ηνωμένα Έθνη, κάθε διαπραγματεύση με τον Ντενκτάς (ακριβέστερα με την Άγκυρα)... Και κάποιοι άλλοι αποφανόμενοι ότι, επιτέλους, «δεν είμεθα και τόσο άσχημα» («η οικονομία πάει καλά»!) και ότι «αντί μια κακή λύση, καλύτερα καμιά λύση». Αλλά η ακινησία ισοδυναμεί με θά-

ο. Η Κύπρος έχει κάθε λόγο να κρατά εθνικό της θέμα σταθερά στο διεθνές σκηνικό, προβάλλοντας και εμμένοντας δίκαιό της. Σήμανε η ώρα για μια νέα σπάθια, για μια νέα σταυροφορία, μια νέα ενότητα. Ο αγώνας οπωσδήποτε συνεχίζεται....

Α ΑΠΟ τα γεγονότα του Δεκαπενθη-
του είναι και η σύνοδος –επιτέλους– της
τρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, η
ία επρόκειτο να αρχίσει χθες (Πέ-
), για να συνεχισθεί σήμερα, Παρα-
ή. Αρχικό αντικείμενο της συνόδου
«η ανάλυση των αποτελεσμάτων των
σφατων ευρωεκλογών» και, πιο συγκε-
μένα, γιατί το ΠΑΣΟΚ έχασε 800.000
ψφοφόρους και ποιος ευθύνεται και αν
ρα από τους υπουργούς, τους βουλευ-
τα οργανωτικά στελέχη, τα απλά μέλη
κυβερνώντος κόμματος, κ.λπ.– ευθύ-
αι και ο αρχηγός! Αλλά ο αρχηγός τα
ίφερε –μέσω σειράς αναβολών– ώστε
τα της συνόδου να είναι όχι μόνον τα
τελέσματα των ευρωεκλογών, αλλά
ο πρόσφατος ανασχηματισμός, και η
ίσταση της οικονομίας, και η προστα-
του περιβάλλοντος, και οι σχέσεις
ργών με την εκλογική τους πελατεία
φυσικά, οι προσεχείς δημοτικές εκλο-

ΤΙΣ εκλογές αυτές θα υπάρξουν, βέ-
αι, και πάλι οι θεωρητικές «σορτίτες»
κ. Α. Τσοχατζόπουλου (περί «νέας πο-
τής προοπτικής» και περί «προτεραιο-
ς» που έχουν όχι τα πρόσωπα, αλλά η
μέρωση της κοινωνίας», κ.λπ.). Αλλά ο
πληρωτής υπουργός Εσωτερικών κ. Γ.
καλάκης –άνθρωπος πρακτικός, και,
να βαθμό όμως– αισθάνθηκε την ανά-
να προϋδεάσει από τώρα τα μέλη της
όδου, για τους πραγματικούς στόχους
κυβερνώντος κόμματος και, κυρίως,
δώσει μια εκ προοιμίου απάντηση
ς εκσυγχρονιστές του ΠΑΣΟΚ, που
ύν για ανάγκη «υποψηφίων ευρύτερης
δοχής». Δεν είναι δυνατόν –δήλωσε– η
υμβήθρα του δημοκρατικού εκλογικού
ιατος να χρησιμοποιηθεί ως «κολυμβή-
του Σιλβάμ», για να εξαγνισθεί «ο
ισοσδήποτε, για όποιες πολιτικές έχει
ομόσει και έχει χρεωθεί μέχρι σήμε-
.. Άλλο τόσο «δεν είναι δυνατόν κάποι-
ου απεβλήθη από τον δικό του χώρο να
ζητεί μια άλλη πόρτα, που δεν του ανή-
για να ξαναμπεί στο πολιτικό παιγνί-
.. Καταλάβετε, μήπως; Κατά τον κ. Δα-
λάκη, αυτόν τον σταυροφόρο της ιδεο-
ικής και κομματικής καθαρότητας του

ΠΑΣΟΚ, η κ. Μαρία Δαμανάκη προσπα-
θεί να «εξαγνισθεί» χτυπώντας την πόρτα
του ΠΑΣΟΚ, που, φυσικά, «δεν της ανή-
κει»! (Και, φυσικά, κάπου ψευδόμενος,
υποστηρίζει ότι η πρώην πρόεδρος του Συ-
νασπισμού «απεβλήθη από τον δικό της
χώρο»!). Κατά τα άλλα ο κ. Δασκαλάκης
διαβεβαιώνει –πώς μετριέται η υποκρι-
σία;– ότι «αν η κ. Δαμανάκη προκύψει από
την κοινωνία», τότε «καμία αντίρρηση»!

ΚΑΙ ΕΝΩ η νομαρχιακή επιτροπή Α'
Αθήνας του ΠΑΣΟΚ οργάνωσε συνδιά-
σκεψη για την αυτοδιοίκηση (και για τον
τρόπο επιλογής των υποψηφίων, κ.λπ.), ο
κ. Δ. Μπέης άρχισε να ξιφουλκεί εναντίον
άλλων συντρόφων του, οι οποίοι διαδί-
δουν ότι, τελικά, αυτοί θα προκριθούν,
ενώ ο ίδιος υποστηρίζει ότι, με βάση πρό-
σφατα γκάλοπ, έρχεται πρώτος στις προτι-
μήσεις των Αθηναίων!

ΠΕΡΑ ΑΠΟ τη σύνοδο της Κεντρικής
Επιτροπής, ένα άλλο σημαντικό γεγονός
ήταν η συνεδρίαση της επιτροπής οικονο-
μικών υποθέσεων, η οποία, αφού υπολόγι-
σε ότι το έλλειμμα του φετινού προϋπολο-
γισμού θα ξεπεράσει τα 400 δις., αποφά-
σισε να προχωρήσει, το ταχύτερο, στις
διαδικασίες πώλησης του 25% των μετο-
χών του ΟΤΕ, μέσω του ελληνικού και ξέ-
νων χρηματιστηρίων.

ΚΑΠΟΙΟΙ, βέβαια, υπέμνησαν, την προε-
κλογική δέσμευση του ΠΑΣΟΚ («ο ΟΤΕ
αποτελείται από μία και μόνη μετοχή, η
οποία ανήκει στο δημόσιο», κ.λπ.), αλλά
είπαμε: Άλλο πράγμα όταν οι ιδιωτικοποι-
ήσεις γίνονται επί Νέας Δημοκρατίας –τό-
τε «ιδιωτικοποίηση» σημαίνει «απεμπόλη-
ση του εθνικού πλούτου» κ.λπ.– και άλλο
όταν οι ιδιωτικοποιήσεις γίνονται επί
ΠΑΣΟΚ. Τότε, όλα εξαγνίζονται. Ακόμα
και εάν ολόκληρο το προϊόν της πώλησης
του 25% των μετοχών διατεθεί όχι «για την
ανάπτυξη του Οργανισμού», αλλά για την
κάλυψη της «μαύρης τρύπας» του προϋπο-
λογισμού. Θυμάσθε την πρόσφατη τηλεο-
πτική εμφάνιση Τσοχατζόπουλου - Παπα-
κωνσταντίνου και τους «λόγους παραμυ-
θίας» του δεύτερου προς τον πρώτο ότι, οι
800.000 ψηφοφόροι που έχασε το
ΠΑΣΟΚ και οι 600.000 ψηφοφόροι που
έχασε η Νέα Δημοκρατία θα επιστρέ-
ψουν, αργά ή γρήγορα, στα δύο αυτά κόμ-
ματα, εφόσον η πολιτική τους είναι ίδια ή
περίπου ίδια;... (Τώρα δεν θεωρείται
έγκλημα καθοσιώσεως ακόμα και αν επι-
τραπεί σε ιδιώτες να γίνουν συνεργάτες
της... ΔΕΗ, εφόσον προσφέρονται να πα-
ράγουν κάποια ποσότητα ηλεκτρικής
ενέργειας... Πού να παραθερίζεις, φίλτα-

τε κύριε Μάνο; Και τι θα μπορούσαν να
σου πουν κάποιοι αξιοπρεπείς εκδότες --
τι Έθνος, τι Νέα, τι Ελευθεροτυπία;...), οι
οποίοι τώρα σιωπούν, ενώ πριν εννέα μή-
νες, ήταν έτοιμοι να τραβήξουν το σχοινί
της αγχόνης σου;...

ΣΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ που επισκο-
πούμε, οι υπουργοί Εξωτερικών της Γερ-
μανίας, της Γαλλίας και της Βρετανίας
επανήλθαν (στη σύνοδο των «Δώδεκα»,
στις Βρυξέλλες) στο θέμα του ελληνικού
εμπάργκο κατά της Πρώην Γιουγκοσλαβι-
κής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Σχε-
δόν ταυτόχρονα, ο πρόεδρος Κ. Γκλιγκό-
ρφ διαδήλωσε την προθυμία του να έλθει
στην Αθήνα για έναν απ' ευθείας διάλογο
με τον πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου.
Πλην οι απαντήσεις μας ήταν απαντήσεις
ενός έθνους που δεν συνομιλεί με «ξυπό-
λητους» (κατά την προσφυά έκφραση του
κ. Α. Σαμαρά). Στην πρόταση Γκλιγκόρφ
–απεφάνθη ο κυβερνητικός εκπρόσωπος
κ. Β. Βενιζέλος– «δεν υπάρχει τίποτε το
καινοφανές». [Την ίδια στιγμή, οι αστρο-
νόμοι κατέγραφαν την πρόσκρουση του
πρώτου μέρους του κομήτη «Σουμέικερ -
Λέβι» πάνω στον «Δία», τον μεγαλύτερο
πλανήτη του ηλιακού μας συστήματος...].
Όσο για το ενδεχόμενο άρσης του ελλήνι-
κού εμπάργκο κατά της ΠΓΔΜ, η ελλήνι-
κή απάντηση ήταν ότι η πρόσφατη διακο-
πή των διαπραγματεύσεων στη Νέα Υόρ-
κη έγινε με υπαιτιότητα των Σκοπίων (λό-
γω εκλογών) και ότι, όπως και αν έχει το
πράγμα, η ελληνική κυβέρνηση επιθυμεί
και αυτή την εξεύρεση μιας δίκαιης λύσης
στο ζήτημα αυτό.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, είναι οπωσδήποτε εν-
θαρρυντικό ότι η Ελλάδα δέχθηκε την
άμεση χορήγηση 15 εκατ. ECU της κοινο-
τικής βοήθειας προς την Αλβανία (συνολι-
κού ύψους 35 εκατ. ECU), υπό την αίρεση
ότι οι «Δώδεκα», με κοινό διάβημά τους
στην αλβανική κυβέρνηση, θα της ζητή-
σουν περισσότερο σεβασμό των ανθρωπί-
νων δικαιωμάτων και, ειδικότερα, των δι-
καιωμάτων της εκεί ελληνικής μειονότη-
τας. Φυσικά, η ενέργεια αυτή της κυβερ-
νητικής πλευράς εξόργισε τόσο την ηγεσία
της Νέας Δημοκρατίας, όσο –προπαντός–
την ηγεσία της Πολιτικής Άνοιξης, η οποία
μιλά για «επιβράβευση της ασυδοσίας του
ελληνικού καθεστώτος»... Πότε, επιτέλους,
θα λυτρωθούμε από αυτή την πλειοδοσία
σε στείρο φανατισμό και εθνικισμό;

ANTHNSΩP

ΑΝΤΙ

Θ έ σ ε ι ς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΕΣ

Στις 9 Ιουλίου, ο απερχόμενος πρύτανης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και νυν ευρωβουλευτής, κ. **Αντώνης Τρακατέλλης**, ανακοίνωσε στη διάρκεια συνέντευξης Τύπου «περιχαρής» ότι το ΑΠΘ μεγαλώνει τους χώρους του κατά 60.000 τετραγωνικά μέτρα.

Και όλα αυτά με προγράμματα της ΕΟΚ, τα οποία έτυχαν εκμετάλλευσης επί της δικής του θητείας. Έτσι, επεκτείνεται η Φυσικομαθηματική Σχολή, μεγαλώνει υπογείως η βιβλιοθήκη, κατασκευάζεται υπόγειο πάρκινγκ στην πλατεία του Χημείου κ.ά. Αυτό που δεν είπε στη συνέντευξη ο κ. πρύτανης και εντέχνως το παρέκαμψε είναι ότι στην καρδιά της Θεσσαλονίκης χτίζονται αυτή τη στιγμή 60.000 τ.μ. χωρίς την έκδοση καμιάς πολεοδομικής ή άλλης σχετικής άδειας. Είναι δηλαδή ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ. Στο παρόν σημείωμα θα ασχοληθούμε μόνο με την επέκταση της Φυσικομαθηματικής Σχολής, η οποία είναι έργο του Πάτροκλου Καραντινού, καθηγητού της Αρχιτεκτονικής Σχολής (έργα του τα αρχαιολογικά μουσεία Θεσσαλονίκης και Ηρακλείου Κρήτης). Το κτίριο, κατασκευή του Καραντινού, εξαφανίζεται λοιπόν από τις προεκτάσεις και μαζί του το εθιμοτυπικό που θέλει αρχιτεκτονικά έργα γνωστών αρχιτεκτόνων να σώζονται στο χρόνο και να θεωρούνται διατηρητέα κτίρια.

Ούτε όμως από Αρχιτεκτονική Επιτροπή (ΕΠΑΕ) πέρασε το συγκεκριμένο έργο, ούτε από την πολεοδομία με τον ασαφή και ακατάληπτο ισχυρισμό ότι η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης και το ΑΠΘ δεν θα πρέπει να περνούν από διαδικασίες πολεοδομικού γραφείου. (Η πολεοδομία αρκέστηκε να απαντήσει σε σχετικό ερώτημα ότι απλώς αυτή δεν έδωσε ποτέ και καμία έγκριση...). Σιγά μη νοιαστεί εξάλλου το ΑΠΘ για τις κυκλοφοριακές μελέτες που προέβλεπαν στη συγκεκριμένη «γωνία» την κατασκευή κόμβου. Σιγά μη νοιαστεί αν κρύβεται η θεά προς και από το θέατρο δάσους. Και σιγά μη νοιαστεί με τη γειτνίασή του με το κτίριο του Κεντρικού Νοσοκομείου που είναι διατηρητέο.

Και ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Θεσσαλονίκης;

Μα αυτόν δεν τον ρωτά κανείς πια σ' αυτή την πόλη, αφού απλούστερο θεωρείται ο καθένας να ακολουθεί την αυθαιρεσία του προηγούμενου... και τέλος ο κατήφορος δεν φαίνεται να έχει.

Ο καθένας στο οικοπέδό του κάνει ό,τι θέλει ερήμην οποιουδήποτε, έστω ενός υποτυπώδους σχεδιασμού ανάπτυξης της πόλης.

Κι ύστερα μας φτάνει οι συνοικιακοί οικοπεδούχοι, ενώ από καθέδρας θα μαστιγώνονται «οι αντιπαροχές»

και θα προβάλλεται η ποιότητα ζωής στα σχεδιαστήρια...

Α.Λ.

Ο «Μεγάλος Ηγέτης» **Κιμ Ιλ Σονγκ** είναι νεκρός. Η μεγαλοπρεπής εκφορά της σορού του εκλιπόντος προέδρου της Β.Κορέας και οι σκηνές ομαδικής υστερίας είναι δηλωτικά των «μεγάλων» δικτατόρων και της ολοκληρωτικής εξουσίας όπου τα πάντα ταυτίζονται μ' αυτήν, τα πάντα αρχίζουν και τελειώνουν μ' αυτήν και, κατά συνέπεια, η «απώλεια» πληγώνει. Ο «πόνος» του λαού είναι βαθύς, μαζί με εκείνων που επωφελούνται απ' τη της εξουσίας. Το «κενό», μεγάλο και δυσαναπλήρωτο.

Αλλά ο «Μεγάλος Ηγέτης» εφάρμοξε χαμογελών στο τεράστιο πορτραίτο κοσμούσε την οροφή της μαύρης λιμουζίνας. Για να «καθησυχάσει» το λαό του και να του υπενθυμίσει τη σιγουριά και την «ασφάλεια» που ένιωθε μαζί του και ταυτόχρονα, τη χρόνια αναπηρία του σταθεί μόνος του στα πόδια του, δημοκρατικά κι ελεύθερα. Έχασε την πατρική στοργή της εξουσίας που τον φρόντιζε και τον έπειθε «διά παντός μέσου». Και θρηνεί. Και δεν γνωρίζει το μέλλον. Προσδοκά στη συνέχεια και στη δύναμη της ιδέας Τσουσέ. Μοίρα των λαών που δεν γνώρισαν την ελευθερία ή την αντάλλαξαν με άλλα «αγαθά» ή την κατέταξαν χαμηλά στην κλίμακα των πολιτικών αξιών. Θρήνος και οδυρμός για μια «απώλεια» που την αισθάνεται ως πιο ισχυρότερη από την απώλεια των ελευθεριών, της δημοκρατίας, της αυτονομίας και του πολιτικού αυτοπροσδιορισμού. Ως τότε άραγε;

ΚΑΙ ΕΝΑ ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

ΕΝΑΣ «ΦΙΛΟΣ» ΑΠ' ΤΑ ΠΑΛΙΑ

«Αφηρέθη το οφφίκιον του Εξάρχου της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας από τον κ. Κωνσταντίνον Λούλη, επιχειρηματίου εν Βόλκω, δια σειράν ενεργειών αυτού στρεφόμενων εναντίον του τιμήσαντος αυτού διά τοιαύτης υψηλής εκκλησιαστικής διακρίσεως οικουμενικού θρόνου. Η ειδήση είναι παλιά (Νοέμβριος 1993) και μας την υπενθύμισε φίλος. Πρόκειται για τον νεαρό χρηματοδότη του Κ. Μητσοτάκη που τον αντιμετώπισε στέλνοντάς τον στο Άγιο Όρος ως διοικητή. Έφυγε μετά ολνύμενη θητεία, αφού πρώτα αναστάτωσε τη μοναστική πολιτεία. Ο κύριος αυτός είχε κάνει μάλιστα και μήνυση στο ΑΝΤΙ — που αθωώθηκε — επειδή το περιοδικό είχε δημοσιεύσει επιστολή μοναχού που τον κατέκαρε. Είχαμε αναφερθεί και στις χρηματιστικές του δραστηριότητες: αλλά σ' αυτό σιωπήσει... Είναι νέος και γιάπης!

Σ ΩΤΑ Η ΑΚΟΥΟΝΤΩΝ

Χρόνο τώρα, από τις στήλες του περιοδικού μας, καταγγέλλεται ο ΜΑ για τις μεθοδεύσεις του να επεκτείνει τις δραστηριότητές του με κατασκευές εις βάρος ενός ζηλευτού για την Αθήνα ελεύθερου χώρου: του Πάρκου Ελευθερίας. Στη δραστηριότητά του συμπλέουν πολλοί διάφοροι εκπρόσωποι της ελληνικής ζωής: Το ΤΕΕ και ο πρόεδρος του Λιάσκας, ο ΥΠΕΧΩΔΕ Κ. Λαλιώτης, ο αρχηγός της Ν.Δ. Μ. Εβερτ, η Α.Α.Ν. διά του κ. Μοσχονά, ο δήμαρχος της Αθήνας Α. Κουρής. Και όλα απ' όλα τα ΜΜΕ: εφημερίδες, ραδιοφωνικοί σταθμοί, τηλεοπτικά κανάλια... Ολοι αυτοί, σεβόμενοι και φοβούμενοι την παντοδυναμία του προέδρου του ΟΜΜΑ Χρ. Λαμπράκη, είτε συναινούν ανοιχτά (Εβερτ, Λαλιώτης) είτε συμπράττουν για ίδιον όφελος (Λιάσκας, ως εργολάβος του έργου Μουσικής) είτε σιωπούν αιδημόνως αφού σε άλλα επίπεδα παίζουν περισσότερο (περίπτωση του συνόλου των ΜΜΕ). Και τι λοιπόν για το συμφέρον των πολιτών της απεχθούς μετροπόλεως, της Αθήνας; Υποτίθεται ότι κοινωνικές οργανώσεις (Ε.Ε.), πολιτικά κόμματα, μέσα ενημέρωσης, όλοι αυτοί, σκίζονται για να βελτιώσουν καλύτερη τη ζωή μας, για να τακτοποιήσουν και να ρυθμίσουν σωστά τα της καθημερινότητάς μας. Όμως όλοι αυτοί, αποδεικνύεται από το μικρό περιστατικό της καταπάτησης και της καταστροφής του Πάρκου Ελευθερίας, ότι συμπράττουν σιωπηρά ή ανοιχτά, ακόμη κι όταν η καταστροφή ενόσ από τους ισχυρούς έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα του τόπου. Τόσο απλά είναι τα πράγματα. Ας αφήσουν λοιπόν να γίνει τα μεγάλα.

Ευχόμαστε από μας: Η πιο πρόσφατη φωτογραφία από την καταστροφή του Πάρκου Ελευθερίας. Ας τη δουν οι λίγοι αναγνώστες του **ΑΝΤΙ**. Οι λίγοι ξέρουν.

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΡΑΒΔΙ

Κατά τη συνεδρία με αριθμ. 14/13.4.1993, το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο αποφάσισε την αναγκαστική απαλλοτρίωση ακινήτου στο Μετς, που περικλείεται από τη λεωφόρο Αρδηττού και τις οδούς Θωμοπούλου - Κεφάλου - Κούτουλα. Στόχος της απόφασης ήταν η προστασία, συντήρηση και ανάδειξη, όπως και οι αρχαιολογικές ανασκαφές, του Ναού Αρτέμιδας Αγροτέρας. Ο χώρος αυτός είχε μεταβληθεί ήδη από παλαιά σε σκουπιδότοπο, όπως είχε επισημάνει ήδη από το 1922 ο Καμπούρογλου (*Αι παλαιαί Αθήναι*, σελ. 46) και εξακολούθησε να παρουσιάζει την ίδια μορφή ως σήμερα. Μετά την Απόφαση του ΚΑΣ ακολούθησε η Διυπουργική Απόφαση της Μελίνας Μερκούρη και του κ. Δ. Γεωργακόπουλου. Και ενώ η απόφαση έφθασε στο Εθνικό Τυπογραφείο για δημοσίευση στο ΦΕΚ, την ύστατη στιγμή διατάχθηκε από τον νέο υπουργό κ. Θ. Μικρούτσικο να αποσυρθεί και να αναπεμφθεί και πάλι στο ΚΑΣ, όπου συζητείται στις 26 τρέχοντος.

Αλλά το ΚΑΣ έχει ήδη αποφασίσει και βέβαια δεν συντρέχει κανένας λόγος να ξαναποφασίσει. Ή, μάλλον, συντρέχει λόγος για να ανακληθεί η παλαιότερη απόφαση (με υπογραφή της Μελίνας). Μεταξύ των ιδιοκτητών που θα θιγούν οι ιδιοκτησίες τους από την ανάδειξη του Ναού της Αρτέμιδος Αγροτέρας φέρεται ότι συμπεριλαμβάνεται και ο υπουργός Διον. Λιβανός, καινούργιο πρόσωπο στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Ο Καμπούρογλου βλέποντας τη μικρότερη τότε αθλιότητα του αρχαιολογικού χώρου έγραφε: «Ένας αρχαίος θεός ευρίσκεται στα σκουπίδια ... Και να μην συγκινηθή διά τον θεόν αυτόν ούτε ένας ποιητής, ούτε ένας καλλιτέχνης, ούτε ένας μουσικός!... ύστερα μάλιστα από τον τόσον θόρυβον των αρχαιολογικών συζητήσεων! Και να μην υπάγη κανείς να παραμερίση με το ραβδί του τα σκουπίδια, και με το ίδιο ραβδί του ύστερα να δείρη τον πρώτον αναρμόδιον που θα συναντήση!...».

Αλήθεια, ο αρμόδιος μουσικός υπουργός τι θα κάνει σήμερα; Θα διακινδυνεύσει το σπάσιμο του κεφαλιού του ή θα βάλει τα σκουπίδια στη θέση τους;

Γ.Μ.

ΑΝΤΙ

Θ έ σ ε 1 ς

ΦΙΜΩΣΤΕ ΤΟΥΣ!

• Την προηγούμενη εβδομάδα στα δελτία ειδήσεων παρακολούθησαμε μια σκηνή πρωτοφανούς βαρβαρότητας. Κατά την ακροαματική διαδικασία σε αμερικανικό δικαστήριο τρεις αστυνομικοί φίμωσαν (ναι, φίμωσαν με ταινία!) τον κατηγορούμενο, επειδή «διατάρασσε την ησυχία». Ο φίλος Βασίλης Ευαγγελίδης έστειλε στο **ΑΝΤΙ** το σχόλιο που ακολουθεί:

«Ας φαντασθούμε μια εκδοχή του κόσμου τέτοια, όπου η ανθρώπινη κοινωνία ζει με νόμους που η ίδια αποδέχεται και τηρεί. Σε μια τέτοια κοινωνία τα δικαστήρια είναι υπεύθυνα για την υπακοή στους νόμους του συνόλου. Εκεί έρχεται κάθε υπόθεση να εκδικαστεί και ανάμεσα σε όλους όσοι μιλούν απαραίτητη είναι η παρουσία του κατηγορούμενου, που οφείλει να απολογηθεί, να εξηγηθεί, να ομολογήσει ή να αρνηθεί.

Εδώ καλείστε να προετοιμαστείτε για την έξοδο από τον χώρο της φαντασίας ... Τι συμβαίνει όταν ανάμεσα στα αυτιά των δικαστών και στο λαρύγγι του κατηγορούμενου παρεμβάλλεται ένα σφιχτά φιμωμένο στόμα από πολλαπλώς περασμένη κολλητική ταινία; Αν προσθέσετε στην εικόνα ετούτη τρία πειθήνια αστυνομικά όργανα να περιτυλίγουν το στόμα του κατηγορουμένου, βρείτε μια κάμερα και παγώσετε το χρόνο, έχετε καλύψει το 1/60 περίπου ενός συμβατικού χρόνου για δελτίο ειδήσεων.

Δεν αμφιβάλλω πως αγριότερες από αυτήν σκηνές έχετε δει πολλές (στην οθόνη, το πιθανότερο). Πόσες όμως φορές έχετε ακούσει κάποιον να εκφέρει τα πρέποντα λόγια; Πόσες φορές ακούσατε να μιλά το πολιτικό ον - άνθρωπος; Γιατί θα πρέπει να μιλούν γι' αυτά οργανώσεις ανθρωπιστικές και όχι άτομα επιτέλους εξεγεργμένα; Γιατί δεν βλέπουν την οθόνη σαν αυτό που είναι: καθρέπτης όπου μέσα ο καθένας τους έχει φιμωθεί με κολλητική ταινία από αμερικανούς σερίφηδες σύμφωνα με εντολή αμερικανού δικαστή, ενώ υποτίθεται πως πρέπει και μπορεί να μιλήσει απολογούμενος;»

Βασίλης Ευαγγελίδης

ΠΑΚΕΤΟ ΝΤΕΛΟΡ 2

Επιτέλους, τέλος. Το πακέτο Ντελόρ 2 ανήκει στους Έλληνες. Κι όσο κάποιοι κυβερνητικοί εγκέφαλοι αναφέρονται στις εξ αυτού εισροές ως το φάρμακο διά πάσαν νόσον, τόσο κάποιοι εργολάβοι ακονίζουν τα μαχαίρια τους. Μήπως, τελικά, η Ελλάδα ανήκει στους εργολάβους;

ΕΣΤΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Εστία πολιτισμού; τετριμμένη έκφραση στην εποχή που οι λέξεις έχουν πολυχρησιμοποιηθεί. Τούτη τη φορά οι λέξεις μπορούμε να πούμε ότι αποδίδουν το νόημα.

Κατασκευάστηκε για να είναι εστία πολιτισμού. Στέγασε τα όνειρα των πρώτων φοιτητών της ελεύθερης Ελλάδας. Αργότερα δόθηκε σε πρόσφυγες για κατοικία. Μετά έγινε ταβέρνα. Μετά ερημώθηκε. Λίγες μέρες πριν από τον Απρίλιο του '67 αποδόθηκε και πάλι στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Οι εργασίες αποκατάστασης άρχισαν μετά το τέλος της 7ετίας. Και το '85 εγκαινιάστηκε ως συλλογή, ως μουσείο του Πανεπιστημίου, συμβάλλοντας στον εορτασμό: Αθήνα - Πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης. Το '87 φιλοξένησε αρκετές από τις εκδηλώσεις για τα 150 χρόνια του Πανεπιστημίου. Ύστερα αφέθηκε στην τύχη του. Πάει να πει ξεχάστηκε. Ελάχιστοι ενδιαφέρθηκαν για ύπαρξή του. Δεν είχε καν τηλέφωνο.

Το χειμώνα του '91, ανέλαβε τη διεύθυνσή του η Ιστορικός της Τέχνης Έλενα Γιατρά. Και το μουσείο ζωντάνεψε. Έτσι θα 'πρεπε να είναι όλα μουσεία. Θεατρικές παραστάσεις φοιτητών, μουσικές εκδηλώσεις, συμπόσια και συνέδρια και ως το φθινόπωρο εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές, φιλοξενούνται σ' αυτόν τον υπέροχο χώρο «στην ωραιότερη αυλή της Αθήνας». Κι έτσι, δίπλα σε εκθέματα, πορτραίτα πρυτάνεων και καθηγητών, ογκώδη συγγράμματα και επιστημονικά όργανα άλλων εποχών, μετατρέπουν το μουσείο σ' έναν εξαιρετικό χώρο συνάντησης.

Στις εποχές των μεγάρων και της απαστράπτουσας κενότητας, η σεμνότητα και η χάρη ξεχωρίζουν για όσους ενδιαφέρονται για την ουσία. Πηγαίνετε μια βόλτα στο παλιό Πανεπιστήμιο στην Πλάκα (Θόλου και Κλεψύδρας).

Αργυρώ Κωνσταντίνου

Φέτος το καλοκαίρι θα... φορεθεί πολύ το “ΣΚΙΣΜΕΝΟ ΨΑΘΑΚΙ” (το τελευταίο βιβλίο της Αλκυόνης Παπαδάκη)

Μια ζωή θυμάμαι τον
εαυτό μου να φτιάχνει στέκια
και καταφύγια για την ψυχή
μου. Κι εκεί που είναι όλα έτοι-
μα κι έχω αρχίσει να βολεύο-
μαι, εκεί που είναι τα πάντα τα-
κτοποιημένα και κάθομαι λίγο
να ξεκουραστώ και να κάμω
τσιγαράκι, μπαίνει ο διάλογος
μέσα μου και μου την ανάβει.

– Τι ’ναι τούτα δω τα σκιάχτρα; μου λέει. Δεν εί-
ναι για σένα η λούφα, κορίτσι μου. Πάλι πλαστογρα-
φίες κάνεις;

Και βροντάω τότε ένα ασιχτίρ και τα κάνω όλα
κεραμιδαριό.

Ύστερα κάθομαι σταυροπόδι και γλείφω τις πλη-
γές μου σαν το σκυλί. Δεν πειράζει, λέω. Πάμε γι’ άλ-
λα. Όπως και να ’χει το πράμα, η Ρόζυ γεννήθηκε με
το βλέμμα καρφωμένο στο ξημέρωμα. Όρτζα τα πα-
νιά λοιπόν.

Ένα μικρό ψαροκάικο είναι
η ζωή μου. Ένα μικρό φθαρμέ-
νο ψαροκάικο που έχει σμαρα-
γδιά φεγγάρια στο κατάρτι του
κι έναν ξεσκούφωτο ήλιο αλη-
ταρά για τιμονιέρη. Ένα ψαρο-
κάικο, δίχως ρότα.

– Πού πάμε, καπετάνιο; με
ρωτάει ο τιμονιέρης και μου
κλείνει το μάτι.

– Όπου πάν’ τα κύματα! λέω επίσημα εγώ.

Και τα σμαραγδιά φεγγάρια που είναι στο κατάρ-
τι, σκάνε σαν ρόδια στην κουβέρτα.

Κι ο ξεσκούφωτος ήλιος ο αληταράς παρατάει το
τιμόνι του και χορεύει. Και η νύχτα γεμίζει χιλιάδες
ήλιους, αληταράδες. Και η ψυχή μου γεμίζει νύχτες
πολύχρωμες. Γεμίζει σμαραγδιά φεγγάρια και θαλασ-
σινά πουλιά. Πού να χωρέσουν μέσα μου όλ’ αυτά;
Πού να στριμωχτούν, π’ ανάθεμά τα;

Και θυμηθείτε...
“ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ”
μετά τη Φθινοπωρινή “ΜΠΟΡΑ”
φαίνεται καλύτερα από “ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΠΙΤΙ”.

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

δεν γυρίζει πίσω

Το ποτάμι που και εν...Δήμο

Μπήκαμε στην ακροτελεύτια περίοδο των ...μπάνιων του λαού και, βεβαίως, στα προεόρτια της φιέστας των δημοτικών εκλογών. Προς το παρόν, δεν έχουν αρχίσει οι σφοδρές αντιπαραθέσεις, μόνο κάτι αναγνωριστικά πυρά, έτσι, για να φανεί το ετοιμοπόλεμον του εκλογικού σώματος και να ξεχωρίσουν οι ...στρατηγοί που θα κληθούν να κυβερνήσουν τα άσπετα και τις κόμες του τόπου.

Εκεί που προβλέπεται, πάντως, να διαξαχθεί αναμέτρηση με τα όλα της είναι στην Αθήνα. Στο δήμο που θα μετρηθούν οι δυνάμεις των κομμάτων, στο δήμο που θα φανεί αν το μήνυμα των ευρωεκλογών που έδωσε το εκλογικό σώμα στους κομματικούς μηχανισμούς είχε αποδέκτες ή έπεσε στο ντούκου. Οι μηχανές λαδώνονται, ομάδες και ομαδούλες πίεσης διαμορφώνονται και κάνουν δηλώσεις στήριξης, οι μηχανισμοί του image making έχουν αρχίσει να κάνουν τη δουλειά τους...

Δημοτικές εκλογές, 1994. Οι πιο πολλοί υποψήφιοι θα αναμετρηθούν με τα εν δήμο. Τα του οίκου τους ελάχιστα ενδιαφέρουν.

Μέσα στο κλίμα αυτό, της πολιτικοποίησης των πάντων, με πνίγει ένα κύμα νοσταλγίας παλιών εποχών, όπου η γραφικότητα των υποψηφίων και των υποψηφιότητων των ερήμην κομματικών γραμμών είχαν κάτι πολύ αθώότερο από εκείνο που εκπροσωπεί σήμερα, φερ' ειπείν, ο Λεβέντης. Δεν θα θυμηθώ, φυσικά, το Δελαπατριδίδη. Έναν άλλο υποψήφιο θα θυμηθώ, το όνομά του δεν το συγκρατώ αλλά δεν έχει και καμία σημασία. Έναν υποψήφιο που, στην Αθήνα των χρόνων του '60, πολιτευόταν με μοναδικό του επιχείρημα τα του οίκου του. Κι ήταν τόσο γοητευτικός στο μπαλκόνι, όπως παρέτασσε γυναίκα και παιδιά κι όπως επιχει-

ρηματολογούσε για το πόσο αξιοπρεπώς κουμαντάριζε τα του οίκου του για να πείσει τον δήμο, που οι αθηναίοι πολίτες ανταποκρίνονταν στο κάλεσμά του.

Ένα βράδυ, στην τελευταία προεκλογική του συγκέντρωση, ο κόσμος συνέρρευσε πολύς. Ο υποψήφιος εξέλαβε τις λαϊκές εκδηλώσεις ως άνευ όρων αποδοχή της υποψηφιότητάς του. Ενόμιζε ο δυστυχής πως έχει γίνει κιόλας δήμαρχος. Η φωνή του πήρε επίσημο ύφος, ο υποψήφιος με ένα νεύμα του χεριού του έδειξε τη γυναίκα του και τα τρία του παιδιά και, συγκινημένος, έκλεισε την ομιλία του με την καταληκτήρια κορώνα:

— Συμπολίτες, ο τόσος λαϊκός ενθουσιασμός δείχνει το αποτέλεσμα. Είμαι πεπεισμένος. Αυτή τη στιγμή σας ομιλεί ο δήμαρχος...

Κόμπιασε λίγο. Ύστερα, απτόητος, συνέχισε:

— Ο δήμαρχος. Η δημαρχίνα του. Και τα τρία δημαρχίδια του...

Ός τα πάντα καθαρά !

Νέα κατορθώματα για τον... προστάτη των τεχνών κ. Χρήστο Λαμπράκη. Κι αυτή τη φορά αφορούν την προσφιλή του ενασχόληση, τη μουσική.

Λάτρης, ως γνωστόν, του κλασικού ρεπερτορίου, ο κ. Λαμπράκης, με ορμητήριο το ανασκαπτόμενο γύρω γύρω Μέγαρο, αποφάσισε να καθορίσει το μουσικό πρόσωπο του καλοκαιριού. Στο στόχαστρό του, αυτή τη φορά, ο Μπετόβεν. Και «Κύκλος Μπετόβεν» ονομάστηκε η σειρά εκδηλώσεων, οκτώ εν συνόλω, που θα ελάμπρυνε (και θα ελαμπράκυνε) το φετινό καλοκαίρι.

Δικό του, λοιπόν, το μαχαίρι, δικό του και το πεπόνι. Όμως, εκείνος που εσφαγιασθή κυριολεκτικώς ήταν ο δύσμοιρος ο Μπετόβεν. Βεβαίως, όποιος ασελγεί πάνω στο σώμα της τέχνης, κάποια στιγμή θα κληθεί να πληρώσει και το τίμημα. Και το τίμημα

για τον εν λόγω κύκλο ήταν η παντελής απουσία του κοινού. Τρομακτική ήταν η καλλιτεχνική αποτυχία των εκδηλώσεων, με επιστέγασμα την τραγική κυριολεκτικά παράσταση στο Ηρώδειο, με αποσπάσματα από την όπερα *Φιντέλιο*. Για αποσπάσματα (και μάλιστα, κατά γενική διαπίστωση των ειδικών, διόλου επιτυχημένα επιλογή τους) κι όχι ολόκληρο το έργο; Μα επειδή έτσι αποφάσισε ο μαικήνας!

Σ' αυτό, λοιπόν, το ανεκδιήγητο ποίημα προσήλθαν - δεν προσήλθαν διακόσιοι τοσοί νοματαίοι, οι οποίοι έφυγαν μουρμουρίζοντας δυσμενέστατα σχόλια. Έλα, όμως, που στον Τύπο δεν γράφτηκε σχεδόν τίποτα επικριτικό. Έλα που ακόμη και τα δημοσιογραφικά όργανα του Συγκροτήματος έχουν καταργήσει τη μουσική κριτική (διότι, προφανώς, ο λόγος των ειδικών κάποια στιγμή, σε πράγματα προφανή, θα έπρεπε να γίνει δυσάρεστος), υποκαθιστώντας την από τον περιγραφικό λερισμό αδαών, ως επί το πλείστον, δημοσίων γράφων...

Όμως, ιδρώνει τ' αυτή του κ. Λαμπράκη. Δεν ιδρώνει. Τώρα μάλιστα που ετοιμάζει και καινούργιο λιμπρέτο...

Ο μαέστρος...

Και, επί τη ευκαιρία, ας σας βάλουμε ένα αίνιγμα: Μήπως μπορείτε να μας πείτε ποιος, γνωστός μαέστρος σχήματος που συμμετείχε στο φιάσκο του κύκλου Μπετόβεν υπήρξε γενικός διευθυντής της Κρατικής Ορχήστρας της Ισλανδίας, όπως έγραφε στο βιογραφικό του, στο πρόγραμμα; Άραγε, ο μαικήνας του δεν μπορούσε να διαπιστώσει το μέγεθος του ψέματος; Εν πάση περιπτώσει, ας ψάξει έστω και εκ των υστέρων κι ας αποκαταστήσει, έστω και κατόπιν εορτής, την τάξη του λόγου. Ή, μήπως, έχουμε μάθει καλά πλέον να ζούμε με ψέματα. Όλοι μας...

ο Αγύριστος

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ

Μέσα στην ενημέρωση

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Στον απόηχο του Μουντιάλ και στον απόηχο του θέματος με τη Λήδρα, που διαχειρίστηκε το διαφημιστικό χρόνο των τηλεοπτικών με-
ιδόσεων, πέρασαν οι πρώτες
ρες του δεκαπενθημέρου
ου μεσολάβησε από την
ροηγούμενη έκδοσή μας. Κι
το κι αν ο θόρυβος έχει κο-
άσει, και προβλέπεται να
ναθερμανθεί μόνο κατά τη
καστική του διερεύνηση, τα
ρήματα που έθεσαν οι γενό-
ινες καταγγελίες παραμέ-
ουν.

Σημαντικότερο από όσα α-
λύστηκαν, και δεν απαντήθη-
ιν έστω από το γραφείο Τύ-
ου του ΠΑΣΟΚ ή από τη δι-
ύθυνση της *Εξόρμησης*, η
ποκάλυψη από την *Ελευθε-
τυπία* ότι η Λήδρα ήταν
πεύθυνη δημοσίων σχέσεων
αι του κομματικού οργάνου
ου ΠΑΣΟΚ. Ακόμα κι αν πά-
ουμε την υπόθεση ότι ο κ.
ιάνης δεν έχει καμία σχέση
ε την εταιρεία, η οποία κατά
ο μεγαλύτερο μέρος της ανή-
ει στον κ. Βιντιάδη, είναι
ώς να το κάνουμε;) σκανδα-
ώδες να αναλαμβάνει την
πορική διαχείριση του δια-

φημιστικού χρόνου του κρατι-
κού καναλιού η εταιρεία που
διαχειρίζεται τα διαφημιστικά
έσοδα της *Εξόρμησης*.

• Ας φανταστούμε, πάντως, τι
θα γινόταν αν ένα ιδιωτικό κα-
νάλι, το *Mega* ή ο *Antenna* ας
πούμε, είχαν τις μεταδόσεις
του Μουντιάλ. Τι χρήματα θα
είχαν βγάλει από τη διαφήμι-
ση... Ενώ η μακαρίως υπνώτ-
τουσα *EPT*, του υδροκέφαλου
Δημοσίου, στα ημίχρονα,
ιδίως των λιγότερο μεγάλων
αγώνων, ψαχνόταν για το πώς
θα γεμίσει ο χρόνος... Να μιλή-
σουμε για διαφυγόντα κέρδη
θα είναι λίγο -ιδίως όταν το
πρόβλημα ρευστότητας της
κρατικής τηλεοπτίας είναι τερά-
στιο και το ταμείον είναι διαρ-
κώς μείον, με αποτέλεσμα
ακόμη και καινούργιο πρό-
γραμμα να δυσκολεύεται να
έχει. Αλλά είπαμε. Η *EPT* εί-
ναι ένας δημόσιος φορέας...

• Και μια που ο λόγος για την
EPT: γιατί, για τρίτη (ή για τέ-
ταρτη;) φορά, δεν κατάφερε
το οικονομικό της τμήμα να
συντάξει και να δημοσιεύσει
ισολογισμό; Δεν είναι παρά-
λογο, η κρατική ραδιοτηλεό-
ραση να διδάσκει πρώτη την
καταστρατήγηση του όποιου
θεσμικού πλαισίου και την πα-

ρανομία;

Υπάρχει, άραγε, απάντηση,
κύριε υπουργέ επί του Τύπου;

• Αλλαγές προοιωνίζονται
στην *Κυριακάτικη Ελευθερο-
τυπία*. Ο διευθυντής σύνταξης
της οποίας κ. Ντένης Αντύπας
αποχωρεί. Πληροφορίες που
δημοσιεύτηκαν, ότι μεταβαί-
νει στη νέα *Μεσημβρινή*, μάλ-
λον στερούνται βασιμότητας.

• Στη *Μεσημβρινή*, πάντως,
που θα έχει καινούργια πολυ-
τελέστατα γραφεία στον Πε-
ρισσό, οι προσλήψεις συνεχί-
ζονται, ενώ κάποια από τα
πρώτα στελέχη της μεταβαί-
νουν κατά κύματα στην Ισπα-
νία για εκπαίδευση. Ως γνω-
στόν, υπεύθυνη για το σχεδια-
σμό της εφημερίδας είναι ομά-
δα γραφιστών («εφημεριδά-
δων») από τη μεγάλη χώρα της
Ιβηρικής.

• Υπό τη διεύθυνση του κ.
Ανταίου Χρυσοστομίδα προ-
χωρεί η ετοιμασία του νέου έγ-
χρωμου, πολυτελούς ενθέτου
της *Καθημερινής*, που θα πρω-
τοκυκλοφορήσει το φθινόπω-
ρο, στην έναρξη της νέας μά-
χης των συγκροτημάτων για
την κυκλοφορία. Το νέο ένθε-
το, του οποίου το πρώτο δοκι-
μαστικό φύλλο θα κυκλοφορή-
σει εντός των ημερών, οι υπεύ-
θυνοί του το θέλουν πιο «και-
νοτόμο», πιο (μετα)«μοντέρ-
νο» από το *ΕΨΙΛΟΝ* ενώ, για
να το ενισχύσουν, θα χρησιμο-
ποιήσουν και επώνυμους αρ-
θρογράφους που θα γράφουν
στις προσωπικές τους στήλες.

Για να δούμε τι θα δούμε...

• Αν και φάνηκε, μετά την
πρόσφατη κρίση στον *Ελεύθε-
ρο Τύπο*, ότι αποκαθίσταται η

διαταραγμένη ισορροπία ε-
ξαιτίας της διαμάχης των στε-
λεχών του, τα πράγματα δεν
είναι καθόλου έτσι. Η κρίση
ανάμεσα στον κ. Ρίζο απ' τη
μια και στον κ. Κύρτσο και εκ-
προσώπους της διοίκησης του
Ιδρύματος Βουδούρη απ' την
άλλη υφέρπει και πληροφο-
ρίες φέρουν τον κ. Ρίζο να
σκέφτεται σοβαρά την πιθανό-
τητα να ηγηθεί νέας εφημερί-
δας, την έκδοση της οποίας φέ-
ρονται να επιθυμούν επιχειρη-
ματικοί κύκλοι.

Σημειώνουμε, πάντως, ότι αν
συμβεί κάτι τέτοιο θα σημαίνει
πως τα πράγματα έχουν φτά-
σει στα μη περαιτέρω. Άλλω-
στε, ο κ. Ρίζος σύμφωνα με τον
κανονισμό του ιδρύματος, θε-
σπισμένο από τον μακαρίτη
Βουδούρη, είναι ισόβιος στο
Ίδρυμα Βουδούρη...

• Είκοσι εκατομμύρια χρω-
στάει η *Εποχή*, η καλή κυρια-
κάτικη εφημερίδα γνώμης της
ανανεωτικής Αριστεράς. Πα-
ρά τις δυσκολίες της, όμως,
παρά και τα προβλήματα που
υπάρχουν στην ύπαρξη κεντρι-
κής γραμμής από το γεγονός
ότι οι αρχικοί συντελεστές της
έχουν πάψει πλέον να εμφο-
ρούνται από τον κοινό σκοπό
που είχαν όταν ξεκίνησαν
(ήταν όλοι μέλη ή προσκείμε-
νοι στο ΚΚΕ εσωτ. Α.Α.), γενι-
κή είναι η βούληση η εφημερί-
δα να κρατηθεί. Πριν κλείσει,
λοιπόν, για θερινές διακοπές,
από πρωτοσέλιδο δημοσίευμα
έκανε έκκληση στους αναγνώ-
στες της να προσφέρουν «ένα
πεντοχίλιορο καθέννας», για
να μπορέσει το φύλλο να συνε-
χίσει.

Πάντως, ούτως ή άλλως φαί-
νεται ότι θα συνεχίσει, ενώ με
την αλλαγή εταιρικής ταυτότη-
τας (θα γίνει αστική μη κερδο-
σκοπική εταιρεία) ελπίζεται
πως θα γίνει πιο ευέλικτη οι-
κονομικά.

Ραντεβού, λοιπόν, το Σεπτέμ-
βριο, και μάλιστα, αν όλα πάνε
καλά, σε νέα γραφεία, σε νεο-
κλασικό πίσω από το Πολυτε-
χνείο. ■

Προς ραγδαία ολιγοπωλιακή διαμόρφωση των ΜΜΕ

της Φανής Πετραλιά

(Μέλος του Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ)

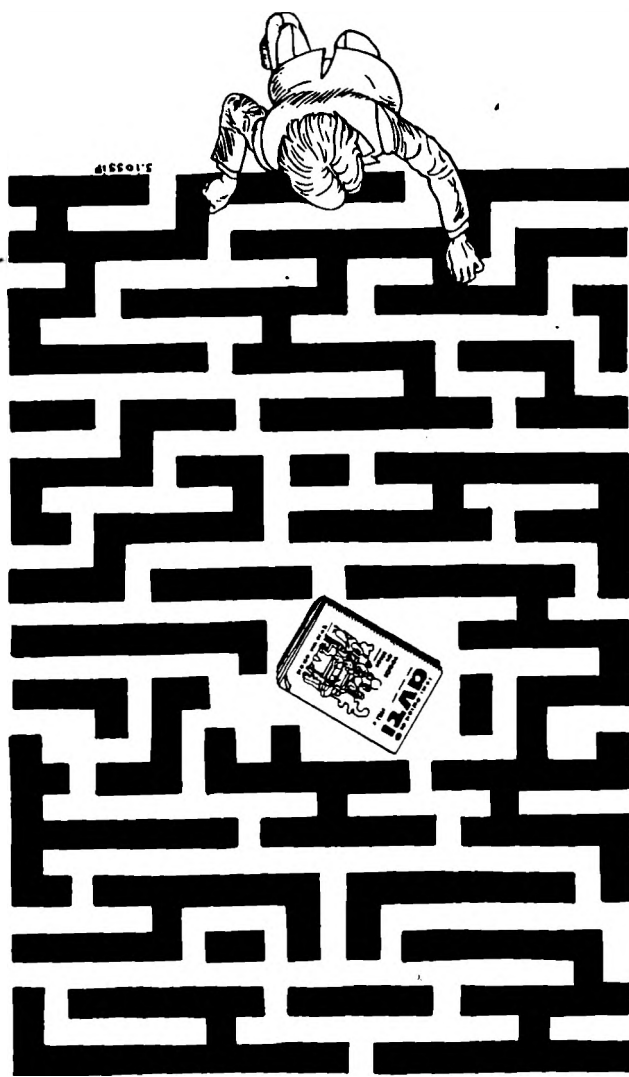
Η μεγαλύτερη, ίσως, έκπληξη που επεφύλαξε ο πρόσφατος κυβερνητικός ανασχηματισμός, ήταν η — σε παγκόσμια αποκλειστικότητα — δημιουργία υπουργείου Τύπου και ΜΜΕ, για την αναγκαιότητα του οποίου πλείστες υπήρξαν επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν.

Τις επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν για τη δημιουργία υπουργείου Τύπου θέλησε να αντικρούσει με τρόπο έμμεσο ο ίδιος ο νέος υπουργός, κ. Ευάγγελος Βενιζέλος, σε συνέντευξή του στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*.

Μια συνέντευξη μάλλον φτωχή σε θεσμικές αναφορές, μέσω της οποίας ο κ. υπουργός γνωστοποίησε τον προγραμματισμό του και ανήγγειλε μια προς τις εφημερίδες «παροχή»: Την διά νόμου κατάργηση όλων των ποινικών διατάξεων για τον Τύπο. Μέτρο περισσότερο συμβολικό, αφού, όπως ο ίδιος εξήγησε, με άλλο προηγούμενο νόμο της κυβερνήσεως «καταργήθηκε ο τρομονόμος και παρεγράφησαν όλα τα αδικήματα τα οποία ετελέστηκαν από ανθρώπους του Τύπου κατά την άσκηση των καθηκόντων τους».

Με άρση, λοιπόν, ενός ήδη ανενεργού νόμου αρχίζει την πορεία του ο κ. υπουργός. Μη ικανοποιώντας, ασφαλώς, όλους εκείνους τους, πάρα πολλούς, οι οποίοι εναγωνίως περιμένουν το νόμο ή τους νόμους που επιτέλους θα τολμήσουν κάποια προοδευτική ρυθμιστική παρέμβαση στο χώρο των ΜΜΕ. Εναν χώρο ο οποίος φαίνεται να τείνει στα όρια του ανεξέλεγκτου και ο οποίος παρά τις όποιες ουδετερότητες από αριστερά, κεντρώα και δεξιά, στην κυριολεξία βοά θυμίζοντας ότι τα προβλήματά του είναι τα μέγιστα πολιτικά προβλήματα.

Όμως, αφού ο λόγος για νόμους και ΜΜΕ, ας θυμηθούμε και κάποιους άλλους, δηλωτικούς πολιτικής διγλωσσίας και υποκρισίας, οι οποίοι σε συντομότητα διάστημα έφτασαν να δημιουργήσουν και

να παγιώσουν την επικρατούσα κατάσταση. Μιλάμε για νόμους οι οποίοι διαπνέονται από απροκάλυπτο, έντονο φιλομονοπωλιακό πνεύμα.

(Αξίζει να σημειωθεί ότι όταν, στις 18 Οκτωβρίου '93, στα γραφεία της ΕΣΗΕΑ, τέθηκε στον τότε κυβερνητικό εκπρόσωπο κ. Βενιζέλο το ερώτημα που η Διεθνής Ομοσπονδία Δημοσιογράφων είχε απευ-

θύνει στα μέλη της: «*Η κυβέρνησή σας αντιμετωπίζει την αλλαγή της ισχύουσας νομοθεσίας για τη συγκέντρωση των ΜΜΕ*» δεν είχε δοθεί απάντηση).

Η κυβέρνηση της Ελλάδος, της μόνης ίσως, ευρωπαϊκής χώρας που στερείται ενός έστω υποτυπώδους, έστω ανενεργού αντιμονοπωλιακού νόμου για τα ΜΜΕ (οξύ κοινοτικό αίτημα η κατά χώρα ενεργοποίηση και ενίσχυση των σχετικών νόμων που εννοείται ότι υπάρχουν), δεν έλαβε την προεκλογική της υπόσχεση και δεν άλλαξε τον επί κυβερνήσεως Τζαννέτα ψηφισθέντα απ' όλα τα κόμματα νόμο 1866/89. Οχι μόνο δεν τον άλλαξε, αυτό τον πρωτοφανή στα ευρωπαϊκά — και όχι μόνο — δεδομένα νόμο, ο οποίος, αντί να εμποδίζει, παρέδιδε τα ΜΜΕ στα ολιγοπώλια, αλλά με νόμους νεότερους τον ενίσχυσε περαιτέρω.

Λίγο μετά την άνοδό της στην εξουσία στις 4 Νοεμβρίου του '93, η κυβέρνηση αθόρυβα και διακριτικά πέρασε νόμο με τον οποίο επικύρωνε όλες τις υπουργικές αποφάσεις και προεκλογικές επιλογές της κυβερνήσεως Μητσοτάκη στην παροχή τηλεοπτικών αδειών (με δύο επιπλέον αδειες, στον Σκάι και στο ΚΚΕ). Νομιμοποιώντας, πλέον, το ραδιοτηλεοπτικό ολιγοπώλιο.

Τρεις μέρες αργότερα, επίσης αθόρυβα και διακριτικά, πέρασε άλλο νόμο, με τον οποίο παραγράφονταν όλα τα αδικήματα που είχαν τελεσθεί τα προηγούμενα χρόνια απ' όλους, τους φυσικά παράνομους τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς.

Τη 9 Δεκεμβρίου, αιφνιδιαστικά και χαφωνα, πέρασε τροποποιητικό νόμος, γεμάτο αδιαφάνεια και παγίδες (η ΕΑ, της οποίας εξητήθη η γνώμη όταν υποσχέδιο έβαινε προς ψήφισιν, είχε μια εκφράσει τη ριζική της αντίθεση). Τον οποίο, την μεν κρατική ΕΡΤ («δη-α» αποκαλείται στις ευρωπαϊκές χώ-την καθιστούσε στην κυριολεξία κυ-ητικό εξάρτημα, διατηρώντας τη συ-ως ημιθανή και άρα μη ανταγωνιστική τα ιδιωτικά κανάλια. Την δε ιδιωτική όραση - ραδιοφωνία, με το εφεύρημα προεδρικών διαταγμάτων, η κυβέρνη-κ των υστέρων και ανεξέλεγκτα μπο-να τη ρυθμίζει κατά το εκάστοτε δο-ος και συμπεφωνημένον.

Ό, παράλληλα, με τον ίδιο νόμο, διάφο-θεσμικά» δήθεν όργανα, όπως το πα-ώς χωρίς ουσιαστικές αρμοδιότητες κό Συμβούλιο Ραδιοτηλεοράσεως Ρ), εντέλλονται να πλαισιώσουν τη-σα των «δημοκρατικών διαδικασιών». Τους, τις προάλλες, στις 5 Ιουλίου, — τυ-δύο μέρες πριν από τον ανασχηματι- — πέρασε φωτογραφικός τροποποιη-ς νόμος (κι αυτός ψηφίστηκε απ' όλα-όμματα πλην του ΚΚΕ). Ο οποίος, απ' μπορέσαμε να συμπεράνουμε απ' τα-ιστα που δημοσιοποιήθηκαν, προ-έπει στην ενίσχυση των ολιγοπωλια-επιχειρήσεων ΜΜΕ, με σκοπό την εί-ους στο χρηματιστήριο (με πρώτο το a Channel). Εισάγει αδιαφάνεια (με νομαστικές μετοχές) στο ιδιοκτησιακό εστώς των τηλεοπτικών - ραδιοφωνι-ΜΜΕ, τα οποία, ως γνωστόν, στη με-η τους πλειοψηφία αποτελούν μέρη-ρών πολυδαίδαλων επιχειρησιακών-ων, ενώ επιτρέπει σε ξένες εταιρείες-πουν στην Ελλάδα και μάλιστα ανωνύ- (λέτε να βρίσκεται καθ' οδόν κάποιος-ρλουσκόνι ή Μέρντοχ και να μην το-υμε, ούτε να υπάρχει ελπίς να το μά-με;).

Ίστων μόνον μηνών, το περί ου ο λόγος-θετικό γαϊτανάκι εξελίχτηκε — και-ί όχι, θα συνεχίσει εξελισσόμενο —-ίς ούτε ανεπαίσθητους καν πολιτικούς-κοινωνικούς κραδασμούς. Απόρροια-; λογικής, που παραβλέποντας τα όρια-αξύ τέταρτης και πρώτης εξουσίας δεν-βλέπει παρά σε πρόσκαιρα μικροκομ-κά ή μεγαλοκομματικά οφέλη, σε βά-βασικών συνταγματικών δικαιωμάτων-συμφερόντων των πολιτών αυτής της-ας.

ήξει αναφοράς η συχνή, διακομματική-τιση ανησυχιών και λυπητερών διαπι-

**Το ΠΑΣΟΚ, με την
ψηφο όλων των
κομμάτων της Βουλής
(πλην ΚΚΕ), πέρασε
σειρά νόμων για τα
ΜΜΕ,
που διακρίνονται από
απροκάλυπτο
φιλομονοπωλιακό
πνεύμα.**

στώσεων σχετικά με την κρίση — λέξη κα-ραμέλα — στα ΜΜΕ. Ενδεικτικά αναφέ-ρουμε εκείνες του κ. Μητσοτάκη, του κ. Κακλαμάνη, του κ. Σαμαρά, του κ. Έβερετ και, τις τελευταίες μέρες, του κ. Ανδριανό-πουλου, του κ. Γιαννόπουλου, του κ. Τσο-βόλα, του κ. Σημίτη. Ενώ, τις προάλλες, από την Κέρκυρα, ο πρωθυπουργός, με το νομοσχέδιο αχνιστό στη Βουλή να περιμέ-νει ψήφιση, αποφαινόταν: «Τα Μέσα χτυ-πάνε την πολιτική. Αναρωτιέμαι πού το πά-νε...».

Δηλώσεις πολιτικών οι οποίοι και σε κόμ-ματα ανήκουν και ψήφο στη Βουλή διαθέ-τουν, κάθε φορά που καλούνται να ψηφί-ζουν νόμους. Σε τέτοια αγαστή συμφωνία όλες, ώστε να απορείς μήπως η τερατώδης ελληνική πραγματικότητα γεννήθηκε διά... αμώμου συλλήψεως. Η ελληνική πραγμα-τικότητα, την οποία ο άγγλος καθηγητής Τζαίμς Κιούραν, σε πρόσφατο συνέδριο για τα ευρωπαϊκά ΜΜΕ στις Βρυξέλλες, ανέφερε ως «ειδική περίπτωση ραγδαίας ολιγοπωλιακής διαμόρφωσης ΜΜΕ, χαρα-κτηριστικό παράδειγμα ασυδοσίας και αναρχίας ελλείψει οποιωνδήποτε ρυθμίσε-ων».

Την όλη φαρσοκωμωδία, αμύλητοι από δί-πλα, παρακολουθούν και οι συνήθεις προ-οδευτικοί, παντός είδους διανοητές και πνευματικοί ταγοί (ως γνωστόν, και ο πο-λιτισμός κατ' εξοχήν από τα Μέσα πλέον «εκπέμπεται») που σε άλλα θέματα δεν σγκώνουν μύγα στο σπαθί τους. Σιωπούν, προφανώς σκεπτόμενοι ότι δεν είναι διό-λου φρόνιμο να τα βάζεις με τα Μήντια, τα οποία, στο κάτω κάτω, έστω και υπό αυτόν τον ιδιότυπο «πλουραλισμό» τους, κάποια δημοσιότητα σου την εξασφαλίζουν. Δια-φορετικά, σε θάβουν.

Βέβαια, η αλήθεια ότι η αδέσμευτη και πολυφωνική πληροφόρηση είναι δικαίωμα του πολίτη και βάθρο της δημοκρατίας εξακολουθεί και θα εξακολουθήσει να εμπνέει λόγους, στρογγυλά τραπέζια, άρ-θρα και συνεντεύξεις των πολιτικών αν-δρών, των συνταγματολόγων, των διακε-κριμένων δημοσιογράφων. Των κάθε λο-γής θεσμολάγων και δεοντολάγων.

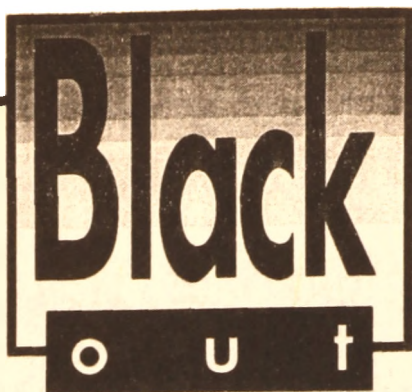
Βλέπετε, οι θεσμοί είναι θεσμοί. Αδιάφο-ρο αν υπεράνω αυτών, αναιρετικοί, ίστα-νται κάποιοι μικροί, πονηροί, τροποποιητι-κοί νόμοι.

στο βιβλιοπωλείο σας

ΘΕΜΕΛΙΟ - ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

**Μεγάλες προσφορές
για το καλοκαίρι
20-50%**

ΘΕΜΕΛΙΟ - ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
Σόλωνος 84 - τηλ. 3608180, 3602646

ΧΟΝΤΡΑ Κ Ο Λ Π Α

Προσβάλλετε αν σας πουν χοντρό ή χοντρή; Θεωρείτε τη λέξη βρισιά; Μήπως το άκουσμά της ανακαλεί αυτόματα στο μυαλό σας τις λέξεις χοντράνθρωπος, χοντράδα, χοντροδουλειά, χοντροκεφαλιά, χοντροκοπιά;

Είναι, όμως, απαξιωτικός ο χαρακτηρισμός «χοντρός» για κάποιον που έχει περισσότερα κιλά απ' όσα οφείλει, κατά την κοινωνική αντίληψη, να έχει; Αν είστε αληθινός χοντρός, σίγουρα έχετε χορτάσει από τις λεπτές ειρωνείες και τις συγκαλυμμένες προσβολές του κοινωνικού σας περιγύρου. Η πλούσια συλλογή ευσχήμων συνωνύμων της λέξης, καθώς εκφέρονται με τη χαιρέκακη και υποκριτική κατανόηση των «κανονικών» στο «πρόβλημά» σας, όπως εύσωμος, παχουλός, σωματώδης, εύσαρκος, ευτραφής ή υπέρβαρος, δεν είναι εν τέλει πολύ χειρότερες απ' το άμεσο «χοντρός»;

Είναι ντροπή να είναι κάποιος χοντρός; Τα ΜΜΕ κι οι βαριές βιομηχανίες ελαφρών (light) προτύπων, αποφαίνονται καταφατικά, ναι, είναι ντροπή· και για να σας κάνουν να το εμπεδώσετε, σας παρατάσσουν θερμοκήπια ολόκληρα από συλφίδες και λοιπές γλάστρες, εσωτερικών χώρων. Μόνον οι λεπτοί, τα κινούμενα ανατομικά μοντέλα έχουν δικαιώματα στον έρωτα, την επιτυχία, την ευτυχία, μόνο αυτοί που καταναλώνουν αποβουτυρωμένο γάλα, γιαούρτια χωρίς λιπαρά, σαλάμια χωρίς θερμίδες, καφέ χωρίς καφεΐνη, υποκατάστατα ζάχαρης, τσιγάρα χωρίς νικοτίνη και μπύρες χωρίς αλκοόλ, μόνον οι άσαρκοι, ασώματοι άνθρωποι, οι διαφανείς και εύπλαστοι, χωρίς βάρος, χρώμα, γεύση, οσμή και θέση στον χώρο, μόνον αυτοί δικαιούνται να ζήσουν· όλοι οι υπόλοιποι είναι καταδικασμένοι στη χλεύη και τον διασυρμό.

Έτσι, οι χοντροί υποχρεώνονται να μι-

σήσουν το σώμα τους, ν' αρνηθούν τη σάρκα τους την ίδια, για να μπορέσουν να επιβιώσουν. Δεν έχουν και πολλές επιλογές: είτε θα συναινέσουν από μικροί να παίζουν το ρόλο του γραφικού, πειθήνιου και ανεκτικού «χοντρού» της τάξης, της μονάδας, της παρέας, του γραφείου ή της γειτονιάς που οφείλει να δέχεται με χαμόγελο οποιαδήποτε ηλίθια — κι αληθινή — χοντράδα των κανονικών σχετικά με το σώμα του, είτε, αν παρατραβήξει η κοινωνία το σκοινί, να καταφύγουν σε κάποιο ινστιτούτο αδυνατίσματος, σ' ένα απ' αυτά τα μοντέρνα Άουσβιτς της αισθητικής βαρβαρότητας, όπου θα τους λιανίσουν και θα τους βασανίσουν επί πληρωμή, για να τους παραδώσουν, μετανοημένους και light, στην κοινωνία.

Σε ποια κοινωνία; Στην υποκριτική κοινωνία της αφθονίας, στον δυτικό κόσμο, όπου οι κανονικοί και υγιώς σκεπτόμενοι, οι ορθόφρονες, σιχαίνονται να βλέπουν τις ζωντανές πληθωρικές αποδείξεις της αχόρταγης πλεονεξίας τους έναντι του υπολοίπου, πεινώντος και διψώντος, κόσμου: όταν τόσα καημένα αραπάκια πεθαίνουν απ' την αβιταμίνωση, η ύπαρξη των χοντρών προσβάλλει τα χρηστά πολιτικά και αισθητικά ήθη, λένε οι κανονικοί...

Δύσκολοι καιροί για τους χοντρούς, κι ακόμα δυσκολότεροι για εκείνους που δεν ντέπονται για τις «πατσές», τα «λάκια», τα «ψωμάκια» και τις «σαμπρελίτσες» τους και τα επιδεικνύουν στις πλαζ. Δύσκολοι καιροί, γιατί ο Τύπος κι η διαφήμιση, ειδικά τώρα το καλοκαίρι, κανοναρχούν αδιαλείπτως με ρατσιστικά τρόπαια την ούτως ή άλλως μικρονοϊκή κοινή γνώμη: τα περιοδικά ποικίλης ύλης κι εκείνα τα χυλώδη που πουλάνε life style γεμίζουν τις σελίδες τους με μπούτια, κώλους και βυζιά, πλην όμως λεπτά και καλλίγραμμα, για κατά μόνας απολαύσεις, διανθίζοντάς τα με χιλιογραμ-

μένες «επαναστατικές» δίαιτες, διαφημίσεις ινστιτούτων κι επιστημονικοφανή άρθρα για την παχυσαρκία = μοναξιά = αρρώστια = αυτοκτονία. Ιδίου πνεύματος αφίσες ρυπαίνουν τους δημόσιους χώρους, που εξισώνουν το πάχος με τη μοναξιά, ευαγγελιζόμενες τη σωτηρία σε κάποιο κάτεργο αισθητικής. Διαδηλώσεις φασιστικού τύπου εγείρονται κατά έργων τέχνης, στη Μαδρίτη, επειδή ο Κολομβιανός γλύπτης, ο Φερνάντο Μποτέρο, τόλμησε να εκθέσει δημόσια τις περίφημες «χοντρές» του, κάποιες πληθωρικές φιγούρες γυναικών. Τα κανάλια, προ ημερών, προβάλλουν ρεπορτάζ για μια χοντρή κοπέλα, 30 χρόνων και 200 κιλών, η οποία υφίσταται έξωση από τη σπιτονοικοκυρά της επειδή είναι χοντρή και δεν βγαίνει ποτέ από το σπίτι της — ο αδηφάγος φακός καταγράφει τον κόπο των οχτώ πυροσβεστών που την κατεβάζουν από το κλιμακοστάσιο με φορείο, ζουμάρει μετά, σαν κοράκι, στο τσιτωμένο σεντόνι που την καλύπτει μέσα στο ασθενοφόρο, σαν να είναι πτώμα ή λεπρή, και μετά συλλέγει τα δηλητηριώδη σχόλια των ρουφιάνων της γειτονιάς, που εκφράζουν με χειρονομίες, πόσο «μπόγος» είναι η κοπέλα...

Είναι ντροπή ή αρρώστια να είσαι χοντρός; Προσέξτε, χοντροί όλου του κόσμου, πριν απαντήσετε στην ερώτηση, γιατί είναι νωπές ακόμα οι εντυπώσεις απ' τον σάλο που ξέσπασε στη Θεσσαλονίκη, όταν αποκαλύφθηκε πως επτά χοντροί άνθρωποι πέθαναν σε διάστημα δύο χρόνων επειδή υποβλήθηκαν σε χειρουργική επέμβαση για αφαίρεση λίπους από έναν πεφωτισμένο χειρουργό της συμπρωτεύουσας· αν η συγκεκριμένη — και θανατηφόρα — επέμβαση, η εντερεκτομή, σας θυμίζει την λοβοτομή, την φασιστική μέθοδο φυτοποίησης των τρελών - διαφορετικών, μέσα είστε.

Παύλος Μεθενίτης

ΠΡΟΣ ΤΩΝ ΘΕΩΝ,
Σὺ δ' εἴ τίς ἄνδρῶν;...¹

Ὅστις εἴμ' ἐγώ, πισθέταίρος,
ὃν οἶδεν ἑλλὰς καὶ ἑκάλη!...²

¹ ΓΙΑ Τ' ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΠΟΙΟΣ ΕΙΣΑΙ ΤΕΛΟΣ ΠΑΝΤΩΝ;...
ΠΟΙΟΣ ΕΙΜ' ΕΓΩ;...Ο ΠΙΣΘΕΤΑΙΡΟΣ, ΓΝΩΣΤΟΣ Σ' ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΚΑΛΗ!...
(ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ, ΟΡΝΙΘΕΣ)

ΑΠΤΗΓ

Η χρεωκοπία των πολιτικών κομμάτων

του Τάσου Παππά

Είκοσι χρόνια πέρασαν από την επιστροφή του κοινοβουλευτισμού στην Ελλάδα και τα αφιερώματα στα Μ.Μ.Ε. αναδίδουν μια νοσταλγία. Αποθεώνουν τους πρωταγωνιστές, εξιδανικεύουν καταστάσεις, μεγεθύνουν συμβολές, αποσιωπούν ευθύνες και κυρίως αποφεύγουν να σκιαγραφήσουν το μέλλον, ένα μέλλον που δεν προοικονίζεται ρόδινο για τον κοινοβουλευτισμό και τους βασικούς πυλώνες του, δηλαδή το κόμματα.

ΕΔΩ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ, πολιτικοί απ' όλο το φάσμα υποστηρίζουν πως το πολιτικό σύστημα νοσεί, αδυνατεί να δώσει λύσεις, να εμπνεύσει και διέρχεται μια σοβαρή κρίση νομιμότητας και νομιμοποίησης. Οι πολίτες απομακρύνονται από την πολιτική, αμφισβητούν τις προθέσεις των κομμάτων, λοιδороύν τις επιλογές τους και εκφράζουν τη δυσαρέσκεια τους με ποικίλους τρόπους: από τη μη συμμετοχή στις κομματικές διεργασίες μέχρι την προμηδοτήση φορέων που γελοιοποιούν την πολιτική λειτουργία. Τα συμπτώματα είναι πολλά και επαναλαμβανόμενα. Στις πρόσφατες ευρωεκλογές, τα δύο μεγάλα κόμματα που δεσπόζουν στην πολιτική ζωή

του τόπου από το 1977 και εντεύθεν είδαν τα ποσοστά τους να υποχωρούν, ενώ το εγχείρημα του κ. Σαμαρά δεν κατάφερε να εισπράξει το μεγαλύτερο μέρος της δυσαρέσκειας, ας έτυχε μ' άλλα λόγια να γίνει ο τρίτος πόλος.

ΤΑ ΟΡΑΜΑΤΑ ΞΕΧΑΣΤΗΚΑΝ

Μέχρι το 1981, που τον τόπο κυβέρνησε η συντηρητική παράταξη με τη μία ή την άλλη μορφή, η υπόθεση της εναλλακτικής κυβερνητικής λύσης ήταν ζωντανή και βρήκε τη δικαίωσή της στην άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Οι πολίτες που αναγνωρίζονταν στη λεγόμενη προοδευτική συνιστώσα ήλπισαν στο ΠΑΣΟΚ. Τα πρώτα οκτώ χρόνια, όμως, ήταν αρκετά για να διασκεδαστούν οι όποιες αυταπάτες. Πέρα από την αρχική φιλολαϊκή αναδιανεμητική πολιτική και τον άνεμο φιλελευθερισμού που έπνευσε, το ΠΑΣΟΚ δεν μπόρεσε να αλλάξει ριζικά το τοπίο και, βεβαίως, δεν έκανε πράξη αυτό που επαγγελλόταν, να βάλει δηλαδή τον πολίτη στο κέντρο της πολιτικής ζωής. Τα δίκτυα πελατείας δεν υπονομεύθηκαν, μεταλλάχθηκαν και διευρύνθηκαν για να περιλάβουν και τους αποκλεισμένους από τη διαχείριση της Δεξιάς. Ο νεποτισμός ήταν διαρκώς παρών, η διαφθορά μπόλιασε τους αρμούς του συστήματος. Τη θέση του κομματάρχη πήρε η κομματική οργάνωση. Ένα νέο μοντέλο αυταρχισμού έκανε την εμφάνισή του ενώ ο τύπος διακυβέρνησης παρέμεινε συγκεντρωτικός. Το ΠΑΣΟΚ ήρθε στην εξουσία αλλά ο λαός βρισκόταν πάντα στο περιθώριο. Αντί για τον πρωθυπουργό – δυνάστη Καραμανλή, είχαμε τον πρωθυπουργό αφέντη – Παπανδρέου, με τη Βουλή και την κυβέρνηση να παίζουν διακοσμητικό ρόλο. Παρά τα βήματα δημοκρατίας που σημειώθηκαν, το αίτημα του δημοκρατικού εκσυγχρονισμού εξακολουθεί να συνιστά τη βασική προτεραιότητα για όλα τα κόμματα στο επίπεδο της εξαγγελίας. Το πρόβλημα όμως είναι ότι δεν πείθουν οι στρατηγικές τους. Οι δυνατότες κυβερνητικές λύσεις δοκιμάστηκαν

και εξεμέτρησαν το ζην τους. Από κενή μένη συνήθεια οι πολίτες ψηφίζουν ακόμα τα δύο μεγαλύτερα κόμματα, μια συνήθεια ωστόσο που δεν είναι τόσο ισχυρή όσο άλλοτε. Η απογοήτευση, όμως, που παρόντων οι διαχειριστικές προτάσεις του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας βρίσκει καταφύγιο και διέξοδο στα υπόλοιπα κόμματα. Ούτε στην ψευδώνυμη δοχή του «νέου» (ΠΟΛ.ΑΝ) ούτε στην υποτονική Αριστερά. Από τη στιγμή όμως που αποχωρούν από το προσκήνιο δυσαρμισμένες οι προτάσεις εξουσίας των δύο πόλων του δικομματισμού χωρίς, προς το παρόν, τη θέση τους να καταλαμβάνουν άλλες, το αδιέξοδο του πολιτικού συστήματος είναι πασίδηλο. Μόνο οι εθελούφλουντες δεν το παρατηρούν ή εκείνοι που αντιλαμβάνονται την πολιτική ως άθροισμα τακτικών κινήσεων, πεδίο διεθνήσεων, συναλλαγών και εξυπηρέτησεων, αγνοώντας ή υποτιμώντας την κινητήρια δύναμή της: το όραμα, τη συλλογική δράση.

Και τα δύο μεγάλα κόμματα δεν εννοούν να καταλάβουν ότι με τον τρόπο που πορεύονται αναζωπυρώνουν το αίσθημα ανασφάλειας των πολιτών, επιτείνουν την κρίση αξιοπιστίας τους και μεγαλώνουν την απόσταση που τους χωρίζει από τις ανάγκες της συγκυρίας. Το ΠΑΣΟΚ μετά τον Ανδρέα Παπανδρέου θα πληρώσει τα επιχείρημα της αποϊδεολογικοποίησής του. Οι δελφίνοι που συνιούνται στον προθάλαμο περιμένοντας της ώρα τους δεν είναι σε θέση να καλύψουν το κενό που θα αφήσει ο αρχηγός τους. Είναι μάλλον απίθανο να κατορθώσει το ΠΑΣΟΚ να διατηρήσει την ενότητα του χωρίς τον Α. Παπανδρέου. Τα πρώτα σημάδια της διάσπασης γίνονται ορατά ακόμη και στους λιγότερο μυημένους στις πασοκικά πράγματα. Αν για έναν αναρχισματοπισμό που στο παρελθόν προκαλούσε ελάχιστο ενδιαφέρον ξεσηκώνεται τόσο θόρυβος και διατυπώνονται τόσες ενστάσεις, τότε τι μπορούμε να περιμένουμε όταν ούτε ο ιδρυτής θα υπάρχει ούτε η

οπτική της εξουσίας θα είναι ορατή. Νέα Δημοκρατία απέτυχε παταγωδώς ναλλακτική του ΠΑΣΟΚ λύση κι αυτό ηκε στις ευρωεκλογές. Ο Μ. Έμπερτ αρχηγός υπό ομηρεία και ενδεχομένως υπο προθεσμία. Νέα ήττα του κόμματος στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές θα ενθαρρύνει τις φυγόκεντρες ιδέες και τις αναζητήσεις στελεχών που αρνούνται τα όρια της παράταξης!

ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ;

τα κόμματα εξουσίας σε πολύμορφη η και την ελάχιστο αντιπολίτευση υπορη να αντιδράσει, θα αυξηθούν τα πολιτικά φαινόμενα. Όσοι ελεεινολογούν τους πολιτικούς και τα κόμματα θα βρουν έρεισμα. Εκείνοι που σχεδιάζουν και καιρό την αναδιάταξη του πολιτικού σκηνικού θα ενθαρρυνθούν. Δεν είναι μόνο οι παράγοντες που κινούνται συνεχώς στο παρασκήνιο επιχειρούν, με τη βοήθεια πρόθυμων γραφίδων, να μας υποστηρίξουν λύσεις είτε συνθετικές — έτσι λένε — είτε περιβόητα κεντροδεξιό σενάρια — είτε εξωπολιτικές (βλέπε την ελληνική εκδοχή του μπερλουσκονισμού). Προσφέρουμε πιθανότερη την πρώτη παρά

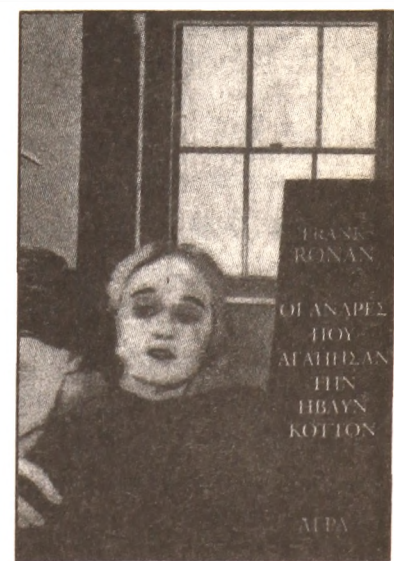
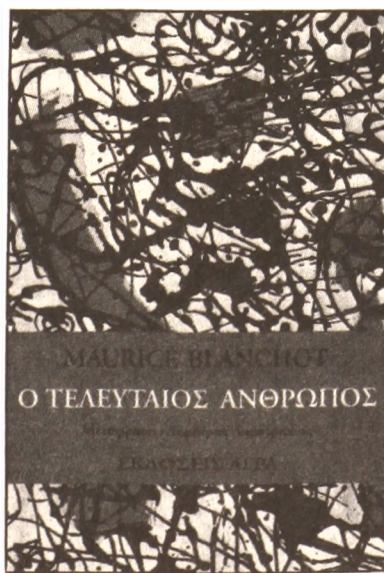
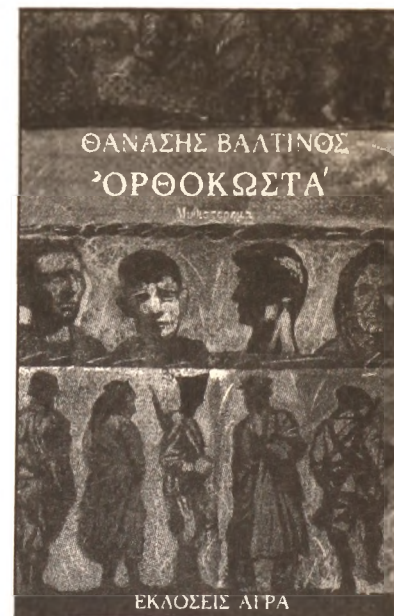
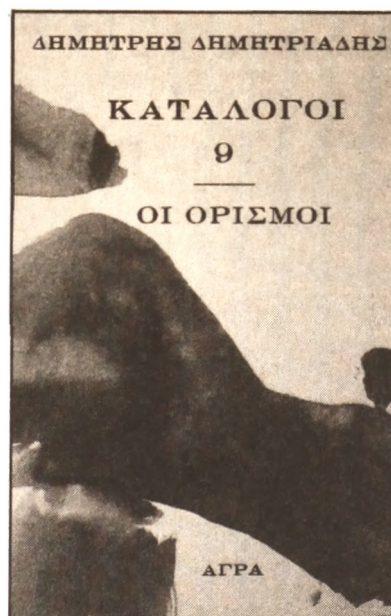
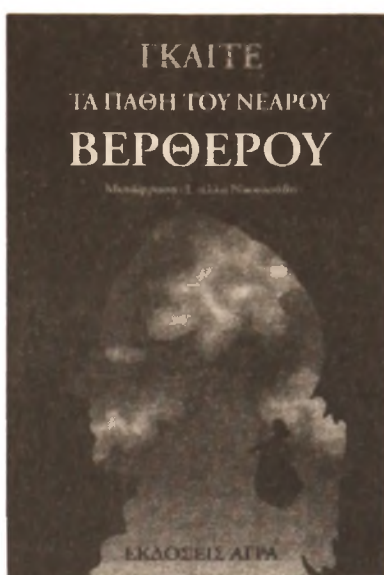
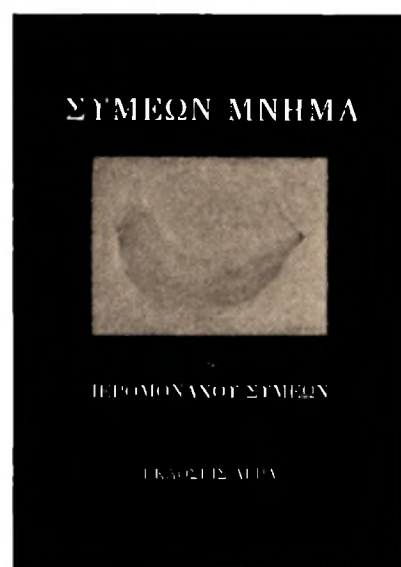
τη δεύτερη εξέλιξη, τουλάχιστον στο εγγύς μέλλον. Τα περίφημα διαπλεκόμενα οικονομικά-εκδοτικά συμφέροντα υπάρχουν. Τώρα τα καταγγέλλουν πολιτικοί όλων των αποχρώσεων και, φυσικά, δεν εισπράττουν τα απαξιωτικά σχόλια προοδευτικών αναλυτών οι οποίοι με μεγάλη άνεση και ύποπτη ετοιμότητα κατακεραύνωναν τον Κ. Μητσοτάκη όταν τόλμησε να μιλήσει γι' αυτά αμέσως μετά την πτώση του. Όμως προσώρας δεν αισθάνονται την ανάγκη να κυβερνήσουν απευθείας, αφού βρίσκουν ή, στην ανάγκη, κατασκευάζουν πειθήνια εκτελεστικά όργανα από το χώρο της μαχόμενης πολιτικής. Άλλωστε, το «φωτεινό» παράδειγμα του Μπερλουσκόνι — του επιτυχημένου επιχειρηματία που αναλαμβάνει να βάλει σε τάξη τα πράγματα της πολιτικής, όπως το έχει κάνει με τις εταιρείες του — σκιάζεται από την αποκάλυψη των μύχιων προθέσεών του. Ο νόμος που δεν θα επέτρεπε στους δικαστές να προφυλακίζουν αυτούς που κατηγορούνται για δωροδοκία και δωροληψία ήταν ηλίου φαεινότερον ότι αποτελούσε εξαργύρωση γραμματίων, ασχέτως αν τελικά αναγκάστηκε να τον αποσύρει. Άλλωστε, με την εύνοια του συστήματος το οποίο υποτίθεται ήρθε να ξεριζώσει έγινε ο

Μπερλουσκόνι αυτό που έγινε: και οι εγχώριοι αναλυτές, που έριχναν «κουρίνα» σ' αυτή την πραγματικότητα αποπροσανατολίζοντας τον κόσμο, είτε πάσχουν από αθεράπευτη αβελτηρία είτε είχαν άλλα κίνητρα καθόλου μα καθόλου αγνά.

Το κεντροδεξιό όμως συμπλήρωμα φοβόμαστε ότι έχει αρκετές πιθανότητες πραγμάτωσης. Και στα δύο κόμματα υπάρχουν στελέχη που πιστεύουν ότι έχουν περισσότερα κοινά στοιχεία μεταξύ τους παρά με πολλούς απ' αυτούς με τους οποίους σήμερα συνυπάρχουν κάτω από την ίδια κομματική στέγη. Η διάθεση για συμπόρευση υπάρχει, το υλικό που θα αποτελέσει τη νομιμοποιητική συγκολλητική ύλη έχει διαμορφωθεί (ευρωπαϊκός τεχνοκρατισμός, εκσυγχρονισμός της παραγωγικής δομής με ιδιωτικοποιήσεις και μετοχοποιήσεις, τσάκισμα των «συντεχνιών», λιτότητα), ο φόβος για τη ρετινιά του αποστάτη εξατμίζεται και το μόνο που μένει είναι να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για να εξαχθεί η συναίνεση των πολιτών. Η αδιαφορία του κοινωνικού σώματος για την τρέχουσα πολιτική λειτουργεί υποβοηθητικά. Και βεβαίως, οφείλουμε να μην ξεχνάμε πως τέτοιου τύπου σχήματα είναι εύκολα χειραγωγίσιμα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

1979 - 1994

ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ... ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ...

του Δημήτρη Παπαναγιώτου

Ακριβώς στη συμπλήρωση εικοσαετίας από την κατάρρευση της στρατιωτικής δικτατορίας και το ξεκίνημα της δεύτερης Ελληνικής Δημοκρατίας, αν θελήσει κανείς να ζητήσει απάντηση σ' ένα αστραπιαίο — έστω «στιγμιαίο» — τεστ, ποια από τις δύο ενδείξεις πολιτικού χρόνου προτιμάται σήμερα, ασφαλώς πολλοί θα σταθούν στο ΠΡΙΝ... Στο απομεσήμερο της 23ης και στο ξημέρωμα της 24ης Ιουλίου 1974, στο χαρούμενο ξεκίνημα της μεγάλης ελπίδας για μια αποφασιστική πορεία πολιτικο-οικονομικού εκσυγχρονισμού, κοινωνικής ανάνευσης και εθνικής ανάταξης. Το ΠΡΙΝ ήταν μια ευμελής μονάδα ιστορικού χρόνου, καθαρή και αισιόδοξη για την προσέγγιση του ονείρου. Το ΜΕΤΑ είναι το άθροισμα χαμένων ευκαιριών, επιτευγμάτων χωρίς συνέχεια, εναλλασσομένων αποτυχιών, στο τέλος η κυριαρχία του παράλογου πάνω στα ερείπια της ελπίδας.

Ας μείνουμε, όμως, στο «πριν» και στο «μετά», γιατί η εικοσαετία που περιέχεται ανάμεσά τους, πληθωρική σε γεγονότα που όρισαν ή ανέστειλαν εξελίξεις, προσεγγίζεται αναλυτικά και όχι επιγραμματικά. Η εικοσαετία αυτή, από το ξεκίνημά της, ως νέα περίοδος στην εθνική μας ζωή, πέρασε στο πολιτικό λεξιλόγιο και έμεινε χαρακτηρισμένη με τον όρο μεταπολίτευση. Αν και αμφισβητήθηκε από ορισμένους, ο ορισμός δικαιώθηκε εκ των πραγμάτων, με τη θεσμική αλλαγή του πολιτεύματος.

Μια αξονική εξέταση της πορείας της μεταπολίτευσης σε ιστορική κάτοψη, με βοηθό την ψυχραιμία της χρονικής απόστασης για την αντικειμενικότερη θεώρηση προσώπων, πραγμάτων, εξελίξεων, επιτευγμάτων, αποτυχιών, χαμένων ευκαιριών, θετικών βημάτων και οπισθοχωρήσεων

Με τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος περάσαμε από τη Βασιλευόμενη Δημοκρατία στην Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Οι πρώτες πράγματι ελεύθερες βουλευτικές εκλογές και το δημοψήφισμα ήταν τα πρώτα μεγάλα θεσμικά βήματα. Οι θεμελιώδεις πολιτικές πράξεις πάνω στις οποίες χτίστηκε η καινούργια δημοκρατία, με την πρωτόγνωρη για τον ελληνικό λαό πολιτική ελευθερία. Οι εκλογές του Νοεμβρίου 1974 έδωσαν μια σταθερή πολιτική κυβέρνηση και το δημοψήφισμα ξεκαθάρισε το πολιτειακό νεφέλωμα, έδωσε τέλος σε

μια δραματική περιπέτεια πολλών δεκατιών που δίχασε και ταλαιπώρησε οδυρά τον ελληνικό λαό.

Εδώ αναγνωρίζεται και από τους πολλούς αντιπάλους του η υπηρεσία που σφερε στο έθνος ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, πρωτεργάτης της αναίμακτης τάβασης από την δικτατορία των ι στη δημοκρατία της ελευθερίας και πός πρωταγωνιστής της ειρηνικά και την ομόθυχη αποδοχή των τριών τετα του λαού συντελεσθείσης πολιτειακής λαγής.

Παρατηρώντας και εξετάζοντας σήμερα σε ιστορική κάτοψη μιας συμπληρωμένης εικοσαετίας τις διαδοχικές φάσεις που σπονδύλωσαν τη μακρά περίοδο της μεταπολίτευσης, το θετικό στοιχείο της χρονικής απόστασης μάς βοηθάει να δούμε πιο σωπα και πράγματα υπό το πρίσμα μιας αντικειμενικότερης θεώρησης. Ο κομματικός φανατισμός ζημιώνει τη δημοκρατία γιατί περιορίζει στο ελάχιστο την ικανότητα του πολίτη να σκεφτεί και να πράξει λογικά, βυθισμένος στη συγκινησιακή φόρση. Και είναι ευχαρίστως σημαντική η των πραγμάτων διαπίστωση ότι η συμπλήρωση της «μεταπολιτευτικής εικοσαετίας» βρίσκει τον λεγόμενο «μέσο πολίτη» κορσμένο από το μακρόσυρτο παιχνίδι της κομματικής αντιπαράθεσης, κουρασμένο από την εναλλαγή των δύο μεγάλων κομμάτων στην κυβερνητική αποτυχία, αιχλωτο σε κομματικά «ποίμνια» που πια δα πιστεύει αλλά δείχνει τάσεις αποδέσμευ

όπως έδειξαν οι πρόσφατες ευρω-
ές, προβληματισμένο άμεσα με την
ρή συρρίκνωση του εισοδήματός του,
υχο για την επιδείνωση των εθνικών
εμάτων.

ή η βάση απελευθέρωσης του πολίτη
ον κομματικό φανατισμό και την κομ-
μή υποταγή εκτιμάται ως αφετηρία
πορείας προς την πολιτική ενηλικίω-
και την συνειδητοποίηση της πολιτικής
γής — έστω και αν έχει αρνητικό συ-
στή την απογοήτευση από την ανακο-
α των κομμάτων — και προσθέτει θε-
περιεχόμενο στο «είκοσι χρόνια
Α»...

ά ας ξαναγυρίσουμε στο «είκοσι χρό-
[PIN] των μεγάλων προσδοκιών.

ιμώντας σήμερα τα πράγματα με την
αιμία της απόστασης, όπως ήδη επι-
ναμε, ο παρατηρητής εκείνης της επο-
εν μπορεί παρά να σταθεί στο «κεφάλι
Καραμανλής». Έστω και αν κριτές,
ιτές του, πολιτικοί αρνητές του, πολι-
πρώην αντίπαλοί του που αναγνώρι-
ην ιστορική του δικαίωση ως του κα-
λου ηγέτη στην κατ'άλληλη στιγμή,

Δύο μεγάλοι αντίπαλοι

ωρίζουν στα δύο, στον «προ του '67
Καραμανλή» και στον «μετά το '74
Καραμανλή», τα γεγονότα πιστοποι-
ότι ο Κωνσταντίνος Καραμανλής
ξε ο θεμελιωτής της μεταπολίτευσης,
ολιτειακής αλλαγής και της σταθερο-
της ενός ελεύθερου δημοκρατικού
στώτος.

ρίσιμες καμπές της εικοσαετίας, οι
γές του 1981, η προεδρική αλλαγή και
λογές του 1985 και η παρατεταμένη
γική διαδικασία 1989-90. Οι εκλογές
Δεκεμβρίου 1981 είναι η σημαντικότε-
τιμή της πολιτικής εικοσαετίας. Για
η φορά συντελείται ομαλά, χωρίς τα-
ς και εκτροπές, εναλλαγή των κομμά-
την εξουσία, που εδραιώνει τη σταθε-
ια, την ισχύ και την αντοχή του δημο-
ικού καθεστώτος της μεταπολίτευσης.
μηνύματα έρχονται από τον κόσμο, τα
λιστικά κόμματα επικρατούν σχεδόν

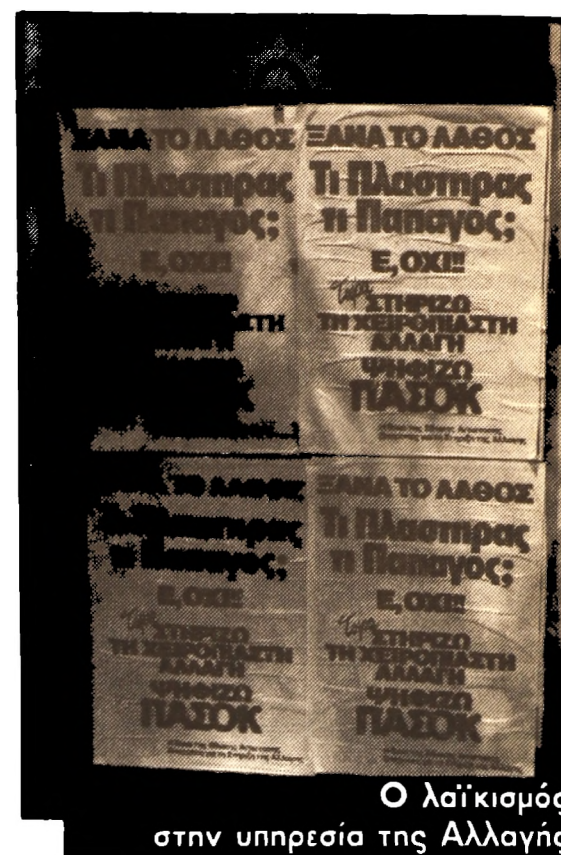
σε όλη τη δυτική Ευρώπη, σχηματίζουν κυ-
βερνήσεις πλειοψηφίας, αναλαμβάνουν
την εξουσία, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν
έχουν πρόβλημα να αναθερμάνουν συμμα-
χίες και φιλίες μαζί τους, χαρισματικός πο-
λιτικός ηγέτης ο Ανδρέας Παπανδρέου, με
αισθητήριο, διορατικότητα και κομματική
δεξιοτεχνία, έχει πιάσει από νωρίς το νόη-
μα, μιλάει για αλλαγή, ξέρει πόσο το σύν-
θημα «Αλλαγή» συγκινεί τις μάζες, κάνει
τη δική του μονοκομματική κυβέρνηση και
με εκλογική πλειοψηφία 48% προχωρεί
σταθερά στον έλεγχο του κρατικού μηχαν-
ισμού από το ΠΑΣΟΚ.

Η σταθεροποίησή του στην εξουσία επι-
κυρώνεται από τη δεύτερη εκλογική νίκη
του τον Ιούνιο του '85, που του εξασφαλί-
ζει άλλα τέσσερα χρόνια μονοκομματικής
διακυβέρνησης. Έχει μεσολαβήσει τον
Απρίλιο ο νέος πολιτικός αιφνιδιασμός
του, με την — παρά τα υπεσχημένα ... —
απόρριψη του Κωνσταντίνου Καραμανλή
την τελευταία στιγμή και την προώθηση
του δικαστή Σαρτζετάκη, που αλλάζει το
πολιτικό παιχνίδι. Αλλαγή με πολιτειακή
προέκταση, καθώς προχωρεί και σε ανα-
θεώρηση του Συντάγματος, με κύρια θε-
σμική διαμαρτία τη μετάθεση της εξουσίας
του ρυθμιστή του πολιτεύματος από τον
Πρόεδρο της Δημοκρατίας στον πρωθυ-
πουργό, που έτσι γίνεται ελεγχόμενος και
ελέγχων...

Δεν είναι τυχαίο ότι από το '85 και μετά,
παρά τη δεύτερη εκλογική νίκη του, «ξεκι-
νάνει» η υποχώρηση του ΠΑΣΟΚ, η φθορά
του, ο εκτροχιασμός από τις προγραμματι-
κές του διακηρύξεις και το «συμβόλαιο»
με τον — κατά τ' άλλα — «κυρίαρχο λαό».
Η αλαζονεία της εξουσίας φθείρει τους
λειτουργούς της — το πλήρωσε και η Νέα
Δημοκρατία. Ο λαϊκισμός, όταν χρησιμο-
ποιείται συστηματικά για το μασκάρισμα
της πικρής αλήθειας, γίνεται «μπούμεραν-
γκ» και χτυπάει τους χειριστές του. Όμως

Ο τέως Πρόεδρος
Κύριος Σαρτζετάκης

Ο λαϊκισμός
στην υπηρεσία της Αλλαγής

στους θεσμούς και στον κοινωνικό μας
ιστό προκάλεσε αθεράπευτες πληγές.

Ένα από τα αρνητικά σημεία της εικοσα-
ετίας είναι η εκ μέρους της Αριστεράς
απώλεια προσανατολισμού στην πορεία
της μεταπολίτευσης. Από τη μία πλευρά
λανθασμένες επιλογές των ηγεσιών της σε
κρίσιμες στιγμές και από την άλλη η ταχεία
υπερανάπτυξη του πολυσυλλεκτικού
ΠΑΣΟΚ που πέτυχε να προσελκύσει και
να συγκρατήσει μάζες αριστερών ψηφο-
φόρων συντέλεσαν στη σταδιακή συρρί-
κνωση των κομμάτων της Αριστεράς και
στην πολιτική της αφυδάτωση. Για να γυρί-
σει τελικώς ανάποδα το σκηνικό για την
Αριστερά και διεθνώς, με την κατάρρευση
του «υπαρκτού σοσιαλισμού» στην Ανατο-
λική Ευρώπη και τη διάλυση της Σοβιετι-
κής Ένωσης...

Οι συγκλονιστικές αλλαγές και οι εκ βά-
θρων ανασυσχετισμοί δυνάμεων («νέα τά-
ξη πραγμάτων...»), που αναταράσσουν τον
πλανήτη Γη στην τελευταία δεκαετία του
αιώνα, σημαίνουν και το τέλος των ιδεολο-
γιών — όπως τουλάχιστον υποστηρίχθηκε
από ορισμένους (άνεργους σήμερα) λει-
τουργούς της ειδικότητας του «Σοβιετολό-
γου». Αλλά αν τα καθεστώτα πεθαίνουν, οι
ιδεολογίες δεν ενταφιάζονται.

Μικρό πολιτικο-κοινωνικό δείγμα στη
χώρα μας, ο «θάνατος» του Συνασπισμού
τον Οκτώβριο του '93 και η «ανάστασή»
του τον Ιούνιο του '94: ανάμεσα στην αντι-
νομία αυτή, ως προς την εκλογική απόρρι-
ψη και αποδοχή, ο ΣΥΝ δεν έπαψε να υπη-
ρετεί την ίδια ιδεολογία. Ζήτημα συγκυ-
ριακών δεδομένων και μεγεθών στο συ-
γκεκριμένο χρόνο. Οι ιδεολογίες ηττώ-
νται, προδίδονται, διώκονται αλλά επιβιώνουν.

Κυρίαρχο φαινόμενο στο κλείσιμο της εικοσαετίας στη χώρα μας, η εξουσιαστική επιβολή των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας – «ηλεκτρονικός Τύπος» (!) – στην πολιτική, στην κοινωνία, στην οικονομία, γενικά στον δημόσιο βίο, ενώ παραλλήλως οξύνεται η κρίση (οικονομική, προπάντος εσωτερική, δομική και λειτουργική) του ημερήσιου Τύπου, που μέσα στην αύξουσα αυθαιρετολογία της εποχής φτάσαμε να αποκαλείται από ηλεκτρονικούς αστέρες... «έντυπος Τύπος».

Η ηλεκτρονική ενημέρωση, με κύριο όπλο επηρεασμού – αλλά και επιβολής – την τηλεόραση, άνοιξε σε ιστορικά πρωτοφανή ευρύτητα τους ορίζοντες της επικοινωνίας και τον όγκο των πληροφοριών, που μαζί με την ταχύτητα, την άμεση μετάδοση των πληροφοριών συγχρόνως σε εκατοντάδες εκατομμύρια αποδέκτες – διεθνοποίηση της ενημέρωσης και επικοινωνίας – αποτελεί τη σημαντικότερη ίσως κατάκτηση της σύγχρονης επιστημονικής έρευνας και πράξης. Μια όντως δημοκρατική κατάκτηση από τον προορισμό της και ως προς τη διηπειρωτική ευρύτητα της λειτουργικής αποδοχής της. Με την έννοια ότι όλες οι πληροφορίες πρέπει να φτάνουν στον πολίτη.

Το πρόβλημα είναι στο πώς φτάνουν. Μοιραίως η τηλεόραση έγινε βασικό όπλο της κρατικής εξουσίας – «δημοκρατικότερη» παραλλαγή της οθόνης του Όργουελ – και εν συνεχεία της ιδιωτικής εξουσίας, με αποτέλεσμα ο πολίτης να δέχεται ημερησίως καταγιστικούς πολυβολισμούς ενημέρωσης, την οποία μόνο να την αποδέχεται μπορεί, χωρίς να προλαβαίνει να την κατανοήσει και να την αφομοιώσει, χωρίς εκ των πραγμάτων να είναι σε θέση να αντιδράσει, μεταβαλλόμενος σε παθητικό δέκτη-τηλευπηρέτο, που εντυπωσιάσθηκε και ίσως μαγεύτηκε παρακολουθώντας στην οθόνη του ακόμη και τη διεξαγωγή πολέμου! Η Ιστορία δεν συντελείται πλέον για να διδάσκεται στις επόμενες γενιές, προβάλλεται αυτοστιγμεί σε απ' ευθείας

μετάδοση, από τον «ηλεκτρονικό Ηρόδοτο».

Το «σφάλμα» των εφημερίδων, βασική αιτία της από ετών κρίσης του Τύπου – η άλλη, μοιραία πλευρά της είναι η κρίση του αναγνώστη – είναι ότι δεν αντέδρασαν γρήγορα και ανασυστατικά για τις ίδιες στην ταχύτατη εξάπλωση της τηλεόρασης, αμείλικτου ανταγωνιστή τους στην ενημέρωση, την «κουλτούρα» και την ψυχαγωγία του πολίτη, μέχρι τότε αποκλειστικά δικού τους «πελάτη». Άργησαν να μετασχηματισθούν σε μετατηλεοπτικές, μεταειδησιογραφικές εφημερίδες, αφού τη δική τους πρώτη ύλη, την είδηση, την άρπαξαν αφεύκτως η τηλεόραση και το ραδιόφωνο, με την τεχνολογική τους ευχέρεια της άμεσης μετάδοσης. Σε σύγκριση με την αναπροσαρμογή που έχουν πετύχει ήδη από χρόνια οι αμερικανικές και ευρωπαϊκές εφημερίδες, οι ελληνικές ακόμη δεν έχουν

Ο γάμος της εικοσαετίας

και για την κοινωνία. Η ανάγνωση, ενεργητική λειτουργία, θα τους ξανακάνει πολίτες. Και η εφημερίδα θα ξαναβρεί τη ήδυμη πρόκλησή της.

Η κυπριακή τραγωδία άνοιξε την περίοδο της μεταπολίτευσης στην Ελλάδα, τη «συνόδευσε» σε όλη την εικοσάχρονη πορεία της, σφραγίζει τώρα τη συμπλήρωση των δύο δεκαετιών δημοκρατίας – και το Κυπριακό εξακολουθεί να παραμένει «ά-

Συζητώντας για το «νέο» κόμμα της Αριστεράς

βρεί την ελκυστική μετατηλεοπτική τους φυσιογνωμία. Και, όμως, στην πραγματικότητα, η τηλεόραση, παράγει κάθε μέρα αναγνώστες! Η μεγάλη πλειοψηφία των τηλεθεατών, μετά τα δελτία ειδήσεων του «γυαλιού» μένει με απορίες, με ερωτήματα αναπάντητα, ζητάει διευκρινίσεις. Αν η εφημερίδα τους καλύπτει αυτό το κενό, αν τους δίδει τις σωστές απαντήσεις, πολλές χιλιάδες πολίτες θα ξαναγυρίσουν στην ανάγνωση. Κέρδος διπλό, και για τον Τύπο

θνές θέμα σε εκκρεμότητα», παρά τα καταδικαστικά για την Τουρκία ψηφίσματα του Οργανισμού Ηνωμένων – κατά τα έθνη – Εθνών...

Είκοσι χρόνια ΜΕΤΑ, όλα τα εθνικά μας θέματα παραμένουν σε εκκρεμότητα περιπλοκής, καθώς από ελληνικής πλευράς εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται χωρίς τη χάραξη κοινής εθνικής πολιτικής. Μας τους εξακολουθεί να παραμένει ανοιχτή και να επιδεινούνται επικινδύνως άλλη μεγάλη πληγή, η καθημαγμένη εθνική μας οικονομία, που δένει τα πόδια της κορυσμένης δημοκρατίας μας στην πορεία προς τον εκσυγχρονισμό.

Είκοσι χρόνια ΜΕΤΑ, η μεταπολίτευση προτιμά να θυμάται το ΠΡΙΝ, το λυτρωτικό ξεκίνημά της. Τότε που δεν μπορούσε ούτε καν να διανοηθεί ότι στην εικοσαετία της ενηλικίωσής της θα αποκτούσε μεταξέλλων ως κορωνίδα της σοσιαλδημοκρατικής της προοδευτικότητας και υπουργείο Τύπου.

Η πλαστική εκδοχή της πολιτικής

1979-1994. Δεκαπέντε χρόνια Νεφέλη

ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Δοκιμιογράφος με ευρύτατο φάσμα ενδιαφερόντων, από τα εικαστικά ως την πιο επαναστατική λαογραφία και, μέσω αυτής, μέχρι το κοινωνιολογικό και πολιτικό δοκίμιο, λεξικογράφος, φωτογράφος, συλλέκτης, ποιητής, πεζογράφος με μια πλούσια και εύκαμπτη γλώσσα, που πολλές φορές φθάνει σε υψηλότατα επιτεύγματα, λυρικά ή μη, με χιούμορ, ασυμβίβαστος ανατροπέας, ο *Ηλίας Πετρόπουλος* αποτελεί μοναδική παρουσία στα ελληνικά γράμματα.

Το πλούσιο έργο του (κυρίως λαογραφικό), του οποίου η συγκέντρωση, η καταγραφή, ο σχολιασμός και η έκδοση, θα αποτελούσαν αλλού, καρπό ομαδικής δουλειάς αρμοδίων φορέων (πανεπιστημίων, ινστιτούτων και εν γένει ιδρυμάτων) είναι καιρός πια να μελετηθεί και να αναληθεί. Οι εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ καταθέτουν τώρα, σε μια νέα σειρά, στους έλληνες αναγνώστες αυτό το έργο.

Ήδη κυκλοφορούν

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ
ΚΑΛΙΑΡΝΤΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ

ΨΕΙΡΟΛΟΓΙΑ

Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΚΑΦΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ο ΜΥΣΤΑΞ

ΤΟ ΑΓΙΟ ΧΑΣΙΣΑΚΙ

ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ

Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

ΤΟ ΜΠΟΥΡΔΕΛΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΙΔΕΡΙΕΣ

ΔΩΔΕΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΠΑΛΑΤΙΑΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1968-1974 • 1982-1991

ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ

ΤΟΠΟΡ

ΑΡΕΤΙΝΟΥ, ΤΑ ΑΚΟΛΑΣΤΑ ΣΟΝΕΤΑ

Η ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΑ

ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΤΙΠΟΤΑ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΑΣΟΛΑΔΑ

LE KIOSQUE GREC (ΤΟ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ)

LA VOITURE GRECQUE (ΤΟ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ)

CAGES A OISEAUX EN GRECE (ΤΑ
ΚΛΟΥΒΙΑ)

ALBUM TURK

Ετοιμάζονται

ΥΠΟΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

ΤΟ ΤΑΝΤΟΥΡΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΓΚΑΛΙ

ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ

ΚΑΡΕΚΛΕΣ ΚΑΙ ΣΚΑΜΝΙΑ

ΤΑ ΣΙΔΕΡΑ, Η ΛΑΣΠΗ,
ΤΑ ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ Ν Ε Φ Ε Λ Η

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80 ΤΗΛ.: 3607744

Συμβιβασμός των πολιτικών κομμάτων στην κορυφή;

του Ανδρέα Πετρόπουλου

Και μετά την ακατάσχετη ονοματολογία, στο προσκήνιο η... συνεργασιολογία. Με δεδομένο ότι η εκλογή του Οκτωβρίου δεν αφορά μόνο τους δήμους και τις κοινότητες, αλλά και τις νομαρχίες 54 περιφερειών της χώρας, το παραδοσιακό δούναι και λαβείν μεταξύ των κομμάτων παίρνει άλλες διαστάσεις. Έστω κι αν το ΠΑΣΟΚ αποφάσισε την αμιγώς κομματική αναμέτρηση στους δυο μεγάλους δήμους, Αθήνα (όπου κατεβάζει κομματικό υποψήφιο τον κ. Πάγκαλο) και Θεσσαλονίκη (όπου θα ήθελε ο κ. Παπαθεμελής να είναι αντίπαλος του κ. Κοσμούπουλου).

Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του διαστήματος που μεσολάβησε από τις ευρωεκλογές ήταν η πρεμούρα που κατέλαβε τα δύο μεγάλα κόμματα για τη διπλή αναμέτρηση του Οκτωβρίου και όπως ήταν φυσικό σ' αυτή τη λογική προσχώρησαν και οι υπόλοιπες πολιτικές δυνάμεις.

Στη δικαιολογημένη ανησυχία που προήλθε από τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό η παρουσία των πιο απίθανων ονομάτων σε λίστες που παρουσίαζαν για λογαριασμό των κομμάτων οι εταιρείες δημοσκοπήσεων. Αν εξαιρέσει κανείς την υποψηφιότητα της **Μαρίας Δαμανάκη** και του **Θόδωρου Πάγκαλου** για το Δήμο της Αθήνας, όπως και του νυν δημάρχου Θεσσαλονίκης κ. **Κοσμούπουλου**, οι υπόλοιπες θέσεις υποψηφίων παραμένουν ανοικτές, οι δε επιλογές τουλάχιστον για τις τρεις μεγάλες πόλεις ίσως αποδειχτούν εντελώς άσχετες απ' αυτές που είδαν το φως της δημοσιότητας.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ... ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ

Πέρα όμως από τα πρόσωπα, αυτό που παραδοσιακά δέσποζε σε κάθε αναμέτρηση σε επίπεδο Αυτοδιοίκησης, και στο παρελθόν προκάλεσε αρκετές δονήσεις στο πολιτικό σκηνικό, ήταν πάντα οι συμμαχίες μεταξύ των κομμάτων και κυρίως τα αποτελέσματα που αυτές οι συμμαχίες κατόρθωναν να καταγράψουν. Σε αναμετρήσεις

αυτοδιοικητικού χαρακτήρα εμφανίστηκε το γνωστό σχήμα ΠΑΣΟΚ - λοιπές δημοκρατικές δυνάμεις (1982-1990), ενώ στην αναμέτρηση του 1986 παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το φαινόμενο επικοινωνίας των ψηφοφόρων των δύο αντιπάλων πολιτικών χώρων Δεξιάς - Αριστεράς στις τρεις μεγάλες πόλεις της χώρας και αποτέλεσε τον προπομπό των εξελίξεων της επόμενης τετραετίας.

Και αν οι τρεις προηγούμενες αναμετρήσεις '82, '86, '90 αφορούσαν την εκλογή αντιπροσώπων για την πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση, στις εκλογές του Οκτωβρίου που θα έχουμε για πρώτη φορά εκλογές για την ανάδειξη νομαρχών των περιφερειών, οι συμμαχίες των κομμάτων παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον, καθώς ο κατάλογος των υποψηφίων θα είναι διευρυμένος και το δούναι και λαβείν μεταξύ των κομμάτων μεγαλύτερο

ΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΑΥΞΗΣΕΙΣ

Μέχρι στιγμής κανένα κόμμα δεν τοποθετήθηκε εντελώς απορριπτικά στο ενδεχόμενο συμμαχιών ή συνεργασιών. Ακόμα και το ΚΚΕ, παρά τους φραστικούς αφορισμούς του «για απουσία κοινών θέσεων, προγραμμάτων, προϋποθέσεων φερεγγυότητας και αξιοπιστίας» με τα υπόλοιπα κόμματα προβληματίζεται για το πώς θα διατηρήσει τις ελάχιστες δυνάμεις του στην Αυτοδιοίκηση χωρίς κάποιες συνε-

ργασίες.

Όσον αφορά τα υπόλοιπα κόμματα, αποδέχονται τις επιμέρους συνεργασίες σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο. Κλειστός όμως για τη διάταξη αυτών των συμμαχιών αποτελεί η διαμόρφωση των υποψηφιοτήτων στο δήμο της Αθήνας. Η στήριξη του ΣΥΝ στο πρόσωπο της **Μαρίας Δαμανάκη** επιτάχυνε τις διαδικασίες στα υπόλοιπα κόμματα, και κυρίως στο ΠΑΣΟΚ. Μετά το προηγούμενο πείραμα της ΝΔ το 1986, το ΠΑΣΟΚ αποφάσισε να βάλει στη μάχη «γερά ονόματα». Ήδη ο **θ. Πάγκαλος** ανακοινώθηκε, την περασμένη Τετάρτη, ως υποψήφιος του κυβερνώντος κόμματος στην Αθήνα. Έμενε να πεισθεί ο **Στέλιος Παπαθεμελής** για τη Θεσσαλονίκη - με πολλές δυνατότητες αντιπαράθεσης στον κ. Κοσμούπουλο. Η πολιτική αυτή του ΠΑΣΟΚ - «στρατηγική Λαλιώτη» - για δημιουργία πολωτικού κλίματος με προσπιθια προβολής πρώτης σειράς κοινοβουλευτικών στελεχών, μένει να δοκιμασθεί ποια απήχηση θα δημιουργήσει τη στιγμή που το κόμμα αυτό έχει γενικότερα προβλήματα πολιτικής. Από την άλλη πλευρά ο κ. Έβερτ αναγκάζεται τώρα κι αυτός σε μια κομματική επιλογή για το Δήμο της Αθήνας, μια και τα οικουμενικά σενάρια φαίνεται οριστικά να έχουν αποσυρθεί ενώ είναι διατεθειμένος να προτείνει κάποια μορφή συνεργασίας και στην ΠΟΛ.Α. σε ορισμένες περιφέρειες. Η τ-

ταία δεν έχει μέχρι στιγμής ξεκαθαρί-
 τι σκέπτεται για τη διπλή εκλογή του
 Οκτωβρίου (εκτός από την περίπτωση του
 δημάρχου Δράμας με την υποστήριξη
 Ν.Δ. Μαργαρίτη Τζίμα), μια και η πρό-
 η του Αντώνη Σαμαρά για πρόσωπα
 ύτερης αποδοχής στις μεγάλες πόλεις
 τα οποία θα έχουν αυξημένες αρμοδιό-
 τες (;) (!) δεν συζητήθηκε από κανέναν...
 ρύτων δοθέντων, οι διπλές εκλογές για
 πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια αν-
 οίκηση παρέχουν τη δυνατότητα πολυ-
 μιλων συνεργασιών μεταξύ των «συγ-
 όν» πολιτικών δυνάμεων, σε τοπικό ή
 αφερειακό επίπεδο. Και αν στο παρελ-
 κάποιες τοπικές κοινωνίες είχαν
 ρρίψει τις όποιες κομματικές επιλογές
 νυμαχίες, σήμερα — ή μάλλον τον
 ώβριο — υπάρχει η δυνατότητα της
 ματικής επιλογής και επιβολής μέσω
 περιφέρειας και ερήμην των τοπικών
 ωνιών. Αν προβάλλεται ο υποψήφιος
 αρχος ως επιλογή των «τοπικών κοινω-
 », ακολουθεί ο υποψήφιος νομάρχης
 ποτέλεσμα συμβιβασμών των πολιτι-
 κομμάτων στις κορυφές...

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ; ΟΧΙ, ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΕΣ...

Η εκλογική αναμέτρηση του Οκτωβρίου έχει διττό στόχο: Την ανάδειξη δημοτι-
 κών αρχόντων αλλά και των νομαρχών. Ε, λοιπόν, όλος ο μέχρι στιγμής θόρυβος
 και η ονοματολογία έχουν εξαντληθεί μόνον όσον αφορά τους δημοτικούς άρχο-
 ντες. Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι η αποσιώπηση αυτή γίνεται γιατί πρό-
 κειται για έναν νέο θεσμό, αδοκίμαστο και αμφίβολης σημασίας, μια και η προ-
 βλεπόμενη νομοθετική ρύθμιση αφήνει τον έλεγχο των νομαρχών στους προϊ-
 στάμενους περιφερειάρχες οι οποίοι διορίζονται από την εκάστοτε κυβέρνηση.
 Αυτά είναι, όμως, η μισή αλήθεια. Στις επόμενες εκλογές παίζεται, όμως, και ένα
 μείζον πολιτικό πρόβλημα το οποίο όλοι αποσιωπούν και η κυβέρνηση μηχανεύ-
 εται μπερτοδουλικά κόλπα: **Είναι το πρόβλημα των νομών της Θράκης.** Εκεί, αν
 τα κόμματα κατεβούν με τους δικούς τους το καθένα εκπροσώπους για τις νο-
 μαρχίες, τότε οι συσπειρωμένοι μουςουλμανικοί εκπρόσωποι θα εκλέξουν αυτοί
 τους νομάρχες. Τι σκέπτεται η κυβέρνηση, ως Μπερτόδουλος; Να συγκροτήσει
 «διανομαρχιακές ενότητες» όπου λ.χ. η Κομοτηνή θα συνδυάζεται με τα Γρεβενά
 κ.λπ, κ.λπ...

Δεύτερο πολιτικό πρόβλημα: Το ΠΑΣΟΚ ευρισκόμενο στα γνωστά αδιέξοδά του
 υιοθετεί τη «στρατηγική Λαλιώτη». Υπολογίζοντας ότι θα υπάρξει δεύτερος γύ-
 ρος για τους περισσότερους δήμους επιλέγει την πολωτική τακτική. Τι θα κάνουν
 στο δεύτερο γύρο οι αριστεροί; Μα θα ψηφίσουν «αντιδεξιά», υπολογίζει το
 ΠΑΣΟΚ. Έτσι θα αμβλυνθούν και οι «κακές εντυπώσεις» από τις ευρωεκλογές
 και το ΠΑΣΟΚ θα επανακάμψει για την επόμενη αναμέτρηση: τις προεδρικές
 εκλογές του '95.

Και η Αριστερά; Το ΚΚΕ, υπακούοντας στη λογική της «αντιπαράθεσης σε όλα
 και με όλους» έχει όπως φαίνεται αποφασίσει την αυτόνομη κάθοδο παντού. Αυ-
 τό βέβαια μεσοπρόθεσμα περικλείει τον κίνδυνο της απώλειας όλων των δημοτι-
 κών αρχών. Σε μια εποχή που δεν είναι η καλύτερη για το ΚΚΕ, η επιλογή αυτή
 είναι πιθανόν να έχει αποτελέσματα που στις επιμέρους κομματικές οργανώσεις
 δεν θα είναι καθόλου μα καθόλου ευπρόσδεκτα.

Και στον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ; Εκεί, η κυριαρχούσα λογική ανοίγεται σε συμμαχίες.
 Βέβαια η προοπτική συμμαχιών με το ΚΚΕ είναι κλειστή. Όμως, με το ΠΑΣΟΚ
 τα πράγματα παίζονται. Ή μάλλον, ο ΣΥΝ φέρεται δέσμιος της «λογικής των συ-
 νεργασιών» την οποία αφενός προάγει το ΠΑΣΟΚ και αφετέρου υποστηρίζουν
 πολλοί «νεοσοσιαλδημοκράτες» που διακατέχονται από την νοοτροπία του
 «φτωχούλη συνεταίρου». Για τη μεγάλη αναμέτρηση στον Δήμο της Αθήνας, ο
 ΣΥΝ προσχώρησε στην βούληση της κ. Μαρίας Δαμανάκη να τεθεί επικεφαλής
 του συνδυασμού. Στο προηγούμενο τεύχος σημειώναμε ότι στις μεθοδεύσεις του
 κ. Χρ. Λαμπράκη είναι τα καπέλωμα όλων των υποψηφίων δημάρχων. Και σχο-
 λιάσαμε όλο το παρασκήνιο της προβολής της υποψηφιότητας του Κ. Λιάσκα.
 Αλλά όπως σημειώναμε ο κ. Λαμπράκης δεν θα είχε αντίρρηση ούτε για την υπο-
 ψηφιότητα της κ. Δαμανάκη. Και έτσι ερμηνεύθηκε η εσπευσμένη εκδήλωση εν-
 διαφέροντος από τη μεριά της κ. Δαμανάκη όταν η τελευταία πληροφορήθηκε
 την πιθανότητα υποψηφιότητας Λιάσκα. Ο κ. Έβερτ, πάλι, είχε σκορπίσει δεξιά
 και αριστερά τις υποσχέσεις του...

Θα παρακολουθήσουμε από κοντά τις ίντριγκες για την ανάδειξη των υποψηφιο-
 τήτων. Αλλά αυτό που πρέπει να τονίσουμε τώρα είναι ότι όχι μόνον η Αριστερά
 αλλά και οι άλλες πολιτικές δυνάμεις πρέπει εγκαίρως να αντιληφθούν τους κιν-
 δύνους από το σφιχταγκάλιασμα των ΜΜΕ. Τα ΜΜΕ θα πρέπει να κρατηθούν
 στον ρόλο τους: την κριτική της εξουσίας. Αν αφεθούν στους παρασκηνιακούς
 ρόλους της ρύθμισης της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτιστικής και πολιτικής ζω-
 ής, η απόσταση ως έναν νέο εφιαλτικό κόσμο όπου όλα θα κρύβονται και όλοι θα
 υποκρίνονται θα γίνει σύντομα πολύ μικρή.

του Φίλιππου Τ. Πιέρρου

Όραμα εκσυγχρονισμού για την Ελλάδα

Η δωδεκαετής και πλέον παραμονή της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει και μπορεί να αποτελέσει την ευκαιρία για έναν ψύχραϊμο απολογισμό της εκσυγχρονιστικής μας πορείας χωρίς τις συνήθεις συνθηματολογικές και απλοποιητικές υπερβολές που συνήθως διακρίνουν αυτούς που διακατέχονται από τον ιο της ευρωπαϊοπληξίας τους και κατ' επάγγελμα ευρωπαϊστές.

Είναι νομίζω γενικότερα αποδεκτό ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, με την επιταχυνόμενη ιδιαίτερα πρόσφατη ενοποίησή της, αναδεικνύει ένα όραμα και αίτημα εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας. Την έχουμε, συλλογικά ή και ατομικά αποδεχθεί την πρόκληση αυτή, πρόκληση αναμφισβήτητα κοινωνικής, πολιτικής, οικονομικής και πολιτιστικής επιβίωσης;

Στα πλαίσια του περιορισμένου χώρου που διαθέτω δεν είναι δυνατόν να υπεισέλθω σε λεπτομέρειες. Κατά συνέπεια, θα περιορισθώ σε ορισμένες επιλεκτικές, συνοπτικές επισημάνσεις με τη φιλοδοξία να κάνω μια λιγότερο επιδερμική και μάλλον αποκομματικοποιημένη ανάλυση.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως πλέγμα ρυθμίσεων και κατ' εξοχήν το «1992», με τη λογική και δυναμική που εμπερικλείει, εκφράζουν και εντείνουν τους ανταγωνιστικούς ρυθμούς. Ασκούν συνεχώς ισχυρότερες πιέσεις στην οικονομία μας με όχι ανώδυνες οικονομικές και κοινωνικές απώλειες. Εμπερικλείουν, όμως, την ευκαιρία για μια συνολικότερη θεσμική αναμόρφωση του χαοτικού και ίσως αδιέξοδου εγχώριου οικονομικού σκηνικού χωρίς τις πολλαπλές συντεχνιακές και κρατικοπατερναλιστικές δουλειές του παρελθόντος.

Ως κοινωνία, και ως κράτος πολλές φορές, πώς αντιδρούμε πρακτικά και διανοητικά; Συνήθως υιοθετούμε «αμυντική» πολιτική. Συρρικνώνουμε το ενδιαφέρον μας στην ευρηματική εφεύρεση τρόπων να αποφύγουμε το «κόστος» της εσωτερικής αγοράς. Επιδεικνύουμε έναν αφελη αλλά και επικίνδυνο αναπτυξιακό στρουθοκαμηλισμό με αυτοπεριχαράκωση στις δικές μας εθνικές οικονομικές και κοινωνικές αγκυλώσεις.

Δυστυχώς, δεν έχουμε κατ' ουσίαν απο-

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, με την επιταχυνόμενη ιδιαίτερα πρόσφατη ενοποίησή της, αναδεικνύει ένα όραμα και αίτημα εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας. Την έχουμε, συλλογικά ή και ατομικά αποδεχθεί την πρόκληση αυτή, πρόκληση αναμφισβήτητα κοινωνικής, πολιτικής, οικονομικής και πολιτιστικής επιβίωσης ;

τοξινωθεί από την μονομανή αντίληψη που θέλει την Ένωση μόνιμο «θερμοκήπιο» εξωραϊσμού των δικών μας αντιαναπτυξιακών και μονοπωλιακών ιδιαιτεροτήτων. Δεν έχουμε εγκαταλείψει την τακτική των εξαιρέσεων και των μεταβατικών περιόδων στην προσαρμογή μας στα πρότυπα της ενιαίας αγοράς, μεθόδευση που απλώς παρατείνει την υπανάπτυξή μας και αυξάνει το κόστος της προσαρμοστικής μας προσπάθειας. Και πάντως, η θεαματική πρόοδος στην ενσωμάτωση της κοινοτικής νομοθεσίας στην εσωτερική έννομη τάξη δύσκολα αποκρύπτει το πάντα παρόν και διάχυτο αντεκσυγχρονιστικό και έκδηλα συντεχνιακό συλλογικό υποσυνείδητο της ελληνικής κοινωνίας. Και η συχνή τακτική επαφή των στελεχών της δημόσιας διοίκησης με το κοινοτικό κατεστημένο ελάχιστα έχει προσφέρει στην άμβλυνση των οικονομικών «εθνικιστικών» τους ανακλαστικών.

Αρκούμαι μόνο να επισημάνω ότι η στρατηγική μας θα πρέπει να έχει επιθετικό χα-

ρακτήρα συμμετοχής και συμπόρευσης. Για τον σκοπό αυτό απαιτείται η κινητοποίηση που θα έχει ως αδιάλλακτο στόχο την αναδιάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού και όχι την προστασία συντεχνιακών συμφερόντων ή τη διατήρηση εν ζωή κλινικά νεκρών καταστάσεων. Κυρίως όμως, απαιτείται να συνειδητοποιήσουμε ότι η ενιαία αγορά και ο ανταγωνισμός που αυτή εκφράζει είναι εγγενής προϋπόθεση του εξευρωπαϊσμού της ελληνικής οικονομίας και ιδεολογικό πρότυπο για τον εκσυγχρονισμό μας. Η Ελλάς του 2000 περνά υποχρεωτικά από την Ευρώπη του «1992».

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

2. Ήταν ευρύτατα διαδεδομένη η άποψη ότι η τριβή μας με το κοινοτικό πλαίσιο θα ασκούσε εξυγιαντική επίδραση στο αργηριοσκληρωτικό διοικητικό και οργανωτικό μας σύστημα. Προσδοκούσαμε ένα είδος εξελικτικής μεταλλαγής, για να αποφύγω να χρησιμοποιήσω τον όρο shock therapy. Αναμέναμε όξυνση των ανακλαστικών αντίδρασης, ικανότητες επιτελικού σχεδιασμού, φιλοδοξίες επαρκούς προγραμματισμού, ευελιξία και αποτελεσματικότητα με σαφή ευρωπαϊκή στόχευση.

Στο χώρο αυτό φοβούμαι ότι η υπερδωδεκαετής εμπειρία μας έχει να επιδείξει πενιχρά αποτελέσματα. Το όλο σύστημα της δημόσιας διοίκησης νοσεί βαρύτερα: επιβιώνουν φαινόμενα αναξιοκρατικής επέκτασής της, διαιωνίζεται η τεχνολογική υπανάπτυξή της, συνεχίζεται η υδροκεφαλική συγκεντρωτική συγκρότησή της. Κυρίως, όμως, τίποτα δεν έχουμε επιτύχει στη ριζική και μόνιμη αποδέσμευσή της από τους εκάστοτε κομματικούς πολιολογικούς κλοιούς, που μονίμως αναιρούν τη μεταμόρφωσή της σε σταθερό, φερέγγυο και αυτοδύναμο διεκπεραιωτή των κρατικών λειτουργιών.

Εκφράζω την άποψη ότι επιδιώκαμε μια σπάνια γενετική βελτίωση και καταλήξαμε σε επικίνδυνες τερατογενέσεις. Η δημόσια διοίκηση συνεχίζει να λειτουργεί αλόγερκα με έναν απλώς συμπαθή και οικονομικά αποδοτικό για ορισμένους ευρωπαϊκό στραβισμό.

Οι δυσλειτουργίες καθίστανται περισσότερο ανάγλυφες στην καθημερινή, τεχνο-

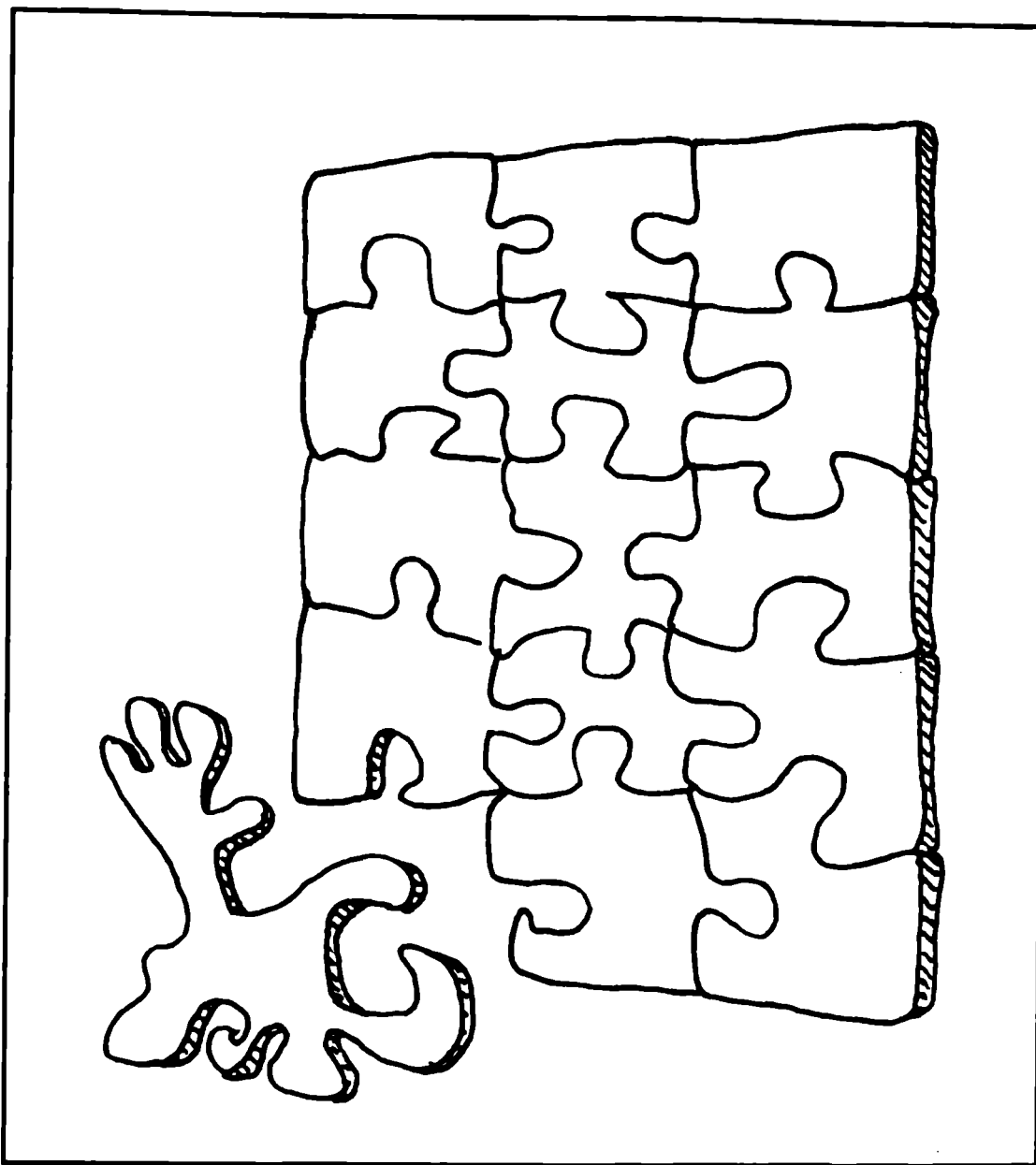
ρατική διαχείριση των ελληνικοκοινοτικών σχέσεων. Η ικανοποιητική, πρέπει να το ομοργήσω, διαμόρφωση σε οριμένα ανώτατα κυβερνητικά επίπεδα ευρωπαϊκής πολιτικής δεν μεταφράζεται πάντα σε ικανοποιητική εφαρμογή και διαρκές follow-up. Ελλείπουν ακόμη οι υπεύθυνοι και εξειδικευμένοι χειριστές των θεμάτων. Παρατηρείται υπερβολικά συχνή αλλαγή των εκπροσώπων μας στα κοινοτικά όργανα με αποτέλεσμα την αδυναμία να παγιώσουμε τη θεσμική συνέχεια και μνήμη» της δημόσιας διοίκησης στην αντιμετώπιση των κοινοτικών προκλήσεων.

Όσον αφορά τα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, παρά την ορατή βελτίωση των τελευταίων 6-8 μηνών, πάντως ικανοποιεί η ενδελεχής, καιρική και συστηματική ενημέρωση των ευρωπαικτών. Ένδειξη πολιτικής μυωπίας: το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποτελεί την τελευταία προτεραιότητα στα

διαφέροντα του εγχώριου κρατικού κατεστημένου παρά τη συνεχή και ουσιαστική αναβάθμιση του ρόλου του.

Και όμως, όσο και αν ηχεί πεζό ή τεχνολογικό, ο ρόλος μας στη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική θα πρέπει κατ' ανάγκην να είναι σε σημαντικό ποσοστό ρόλος διαχειριστικός των ελληνικοκοινοτικών σχέσεων. Αν τη δεκαετία του '80 εχαράκτηρισε η βολογική ασυμφωνία όσον αφορά τον κοινοτικό μας προσανατολισμό, στη δεκαετία που διανύουμε οφείλει να μας προηγηθεί η οργανωτική και διοικητική επάρκεια. Η κοινοτική οικονομική νομισματική και πολιτική ένωση που κυοφορείται πλέον μετά τις συμφωνίες του Μάαστριχτ επιβάλλει εγγρήγορη, οργανωτική δράση, επιτελικό σχεδιασμό, σχολαστική προετοιμασία και αδιάλλακτη συνέπεια. Η διακομματική, άλλωστε, συναίνεση που διέπει πλέον τις βασικές κοινοτικές μας φιλοδοξίες, αποτελεί γόνιμο έδαφος για την επεξεργασία των πρωτότυπων οργανωτικών και θεσμικών σχημάτων που υφίσταται ιδιαίτερα η μετα-Μάαστριχτ πολεμική και απαιτητική φύση των κοινοτικών λειτουργιών.

Με αυτή την έννοια απαιτείται επείγουσα να αναβαθμίσουμε τον κοινοτικό ζήτη της δημόσιας διοίκησης στη χώρα μας. Εντονώσουμε ενδεχομένως με κίνητρα το διαφέρον των υπηρεσιών μας για την υλοποίηση των κοινοτικών δυνατοτήτων.

Να ελαχιστοποιήσουμε με τη θέσπιση ίσως μορφής κυρώσεων την αδράνεια και την αδιαφορία για τα κοινοτικά θέματα.

Ρόλος λοιπόν, κατά προτεραιότητα, διαχειριστικός και τεχνοκρατικός. Μόνον έτσι διατυπώνονται θέσεις, επενδύεται ο πολιτικός λόγος με επιχειρηματολογία θεμελιωμένη, αντισταθμίζεται η εύλογη απουσία «πολιτικών πόρων και δύναμης». Ο ρόλος μας εν κατακλείδι στη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική είναι ο ρόλος του ικανού και αποτελεσματικού manager.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

3, Την 1η Ιανουαρίου 1994 εγκαινιάστηκε το δεύτερο στάδιο της διαμορφούμενης Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Γνωρίζουμε όλοι τους φιλόδοξους δημοσιονομικούς στόχους που έχει θέσει η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά προσέγγιση αντιλαμβανόμαστε τις τεράστιες οικονομικές και κοινωνικές προσπάθειες που πρέπει να καταβάλουμε για την επιτυχία του εγχειρήματος.

Φοβούμαι, όμως, ότι δεν συνειδητοποιούμε πως το Μάαστριχτ εκφράζει και δικαίως εμπερικλείει τη μόνιμη σταθεροποιητική και εξυγιαντική προσπάθεια. Συνοπτικά, έχουμε ήδη εισέλθει στον αστερισμό του μόνιμου, θεσμοθετημένου σταθεροποιητικού προγράμματος. Αυτό ευθέως υπονοεί το άρθρο 3Α της Συνθήκης, όταν στην παράγραφο 3 αναφέρει ότι «οι δρά-

σεις των κρατών μελών και της Κοινότητας συνεπάγονται την τήρηση των ακόλουθων κατευθυντήριων αρχών: σταθερές τιμές, υγιή δημόσια οικονομικά, υγιείς νομισματικές συνθήκες και σταθερό ισοζύγιο πληρωμών». Σταθερή, λοιπόν, σταθεροποιητική πολιτική υπό πολυμερή εποπτεία, χωρίς τη δυνατότητα ανατρεπτικών παρεκκλίσεων και αυστηρές προβλεπόμενες κυρώσεις, ιδιαίτερα για τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα.

Τι χρειαζόμαστε μαρτύρων; Χρειάζεται να τονίσουμε, να υπογραμμίσουμε τη δυναμική του εκσυγχρονιστικού αιτήματος που διατυπώνεται και κατ' ουσίαν επιβάλλεται; Χρειάζεται να επαναλάβουμε ότι το εν λόγω αίτημα έρχεται σε προφανή σύγκρουση με πολιτικές και πρακτικές δεκαετιών;

Περιοριζομαι, πάντως, να πω ότι η έγκαιρη και ισότι-

μη συμμετοχή μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και κατ' επέκταση η προσαρμογή μας στο μαστριχτικό πνεύμα δεν συμβιβάζεται με την αφέλη προσπάθεια να διατηρούνται εν ζωή κλινικά νεκρές καταστάσεις στην οικονομία μας, δεν συμβιβάζεται με τις πρακτικές των συνεχών λαϊκιστικών ελλειμμάτων, δεν συμβιβάζεται με ένα ποδηγετούμενο και χειραγωγούμενο χρηματοπιστωτικό σύστημα, δεν συμβιβάζεται με την ιδιαίτερα γνωστή στην Ελλάδα λογική των εκλογικών δημοσιονομικών κύκλων, δεν συμβιβάζεται με έναν υδροκεφαλικό και ανελαστικό δημόσιο τομέα, δεν συμβιβάζεται με ένα ημιθανές ασφαλιστικό σύστημα, δεν συμβιβάζεται με τη φοροδιαφυγή και την παραοικονομία, δεν συμβιβάζεται, τέλος, με την τάση να ναρκοθετούμε εύθραυστες οικονομικές και νομισματικές ισορροπίες προκειμένου να δωροδοκούμε ή να εξαγοράζουμε την οποιαδήποτε εκλογική πελατεία και να χρηματοδοτούμε τις οποιοσδήποτε ρουσφετολογικές αλχημείες του οποιουδήποτε κόμματος.

Κατ' επέκταση η νέα πραγματικότητα δεν συνάδει με την αποσπασματική, έντονα προσωποποιημένη, συνεχώς μεταβαλλόμενη άσκηση πολιτικής στις παρυφές των θεσμών ή μέσα σε κλίμα ορατής θεσμικής αδυναμίας και οργανωτικών ελλειμμάτων.

Συμφωνώ ως εκ τούτου με την εύστοχη διατύπωση του καθηγητή και εμπειρογνώ-

Όμως, τολμώ να ισχυρισθώ ότι μόνον η χώρα μας με τόσο πείσμα αδυνατεί να κατανόησει το ρόλο και τη θέση της σε σωστές και ρεαλιστικές βάσεις στο κοινοτικό και διεθνές σύστημα, χωρίς ηρωικές υπερβολές ή γραιοκυλικές υποτιμήσεις. Η Ελλάδα δεν είναι το κέντρο ούτε ο ομφαλός της Ένωσης. Δεν μπορούμε να συμπεριφερόμεθα ως εάν είμεθα «νησί» ξεκομμένο από τη διεθνή πραγματικότητα. Η «εποχή της αθωότητας» έχει παρέλθει ανεπιστρεπτή. Δεν μπορούμε να αναγάγουμε το εσωτερικά «ασήμαντο» σε δράμα, ιδιαίτερα όταν γύρω μας συντελούνται κοσμογονίες. Η συμμετοχή της Ελλάδος στην Ένωση δεν μπορεί να εξαντλείται σε χρηματοδοτική επαιτεία και «μονομανή» προβολή των εθνικών μας «ψυχώσεων». Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας δεν μπορεί να συρρικνώνεται αποκλειστικά σε ιρένα διευθέτησης των ελληνοτουρκικών διαφορών ούτε οι παρεμβάσεις των ελλήνων εκπροσώπων να είναι εκ των προτέρων βέβαιο ότι θα αναιλωθούν μόνο σε φιλοκυπριακές ή αντισκοπιανές κορώνες.

Στο πλαίσιο των κοινοτικών διαδικασιών — και εδώ έγκειται η εκσυγχρονική τους επίδραση — θα πρέπει να εθισθούμε σε μια πολυδιάστατη, ισορροπημένη, εποικοδομητική και συγχρόνως επιχειρηματολο-

μονα του υπουργείου Εξωτερικών ότι επειγόντως απαιτείται θεσμοποίηση των πολιτικών και οικονομικών σχέσεων, επικοινωνίας, διαδικασιών διαμόρφωσης πολιτικής και λήψης αποφάσεων, με βαθμιαία μείωση του έντονου προσωπικού στοιχείου (αποπροσωποποίηση της πολιτικής). Γεγονός που συνεπάγεται και τον περιορισμό του ρόλου του παραδοσιακού τύπου πολιτικών ηγεσιών (ιδιαίτερα χαρισματικού ή μεσσιανικού τύπου) και ανάδειξη του ρόλου των θεσμών και «θεσμοποιημένων διαδικασιών» με βάση τις αρχές της διαφάνειας, της συνέχειας, της σταθερότητας, της «προβλεπτικότητας» (predictability), της συλλογικότητας, των αντικειμενικών κριτηρίων, της αποτελεσματικότητας και της εξειδίκευσης.

Ανυποχώρητος στόχος μας, λοιπόν, η *έγκαιρη και ισότιμη συμμετοχή στην κυοφορούμενη Οικονομική και Νομισματική Ένωση* με την επιβεβλημένη θεσμική και διανοητική άνοιξη στην Ελλάδα.

ΕΛΛΗΝΟΚΕΝΤΡΙΣΜΟΣ

4. Και στο χώρο της βαθύτερης, φιλοσοφικής αν προτιμάτε, αντιμετώπισης της Ένωσης, η δωδεκαετής συμβίωση δεν δείχνει να καταλήγει σε γάμο. Αναμφισβήτητα τριβές και προβλήματα παρατηρούνται σε όλα τα κράτη-μέλη στις σχέσεις τους με την Ένωση.

γικά τεκμηριωμένη και διεκδικητική παρουσία. Όχι φορτικό «παρών» στα θέματα ελληνικού ενδιαφέροντος και μάλιστα στα εθνικά, και παντελής απουσία ή τακτική yesman στα υπόλοιπα. Όχι αδιάλλακτη πλειοδοσία στα πρώτα και αιδήμων σιγή ή και φυγομαχία στα δεύτερα.

Η εγκατάλειψη του παρωχημένου και στείρου ελληνοκεντρισμού στη προσέγγιση των προβλημάτων και στο καθορισμό στόχων και επιλογών και η *συνακόλουθη αποδοχή του γεγονότος ότι θα πρέπει να λειτουργήσουμε σε ένα ενοποιημένο και έντονα ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον* αποτελεί τον ασφαλέστερο τρόπο για την ανάδειξη και προώθηση της ελληνικότητας στη γνήσια έκφρασή της και τη *μεγιστοποίηση των εθνικών επιδιώξεων*. Η οικονομική ανάπτυξη και η πολιτική δράση με σχεδιασμό, επιλογές και στόχους με ρεαλιστική *συνεκτίμηση των διεθνών δεδομένων* αποτελούν προϋπόθεση για την επιτυχία των προσπαθειών μας.

Η αποκρουστικότητα του εκσυγχρονιστικού αιτήματος που θέτει η Ένωση και η παρ' ημίν πολιτική και οικονομική του μορφοποίηση καθίσταται επιτακτική. Ασφαλώς, θα απαιτήσει χρόνο. Πρέπει όμως να σπεύσουμε, έστω και με καισαρική τομή.

Αυτό μεταξύ άλλων προϋποθέτει την *ανάδειξη της ιθύνουσας πολιτικής τάξης* με «το ευρωπαϊκό και διεθνές προφίλ» που ενώ θα βιώνει την ελληνικότητα θα μπορεί να κατανοεί και να «στέκεται» στο *κοινοτικό περιβάλλον* — να μπορεί π.χ. να διαπραγματεύεται αποτελεσματικά. Αλήθεια, με εξαίρεση 3-4 περιπτώσεις, πόσοι από την πολιτική élite σε ευρεία έννοια μπορούν να «σταθούν» άνετα στο Συμβούλιο Υπουργών της Κοινότητας;

Πέρα όμως από τα παραπάνω και στο μέτρο που υλοποιούνται, υπάρχει η *ανάγκη για ανασυγκρότηση και επαναπροσδιορισμό των «ιδεολογικών κατηγοριών» σε σύγχρονα σχήματα*. Η Ελλάδα θα πρέπει να ανακτήσει την ικανότητα να γεννά ιδέες για να αναπλάσει νέα ιδεολογικά πρόπα έγκυρα και — κυρίως — σύστοιχα με τη σύγχρονη πραγματικότητα και δυναμική. Η «πέρα από τη θεσμική οργάνωση» εκσυγχρονιστική διαδικασία απαιτεί «ιδεολογικό όραμα» που θα αξιοποιεί αλλά και θα υπερβαίνει δημιουργικά το σύνολο των ελληνικών και ευρωπαϊκών παραδόσεων που θα ριζώνει στην ιστορία αλλά θα απευθύνεται στο μέλλον.

Καταληκτικά, είναι σαφές ότι η επιταχυνόμενη ευρωπαϊκή ενοποίηση «απαιτεί» αλλά και υπό όρους μπορεί να συμβάλει στη «γέννηση» ενός νέου οράματος εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ ΓΛΩΣΣΑ
 Κριτικές, μελέτες, δοκίμια για τους
 ποιητές της γενιάς του '70
Μόλις κυκλοφόρησε
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο
 ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

Ο κοινός παρονομαστής

Τα 12 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αφού αναλώθηκαν στους μικρο-εθνικισμούς τους, εξέλεξαν τελικά τον πρωθυπουργό του Δουκάτου του Λουξεμβούργου, **Ζακ Σαντέρ**, ως διάδοχο του ανχωρούντος Ζακ Ντελόρ στη θέση του προέδρου.

Να είναι βέβαια καθόλου κολακευτικό για τον πρόεδρο του μικρού αυτού κράτους των 400.000 κατοίκων το γεγονός ότι εξελέγη ως ο «επίσημος κοινός παρονομαστής», αφού ήρθη το πανικό βέτο. Η σκιά του Ντελόρ θα υπάρχει. Το βάρος στους ώμους του Σαντέρ θα είναι μεγάλο. Ο ίδιος, προσηλωμένος στην ιδέα της ισχυρής Ευρώπης, δήλωσε ότι επιθυμεί να κριθεί από έργο του κι είναι γνωστός ως ικανός διαπραγματευτής και συμφιλιωτής των αντιτιθέμενων όψεων και συμφερόντων, ικανότητες καθόλου ελκυστικές για την πανίσχυρη αυτή θέση. Σίγουρα,

Ζακ Σαντέρ:
Μόνο μια ισχυρή
Ευρωπαϊκή Ένωση
μπορεί να
λειτουργήσει σαν
αγκυρα σταθερότητας
στην Ήπειρό μας

όμως, δεν έχει το όραμα και τη δύναμη του Ντελόρ. Κι ίσως αυτό να βολεύει σήμερα αρκετά κράτη της Ένωσης. Δεν αποκλείεται ο πραγματιστής Σαντέρ να αποτελεί και ακριβές αντίγραφο του άτυχου Ντεάν. Αλλά οι Βρετανοί ασφαλώς λανθάνουν να πιστεύουν ότι ο Σαντέρ δεν είναι επιλογή του γαλλο-γερμανικού άξονα όπως ο Ντεάν, τον οποίο φοβήθηκαν. Το γεγονός ότι απορρίφθηκαν 16 περίπου ισχυροί και άξιοι υποψήφιοι για τη θέση δείχνει πολλά για την κατάσταση της Ένωσης.

Όμως, ο 57χρονος πρωθυπουργός του Λουξεμβούργου, παρά τις υπόγειες επικρίσεις, πρέπει να αφεθεί να δείξει τι μπορεί να κάνει μέσα σε δύσκολες συνθήκες. Ας τον καλωσορίσουμε λοιπόν και ως φίλο της χώρας μας στη νέα του θέση κι ας του ευχηθούμε ολόψυχα καλή επιτυχία, έχοντας επίγνωση των ευθυνών που αναλαμβάνει. Τα έργα και οι πράξεις αναδεικνύουν τους πολιτικούς άνδρες.

Ο θείος Σαμ ήρθε με δώρα κι έφυγε μ' έναν σύμμαχο

Σε περίοδο κρίσιμη για τη δημοτικότητά του, ο Μπιλ Κλίντον έκανε τη δεύτερη, μέσα στον ίδιο χρόνο, εξόρμησή του στην Ευρώπη. Σημείο σταθμός της περιοδείας του, η επίσκεψή του στη Γερμανία. Η συνάντησή του με τον γερμανό καγκελάριο Κολ επισφράγισε την αμερικανογερμανική συμμαχία και συνέπεσε με την ιστορική απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου της Καρλσρούης που δίνει το πράσινο φως στη συμμετοχή γερμανικών στρατευμάτων σε επιχειρήσεις του ΟΗΕ.

Ο αμερικανός πρόεδρος ξεκίνησε την περιοδεία του στην Ευρώπη από τις βαλτικές δημοκρατίες. Και στις τρεις Δημοκρατίες, Λετονία, Εσθονία, Λιθουανία, έδωσε υποσχέσεις. Αρχικά ότι θα προσπαθήσει να επηρεάσει τη Ρωσία ώστε να αποσύρει τα στρατεύματά της από τις τρεις χώρες. Και όπως ήταν αναμενόμενο, έταξε 450 εκατ. δολάρια σε δάνεια για την ενίσχυση των επενδύσεων, 4 εκατ. δολ. στην Εσθονία για να τεθούν εκτός λειτουργίας δυο ρωσικά ραντάρ, 2 εκατ. δολ. επίσης στην Εσθονία για να καθαριστεί ένα εγκαταλειμμένο πυρηνικό υποβρύχιο, 10 εκατ. δολ. για τη δημιουργία ενός στρατιωτικού σώματος και από τις

της Κατερίνας Καρύγιαννη

τρεις χώρες, που θα συμμετέχει στις ασκήσεις του ΝΑΤΟ. Μεγάλες κουβέντες για ελευθερία και δημιουργία, γενικές υποσχέσεις και ψίχουλα έδωσε τελικά ο Μπιλ Κλίντον στις βαλτικές χώρες.

Ανάλογη ήταν η τακτική του και στην Πολωνία. Μόνο που εδώ δεσμεύτηκε να δώσει κάτι παραπάνω: 200 εκατ. δολ. για την οικονομική ενίσχυση της χώρας και τη μερίδα του λέοντος από τα 100 εκατ. δολ. που ο Κλίντον θα ζητήσει να εγκρίνει το Κογκρέσο για τις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης που εντάχτηκαν στο πρόγραμμα του ΝΑΤΟ, «Σύμπραξη για την Ειρήνη».

Στην Ιταλία βέβαια, όπου έλαβε χώρα η σύνοδος των επτά πιο ανεπτυγμένων χωρών, το σκηνικό άλλαξε. Ούτε λίγο ούτε πολύ τα αμερικανικά έντυπα, στην πλειοψηφία τους τουλάχιστον, χαρακτήρισαν πολιτική ήττα το γεγονός ότι ο πρόεδρος πήρε πίσω, όπως όπως την πρότασή του για ένα νέο γύρο συνομιλιών με στόχο την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του εμπορίου στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και των οικονομικών υπηρεσιών, τομείς - κλειδιά της αμερικανικής οικονομίας.

Το γαλλικό βέτο έβαλε φρένο στα σχέδια του αμερικανού προέδρου. Ο γάλλος πρόεδρος, Φρανσουά Μιτεράν, ήταν σαφώς απευθυνόμενος στον αμερικανό ομολόγό του: «Αφήστε μας λίγο να αναπνεύσουμε». Μικρό ενδιαφέρον έδειξαν στην πλειοψηφία τους οι έξι ισχυροί και για το πρόβλημα της διολίσθησης του δολαρίου.

Η ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΕΚΛΕΙΣΕ

Για την περιοδεία όμως του Κλίντον στην Ευρώπη ισχύει το «τέλος καλό, όλα καλά». Το καλό τέλος ήρθε στη Γερμανία όπου Κλίντον και Κολ επισφράγισαν την ιστορική συμμαχία τους και οριοθέτησαν τους στόχους της. Ενσωμάτωση των χωρών της

Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Η Γερμανία, αν και δεν είδε αρχικά με καλό μάτι το γεγονός ότι οι ΗΠΑ συμμερίστηκαν ευθύς εξαρχής το ενδιαφέρον της για τις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ, συνειδητοποίησε στη συνέχεια ότι ένας σύμμαχος που θα μοιραστεί τις συνέπειες του εγχειρήματος είναι μάλλον απαραίτητος. Η συμμαχία λοιπόν με τον ισχυρότερο αυτή τη στιγμή, των Ευρωπαίων έκλεισε, προς απογοήτευση προφανώς της Μεγάλης Βρετανίας. Με τη σύναψη της συμμαχίας, ο Χέλμουτ Κολ βγήκε αμέσως ενσχυμένος έναντι των πολιτικών του αντιπάλων, ενόψει και των βουλευτικών εκλογών του Οκτωβρίου.

Η φιέστα που οργανώθηκε στη συνέχεια στην πύλη του Βραδεμβούργου προς τιμή του Κλίντον ήταν ό,τι καλύτερο για να κλείσει θριαμβευτικά η περιοδεία του αμερικανού προέδρου κάτω από τις επευφημίες και τα θερμά χειροκροτήματα χιλιάδων Βερολινέζων, καθώς ο Κλίντον βροντοφώναξε στα γερμανικά: «Όλα είναι δυνατά, τίποτα δεν μπορεί να μας σταματήσει. Το Βερολίνο είναι ελεύθερο!»

Η ιστορική συμμαχία Γερμανίας - Αμερικής — μια νέα «ειδική σχέση» — συνοδεύτηκε από μια επίσης ιστορικής σημασίας απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου της Καρλσρούης. Σύμφωνα με αυτή, τα γερμανικά στρατεύματα έχουν πλέον τη δυνατότητα συμμετοχής σε επιχειρήσεις του ΟΗΕ ύστερα από προηγούμενη έγκριση του γερμανικού Κοινοβουλίου.

Αναμφίβολα, λοιπόν, ο αμερικανός πρόεδρος συνέδεσε την παρουσία του στην Ευρώπη με δυο ιστορικής σημασίας γεγονότα. Η Αμερική απέκτησε τον πιο ισχυρό σύμμαχο στην Ευρώπη που, μετά την απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου, γίνεται ακόμα ισχυρότερος. Αμερική κερδισμένη, Γερμανία κερδισμένη, Ευρωπαϊκή Ένωση και ευρωπαϊκό όραμα οι μεγάλοι χαμένοι και έπεται η συνέχεια.

Ο σκεπτικισμός κυριάρχησε των πανηγυρισμών

Η γενικότερη ευφορία από την επάνοδο του Γιάσερ Αραφάτ στη Λωρίδα της Γάζας και από τη σύσταση της πρώτης παλαιστινιακής κυβέρνησης δεν ήταν δυνατόν να ξεωραίσει την εικόνα της καθημερινής σκληρής πραγματικότητας. Η αναγνώριση ενός παλαιστινιακού κράτους δεν είναι ορατή στο εγγύς μέλλον, ο καθεστώς αυτοδιοίκησης χρειάζεται χρήματα για να τηριχθεί, όσο περνάει ο καιρός τα εξτρεμιστικά τοιχεία ενισχύονται... Το όνομα ενθαρρυντικό είναι ότι οι Παλαιστίνιοι φαίνεται τώρα να συνειδητοποιούν πως πρέπει να στρωθούν στη δουλειά.

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Η επάνοδος του Γιάσερ Αραφάτ στη Λωρίδα της Γάζας, στις 4 Ιουλίου, εκεί όπου ίδρυσε την παλαιστινιακή Ιντιφάντα, είναι πορική. Οι συμπατριώτες του τον υποδέχθηκαν ως τον αδιαμφισβήτητο ηγέτη τους. Η συμμετοχή όμως του κόσμου, παρ' όλο που ήταν μεγάλη, δεν ήταν εντυπωσιακή.

Η εντύπωση δεν αμβλύθηκε ούτε με τις ομιλίες του Γιάσερ Αραφάτ και τις διαβεβαιώσεις για τη συνέχιση του αγώνα. Το ιστορικό γεγονός της ορκωμοσίας του Γιάσερ Αραφάτ και των 12 από τα 24 μέλη της πρώτης παλαιστινιακής κυβέρνησης δεν μετέβαλε τη δυσθυμία των περισσότερων Παλαιστινίων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΑΡΤΗΣΗ

Ο παλαιστινιακός λαός δείχνει, τώρα περισσότερο ίσως από κάθε άλλη φορά, σημάδια κόπωσης. Έχει κουραστεί να πιστεύει και να ελπίζει την πραγματοποίηση των ειρηνευτικών σχεδίων που μένουν στα χαρτιά. Πιθανόν στην πλειοψηφία του να έχει απογοητευθεί κιόλας από το τελευταίο ειρηνευτικό σχέδιο που δεν αντικατοπτρίζει παρά το ελάχιστο του οράματός του για ένα διεθνώς αναγνωρισμένο ανεξάρτητο παλαιστινιακό κράτος. Η καθημερινή πραγματικότητα ξεπερνά την αρχική ευφορία. Η ανεργία αυξάνεται με δραματικούς ρυθμούς και η πείνα απειλεί τώρα όλο και περισσότερους Παλαιστίνιους. Από τους 900.000 Παλαιστίνιους που μένουν στη Λωρίδα της Γάζας, οι 90.000 έχουν μείνει χωρίς δουλειά, μια και τώρα τους απαγορεύεται να αναζητήσουν δουλειά στο Ισραήλ. Ύστερα από 27 χρόνια κατοχής, δεν είναι εύκολο να καταρτίσεις ένα πρόγραμμα ικανοποιητικής εκμετάλλευσης της γης και απασχόλησης των ανέργων. Πολύ περισσότερο, δεν είναι εύκολο να στήσεις έναν κρατικό μηχανισμό χωρίς να μπορείς να διαθέσεις τα απαραίτητα χρηματικά ποσά και η παλαιστινιακή διοίκηση δεν έχει αυτή τη στιγμή ούτε τα λεφτά για τα πρώτα έξοδα.

Η διεθνής κοινότητα, με επικεφαλής την Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, δεν προτίθεται να διαθέσει χρήματα χωρίς συγκεκριμένους επεν-

δυτικούς στόχους. Οι Παλαιστίνιοι όμως δεν έχουν ούτε τη μαγιά και δικαιολογημένα αρχίζουν να φοβούνται ότι την πολιτική εξάρτηση θα διαδεχτεί η οικονομική. Όσον αφορά τις αραβικές χώρες, εξακολουθούν να βλέπουν την παλαιστινιακή ηγεσία με τη δυσπιστία που την αντιμετώπισαν μετά τον πόλεμο του Κόλπου, όταν ο Γιάσερ Αραφάτ είχε υποστηρίξει τον Σαντάμ. Στις 2 Ιουλίου, ο Ριγιάντι Ζανούν, ο υπουργός Υγείας, δήλωνε ότι η παλαιστινιακή διοίκηση είχε στη διάθεσή της 60 εκατομμύρια δολάρια, ποσό που δεν αρκεί για περισσότερους από τέσσερις μήνες. Οι 6.400 δημόσιοι υπάλληλοι και αστυνομικοί δεν είναι δυνατόν να δουλέψουν χωρίς να πληρώνονται. Προς το παρόν, ελπίζουν να φτάσει και να διανεμηθεί εγκαίρως το κονδύλι των 42 εκατ. δολαρίων που ενέκρινε η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Διεθνής Τράπεζα για να καλυφθούν οι μισθοί του Ιουλίου και του Αυγούστου.

Ο Γιάσερ Αραφάτ επιδίωξε με έναν διπλωματικό χειρισμό να βάλει στο παιχνίδι και τη Χαμάς, ορκίζοντας μόνο 12 από τα 24 μέλη της νέας κυβέρνησης και αφήνοντας περιθώριο στη Χαμάς να παίζει σε επίπεδο κυβερνητικό. Προς το παρόν, η κίνησή του δεν έχει βρει ανταπόκριση. Οι φόβοι του για ενίσχυση των εξτρεμιστών της Χαμάς, όσο καθυστερεί η πλήρης εφαρμογή του ειρηνευτικού σχεδίου και η οργάνωση των αυτοδιοικουμένων περιοχών, είναι βάσιμοι. Το βέβαιο είναι ότι η επάνοδός του στα κατεχόμενα συσπείρωσε ως ένα βαθμό τον παλαιστινιακό λαό και οπωσδήποτε ενίσχυσε την εξουσία του, κυρίως έναντι των αντιπάλων του που τον κατηγορούν για υπερβολικό και αδικαιολόγητο συγκεντρωτισμό της εξουσίας. Ταυτόχρονα, όμως, έδειξε πολύ φανερά ότι τα τραγούδια και οι πανηγυρισμοί τελείωσαν και ότι ήρθε η ώρα της δουλειάς. ■

Η αβάσταχτη ελαφρότητα του ισλαμικού φονταμενταλισμού

του Ηρακλή Μοσκόφ

Το Ισλάμ αποτελεί πολιτιστικό ιδιώνυμο και όχι συνώνυμο βομβιστικών επιθέσεων ή γεωπολιτικού επεκτατισμού. Ο πραγματικός κίνδυνος για τον αραβικό κόσμο δεν προέρχεται από το λαό ή τη θρησκεία, αλλά από τους «εκκοσμικευμένους» κυβερνώντες.

Καθημερινά λαμβάνουμε από τα δυτικά δίκτυα μαζικής επικοινωνίας εικόνες και μαρτυρίες ενός αιμοσταγούς ενδοαραβικού εμφυλίου ανάμεσα στον ισλαμικό φονταμενταλισμό και σε λιγότερο (Σουδάν) ή περισσότερο (Αίγυπτος) «εκκοσμικευμένες» κυβερνήσεις.

Η «Κοινωνία των Μουσουλμάνων Αδελφών» στην Αίγυπτο, το «Εθνικό Ισλαμικό Μέτωπο» στο Σουδάν, το «Ισλαμικό Μέτωπο Σωτηρίας» στην Αλγερία, η «Χαμάς» και η «Ισλαμική Τζιχάντ» στη δυτική όχθη του Ιορδάνη και στη λωρίδα της Γάζας, η «Χεζμπολά» στο Λίβανο, παρουσιάζονται από τους κυρίαρχους φορείς διαμόρφωσης της κοινής γνώμης (δυτικά Μ.Μ.Ε.) ως το νέο σκέλος της αντιπαράθεσης μεταξύ «εταίρων» και «αλλήλων», που με το τέλος του ψυχρού πολέμου ήρθε να αντικαταστήσει το πάλαι ποτέ φάντασμα του κομμουνισμού.

Οικεία, λοιπόν και πάγια η λογική του διπολισμού καθώς και οι γεωπολιτικές της

διαστάσεις: Καλλιεργείται μια εσχατολογική δαιμονολογία εναντίον ενός ομογενοποιημένου και αιμοβόρου Ισλάμ, υπεραπλουστεύοντας μια πραγματικότητα διαπλεκόμενων συμφερόντων, η οποία νομιμοποιεί τη γεωπολιτική στρατηγική των επεμβάσεων της Δύσης μπροστά στην απειλή από μια δήθεν σύγκρουση πολιτισμών, θρησκειών και αντιλήψεων ανάμεσα σε ισλαμιστές τρομοκράτες και ειρηνιστές «θείους Σαμ».

Δυστυχώς, η κυρίαρχη αντίληψη στη Δύση σήμερα διαστρεβλώνει μια αργιογή ετερόκλητη πραγματικότητα, αντιμετωπίζοντας το σύνολο του ισλαμικού πολιτισμού ως συνώνυμο των θέσεων των φονταμενταλιστών και το Ισλάμ ως μια οντότητα που έχει κηρύξει ιερό πόλεμο εναντίον της ανεξιθρησκείας και της πολιτιστικής ετερογένειας.

Η πραγματικότητα είναι αρκετά πιο σύνθετη και πολύ πιο ενδιαφέρουσα. Η εντύπωση που διαμορφώνουν οι πολίτες της Δύσης είναι απόρροια της λογικής του διπολισμού, έχοντας στη μια πλευρά τους τρομολάγνους ζηλωτές του ισλαμικού φονταμενταλισμού και στην άλλη τους εκκοσμικευμένους κυβερνώντες που μάχονται να τους αφανίσουν. Η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού, ωστόσο, παρουσιάζεται άφωνη, απρόσωπη, παθητική σαν να μην την απασχολεί η σχέση της με την πατρίδα, τους ομόφυλους, καθώς και με τον ίδιο της τον Θεό. Η αλήθεια είναι πως υπάρχει βαθύ λαϊκό έρεισμα στη θρησκεία — άλλωστε, όλα τα μεγάλα αραβικά κράτη, με εξαίρεση τον Λίβανο, κατοχυρώνουν συνταγματικά το ισλαμικό δόγμα. Όμως, οι Άραβες, στη μεγάλη τους πλειοψηφία, αισθάνονται και δηλώνουν μουσουλμάνοι, ένας όρος που είναι λιγότερο φορτισμένος και πιο καθημερινός, και ο οποίος σχετίζεται με τις συνήθειες και την

πολιτιστική τους ταυτότητα (γλώσσα, γητό, ήθη και έθιμα): ένας όρος δηλαδή που αντιπαράτίθεται στον εξτρεμισμό των φονταμενταλιστών.

Αναφορικά με το ζήτημα της ανεξιθρησκείας και της δήθεν βίαιης προσβολής της πολιτιστικής ετερογένειας, η τρομοκρατία των δυτικών Μ.Μ.Ε. εστιάζει σε μεμονωμένα κρούσματα βίας εναντίον των ισλαμιστών, παραβλέποντας τον ενδοαραβικό χαρακτήρα της διένεξης η οποία παρουσιάζεται ως μια ενδεχόμενη γενικευμένη απειλή εκτός των αραβικών συνόρων όπου θα βάλλονται τα χριστιανικά-δημοκρατικά ιδεώδη της Δύσης. Αυτό που δεν παρουσιάζεται καθόλου είναι η μεγάλη πλειοψηφία του μουσουλμανικού πληθυσμού που συμβιώνει αρμονικά με τους αυτόχθονες χριστιανούς (18% στην Αίγυπτο), κάτι που υπογορεύεται από την πολιτιστική ταυτότητα καθώς και από τους αιώνες συνύπαρξης και συμμετοχικής πράξης με χριστιανούς και ξένους. Άλλωστε, η βία και η αφαίρεση της ανθρώπινης ζωής είναι έγκλημα για τα μουσουλμανικά ήθη, το οποίο ο πολίτης της Δύσης έχει δυστυχώς ξεπεράσει (ενδεικτικά, 35.000 θάνατοι το χρόνο από χρήση όπλων στις Η.Π.Α., μόλις 7 στην Αίγυπτο).

Επομένως, τα αίτια αυτής της ενδοαραβικής σύγκρουσης πρέπει να αναζητηθούν αλλού και πάντως όχι υπό το πρίσμα μιας άκριτης γενικευμένης ισλαμοφοβίας που καθιστά το Κοράνι, την αραβική γλώσσα, το τζαμί ή ακόμη και την κελεμπία ή το φερετζέ, σύμβολα τρομοκρατών. Για τα εκατομμύρια των κατοίκων του Καΐρου που ξυπνούν κάθε πρωί αγωνιώντας για το πώς θα θρέψουν τα παιδιά τους, ο σπαραγμός και ελεήμων πατέρας-αφέντης. Αλλά είναι πολύ περισσότερο παράγων πολιτιστικής συγγένειας, αλληλεγγύης και συνοχής παρά αποσταθεροποίησης και βίας. Η

ή γι' αυτό τον κόσμο (η οποία στα τροφοδοτεί την ανάπτυξη φονταμενταλιστικού κινήματος προέρχεται από την κυβερνηδιαφθορά, την ακαμψία του όν ανύπαρκτου κράτους-πρόνοιας και τον στρατιωτικο-γραφειοκρατικό αυταρχισμό. Το Ισλάμ για κόσμο της Αιγύπτου είναι το μικό καταφύγιο που θωρακίζει-λο και περισσότερο από την έλλειψη ιδεών, οράματος και αξιών "εκκοσμηκευμένης" κυβέρνησης μπάρακ», σημειώνει ένας αιγύπτιος ακαδημαϊκός. Και συνεχίζει: «Οι πολιτικές συμφωνίες παντός τύπου γίνονται σε μεσάζοντες και μεσάζοντες, έχοντας συνήθως ως τελεσίδικη παραλήπτη κάποιον στενό συγγενή ή συγγενικό πρόσωπο του Μουμπάρακ». Για να καταλήξει: «Οι πολιτικές όπως λαϊκή κυριαρχία, αυτοδιάθεση, ανεξαρτησία της χώρας γνώμης και απρόσκοπτος δημοσιογραφικός διάλογος, έχουν χάσει το νόημά τους σε μια "δημοκρατία" που στην πράξη λειτουργεί με σειρά εκτάκτων μέτρων, τα οποία επιτρέπουν τη δίωξη των διαομένων». Ενδεικτικές του εν λόγω δεσποτισμού είναι και οι παρανομιές προσφωνήσεως βουλευτών σε συνεκπληρωμή του Κοινοβουλίου με θέματα την επανάχρηση του Μουμπάρακ ως έδρου για μια ακόμη εξάχρονη θητεία: «Πρόεδρε, εσύ που έφερες την ευημερία στη γαλήνη!» και «Ω πρόεδρε, υπερήφανε πολεμιστή, γιε της Αιγύπτου!».

Τα 15 εκατομμύρια των κατοίκων του Ισλαμικού Κράτους, ωστόσο, το μόνο ψήγμα «ευημερίας» και «γαλήνης», που ίσως νιώσουν ούτε, ασφαλώς δεν προέρχεται από την πολιτική του «υπερήφανου πολεμιστή» — στην πραγματικότητα υπερασπίστηκε υπερβάλλοντα ζήλο τα αμερικανικά φέροντα στην περιοχή (Πόλεμος του Ιράκ) — ούτε από το ανύπαρκτο κράτος-πρόνοιας «του γιού της Αιγύπτου» — ο οποίος στηρίζει ένα 10% στρατογραφειοκρατικής νομενκλατούρας, αφήνοντας το λοιπό 90% του πληθυσμού κάτω από τα χέρια της φτώχειας.

Έσα λοιπόν σ' αυτό το κλίμα μεταπρατικής εξάρτησης, απεμπόλησης των λαϊκών φερόντων και βιοτικής εξαθλίωσης, το

Επίδοξος τρομοκράτης αδειάζοντας το περιεχόμενο μπουκαλιού, όπου αργότερα θα χρησιμεύσει ως βόμβα μολότωφ!

Ισλάμ άγει τις συνειδήσεις του λαού, άλλοτε σε ήπιο τόνο ως σπλαχνική και ελεήμων πατρική φιγούρα (κάτι σαν το κράτος-πρόνοιας ή τον καταναλωτικό ευδαιμονισμό της καπιταλιστικής ΕυρωΑμερικής), και άλλοτε σε πιο ακραίες εκφάνσεις, όπως στη Σαουδική Αραβία, ή σε μαζικές φονταμενταλιστικές οργανώσεις.

Ωστόσο, όπως τονίσαμε και προηγουμένως, η μεγάλη πλειοψηφία των μουσουλμάνων παραμένει εχθρική προς την τρομοκρατία. Σε μια πρόσφατη βομβιστική επίθεση εναντίον μέλους της κυβέρνησης στο Κάιρο, το πλήθος κατεδίωξε, συνέλαβε και παρέδωσε τους δράστες στην αστυνομία. Ίσως σ' αυτό να συνετέλεσε και η επίθεση εναντίον του υπουργού Εσωτερικών στην πλατεία Ταχρίρ ή οι βόμβες στη φτωχογειτονιά Σούμπρα τον περασμένο Αύγουστο, όπου τα θύματα ήταν όλοι αθώοι διαβάτες.

Αποτελεί, πλέον, κοινή παραδοχή πως μο-

λονότι ο θρησκευτικός εξτρεμισμός αντι-στρατεύεται τη διαφθορά, την εξάρτηση και το δεσποτισμό των κυβερνήσεων, δεν κατάφερε να συσπειρώσει τη βάση που ενδεχομένως θα συναινούσε σε μια πιο ήπια αλλά και αποτελεσματική μεταρρύθμιση. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι η γενικευμένη δαιμονολογία και τρομολαγνεία της Δύσης σχετικά με τις διαστάσεις του ισλαμικού γεωεπεκτατισμού δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ουσιαστικά, εξυπηρετεί την πάγια πολιτική δυτικής παρουσίας και παρέμβασης στο γεωπολιτικό «γίγνεσθαι» της Μέσης Ανατολής, αποστρέφοντας ταυτόχρονα τις επικρίσεις (βλ. έμμεσος ή άμεσος ιμπεριαλισμός) στους γεωπολιτικά (στρατιωτικά-οικονομικά) ανύπαρκτους, πλην όμως «βάρβαρους», ισλαμιστές.

Έτσι με εξαίρεση το Σουδάν του μακιαβελικού Τουράμπι — που, λόγω της περιορισμένης στρατηγικής και οικονομικής σημασίας της χώρας του, διαθέτει περισσότερες πιθανότητες αυτοδιάθεσης —, οι κυβερνήσεις των υπόλοιπων χωρών είναι φιλικά προσκείμενες προς τις Η.Π.Α. με τα γνωστά «αντισταθμιστικά οφέλη».

Από την άλλη, δεν γνωρίζουμε καμιά επίσημη δυτική πολιτική που να ασκεί πιέσεις σε χώρες όπου ο ισλαμισμός εμφανίζεται πιο ακραίος (π.χ. στη Σαουδική Αραβία) και καταπατά στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όπως την ισότητα των γυναικών, την απρόσκοπτη λειτουργία της δημοσιογραφίας ή την προστασία της κριτικής σκέψης των διανοουμένων. Αντίθετα, υποθάλπει τα λαομίσητα στρατιωτικο-γραφειοκρατικά καθεστώτα και παρασκευάζει καρικατούρες του ισλαμικού πολιτισμού, υπονομεύοντας έτσι το διάλογο ανάμεσα στις δημοκρατικές δυνάμεις της Δύσης και στην πλειοψηφία των Αράβων που δεν είναι ούτε ζηλωτές του ισλαμικού γεωεπεκτατισμού αλλά ούτε και κοσμικοί μεταπράτες.

Το να απευθύνεται, όμως, σε όλες αυτές τις αμφίπλευρες πλειοψηφικές δυνάμεις θα προϋπέθετε ένα διάλογο μεταξύ ίσων. Ένα διάλογο δημοκρατικό, που ιστορικά δεν φαίνεται να είναι θεμιτός για τα δυτικά ενδιαφέροντα, καθώς προτιμάται ο πιο «προσοδοφόρος» διπολισμός, με υπηρέτες τύπου Μάρκος, Σαντάτ και Σάχη και εχθρούς τύπου Χομείνι, Καντάφι και Σαντάμ.

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΠΙΣΤΟΥΣ

Ο ισλαμικός φονταμενταλισμός φουντώνει και στο Μπανγκλαντές. Αυτή τη φορά ζητείται η κεφαλή της «άπιστης» φεμινίστριας και συγγραφέα **Τασλίμα Νασρίν** που τόλμησε (βλασφημία) να πει δημοσίως ότι το Κοράνι πρέπει να αναθεωρηθεί κι ότι το Ισλάμ «μεταχειρίζεται τις γυναίκες σαν σκλάβες». Ένας απ' αυτούς που ύψωσαν τη φωνή τους για την υπεράσπιση της Νασρίν είναι και ο **Σαλμάν Ρασντί** που για έξι χρόνια τώρα ζει κάτω από την απειλή της ιρανικής fatwa, της θανατικής δηλαδή ποινής που ερήμην του απήγγειλαν οι φανατικοί του Ισλάμ.

ΝΕΟΦΑΣΙΣΤΙΚΕΣ ΡΗΣΕΙΣ

Το άστρο του νεοφασίστα και εθνικιστή **Βλαντιμίρ Ζιρινόφσκι** εξακολουθεί κι ανεβαίνει στη Ρωσία. Εκμεταλλεύεται άριστα τις δυσκολίες του **Γέλτσιν**, τις αγωνίες και τους σκοτεινούς φόβους του ρωσικού λαού που περνά δύσκολες στιγμές. Σε μια πρόσφατη συνέντευξή του στο περιοδικό *Time* ο Ζιρινόφσκι είτε πολλά και ενδιαφέροντα... φασιστικά.

Παραθέτουμε ορισμένες χαρακτηριστικές ρήσεις που δείχνουν το ποιόν του ανδρός.

- «Ίσως να πρέπει να σκοτώσω 100.000 άτομα,

αλλά τα υπόλοιπα 300 εκ. των Ρώσων θα ζήσουν εν ειρήνη».

- «Πρέπει να αντιμετωπίσουμε τις εθνοτικές μειονότητες όπως οι Αμερικανοί αντιμετώπισαν τους Ινδιάνους και όπως η Γερμανία αντιμετώπισε τους Εβραίους».

Χρειάζονται περισσότερα;

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΟΝΕΙΡΟ

Κάπου 100 εκατ. δολάρια αναμένεται να αποφέρουν οι πωλήσεις του βιβλίου του Πολωνού πάπα που τα δικαιώματά του έχει αναλάβει ο ιταλικός εκδοτικός οίκος Mondadori. Ο 74ετής πάπας ολοκληρώνει σύντομα τη συγγραφή του βιβλίου του με τίτλο «*Διαβαίνοντας το κατώ-*

φλι της ελπίδας» όπου διατυπώνει τις «εσώτερες» σκέψεις του για τη ζωή και τη θρησκεία. Μολονότι τα χρήματα θα διατεθούν για «αγαθοεργίες» και «φιланθρωπικούς σκοπούς», οι εκδότες τρίβουν τα χέρια τους για το νέο μπεστ-σέλερ. Η εξουσία δεν διαφθείρει μόνο αλλά και πουλάει...

ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΜΠΛΕ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΣΙΡΑΚ

Απίθανο καλοκαιρινό ανάγνωσμα κι όμως αληθινό. Ένα δοκίμιο 141 σελίδων με τις πολιτικές σκέψεις του **Ζακ Σιράκ**, προέδρου του γαλικού κόμματος και επίδοξου προεδρικού υποψήφιου, έχει πουλήσει πάνω από 200.000 αντίτυπα στο κατακαλόκαιρο. Απευθύνε-

ται στη μετά το 1968 γενιά των Γάλλων που η ψήφος τους θα είναι κρίσιμη στις εκλογές. Έχοντας αποτύχει δυο φορές για το αξίωμα, το 1981 και το 1988, ο Σιράκ προσπαθεί να χτίσει την εικόνα του ενόψει των εκλογών έχοντας μεταξύ άλλων να αντιμετωπίσει και το σημερινό πρωθυπουργό **Μπαλλαντύρ** σ' έναν ανελέητο αδελφοκτόνο πολιτικό αγώνα.

ΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΑΥΞΗΣΕΙΣ

Στη Μ. Βρετανία «Λευκή Βίβλος» προβλέπει μείωση των 530.000 δημοσίων υπαλλήλων κατά 50.000. Εκεί μειώνονται. Εδώ αυξάνονται και πληθύνονται ως η άμμος της θάλασσας κατά τις βουλές των πελατειακών μας κομμάτων.

Καθαρά χέρια
βρώμικα
Ο Τζούλιο νι Ντοντό
πρώην γενικός
γραμματέας
Σοσιαλιστική
Κόμματος της Ιταλίας
βγαίνει από τη φυλακή
της Νάπολης
ενεργετούμενος από
νέο διάταγμα
Μπερλουσκόνι, το οποίο
αφαιρεί από
δικαστικές αρχές
ισχυρότερο όπλο για τη
πάταξη της πολιτικής
διαφθοράς: τη
προφύλαξη
Αποτέλεσμα
παραιτηθεί η διάσπι-
ομάδα των δικαστών του
Μιλάνου με επικεφαλής
τον δικαστή Αντόνιο νι
Πιέτρο. Η ιταλική
εκδοχή της «κάθαρσης»
Αλλά μετά τη
κατακραση
ο Μπερλουσκόνι
μάλλον θα βάλει νερό
στο κρασί του

ο Παγκόσμιο Κύπελλο έληξε στις ΗΠΑ. Διάρκεσε ένα μήνα και μία ημέρα, και τυγχόνοντας που οι διοργανωτές αποφάσισαν να αφιερώσουν την τελετή λήξης «στα παιδιά όλου του κόσμου». Προφανώς, υπήλθον πως το ποδόσφαιρο αγαπιέται σε όλες τις χώρες, κυρίως στο Ισπανόλαντ, όπου με βιοτικό επίπεδο κάτω των 200 δολαρίων (ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα!), μια μπάλα θεωρείται ιδανικός... ντελικατέσεν...

τυγχόνοντας, ζήσαμε τον πρώτο τελικό Ιουντιάλ, η έκβαση του οποίου κρίθηκε στα πέναλτι. Ο καύσων του Λος Άντζελες και η κόπωση από τις προηγούμενες προσπάθειες πρόδωσαν τους διάσημους παίκτες της Βραζιλίας και της Ιταλίας, με συνέπεια — αγωνιστικά — ο τελικός να διαφέρει με παρωδία. Πιο τυχερή η Βραζιλία, πήρε το τρόπαιο — για τέταρτη φορά στη σημαντική ιστορία της. Και τώρα, όλοι ετοιμάζονται για τη 16η οργάνωση που θα γίνει το 1998 στη Γαλλία, σαφώς αναβαθμισμένη και με περισσότερες ομάδες (32). Μπορεί η Ελλάδα να αισιοδοξεί; Και βέβαια μπορεί. Εδώ αισιοδοξούν Βούλγαροι και ρουμάνοι...

Εκεί όπου οι Έλληνες επιβάλλεται να αισιοδοξούν ελάχιστα είναι η προσεχής εξόρμηση στο «Μουντομπάσκετ» του αναδά, οι αγώνες του οποίου διεξάγονται. Η «προπαρασκευαστική» συμμετοχή της Ελλάδας στο τουρνουά «κρόπολις» του σταδίου Ειρήνης και Φιλίας, πέραν την τρίτης θέσης, έδειξε πως δύσκολα ο Ευθύμης Ιουμουρτζόγλου θα μπορέσει να δημιουργήσει βασική — τουλάχιστον — εντάδα επιπέδου. Χαρακτηριστική είναι, άλλωστε, η επίκληση του προπονητή στους παίκτες: «Προσπαθήστε με την πρόδοσή σας να διώξετε από την Εθνική τους παλαιούς», αλλά δύσκολα θα αποκαλύψει νέους παίκτες που θα «έχουν» και θα «μπορούν». Η ομάδα ηττάται και πάλι στους Φασούλα - Ριστοδούλου και Γιαννάκη. Ο τελευταίος «πέρασε» τους 5.000 πόντους, όχλος ιδιαίτερα σημαντικός.

21χρονη Νίκη Ξανθού από τη Ρόδο πρόσθεσε ένα ρεκόρ στη μάλλον θετική πορεία του κλασικού αθλητισμού.

Με επίδοση 6 μ. 74 στο μήκος, η πολυτάλαντη αθλήτρια άφησε διαπιστευτήρια για μελλοντικές σημαντικές οργανώσεις και — στο Ελσίνκι — ο συναγωνισμός της με την Πατουλίδου και τις κορυφαίες αλτρίες ενδέχεται να οδηγήσει σε καλύτερες επιδόσεις.

Το τριπλό «τζακ ποτ» στο ΛΟΤΤΟ «έστειλε» — όπως αναμενόταν — τον ελληνικό πληθυσμό στα πρακτορεία ΠΡΟ-ΠΟ. Το απίστευτο ποσό του 1,5 δισεκατομμυρίου μοιράστηκαν 24 τυχεροί και η ηγεσία του Αθλητισμού (και του Πολιτισμού) «τρίβει τα χέρια της» από εισπρακτική ικανοποίηση. Ο τζίρος μέσα σε ένα τρίμηνο, ξεπέρασε τα τέσσερα δισ. Προφανώς, η ζήτηση θα οδηγήσει σε αύξηση της τιμής της στήλης. Ακούγεται αύξηση της τάξεως του 75 τοις εκατό (από 30 σε 50 δραχμές). Και καλά να πάθουμε...

Στις 27 λήγοντος θα γίνουν στη Θεσσαλονίκη οι αρχαιρεσίες της ΕΠΑΕ, δηλαδή της «Ένωσης» που διοικεί το επαγγελματικό πρωτάθλημα ποδοσφαίρου. Υποψήφιος και πάλι ο 72χρονος Γεώργιος Δέδες, ο οποίος θεωρείται έμπειρος και ...

υπερκομματικός. Η πιθανότητα νέας επιτυχίας του είναι προφανής, αλλά την «τελευταία λέξη» θα την πουν οι ηγέτες του Παναθηναϊκού και του Ολυμπιακού, στο παρασκήνιο βέβαια ...

Αντίθετα, «πόλεμος» αναμένεται ότι θα ξεσπάσει στους κόλπους της διαιτησίας ποδοσφαίρου, όπου η μια ηγεσία αμφισβητεί την άλλη και ο υφυπουργός Γ. Λιάννης ξεκαθάρισε πως δεν σκοπεύει να πάρει θέση. Η διαιτησία (διοικητικά και αγωνιστικά) ποτέ δεν έχει βρεθεί σε δυσχερέστερη θέση από τη σημερινή. Κόπηκαν διαιτητές ικανοί και τις θέσεις τους κατέλαβαν παλαιοί, κομματικοί και με προχωρημένη ηλικία. Ύστερα από όλα αυτά τα λίαν πικάντικα, μας θίγει το γεγονός της παρουσίας διαιτητών από το Μπαχρέιν, το Ιράν και τα Αραβικά Εμιράτα σε τελική φάση Παγκοσμίου Κυπέλλου...

Οξυδερκείς και όχι οξυδερκής είναι ο Γιάτσεκ Γκμοχ και ο Ντούσαν Μπάγιεβιτς. Απλώς, ο δαίμων, στο προηγούμενο τεύχος, δεν ήταν και τόσο οξυδερκής...

Γιώργος Αρκουλής

Τελείωσε και το

Το δέκατο πέμπτο Παγκόσμιο Κύπελλο είναι πια παρελθόν, και ένα καινούργιο ρεκόρ μπήκε στα βιβλία. Οι «Καριόκας» πήγαν σπίτι με το τέταρτό τους τρόπαιο. Ένας καινούργιος μύθος δημιουργήθηκε, ένας στόχος που έμοιαζε άπιαστος κατακτήθηκε. Αυτό είναι το Παγκόσμιο Κύπελλο: ένας μυθολογικός κόσμος. Και διάφοροι μύθοι σχετικοί με το ποδόσφαιρο αναβίωσαν, δημιουργήθηκαν ή ανατράπηκαν.

Νικήτρια αναδείχτηκε η καλύτερη ομάδα, η θρυλική **Βραζιλία**. Οι Βραζιλιάνοι έπαιξαν γρήγορο ποδόσφαιρο, έκαναν καταπληκτικούς συνδυασμούς και είχαν τη σταθερότερη απόδοση στο τουρνουά. Κέρδισαν, όμως, χάρις στην άμυνά τους, την καλύτερη απ' όλες, που δέχτηκε μόλις 3 γκολ σε όλα τα παιχνίδια, ενώ στην επίθεση κέρδισαν όλα τους τα παιχνίδια μετά τον πρώτο γύρο με ένα μόνο γκολ διαφορά, και δεν σκόραραν στον τελικό. Αντίστοιχη ήταν και η πορεία της δεύτερης Ιταλίας. Την καλύτερη επίθεση στο Μουντιάλ την είχε, περιέργως, μια ομάδα που χαρακτηρίστηκε κυρίως αμυντική, η **Σουηδία**, που πέτυχε 15 γκολ. Τελικά, δηλαδή, παρ' όλες τις εκτιμήσεις για τον ανεβασμένο αριθμό των γκολ και τις περιχαρείς ανακοινώσεις της ΦΙΦΑ για την επιτυχία των καινούργιων κανονισμών, ο τίτλος κρίθηκε από τις καλές άμυνες.

Από την άλλη μεριά, οι τεχνίτες και μπαλαδόροι Βραζιλιάνοι πέρα από την ασφυκτική άμυνα που έπαιξαν, με τρεις παίκτες να κυκλώνουν αστραπιαία τον αντίπαλο παίκτη με την μπάλα, έδειξαν και την τάση τους να κάνουν βίαια και

σκληρά φάουλ. Η αγκωνιά του **Λεονάρντο** στον **Ταμπ Ράμος** των ΗΠΑ, που έστειλε τον Αμερικανό στο νοσοκομείο με κάταγμα στο σαγόνι, δεν ήταν καθόλου τυχαία, όπως αποδείχτηκε και στο ματς με τη Σουηδία που η αργή κίνηση έπιασε έναν άλλο βραζιλιάνο παίκτη να χτυπάει επίτηδες με τον αγκώνα του τον Σουηδό **Μπρολίν**. Και πάλι η Ιταλία είχε παρόμοια τακτική: ο **Τασότι** αποδείχτηκε πως έσπασε τη μύτη του **Λουίς Ενρίκες** της Ισπανίας με αγκωνιά στον προημιτελικό, και μάλιστα σε πλασάρισμα στην περιοχή χωρίς την μπάλα.

Οι δύο δράστες τιμωρήθηκαν αρκετά αυστηρά γι' αυτές τις παραβάσεις. Γενικά, όμως, αν κάτι πήγε στραβά σε αυτό το Μουντιάλ, ήταν η διαιτησία. Παρ' όλη τη σχολαστική διαδικασία επιλογής των διαιτητών και τη στενή παρακολούθηση της διαιτησίας στους αγώνες, είδαμε αρκετές φορές πολύ σημαντικά λάθη που είχαν καθοριστική σημασία στη διαμόρφωση των αποτελεσμάτων. Είπαμε και σε προηγούμενο τεύχος για τα απαράδεκτα πέναλτυ που σφυρίχτηκαν σε βάρος της ελληνικής ομάδας και για την περίπτωση του πέναλτυ που δεν σφυρίχτηκε υπέρ του Βελγίου. Άλλες περιπτώσεις ήταν η αποβολή του αρχηγού της Σουηδίας στον ημιτελικό με τη Βραζιλία και τα πέναλτυ που σαφώς έγιναν στον ημιτελικό Ιταλίας - Βουλγαρίας, και που θα μπορούσαν να έχουν στείλει τη Βουλγαρία στον τελικό. Εδώ, βέβαια, είναι να απορεί κανείς και με την κουταμάρα της ΦΙΦΑ που όρισε γάλλο διαιτητή σε κρίσιμο αγώνα της Βουλγαρίας, ενώ η Βουλγαρία είχε αποκλείσει τη Γαλλία από το Μουντιάλ στο

τελευταίο λεπτό των προκριματικών. Ακόμα και αν δεν είχε καμία πρόθεση να αδικήσει τους Βούλγαρους ο **Ζοέλ Κινιού**, άντε τώρα να αποδείξει πως δεν είναι ελέφαντας!

Κατά τα άλλα, από τα συγκεκριμένα λάθη, είναι εμφανές πως υπάρχει ουσιαστικό πρόβλημα διαιτησίας ακόμα και σε αυτό, το υψηλότερο επίπεδο του ποδοσφαίρου. Γιατί πέρα από τις προθέσεις του κάθε διαιτητή, όταν γίνεται χέρι στη μεγάλη περιοχή, περίπτωση **Μαλντίνι** στο **Ιταλία - Βουλγαρία** και είναι εμφανές στους τηλεθεατές αλλά δεν το βλέπει ο διαιτητής, δεν είναι ένα απλό ανθρώπινο λάθος. Για τη μία ομάδα είναι το μισό παιχνίδι! Ευτυχώς για όλους, ο Ούγγρος **Σάντορ Πουλ** που διαιτητεύσε τον τελικό ήταν πολύ καλός, και δεν επηρέασε την έκβαση του αγώνα.

Πέρα από τα όποια λάθη, όμως, είδαμε για άλλη μια φορά ότι κανείς δεν κερδίζει παίζοντας μόνο άμυνα. Σε όλες τις περιπτώσεις που κάποια ομάδα προσπάθησε να κρατήσει μια ισοπαλία, ή να βάλει το μηδέν στην άμυνα πιο πάνω από τη νίκη, βγήκε χαμένη.

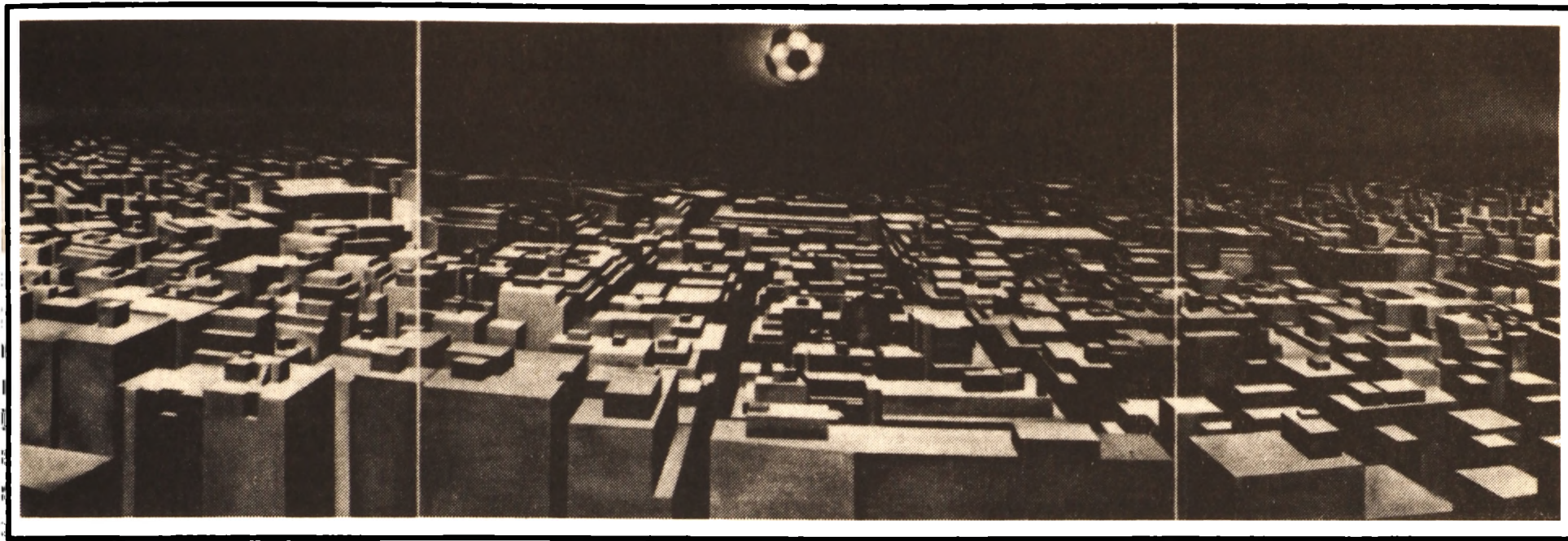
Στην επίθεση σημειώθηκαν πολλά γκολ και η αρνητική εικόνα του προηγούμενου τουρνουά ανατράπηκε. Βέβαια, η ατελείωτη φιλολογία σχετικά με τον αριθμό των τερμάτων που σημειώνονται και η φαινομενική δικαίωση, κατά τη διάρκεια των πρώτων γύρων, αυτών που θεωρούν πως τα γκολ είναι χαρακτηριστικά της ποιότητας των αγώνων, διαψεύτηκαν στους δύο τελικούς. Ο μεγάλος τελικός, ένας από τους πιο συναρπαστικούς των τελευταίων χρόνων, τελείωσε χωρίς να σημειωθούν τέρματα και, πρώτη φορά στην ιστορία

του θεσμού, κρίθηκε ο τίτλος στα πέναλτυ. Στον μικρό τελικό σημειώθηκαν 4 γκολ, αλλά ήταν ένας αδιάφορος αγώνας και το μεγάλο σκορ δεν τον έκανε στο ελάχιστο πιο ενδιφέροντα.

Κατά ένα μεγάλο μέρος, η ενασχόληση με το εύρος των σκοραρίσματος και τη σημασία του μεγάλου σκορ έχουν κάνει με την ελπίδα και τη πρόθεση της ΦΙΦΑ να απελευθερώσουν μέρος του ποδοσφαιρικού κόσμου και οι ΗΠΑ. Είναι που το ποδόσφαιρο θεωρείται βαρετό, γιατί δεν έχει πολλά γκολ, κ.λπ. Οι Αμερικανοί δεν ενδιαφέρονται για το ποδόσφαιρο, κατά κανόνα, και αυτό δεν πρόκειται να αλλάξει δραστικά εξαιτίας του Παγκοσμίου Κυπέλλου που διοργανώθηκε εδώ. Η πραγματικότητα είναι ότι αν δεν αναπτυχθεί κάποιο άθλημα σιγά σιγά μέσα σε μία χώρα, δεν γίνεται επιτυχία. Όσοι περιμένουν για πολλοστή φορά να εισάγεται ποδοσφαιρικό ενθουσιασμό στις ΗΠΑ, θα απογοητευτούν ξανά. Ναι, η διοργάνωση ήταν πετυχημένη, ναι, τα γήπεδα ήταν γεμάτα, αλλά ήταν γεμάτα με ανθρώπους που είχαν σχέση με το ποδόσφαιρο από πριν. Ο κόσμος εδώ είναι μεθυσμένος σε σπορ που διεξάγονται με συνεχείς διακοπές, και σε κάθε επανεκκίνηση της δράσης οι στόχοι είναι συγκεκριμένοι, π.χ. στο αμερικανικό ποδόσφαιρο, να προχωρήσει η ομάδα 9 μέτρα από την προηγούμενη θέση της, ή στο γκολ να πετύχει ο παίκτης την τριπα. Το ποδόσφαιρο παίζεται χωρίς στάσεις, και αν δεν εκπαιδωθεί κανείς τον τρόπο παιχνιδιού δεν έχει ενδιαφέρον. Και στο κάτω κάτω, τι μας ενδιαφέρει αν οι Αμερικανοί δεν αγαπάνε το ποδόσφαιρο; Όλη η

ήρε η ΒΡΑΖΙΛΙΑ

του Μιχάλη Σηφάκη

Γουναρίδης: Τρίπτυχο, ακρυλικό, 400 X 135 εκατ., 1973.

ηρία αυτή γίνεται για να με-
ώσουν και άλλο τα οικονο-
εί ενδιαφέροντα αυτών που
ζουν λεφτά από το άθλημα.
μεγαλώσουν αν μπορούν,
ά δεν είναι και μικρά τα με-
η έτσι κι αλλιώς.

μφωνα με τον *Εκόνομιστ*, η
ΡΑ κρατάει επιμελώς μυ-
ά τα ακριβή έσοδά της από
διοργάνωση του Μουντιάλ.
επίσημα νούμερα μιλάνε
έσοδα 300 εκατομμυρίων
ετικών φράγκων (από 225

και η Ελλάς '94 στην ΕΠΟ και
για τα έσοδα των 6.000 εισιτη-
ρίων που διατέθηκαν ή δεν
διατέθηκαν σωστά, κανονικά η
*ΕΠΟ έχει να εισπράττει περί-
που 2,5 εκατομμύρια ελβετικά
φράγκα από τη ΦΙΦΑ για τους
αγώνες, πολύ μεγάλο ποσό, ι-
κανό να παίξει πολύ σημαντι-
κό ρόλο στο μέλλον των εθني-
κών ομάδων, αν φυσικά δεν το
καταχραστεί το υπουργείο Οι-
κονομικών, ή του Αθλητισμού,
για να καλύψουν ελλείμματα*

τας της προεδρίας του κυρίου
Τριβέλλα.

Στο μεταξύ, κάπου στη μέση
του βόρειου Ατλαντικού Ωκεα-
νού, στο χάος ανάμεσα στη
Σκωτία και την Ισλανδία, βρί-
σκονται κάτι νησάκια, με συ-
νολικό πληθυσμό γύρω στις
50.000 κατοίκους. Κατοικήθη-
καν πρώτη φορά γύρω στο 700
μ.Χ. από Ιρλανδούς μοναχούς,
και αργότερα από τους Βίκιν-
γκς. Είναι ηφαιστειογενή,
βραχώδη, με χαμηλά βουνά

Και τη δική του ποδοσφαιρική
ομοσπονδία. Είναι τα νησιά
Φερόε, και είναι ο πρώτος
αντίπαλος της *Εθνικής Ελλά-
δας* στα προκριματικά του Ευ-
ρωπαϊκού Πρωταθλήματος. Ο
αγώνας θα γίνει στις 7 Σεπτεμ-
βρίου 1994, στην Ελλάδα. Τα
νησιά Φερόε είναι μια από τις
πιο αδύνατες ομάδες της Ευ-
ρώπης και πρέπει όχι μόνο να
τα κερδίσουμε αλλά να πάρου-
με και μεγάλη διαφορά τερμά-
των, η οποία έχει μεγάλη ση-

Το να ηττηθεί κανείς 4-0 από την Αργεντινή δεν είναι τίποτα μπροστά στο
ρεζιλίκι που μας περιμένει αν δεν νικήσουμε τα νησιά Φερόε.

Ιταλία το 1990). Οι σπόν-
ες, όμως, λένε πως έχουν
ρώσει ποσά πολύ μεγαλύ-
από αυτά που παραδέχε-
η ΦΙΦΑ. Κάποιος, λοιπόν,
ΦΑ ή η εταιρεία που ανέ-
τη διαχείριση των λογα-
μών, έχει βγάλει πολύ πε-
ιότερα λεφτά απ' όσα είναι
πό. Είναι πολύ ενδιαφέ-
και για μας, ότι επισήμως η
ΡΑ πληρώνει κάθε ομάδα
000 ελβετικά φράγκα για
ε αγώνα. Και ενώ στην
άδα γίνεται ανταλλαγή μη-
ων για τα λεφτά που χρω-
η ή δεν χρωστάει η Λήδρα

στους προϋπολογισμούς τους.
Δυστυχώς, ξανά και ξανά, κά-
θε σκέψη για βελτίωση των πο-
δοσφαιρικών πραγμάτων στη
χώρα μας προσκρούει στην
πραγματικότητα που λέγεται
ΕΠΟ και υφυπουργείο Αθλη-
τισμού. Όσο η διοίκηση του
ποδοσφαίρου, και του αθλητι-
σμού γενικότερα, εξαρτώνται
από το κόμμα στο οποίο πρό-
σκαινται οι παράγοντες και όχι
από την αθλητική αξιοκρατία,
δεν έχουμε ελπίδα να βγούμε
από το τέλμα που με τόση ακρί-
βεια χαρακτηρίζει η πλήρης
έλλειψη διοικητικής ικανότη-

και ελάχιστη καλλιέργησιμη
γη. Οι κάτοικοι ασχολούνται
παραδοσιακά με την εκτροφή
προβάτων και την επεξεργα-
σία του μαλλιού, αλλά πρό-
σφατα επιδίδονται κυρίως
στην αλιεία του ωκεανού με
σύγχρονες βιομηχανικές μεθό-
δους. Μέχρι το 1380 ήταν μέ-
ρος της Νορβηγίας, οπότε και
παραχωρήθηκαν στη Δανία.
Απέκτησαν την ανεξαρτησία
τους το 1948, και ενώ διατη-
ρούν στενές σχέσεις με τη Δα-
νία αποτελούν ανεξάρτητο
κράτος, με τη δική του σημαία
και τη δική του νομοθεσία.

μασία, και κάποτε πρέπει να
το καταλάβουμε. Ο καιρός
περνάει πολύ γρήγορα και ου-
σιαστικά σε ένα μόλις μήνα η
Εθνική Ελλάδας πρέπει να εί-
ναι έτοιμη να ξαναπαίξει σε
επίσημη διοργάνωση. Η ΕΠΟ
ψάχνει ακόμα προπονητή. Το
να ηττηθεί κανείς 4-0 από την
Αργεντινή, ή τη Βουλγαρία
που έφτασε στα ημιτελικά, δεν
είναι τίποτα μπροστά στο ρεζι-
λίκι που μας περιμένει αν δεν
νικήσουμε τα νησιά Φερόε.

Φίλαθλοι της Εθνικής Ελλά-
δος, κάντε την προσευχή σας.

Η φύση στη φιλοσοφία και στο δίκαιο

Η βίοςφαιρα και η προστασία της αποτελούν αντικείμενο προβληματισμών και αντιπαραθέσεων, τις τελευταίες δεκαετίες, μ' ένα διαρκώς εντεινόμενο ρυθμό και έκταση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι επήλθε μία σημαντική μεταβολή, σε σχέση με τις προηγούμενες ιστορικές περιόδους, που συνίσταται στο ότι τα φυσικά φαινόμενα που κινούν τη Γη και τη βίοςφαιρα αναπαράγονται σε σταθερή κλίμακα, σε αντίθεση με την αναπαραγωγή της ανθρωπότητας, των ανθρώπινων κοινωνιών, που συντελείται σε μια κλίμακα η οποία διευρύνθηκε απότομα και με συνεχώς εντεινόμενη επιτάχυνση¹.

Η ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΗ αυτή αντινομία, που οδήγησε την ανθρωπότητα στο πιο κρίσιμο κατώφλι της ιστορίας της, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην κυρίαρχη οικονομική λογική της παραγωγής εμπορευμάτων για την εξαγωγή των κερδών τα οποία με τη σειρά τους επενδύονται για να παράγουν ακόμη περισσότερα εμπορεύματα που προορίζονται να ικανοποιήσουν τις συνεχώς διευρυνόμενες ανάγκες, εν πολλοίς επίπλαστες, ως προϊόντα της διαφήμισης. Αυτός ο φαύλος κύκλος παραγωγισμού και καταναλωτισμού – κοινό χαρακτηριστικό της οικονομίας της αγοράς και του πάλαι ποτέ «υπαρκτού σοσιαλισμού» – εξαντλεί τις πηγές, εκπέμπει αέρια, δημιουργεί απόβλητα – τοξικά και ραδιενεργά – εισάγει στη φύση μη ανακυκλώσιμη ύλη. Καταστρέφει τα οικοσυστήματα, αλλά και παράγει πλούτο και φτώχεια, ταυτόχρονα, στις κοινωνίες. Το οικολογικό λοιπόν ζήτημα, για πρώτη φορά, υπερβαίνει την τοπική κλίμακα και ανάγεται σε πλανητικό πρόβλημα, πυροδοτεί έρευνες και αναζητήσεις και οδηγεί σταδιακά στην αλλαγή του τρόπου σκέψης στα πεδία της πολιτικής, της οικονομίας, της φιλοσοφίας, του δικαίου, αλλά και των άλλων, θετικών γνωστικών κλάδων. Το βιβλίο της Rachel Carson, *Silent Spring*(2), το 1962, αποτελεί το πρώτο δείγμα αυτού του νέου τρόπου σκέψης για να ακολουθήσει ο B. Commoner το 1971 με το *The Closing Circle*(3) που έγινε το μπέστ σέλερ «της οικολογικής επανάστασης». Εκεί όμως που

οι επιπτώσεις ήταν ιδιαίτερα αισθητές και τροφοδότησαν, συνεχίζοντας και σήμερα, οξύτερες αντιπαραθέσεις, ήταν οι χώροι της πολιτικής φιλοσοφίας και του δικαίου. Ο νέος αυτός προβληματισμός για τις σχέσεις ανθρώπου - φύσης (το τελευταίο προϊόν του δυτικού πολιτισμού κατά τον Alain Touraine) αγγίζει ακόμη και τα θεμέλια του γνωστικού μας συστήματος, δημιουργώντας νέα επιστημονικά παραδείγματα και απορρίπτοντας παραδεδομένες αξίες και αρχές. Στην ιστορία της πολιτικής φιλοσοφίας υπάρχουν δύο προσεγγίσεις για τη φύση(4). Η πρώτη (ουμανιστική) που επιβλήθηκε από τη βιομηχανική επανάσταση αντιλαμβάνεται τη φύση ως μία απλή φυσικο-χημική οντότητα την οποία πρέπει να ελέγξει ο άνθρωπος διά της τεχνικής και της επιστήμης. Η προφύλαξη της φύσης, σύμφωνα με την άποψη αυτή, ανάγεται σε τελική ανάλυση σε προφύλαξη του ανθρώπου μέσα σε αυστηρά χρησιμοποιητικά πλαίσια (η φύση στην υπηρεσία του ανθρώπου). Η δεύτερη, (νατουραλιστική), αντιθέτως, θεοποιεί τη φύση (χαρακτηριστικό παράδειγμα η *Υπόθεση - Γαία* του J. Lovelock) με το να τη θεωρεί ως αυτόνομη, αυτο-οργανούμενη και αυτορρυθμιζόμενη οντότητα και σαν τέτοια της οφείλουμε σεβασμό. Η φύση, σύμφωνα με την άποψη αυτή, δεν ανέχεται παρέμβαση του ανθρώπου.

Η παραπάνω διάσταση στο χώρο της πολιτικής φιλοσοφίας, βρίσκει αντίκρισμα και στο δίκαιο όπου καταγράφονται δύο

τάσεις: η μεν πρώτη θεωρεί τη φύση ως αντικείμενο δικαίου και ως εκ τούτου η προστασία της είναι ανάλογη με την προστασία οποιουδήποτε πράγματος (θετικό δίκαιο) η δε δεύτερη, αντιθέτως, τη θεωρεί ως υποκείμενο δικαίου που μπορεί να προβαίνει σε δικαστικές ενέργειες προς όφελός της, η δε οποιαδήποτε βλάβη που υφίσταται να θεωρείται ως βλάβη του «πρόσώπου» της και όχι του ιδιοκτήτη της. Πρώτος τη θεωρία αυτή ανέπτυξε ο καθηγητής Christofer Stone σ' ένα περίφημο άρθρο, το 1972, με τίτλο «Τα δέντρα μπορούν να είναι υποκείμενα δικαίου;» στην νομική επιθεώρηση *Southern California Law Review*. Έκτοτε το ζήτημα έλαβε μεγάλες διαστάσεις και η συζήτηση μεταφέρθηκε και στην Ευρώπη(5).

Η άποψη αυτή θέτει σε αμφισβήτηση τον δικαιοκτικό ουμανισμό, διότι δεν συνέβαλλε μέχρι τώρα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων, αφού περιορίζεται σε μια αυστηρά ανθρωποκεντρική αντίληψη (π.χ. είναι ενδεικτικό ότι μια προσβολή στο φυσικό ή πολιτιστικό περιβάλλον, θεωρείται ως προσβολή της προσωπικότητας του ανθρώπου κατά το άρθρο 57 του Αστικού Κώδικα). Ενώ αυτή η παραδοσιακή άποψη του δικαίου στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, αποδεικνύεται από την εμπειρία ότι είναι ατελέσφορη(6), ταυτόχρονα η εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη(7) παρουσιάζει δυσεπύλυτα προβλήματα διότι προϋποθέτει τον επανορισμό της έννοιας της νομικής προσωπικότητας

(8) που είναι δύσκολο να υπάρξει γιατί λούστατα τροποποιεί ριζικά το ισχύον αιικό σύστημα. Το μεγάλο ζήτημα που εται στη φιλοσοφία κατ' αρχήν είναι ίνο της διεξόδου από την αντινομία με- ζύ της καρτεσιανής οπτικής (που αρνεί- οποιαδήποτε αυθύπαρκτη αξία των εμ- ν όντων) και της βαθιάς οικολογίας ν θεωρεί τη βιόσφαιρα αυθεντικό υπο- μενο δικαίου). Το ζήτημα αυτό θα απο- έσει το επίκεντρο των φιλοσοφικών-οι- ωγικών συζητήσεων στην επόμενη πε- δο(9). Απαρχή για μια νέα προσέγγιση, ήταν η προσπάθεια ένταξης του πολιτι- ο-οικολογικού προβληματισμού στο ίσιο ενός «ριζοσπαστικού μεταρρυθμι- μού», ο οποίος βρίσκεται πέραν του πούντος καρτεσιανού ανθρωποκεντρι- ού («είμαστε κάτοχοι και ιδιοκτήτες της ης»), αλλά και πέραν του ουδέτερου οκεντρισμού («δεν παρεμβαίνουμε στη η»), αλλά κινείται με γνώμονα την αρ- ης ευθύνης έναντι της φύσης, αφού ο θρωπος ως μέρος της, υποχρεούται να ρεμβαίνει, να τη χρησιμοποιεί αλλά και την προφυλάσσει ώστε να μη καταστρα- (10). Το νέο αυτό πλαίσιο των σχέσεων θρώπου-φύσης αρχίζει να αποτυπώνε- δειλά στα νομοθετικά κείμενα των ανε- γμένων χωρών και σε διεθνείς συμβά- ς, με κύριο χαρακτηριστικό την ανα- ριση του φυσικού περιβάλλοντος ως ύπαρκτης αξίας. Η αποτύπωση αυτή χντάται κυρίως στα εισαγωγικά κείμε- των διεθνών συμβάσεων. Η Παγκόσμια ρτα της Φύσης (ΟΗΕ 1982) είναι μία ιεικτική περίπτωση: «Κάθε τύπος ζωής μ μοναδικός και αξίζει να προστατεύε- ανεξαρτήτως της χρησιμότητάς του για άνθρωπο και για να αναγνωρίσουμε άλλα έμβια όντα την αυθύπαρκτη αξία ο έχουν, πρέπει ο άνθρωπος να καθοδη- ται από ένα ηθικό κώδικα δράσης». ειδή όμως είναι αδύνατο να επιβάλλου- τον σεβασμό αυτό μέσω δικαιικών κα- ων — διότι έτσι ανάγονται όλα τα έμβια α σε υποκείμενα δικαίου — ο σεβασμός ς επιβάλλεται από την ηθική. Ο Hans ias(11) αναλύει την ηθική αυτή χαρα- ριζοντάς της ως «Αρχή της ευθύνης» /ανθρώπων απέναντι στη φύση, η οποία οκύπτει από την αναγκαστική μεταξύ ς αλληλεγγύη και ανεφάνη λόγω των δύνων καθολικής καταστροφής της και ω της συνειδητοποίησης ότι «δεν μπο- ίμε να βλέπουμε τα πράγματα sub cie oeternitatis αλλά sub specie iprois, διότι η σημερινή κατάσταση εί- μια περίοδος μετασχηματισμού και όχι στατική περίοδος όπως μέχρι τώρα».

Αυτή, λοιπόν, η διάσταση του χρόνου, που είναι μία σημαντική παράμετρος, εισάγε- ται και σε νομικά κείμενα, που δεν είναι δεσμευτικού χαρακτήρα, αλλά ανταποκρί- νεται στην πρόκληση για τη σωτηρία της βιόσφαιρας. Στη Διακήρυξη του Ρίο (1992) αναφέρεται: «Το δικαίωμα στην ανάπτυξη πρέπει να υλοποιείται με τρόπο που να ικανοποιεί εξίσου τις ανάγκες που σχετίζο- νται με την ανάπτυξη και το περιβάλλον των σημερινών και των μελλουσών γενεών»(12). Η διάσταση αυτή του χρόνου, τροποποιεί το μέχρι τώρα δικαίωμα καθε- στώς διότι οι κανόνες προστασίας δεν εξαρτώνται από το status των πραγμάτων αλλά από τις σχέσεις μεταξύ του γενικού συμφέροντος — που υπερβαίνει το ατομικό επίπεδο — και των ανθρώπινων δραστη- ριοτήτων. Η διάσταση λοιπόν του χρόνου ενταγμένη σε μια αντίληψη γενικού συμ- φέροντος — που είναι η υλοποίηση της αρ- χής «της κοινής κληρονομιάς της ανθρω- πότητας» — συνιστούν μια νέα καθολική μέθοδο(13) σύμφωνα με την οποία η προ- στασία του περιβάλλοντος δεν είναι προ- στασία μεμονωμένων πραγμάτων, καθόσο όλα τα τοιχεία της φύσης συνιστούν μια συ- νεκτική ολότητα. «Η φύση, εστία της αν- θρωπότητας, είναι ένα όλο αλληλοεξαρτή- σεων» (Διακήρυξη του Ρίο). Μια τέτοια μέθοδος μπορεί να προσφέρει αποτελε- σματικές λύσεις, στο βαθμό που θα αποτε- λεί μέρος μιας γενικότερης πολιτισμικής στάσης όπου η αρχή της ευθύνης έναντι της φύσης θα καθορίζει την πορεία μας, η δε σχέση αμοιβαιότητας προς αυτή θα αποτε- λεί τη σταθερή παράμετρο κάθε δράσης του ανθρώπου.

Δεδομένου ότι η επιτάχυνση των κατα- στροφών στο περιβάλλον, είναι το κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου που διανύ- ουμε(14), είναι ανάγκη να υπερβούμε τον ανθρωποκεντρικό ουμανισμό σύμφωνα με τον οποίο η φύση προσφέρει απεριόριστες δυνατότητες στον άνθρωπο. Το σύμπαν της κλασικής επιστήμης παραχώρησε οριστι- κά τη θέση του σ' ένα σύμπαν σε εξέλιξη, που κινείται από το νόμο της εντροπίας και δεν μπορεί να προσφέρει παρά ένα περιο- ρισμένο και εύθραυστο πλαίσιο στην αν- θρώπινη δραστηριότητα(15). Τα δεδομένα αυτά μας υποχρεώνουν να επεκτείνουμε την προστασία του νόμου σε όλα τα έμβια όντα. Τα θεμελιώδη δικαιώματα για ελευ- θερία και ασφάλεια, εγκλείουν και το δι- καίωμα του καθενός από εμάς αλλά και των μελλοντικών γενεών στο περιβάλλον ,δηλαδή το δικαίωμα να είμαστε χρήστες της γης πάνω στην οποία να μπορεί να ζει ο

άνθρωπος ακώλυτα. Η χειροτέρευση των περιβαλλοντικών όρων της ζωής είναι προ- σβολή στην ελευθερία και στην ασφάλεια όλων των ανθρώπων. Το πρόβλημα είναι πως το δικαίωμα αυτό θα στηρίζεται σε μία επαρκή δικαιοκή λογική· ένα πρώτο βήμα θα ήταν η αναγωγή της ανθρωπότητας σε νομικό πρόσωπο το οποίο ως «ιδιοκτήτης» του συνόλου των εμβίων όντων θα αποτε- λούσε ένα νέου είδους υποκείμενο δικαιω- μάτων. Έτσι θα είναι δυνατό να προστα- τεύσουμε τη φύση στο όνομα της ανθρωπό- τητας και να ενισχύσουμε τις αστικές, διοι- κητικές και ποινικές κυρώσεις για τις βλά- βες των οικοσυστημάτων. Ένα νομικό προηγούμενο που επιρρωνύει την άποψη αυτή είναι η δικαιοκή έννοια του «εγκλή- ματος κατά της ανθρωπότητας» που έγινε μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και με βάση την οποία έγιναν οι σχετικές δίκες των ναζί. Δυστυχώς παρά το γεγονός ότι κείμενα όπως η Σύμβαση της Ουνέσκο το 1972 και η χάρτα για τη φύση του ΟΗΕ το 1982, βοηθούσαν μια τέτοια κατεύθυνση, δεν σημειώθηκε παρά ελάχιστη πρόοδος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η σύμ- βαση του Ρίο για τη βιοποικιλότητα το 1992, όπου παρατηρούμε πολύ δειλά βήμα- τα, σε αντίθεση με τη θεωρία και την επι- στήμη(16).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Michel Beaud κ.ά., *L' état de l' environnement*, La Découverte, 1993, σ. 21.
2. Γαλλ. μετ. *Le printemps silencieux*, Plon 1963.
3. Γαλλ. μετ. *L' encerclement*, Seuil, 1972.
4. Luc Ferry, *Le nouvel ordre écologique*, έκδ. Grasset, 1992, σελ. 132 και Dominique Simonnet, *L' écologisme*, D.U.F., 1991 σελ. 119-125.
5. B. Edelmann κ.ά. *L' homme, La nature, le droit*, έκδ. Bourgois σελ. 198.
6. Alexandre Kiss, *L' écologie et La Loi*, έκδ. L' Harmattan, 1989, σελ. 362, Γ. Σαμιώτης - Γ., Τσάλτας, Διεθνής προστασία του περιβάλλο- ντος, Παπαζήσης 1990, σ. 47.
7. Όπως εκφράζεται κυρίως απ' τον Michel Serres, *Le contrat naturel*, έκδ. Francois Bourin, 1990.
8. Jean - Marc Drouin, *L' écologie et son histoire*, έκδ. Flammarion, 1993, σελ. 187.
9. Luc Ferry ό.π. σελ. 257.
10. Jean - Marc Drouin ό.π. σελ. 179.
11. Hans Jonas, *Le principe responsabilité*, έκδ. Cerf, 1992, σ. 186.
12. Action 21, έκδ. ΟΗΕ, Αρχή 3.
13. A. Kiss, ό.π. σελ. 371.
14. Edgar Morin, *Terre - Patrie*, Seuil, 1993, σελ. 110 κ.έ.
15. Dominique Bourg, *Les sentiments de la nature*, ed. La Decouverte 1993, σελ. 240-241.
16. A. Kiss στο συλλογικό, *L' etat de l' environnement*, ed. La Decouverte, 1993, σελ. 416.

του Άκη
Μπογιατζή

Η απορρύπανση διαδέχεται τη ρύπανση!

ΠΟΙΟΣ ισχυρίζεται, πλέον, ότι η ρύπανση αποτελεί τον μεγάλο πονοκέφαλο των μεγάλων βιομηχανικών συγκροτημάτων; Ότι οι καταγγελίες των περιβαλλοντικών ομάδων σημαίνουν και τον οικονομικό αφανισμό, την ανεργία και την τεχνολογική αποσθοδρόμηση; Και ποιος, τέλος, ισχυρίζεται ότι η νέα αυτή τάση αποτελεί αμιγή έκφραση περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης;

Η τεχνολογία απορρύπανσης αναδεικνύεται ως ο νέος μεγάλος θεός της οικονομίας στο τέλος αυτού του αιώνα και στις αρχές του επόμενου. Συχνά φτάνουμε στο σημείο, η ίδια βιομηχανική μονάδα αρχικά να ρυπαίνει και κατόπιν να απορρυπαίνεται. Σε πολλές περιπτώσεις, όπως στις «καθαρές τεχνολογίες του άνθρακα» που προβλέπεται να απαλλάξουν την κεντρική κυρίως Ευρώπη από την όξινη βροχή, το κακό είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί στη ρίζα του.

Σε μια μονάδα που φέρει την επωνυμία SNOX και με πρώτη ύλη μόνο αμμωνία, τα βλαβερά αέρια —οξείδια του αζώτου (NO_x) και του θείου (SO_2)— μετατρέπονται σε άζωτο και θειικό οξύ, αντίστοιχα, χωρίς καθόλου τοξικά απόβλητα. Πρόκειται για μια μεγάλη επιτυχία της συγκεκριμένης τεχνολογίας, η οποία αφού ελέγχθηκε αρχικά στην Ευρώπη, μεταφυτεύεται στις μέρες μας και στην Αμερική.

Μια πιο εντυπωσιακή περίπτωση, όμως, αποτελεί η βιοαποικοδόμηση χημικών ουσιών από ορισμένους μήκυτες της σήψης. Είναι γνωστό ότι πολλά εντομοκτόνα, πολυχλωριωμένα διφαινύλια (PCB) και πολυπυρηνικοί υδρογονάνθρακες, αποτελούν βαρύτατο παράγοντα ρύπανσης και, καθώς τα περισσότερα από αυτά είναι καρκινογόνα και ισχυρότατα δηλητήρια γενικώς, εισέρχονται στην τροφική αλυσίδα των ζωντανών οργανισμών με ανυπολόγιστες συνέπειες.

Το 1993 ο επιστημονικός κόσμος εξεπλήγη όταν ο Abramovitz στις ΗΠΑ ανακάλυψε ότι μια κατηγορία αναερόβιων βακτηριδίων έχει την ικανότητα να «τρέφεται» με PCB, αφαιρώντας τα άτομα χλωρίου (πλην ενός) από το μόριό τους. Το χλώριο σε αυτά τα μόρια είναι υπεύθυνο για την καταστρεπτική δράση των ουσιών αυτών, οι οποίες με τον τρόπο αυτό αποβάλλονται σε ανενεργή μορφή. Σήμερα, ένα χρόνο αργότερα, και αφού η έρευνα σε αυτό τον τομέα κυριολεκτικά πήρε φωτιά, ανακαλύφθηκε μια ακόμη πιο εκπληκτική ιδιότητα ορισμένων μηκύτων. Ο μήκυτας *phanae-*

rochete chrysosporium μπορεί και καταστρέφει τελείως με αερόβιο τρόπο τα τοξικά χημικά, αποβάλλοντας καθαρότατο διοξείδιο του άνθρακα (!). Υπεύθυνο για τη δράση τους αυτή είναι ένα εξωκυτταρικό ενζυμικό σύστημα που ενεργοποιεί τον μηχανισμό αποικοδόμησης.

Ο κατάλογος περιλαμβάνει μίαν ατέλειωτη σειρά ισχυρών τοξικών, όπως τα εντομοκτόνα DDT και *lindane*, τη γνωστότατη από το Σεβέξο διοξίνη, τους ρυπαντές με τα εμπορικά ονόματα *Aroclor* και *Creosole*, τους καρκινογόνους πολυπυρηνικούς υδρογονάνθρακες (όπως το *βενζο(α)πυρένιο*), ακόμη και το εκρηκτικό *τρινιτροτολουόλιο* (TNT). Ο μήκυτας μπορεί και καταστρέφει ακόμη και μίγματα των τοξικών αυτών ουσιών.

Είναι φανερό ότι σε λίγα χρόνια, αφού θα έχει αναπτυχθεί η τεχνολογία των συστημάτων των μηκύτων, θα μιλάμε πλέον για ένα ολοκληρωμένο εφαρμοσμένο σύστημα βιοαποκατάστασης του περιβάλλοντος από τις τοξικές ουσίες. Επειδή δεν προβλεπόταν, ούτως ή άλλως, να απαλλαγούμε από τη μάζα των «πολύτιμων» τοξικών, πρόκειται για τη μεγαλύτερη ελπίδα όλων μας, αλλά κυρίως των βιομηχανιών παραγωγής που θα γλυτώσουν από τη ολοένα και γενικότερη κατακραυγή. Τέλος, (και σημαντικότερο όλων), θα ανασηκώσουν και οι δύστυχες εκείνες τριτοκοσμικές χώρες που δέχονται, αντί δυσανάλογου ευτελούς αντιτίμου, να περιθάλλουν στην αυλή τους τα δαιμονικά απόβλητα του προηγμένου βορρά.

Το πρόβλημα της ασφαλούς φύλαξης των μουσείων

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ της φύλαξης των μεγάλων χώρων, όπως είναι τα μουσεία, που συνήθως έχουν αθέατες γωνιές και αποτελούν έναν από τους μεγάλους πονοκέφαλους, αποτελεί, στην ουσία του, μαθηματικό ζήτημα. «Πόσους φρουρούς να τοποθετήσω στην έκθεσή μου ώστε να μη χάσω κανένα από τα πολύτιμα αντικείμενά μου;» Στην Ελλάδα η φύλαξη έχει κατά καιρούς αναδειχτεί στην πράξη σε σημαντικό ζήτημα, με τα πολλά κρούσματα κλοπής αρχαίων θησαυρών και έργων ζωγραφικής. Και βεβαίως, όταν δεν είναι οικονομικό το ζήτημα της φύλαξης, και προκειμένου να δοθεί μια μεθοδική λύση, ανάγεται σε πρόβλημα επίπεδης γεωμετρίας: «Να βρεθεί ο ελάχιστος αριθμός γωνιών που θα έχουν οπτική επαφή με το 100% συνολικά του χώρου (που δεν είναι πάντα ένα απλό παραλληλόγραμμο με τέσσερις τοίχους)».

Οι αρχιτέκτονες, παράλληλα με τη δική τους αισθητική αντιμετώπιση, συχνά πρέπει να λαμβάνουν υπόψη και αυτό το πρόβλημα. Υπάρχουν θεωρίες όπως αυτή του τσέχου Βάτσλαβ Τσβάταλ

(1973), με την οποία αποδεικνύεται ότι για κάθε δωμάτιο με n τοίχους υπάρχει ένας μέγιστος αριθμός σημείων ασφαλούς φύλαξης ίσος με $[n/3]$. Έτσι, αν έχουμε ένα ακανόνιστο πολυγωνικό δωμάτιο με $n=24$ τοίχους, θα χρειάζονται το πολύ 8 φύλακες, ενώ αν το n γίνει 26, πάλι θα απαιτούνται 8 (κρατούμε το ακέραιο μέρος του πηλίκου που εδώ είναι 8,66).

Ο πραγματικός αριθμός των σημείων φύλαξης μπορεί να είναι μικρότερος, εάν το σχήμα του δωματίου έχει σχεδιαστεί κατάλληλα. Μια από τις μεθόδους με τις οποίες αντιμετωπίζεται πρακτικά αυτό το πρόβλημα απαιτεί να χωρίσουμε το δωμάτιο σε όλα τα δυνατά τρίγωνα. Κατόπιν, χρησιμοποιώντας μόνο τρία χρώματα χρωματίζουμε κάθε κορυφή τριγώνου διαφορετικά. Θα διαπιστώσουμε ότι υπάρχει ένα είδος κορυφών (συγκεκριμένου χρώματος) που επαναλαμβάνεται τις λιγότερες φορές. Αυτά είναι και τα σημεία στα οποία, αν τοποθετηθεί ένας φύλακας, θα πετύχουμε να εποπτεύουμε με ασφάλεια το 100% του χώρου.

«ΜΗΤΣΟΤΑΚΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ»

Από άρθρο του προηγούμενου τεύχους
αφορμάται ο συνεργάτης μας, για να
διατυπώσει τις απόψεις του για τα ιδιό-
τυπα (εν χρήσει) «μητσοτακικά» μαθη-
ματικά (τα πλήρη στοιχεία του στη διά-
θεση του περιοδικού):

Κύριε διευθυντά,

Θα ήθελα να κάνω κάποιες παρατη-
ρήσεις στο αποκαλυπτικό άρθρο του
συνεργάτη σου Α. Ν. Εξεταστέου,
«Πωλούνται όνειρα» (τχ. 555/8.7.94, σ.
22).

Ο «μαθηματικός» τύπος, με τον οποίο
υπολογίζεται η βαθμολογία των απο-
φοίτων από τα ιδιωτικά ΤΕΛ, είναι
άλλο ένα προϊόν των «μητσοτακικών»
μαθηματικών. Θυμηθείτε και την περι-
φημη εξίσωση: $0+0=14\%$.

Όμως ανακύπτει ένα εύλογο ερώτημα:
αφού ο τύπος $((\alpha+\beta+\gamma):3)^3+2\delta):5$,
όταν απλοποιηθεί όντως γίνεται
 $(\alpha+\beta+\gamma+2\delta):5$, γιατί προκύπτει η δια-
φορά στην πράξη; Μήπως τα μαθηματι-
κά είναι ακριβή μόνο στη θεωρία;
Φυσικά όχι. Απλώς η «κενέμφατος
άλγεβρα» απαιτεί τύπους διατυπωμέ-
νους με ακρίβεια κι αυστηρότητα. Ας
δούμε τι πράγματι συμβαίνει.

Επειδή έχουμε ακεραιοποιήσεις προς
τα άνω και προς τα κάτω για την εξα-
γωγή του μέσου όρου, θα πρέπει να
ορίσουμε μια συνάρτηση F , έτσι ώστε
για έναν αριθμό x όταν αυτός περιέχει
δεκαδικό μέρος μεγαλύτερο ή ίσο του
μισού να ισούται με το ακέραιο μέρος
του x συν 1, και όταν το δεκαδικό
μέρος του x είναι μικρότερο του μισού
να ισούται με μόνο το ακέραιο μέρος
του x .

Ητοι: $F(x)=[x]+1$, αν δεκαδικό μέρος
του x μεγαλύτερο ή ίσο του 0,5.

$F(x)=[x]$, αν δεκαδικό μέρος του x
μικρότερο του 0,5 (με $[x]$ συμβολίζουμε
το ακέραιο μέρος του x).

Με τη χρήση τώρα της παραπάνω
συνάρτησης οι τύποι γίνονται:

Οι τύποι για τα δημόσια ΤΕΛ:

$F((\alpha+\beta+\gamma+2\delta):5)$ και για τα ιδιωτικά:
 $F(((F((\alpha+\beta+\gamma):3)^3)+2\delta):5)$.

Οι δύο τύποι δεν είναι ισοδύναμοι
καθ' ότι στον δεύτερο δεν τίθεται θέμα
απλοποίησης. «Απλούς ο μύθος της
αληθείας έφυ...».

Αυτά... και καλό καλοκαίρι...

Εξ. Α.Ν.(ωπόλεως Σφακίων)

ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑΣ

Για την υποβάθμιση της θέσης του
αναπληρωτή υπουργού Εξωτερικών
γράφει ο αναγνώστης μας,
που εισηγείται:

Κύριε Διευθυντά,

«Καταστρεπτική η διπλή υποβάθμιση
της εκπροσώπησής μας
στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα».

Άκαιρη, αντιπαραγωγική και με
δυσμενείς συνέπειες θα αποδειχθεί η
υποβάθμιση της θέσης του αναπληρωτή
υπουργού Εξωτερικών σε θέση υφυ-
πουργού, απλώς και μόνο για να κατο-
χυρωθεί η πρωτοκαθεδρία του κ. Κ.
Παπούλια στο υπουργείο Εξωτερικών.

Ο διάδοχος του κ. Θ. Πάγκαλου, κ.
Κρανιδιώτης, δεν διαθέτει ούτε την
πολιτική εμβέλεια ούτε το κύρος του
προκατόχου του ή ακόμη και άλλων
έμπειρων και επιτυχώς δοκιμασμένων
στελεχών του κυβερνητικού κόμματος.

Είναι γεγονός ότι και άλλες κοινοτι-
κές χώρες έχουν το θεσμό του υφυ-
πουργού για κοινοτικές υποθέσεις,
αλλά με μία ουσιαστική διαφορά.

Οι υπουργοί Εξωτερικών μετέχουν
όχι μόνο στις πολιτικές διαβουλεύσεις,
αλλά και στις πλείστες συνόδους του
Συμβουλίου Υπουργών της Κοινότητας
όταν συζητώνται καθαρώς
κοινοτικά-τεχνικά θέματα μεζονος
σημασίας για τα συμφέροντα των
χωρών τους.

Τέτοια δυνατότητα δεν έχει δυστυχώς
η Ελλάδα, της οποίας ο υπουργός

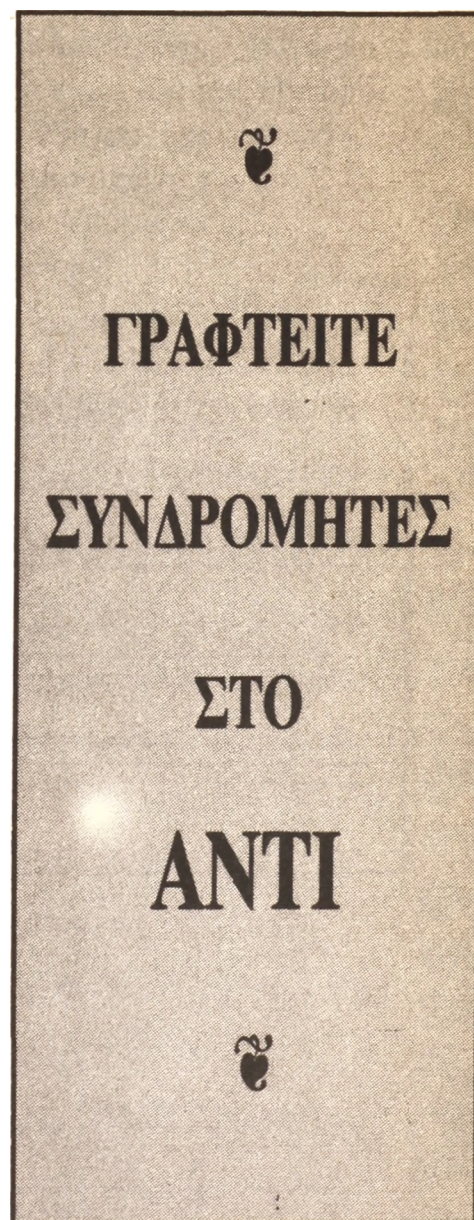
Εξωτερικών υπήρξε και παραμένει
άσχετος των κοινοτικών πραγμάτων,
επαφιέμενος μέχρι χθες στον κ.
Πάγκαλο και από αύριο στο κ.
Κρανιδιώτη για το χειρισμό τους.

Ο διορισμός του κ. Κρανιδιώτη δεν
πρόκειται ν' αποβεί ουδέ εις όφελος
της γενέτειράς του Κύπρου. Άλλο να
προωθείται η ένταξη της Κύπρου στην
Ευρωπαϊκή Κοινότητα από ένα σημα-
ντικό στέλεχος της Ελλαδικής
Κυβέρνησης και άλλο να το χειρίζεται
ένας πρώην υπουργός της Κυπριακής
Δημοκρατίας.

Με τιμή

Γ. Σβώλος

Οδός Όθωνος 132 - Κηφισιά

Διήλωση

ΤΟ ΓΚΑΡΑΖ ΤΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ

Με αφορμή τα όσα ειπώθηκαν στην ημερίδα που πραγματοποιήθηκε στο Ε.Μ.Π. στις 24 Μαΐου για το θέμα του Μεγάρου της Μουσικής και του Πάρκου της Ελευθερίας, ο πολιτικός μηχανικός Φίλιππος Βασιλείου διατυπώνει μερικές σκέψεις ως τεχνικός και ως πολίτης:

Θα αποτελούσε κοινοτοπία η όποια επιχειρηματολογία για την ανάγκη επιβίωσης του Πάρκου της Ελευθερίας και του παράπλευρου χώρου της ιστορικής μας μνήμης, που θίγονται από τις ειλημμένες, ως φαίνεται, αποφάσεις για τις κατασκευές του υπόγειου πάρκινγκ και λοιπών κτιρίων. Όλοι την Ιερουσαλήμ παροικούμε και διαθέτουμε την αίσθηση του «προφανούς» και του «δεδομένου». Θα ήταν όμως χρήσιμο να αναφερθούμε σ' αυτά που αντιλαμβάνεται ο συνειδητός πολίτης και ψηφοφόρος αυτής της Δημοκρατίας διαβάζοντας πίσω από τα γράμματα του Τύπου και βλέποντας πίσω από τις εικόνες της τηλεόρασης. Στο κάτω

κάτω, η γνώμη του πρέπει να μετράει και σ' αυτόν πρέπει να βασιστεί κύρια η προσπάθεια για επιβίωση

αυτού του τόπου.

Δεν αντιλαμβάνεται η διοίκηση του ΤΕΕ ότι η υποκριτική αντιμετώπιση του θέματος, υποβιβάζει το θεσμό του ΤΕΕ με ό,τι αυτό συνεπάγεται; Δεν αξιολόγησε τα μηνύματα των πρόσφατων εκλογών, όπου τα έγκυρα ψηφοδέλτια ήταν αριθμητικά λιγότερα και από τα μισά μέλη του;

Δεν αντιλαμβάνεται η πλειοψηφία των πολιτικών κομμάτων ότι σταδιακά, συστηματικά και με μη αναστρέψιμο τρόπο μεταφέρουν την εξουσία σε φορείς που δεν εκλέγονται, μειώνοντας έτσι ακόμη περισσότερο την αμφισβητούμενη, ούτως ή άλλως, αξιοπιστία τους;

Δεν αντιλαμβάνεται η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ και ο Δήμος Αθηναίων ότι έχει τεράστια πολιτική σημασία η επίπληξη που τους απηύθυνε ο εκπρόσωπος του ΟΜΜΑ επειδή δεν παρευρέθησαν στην ως άνω ημερίδα για να δηλώσουν και να επιβεβαιώσουν τον ισχυρισμό ότι δεν παραχωρήθηκε στον ΟΜΜΑ χώρος πρασίνου, αλλά οικόπεδο; Δεν νομίζουν ότι πρέπει να δώσουν εξηγήσεις ή να αντιδράσουν;

Αυτοί που πιστεύουν στη βασιμότητα αυτής της προβληματικής και αν θέλουν και μπορούν να αντιδράσουν πρέπει να ευνοήσουν την αναζήτηση χώρων για στάθμευση αυτοκινήτων εκτός του Πάρκου της Ελευθερίας, στερώντας έτσι τον ΟΜΜΑ από το επιχείρημα της υπαρκτής ανάγκης χώρων στάθ-

μευσης.

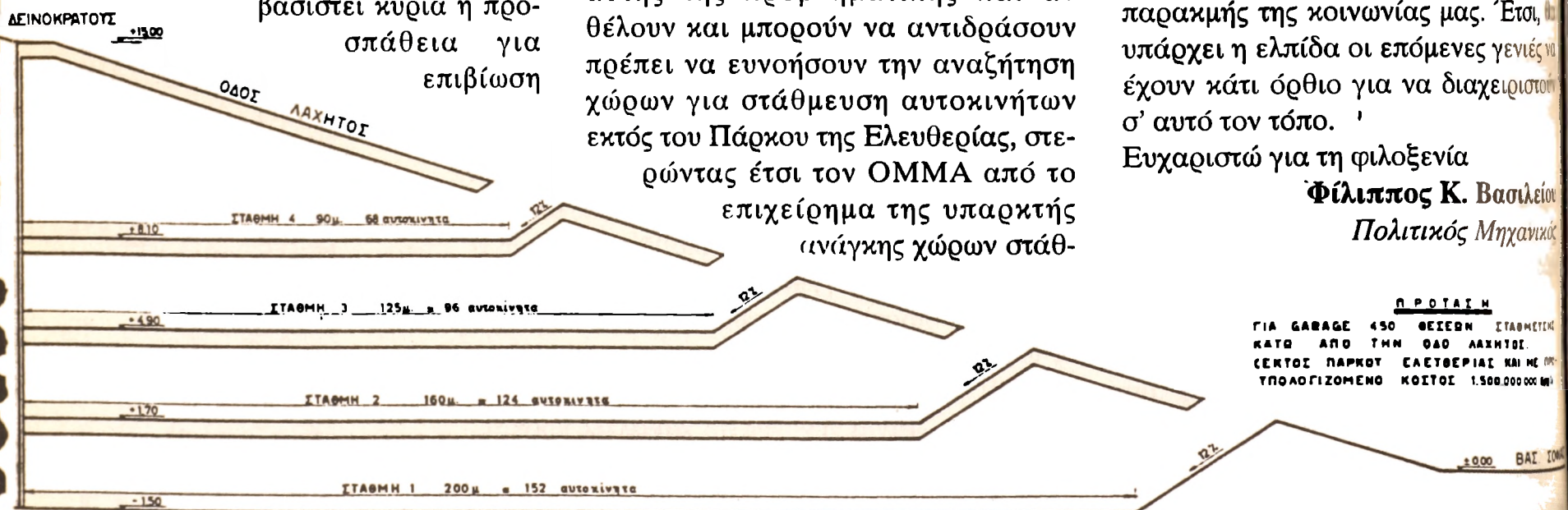
Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η λύση του γκαράζ των 450 θέσεων που περιγράφεται στα συνημμένα σκαριφήματα. Βρίσκεται κάτω από την ασφάλτο της οδού Λάχης, δίπλα στο Μέγαρο Μουσικής, έχει τέσσερις στάθμες με αντίστοιχες εισόδους - εξόδους, οι αίθουσες στάθμευσης έχουν πλάτος 10 μ. με κεντρική λωρίδα κυκλοφορίας 7 μ. και εκατέρωθεν χώρους εγκάρσιου στάθμευσης 5,5 μ. Το κατάστρωμα της οδού Λάχης έχει κεντρική νησίδα πλάτους 7 μ., εκατέρωθεν λωρίδες κυκλοφορίας επίσης 5,5 μ. και πεζοδρόμια 3 και 2 μέτρα. Ο προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται σε 1,5 δισ. (όχι 6 δισ. που ζήτησε ο ΟΜΜΑ) και για την κατασκευή του απαιτείται διαπλάτυνση της οδού προς την πλευρά του Μεγάρου της Μουσικής κατά 6 μ. περίπου.

Το πάχος των τοιχωμάτων του φορέα είναι 1,0 μ. και εγγυάται την ασφάλεια του χώρου της αμερικανικής πρεσβείας.

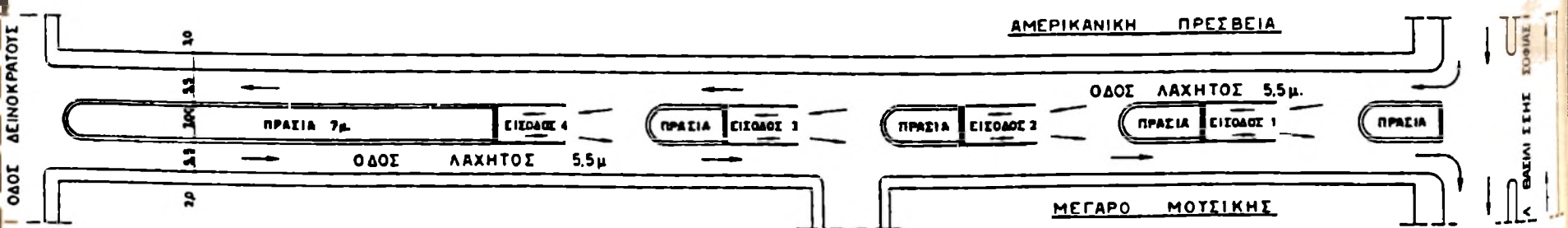
Εκφράζω την ευχή να παραμείνει το Πάρκο της Ελευθερίας ως έχει, χωρίς να γίνουν ανελαστικές επεμβάσεις που κινδυνεύουν να έχουν τα σημάδια παρακμής της κοινωνίας μας. Έτσι, υπάρχει η ελπίδα οι επόμενες γενιές να έχουν κάτι όρθιο για να διαχειριστούν σ' αυτό τον τόπο.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία

Φίλιππος Κ. Βασιλείου
Πολιτικός Μηχανικός

ΤΟΜΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΞΟΝΑ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΛΑΧΗΣ (ΥΨΗ 1:100 ΜΗΚΗ 1:500)

ΟΡΙΖΟΝΤΙΟΓΡΑΦΙΑ ΟΔΟΥ ΛΑΧΗΣ (1:500)

ΕΠΙσημαίνουμε

Ο καιρός περνάει, τηλεοπτικές επιχειρήσεις εισάγονται στο χρηματιστήριο –ωστόσο, όταν ο γάς γίνεται «για το πάπλωμα», όλοι κάνουν πως δεν αλαβαίνουν. Έτσι παται και με την από ορό προσδοκώμενη απόδοση του 1,5% τί των εισπράξεων των τηλεοπτικών καναλιών από τις διαφημίσεις στον κινηματογράφο.

Παρά τις υπερβαιώσεις, όταν κανάλια οφείλουν να θυμηθούν τη «λυπητερή» (για τα ιπήριά τους, που ο κινηματογράφος, φυσικά, αντιστρατεύεται), άνουν το κορόιδο. ίς, φυσικά, δεν θα πάψουμε να φωνάζουμε ότι το ,5% πρέπει να δοεί. Τώρα. Αμέσως.

48 Κ. ΛΟΥΤΣ: «ΒΡΟΧΗ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ»
Η αφίσα της ταινίας *Βροχή από πέτρες* είναι παραπλανητική. Πίσω απ' την εικόνα ευτυχίας, κρύβεται όλη η μαυρίλα που πλακώνει τη ζωή της εργατικής τάξης στη σύγχρονη Αγγλία. Για τον κινηματογραφιστή που, συνειδητά, στρέφει την πλάτη στη «μόδα», στον κινηματογράφο της διασκέδασης γράφει

44 ΚΑΤΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΕΩΣ

«Μανία Μελανής Επικαιρότητας» ονομάζει ο Πέτρος Μαρτινίδης την αδυναμία της τηλεόρασης να επιτύχει οποιαδήποτε κοινωνικά θετική παρέμβαση.

56 ΥΠΟ- ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

Με αφορμή το Τζουράσικ Παρκ, ο βιολόγος Θανάσης Μαχιάς αναρωτιέται που τελειώνουν τα όρια της επιστημονικής φαντασίας και πού αρχίζει η πραγματικότητα.

ΚΑΤΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΕΩΣ

Μανία Με

«... Θαυμάζουν οι αφελείς / και
σιμά στη λάμψη του κρυστάλλου
χαμογελούν οι μαυροφορεμένοι /
και σκιρτούν των άντρων του
Λυκαβητού / οι ημίγυμνες
τίγρισες! / Αλλά πόρος κανείς για
να περάσει ο ήλιος τη φήμη του
στο μέλλον, / Και ημέρα κρίσεως
καμία, επειδή / εμείς αδελφοί,
εμείς η ημέρα της Κρίσεως / και
δικό μας το χέρι που θ' αποθεωθεί
/ Καταπρόσωπο ρίχνοντας τα
αργύρια!...».

Οδυσσεάς Ελύτης, *Άξιον Εστί*

Για να αντιληφθεί
κανείς τη σχέση
της Τηλεόρασης
προς τα λοιπά Μέ-

σα Μαζικής Επικοινωνίας,
αρκεί να φανταστεί την εξής
σκηνή: αφοσιωμένο ιερέα να
κηρύττει στο απαθές ποίμνιο,
σ' έναν από αυτούς τους νεόδ-
μητους συνοικιακούς ναούς
που με περίπου θαυματουργό
τρόπο καταφέρνουν να μετα-
μορφώνουν την κατάνυξη σε
κιτς, κι ενώ στο ευμέγεθες κτί-
σμα ο ιερεύς αγωνίζεται με
γλαφυρές λεπτομέρειες να
στρέψει το ενδιαφέρον των
ευαρίθμων πιστών προς τις λα-
μπρές ανταμοιβές των εναρέ-
των στον Παράδεισο και τα
μαρτύρια των αμαρτωλών
στην Κόλαση, εισβάλλει αίφ-
νης αλλόφρων ο διάκος για να
αναγγείλει ότι έξω άρχισε η
Δευτέρα Παρουσία! Προφα-
νώς κανείς δεν θα μείνει να
ακούσει τον ταλαίπωρο κήρυ-

**Το παραπάνω κείμενο ήταν η
βάση της εισήγησής μου στην ημε-
ρίδα με τίτλο Μ.Μ.Ε. και Εκπαί-
δευση, που οργάνωσε το Παιδα-
γωγικό Τμήμα του Α.Π.Θ. στις 14
Μαΐου 1994. Ο τίτλος του είναι η
δηλωμένη «παρανόηση» του
ακρώνυμου Μ.Μ.Ε. και η ανάπτυ-
ξή του μια ευκρινής, ελπίζω, «πα-
ρανόηση» των στίχων από το
Άξιον Εστί που παρατίθενται
στην προμετωπίδα.*

κα, όλοι θα σπεύσουν να δουν
με τα μάτια τους.

Κάτι τέτοιο συνέβη, νομίζω
με την τηλεόραση. Στην Αμε-
ρική από 30.000 δέκτες το
1947, το 1952 οι δέκτες έφτα-
σαν στα 15 εκατομμύρια και το
1961 στα 35 εκατομμύρια,
ενώ στην Ελλάδα: μεταξύ
1960-70 προβληματιζόμαστε
για την έλευσή της, μεταξύ
1970-80 απορούσαμε πώς να
θε σπíti είχε αποκτήσει απί-
μια, μεταξύ 1980-90 κάθε δε-
μάτιο έχει και από μian ε-
χρωμη πλέον, ειδικοί μελετη-
τές υπολογίζουν σε τρεις ώρες
ημερησίως τη μέση παρακα-
λούθηση τηλεοπτικών εκπο-
μπών, κι εξακολουθούμε να
προβληματιζόμαστε... Το φαι-
νόμενο, μ' άλλα λόγια, πήρε
διάδοση πραγματικά «αποκα-
λυπτική»! Και πρόκειται για
φαινόμενο που, μολονότι δε
κατεβάξει τιμωρούς αγγέλους
από τον ουρανό στη γη, επανα-
συνδέει, κατά βάθος, την επι-
χή μας με τους καιρούς της ε-
δωλολατρείας, αποσυνδέον-
τας το λεκτικό επίπεδο της
επικοινωνίας από το οπτικό
ευνοώντας την πλήρη αυτο-
μηση αυτού του τελευταίου.

Σ' όλα τα άλλα media, λόγι-
και εικόνα έχουν εξαιρεχis
μπληρωματικούς ρόλους. Οι
λέξεις τους, έστω αναφερόμε-
νες σε σκηνές της επικαιρότη-
τας, πρέπει να προσληφθούν
ως συγκινησιακή ή στοχαστική
αντίδραση απέναντι σε κάποι-
ες εικόνες, ανασχηματίζόμε-
νες στη νόηση του παραλήπτη
από την είσπραξη αυτών των
λέξεων· και οι εικόνες τους
ακόμη κι όταν αποτελούν φω-
τογραφική αποτύπωση συμβό-
λων, πρέπει να επιλέγονται
προσεκτικά για να κορυφώ-
σουν την είδηση – η οποία και
γίνεται ενιαίο σύνολο, με τί-
λους, λεξάντες, επεξηγηματι-
κά σχόλια κ.λπ.

Από την παρουσίαση εικαστι-
κών εκδηλώσεων στις εφημε-
ρίδες μέχρι την περιγραφή

Κανής Επικαιρότητας

του Πέτρου Μαρτινίδη

ητικών συναντήσεων στο διόφωνο, η εικόνα παρέμεινε, παραδοσιακά, συνδεδεμένη με το λόγο· κι αφήνω, για μέρος, ασφαλώς, τις αναφορές λογοτεχνημάτων (στις διάσημες «ραδιοφωνικές βιβλιοθήκες», όπου η φωνή του αγινώσκοντος ηθοποιού ελάμβανε να «ζωντανέψει» φωνή του συγγραφέα, κάποιες παραστατικότερες τις αφορικές ή άλλες «εικό» του κειμένου). Ακόμη και η εικαστική δημιουργία, κι αν οι ζωγράφοι πλάιναν εν γένει νοήματα ζωγραφοντάς τα, πάντα κάποια ήλια, δικά τους ή άλλων, εκκληρώνουν τις εικόνες τους: από τα μυθολογικά θέματα στους πίνακες του Caravaggio, του Botticelli, του Vermeer, κ.λπ., μέχρι τα ημερομηνία ή τις σημειώσεις και τα ονόματα του Matisse, του Van Gogh, του Kandinsky ή του Picasso και τόσων άλλων. Και κι αν οι πιο σοβαρές μερίδες αποφεύγουν, κατεκμήριο, να κατακλύζουν πρωτοσέλιδά τους με φωτογραφίες, σκίτσα ή φωτομοντάζ, πάντα τα μεγέθη των τίτλων και των πλαγιαστίλων, ο αριθμός των στηλών, η διάταξή τους δημιουργεί το κείμενο μian ολική «εικόνα» του κειμένου, και την εικόνα της σοβαρότητας εν τέλει. Μ' άλλα λόγια: **το πέρασμα από το αισθητικό νοητό, σε κάθε επικοινωνικό φαινόμενο, γινόταν με τον λόγο, με την εικόνα διατηρεί συχνά έναν συλλογιστικό ρόλο.**

Όσο σε καιρούς ύψιστης εικονολατρίας η εικόνα έφτασε μian περίπου πλήρη αυτονομία. Μονομαχίες, αρμαγωγίες, αλληλοσπαραγμοί και κάθε λογής «κτηνω» στην αρχαία Ρώμη, ανέβαιναν, για πρώτη φορά στην ιστορία έτσι απροσημάτιστα, αποκλειστικό θρίλαμπο του

οπτικού. Όχι τόσο εξαιτίας της μαζικής προσέλευσης του κοινού και της επιδοκιμασίας του στην αγριότητα αυτών των θεαμάτων, όσο εξαιτίας της απόσπασης των ιδίων των θεαμάτων από οποιοδήποτε πλαίσιο αναφοράς. Τα ludii scenici ή τα giuochi atletici, που μεταξύ Καίσαρος Αυγούστου και του τελευταίου των διαδόχων του έφτασαν να γιορτάζονται περίπου μέρα παρά μέρα, δεν δόξαζαν τίποτα (πέρα από τον αυτοκράτορα που τα προσέφερε και επειδή τα προσέφερε), δεν δίδασκαν τίποτα, και δεν διέθεταν καμία εσωτερική δραματική συνοχή. Οι εθελοντές μονομάχοι, φερ' ειπείν, δεν ξεχώριζαν από τους καταδικασμένους ή τους αιχμαλώτους· η γενναιότητα των λιονταριών δεν αντιπροσώπευε τίποτα απέναντι σ' εκείνη με την οποία πάλευαν οι αρκούδες, οι πάνθηρες ή οι άνθρωποι· και η αρένα δεν «σήμαινε» τίποτα άλλο πέρα από ευκαιρία διασκέδασης ενός αμόρφωτου στο μεγαλύτερο μέρος του πλήθους, που μιλούσε στοιχειώδη λατινικά και η πιο εκλεπτυσμένη του κατανόηση, όποτε απομακρυνόταν από τις χειρονομίες της σφαγής, έφτανε μόνο μέχρι τις χειρονομίες μιας χυδαίας παντομίμας².

Με τη διάδοση του χριστιανισμού μπορεί να φορτωθήκαμε προπατορικές ενοχές και πατριαρχική αυστηρότητα, κατανοήσαμε, όμως, ως ανθρωπότητα το νόημα της «ενσάρκωσης». Αυτή η σύνδεση Θεού και αμαρτωλών με τη διαμεσολάβηση του «θεανθρώπου», καθιστώντας την εξ ορισμού έκκληση σάρκα «σκήνωμα» του Αγίου Πνεύματος ανέδειξε τη μεσολαβητική σπουδαιότητα του λόγου και των λέξεων οι οποίες συνδέουν, ακριβώς, τον κόσμο του πνεύματος με τον κόσμο της ύλης³.

Μόνο τώρα, στη «μετά Τηλεόραση» εποχή, το οπτικό επα-

ναυτονομείται και η εικόνα απολαμβάνει εκ νέου τη θριαμβευτική αποσύνδεσή της από το λόγο και τη λογική συνοχή, κυριαρχώντας στο ενδιαφέρον του μεγάλου κοινού και υποσκελίζοντας κάθε άλλο επικοινωνιακό μέσο· παρέχοντας αλλεπάλληλα στιγμιότυπα που πολύ μέτρια χρειάζονται λεκτική συνοδεία και, μέσω του διαβόητου αλλά αναπόδραστου zapping, στιγμιότυπα που μπορούν ν' απαλλάσσονται από κάθε σύνδεση με κάποια δραματουργία: συγκρούσεις χωρίς αίτια, μάχες χωρίς ταυτότητα των μαχομένων, κυνηγητά χωρίς αφορμή κ.ο.κ.

Μπορεί να εξισορροπείται έτσι μια μακραίωνη προσήλωση σε «παχιά λόγια». Μπορεί να χορτάσαμε από μian αγριότητα που δεν την ανέκοψαν τα υψηλά κηρύγματα περί φυλετικών παραδόσεων, θείων εντολών, πατριωτισμού ή πολιτικής ελευθερίας. Μπορεί να πρόκειται για μια καθολική αντίδραση στον γριφώδη χειρισμό των λέξεων κατά τις πλέον επιδέξιες ποιητικές διατυπώσεις (στις εικόνες δεν έχει να διερωτάται κανείς αν το: *Μονομιάς, η σκιά της χελιδόνας θέρισε τα βλέμματα των νοσταλγών της* σημαίνει: *Μεσημέρι*, ή οποιονδήποτε άλλο χρόνο). Μπορεί, με δύο λόγια, να πρόκειται για την αναζήτηση του αμιγούς προσώπου των γεγονότων της ιστορίας αντί των σχολιασμένων εκδοχών τους.

Έτσι, όμως, αν η ιστορία έχει πλέον πρόσωπο, παύει να έχει νόημα.

Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΕΑΥΤΗΝ

Η ιδιοτυπία της τηλεόρασης, σαρωτική σε σχέση με τα άλλα media, είναι η αυτονόμηση του οπτικού. Ως προς τον εαυτό της, όμως, αυτή η αυτονόμηση δημιουργεί στην τηλεόραση

άλλες υποχρεώσεις. Πρωτ' απ' όλα την υποχρέωση: να είναι εκεί. Διότι η αποκλειστικότητα της εικόνας δεν αρκεί. Εκείνο που κάνει την τηλεόραση πραγματική «τηλε-όραση», είναι το να μπορεί να «κοιτάζει από μακριά» τα διάφορα γεγονότα κατά τη στιγμή, ακριβώς, που τελούνται. Όχι μόνο να δείχνει την εικόνα του πρωθυπουργού να κάνει κάποιες δηλώσεις, παραδείγματος χάριν, αλλά να τον δείχνει την ώρα που τις κάνει, συμπεριλαμβάνοντας έτσι τους τηλεθεατές μεταξύ των πραγματικών ακροατών του. Όχι μόνο να δείχνει την εικόνα κάποιων αθλητικών συναντήσεων και των επιδόσεων διαφόρων ατόμων ή ομάδων, αλλά να τα δείχνει όλα αυτά τη στιγμή που πραγματοποιούνται, περιλαμβάνοντας, και πάλι, τους τηλεθεατές ανάμεσα στους πραγματικούς θεατές των γηπέδων, των σταδίων, των πιστών αυτοκινητοδρομίας και... των «πιστών» φιλάθλων εν γένει⁴.

Αυτή η «ακαθυστέρηση» αμεσότητα όμως, η οποία προσφέρεται από τις τεχνικές δυνατότητες του μέσου, καθορίζει συνάμα και το περιεχόμενό του, και κυριαρχεί απολύτως, στη συνέχεια, στο σύνολο των επιδιώξεών του. Από την: εξεικόνιση-των-γεγονότων-τη-στιγμή-κατά-την-οποία-διαδραματίζονται, η πρωτοκαθεδρία περνά πλέον στη: στιγμή-κατά-την-οποία-διαδραματίζονται, ενώ η: εξεικόνιση-των-γεγονότων γίνεται δευτερεύουσα. Το κεντρικό ζήτημα δεν είναι η σπουδαιότητα, η μοναδικότητα ή, έστω, η ιδιαιτερότητα όσων έχει να παρουσιάζει η τηλεόραση, αλλά το ότι τα παρουσιάζει ενόσω συμβαίνουν· ή, σ' εκείνες τις ατυχείς περιπτώσεις, όπου ο φακός δεν μπόρεσε να 'ναι παρών, το ότι παρουσιάζεται μια ακαριαία ανασύσταση του μη καταγραφέντος περιστατικού.

Αν πριν από δέκα περίπου χρόνια είδαμε και ξανάδαμε στις οθόνες μας τη μοιραία έκρηξη του Challenger, φερ' ειπείν, δεν οφείλεται τόσο στη σημασία του γεγονότος για την εξέλιξη των διαστημικών προγραμμάτων ή στη θλιβερή απώλεια ανθρώπινων ζώων που θυσιάστηκαν στο εξερευνητικό ένστικτο του είδους μας, αλλά, κυρίως, στο ότι ο φακός ήταν εκεί — παρών κατά την τέλεση του ατυχήματος. Το ίδιο πριν από μερικές εβδομάδες, η συντριβή της «φόρμουλας 1» κι ο θάνατος του οδηγού της Άιρτον Σένα, δεν μεταδόθηκαν σ' ένα σωρό επαναλήψεις για να συνετίσουν παράτολμους οδηγούς, να φρονηματίσουν οργανωτές επικίνδυνων αγωνισμάτων ή για οποιονδήποτε άλλο παρεμφερή λόγο, όσο, προ πάντων, γιατί σ' αυτό το δυστύχημα ο φακός ήταν εκεί τη στιγμή της τέλεσής του — αναμεταδίδοντάς το. Γι' αυτό και όπου απουσιάζει ο φακός, μεταδίδονται πάραυτα οι διηγήσεις αυτοπτών μαρτύρων (σε ό,τι ανεκδιήγητα ελληνικά κι αν διατυπώνονται)· γι' αυτό και επίμονα καδραρίσματα σε συντρίμια συγκρουσθέντων οχημάτων ή στα ίχνη αιμάτων σε πεζοδρομία και τοίχους, παρατεταμένα «τράβελινγκ» σε τόπους εγκλημάτων, τόπους οργίων, σατανολατρευτικών τελετών κ.ο.κ., συρραμμένα με ανάλογες σκηνές από κινηματογραφικές ταινίες ή συνοδευμένα με υποβλητικές μουσικές, επιδιώκουν να αναπληρώσουν τη χαμένη ευκαιρία και να στήσουν, εν τέλει, το φακό εκεί όπου έπρεπε να είναι για να αναμεταδώσει το συμβάν.

Ακόμη και για γεγονότα πανθομολογουμένως ελάσσονος σημασίας, η άμεση καταγραφή, η στιγμή-κατά-την-οποία-διαδραματίζονται, γίνεται το μείζον τηλεοπτικό μέλημα. Έτσι είδαμε, μέσα στον Φεβρουάριο, την είδηση ότι χιονίζει στο Πήλιο και το χιόνι ξεπέρασε το ένα μέτρο κάποιου δύστυχου εκφωνητή, χωμένου μέχρι την κοιλιά του μέσα στο χιόνι και καταπασπαλισμένου

από νιφάδες, να μας εξηγεί ότι «χιονίζει στο Πήλιο και το χιόνι ξεπέρασε το ένα μέτρο»(!). Έτσι βλέπουμε σε πραγματικά σπαραξικάρδια «γκροπλαν» από τελετές κηδειών ότι οι συγγενείς και οι φίλοι ενός νεκρού κλαίνε για τον άνθρωπό τους (ξεχνώντας την παλιά δημοσιογραφική παραίνηση ότι το «σκύλος δάγκωσε άνθρωπο» δεν είναι είδηση και μόνο το «άνθρωπος δάγκωσε σκύλο» είναι, οπότε μόνο κάποιοι χαρωποί συνοδοί νεκρού θα άξιζαν την άμεση καταγραφή και αναμετάδοση, όχι οι χαροκαμένοι). Κι έτσι, ύπατη επιτυχία ενός τηλεοπτικού είναι η ζωντανή μετάδοσή του, τη-στιγμή-κατά-την-οποία-διαδραματίζεται (και αυτό), με τους τηλεθεατές σε θέση να συμμετέχουν τηλεφωνικά, κερδίζοντας δώρα και νιώθοντας μέσα στην οθόνη.

Η πέμπτουσσία της τηλεόρασης, θα έλεγα, έγκειται σε μια τέτοια σύνδεση του εδώ, του τηλεθεατή, με το εκεί, των εξεικονιζομένων, μέσα σε έναν ενιαίο χρόνο. Βλέπω αυτό που γίνεται τώρα στην άλλη άκρη της γης, ή στην άλλη άκρη της πόλης ή της συνοικίας μου, προτού «αλλοιωθεί» από την παρέλευση του χρόνου και από τις αισθητικές φροντίδες κάποιας μεταγραφής του ή μεθοδικών σχολιασμών του, είναι ό,τι πιο πηγαίο, πιο αυθεντικό και πιο «φερέγγυο» χαρακτηρίζει την ίδια τη φύση της τηλεόρασης.

Αλλ' αυτή η φερεγγυότητα κλονίζεται σοβαρά όσο ασκείται στο προφανές (το ένα μέτρο χιόνι φτάνει μέχρι την κοιλιά του παρουσιαστή πράγματι, αν ο παρουσιαστής δεν είναι ούτε παίκτης του μπάσκετ ούτε και νάνος· κι οι συγγενείς θρηνούν τους νεκρούς τους στις κηδείες — ασφαλώς δεν χορεύουν πυρρίχιο ή σαλαρέλα, καρσιλαμά ή φοξ τροτ). Και η ίδια «φερεγγυότητα» ακυρώνεται οριστικά όταν απaráβατη παρεμβολή σε οποιαδήποτε τηλεοπτική μετάδοση γίνονται οι διαφημίσεις. Διότι πόσο σοβαρή μπορεί να είναι μια τηλεοπτική συζήτηση, μια πολεμική ανταπόκριση, μια

συνέντευξη διασημότητας, αν κάθε τόσο διακόπτεται για να θαυμάσουν οι τηλεθεατές πόσο αποτελεσματικά καταπολεμάται η τριχόπτωση από το τάδε σαμπουάν ή πόσο αστραφτερή κάνει την μπουγάδα τους το δείνα απορρυπαντικό!

Φανταστείτε, επί παραδείγματι, ένα επιστημονικό συνέδριο να διακόπτεται κάθε δέκα ή δεκαπέντε λεπτά, και μετάξυ δυο ανακοινώσεων ή στη μέση μιας ανακοίνωσης, να διέρχονται από την αίθουσα ημίγυμνα μανεκέν παρουσιάζοντας ποτά, χαρούμενοι μπόμπιρες δειγματίζοντας πάνες ή χαρτιά τουαλέτας, ατίθασοι ποδηλάτες ρουφώντας βιταμινούχους χυμούς, και πάει λέγοντας. Θα μπορούσε να πει κάποιος ότι δεν είναι το ίδιο, βέβαια, κι ότι οι παρεμβολές των διαφημίσεων συνιστούν το αναγκαίο τίμημα για να μπορεί να μεταδίδεται μια σοβαρή συζήτηση σε πολύ πολύ περισσότερο κόσμο από όσος θα ήταν ποτέ δυνατό να συγκεντρωθεί μέσα σ' ένα αμφιθέατρο. Ναι, αλλά το ζήτημα είναι κατά πόσο αυτό το οποίο μεταδίδεται έτσι παραμένει «σοβαρή» συζήτηση, «σοβαρή» είδηση, «σοβαρή» εκπομπή...

Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Τα πρόσωπα των πολιτικών που κάνουν δηλώσεις, ή τα πρόσωπα των διασημοτήτων που παραχωρούν συνεντεύξεις, λάμπουν στη μικρή οθόνη όσο και τα πρόσωπα των κατηγορούμενων ως καταχραστών, δολοφόνων, λαθρεμπόρων ή ληστών κ.ο.κ. Μόνο που ούτε οι δηλώσεις και οι εκμυστηρεύσεις των μεν ούτε οι απολογίες και οι διαμαρτυρίες των δε διατηρούν κάποιο νόημα. Η οπτική κατάδειξη είναι το κυρίαρχο στοιχείο, όχι τα λεγόμενα· όπως ακριβώς στις προεκλογικές συγκεντρώσεις η κατάδειξη του πλήθους και του παλμού του έλκει το ενδιαφέρον, όχι οι εξαγγελίες του πολιτικού αρχηγού. Πράγμα που, όλο και περισσότερο, οδηγεί στην αύξηση των φροντίδων για τη συνάθροιση παλλόμενου πλήθους και στη μεί-

ωσή τους για το τι ακριβώς θα εξαγγέλλει ο πολιτικός αρχηγός.

Κάπως ανάλογα, με τον κατακλυσμό από τη φαντασμαγορία των αποσπασματικών εικόνων — ειδήσεων, ταινιών και διαφημίσεων — πολύ λίγος εντυπωσιασμός περισσεύει απέναντι σε τολμηρές εικαστικές συνθέσεις κατά τις επιδόσεις των ζωγράφων, όπου αποφασίζουν οι τηλεθεατές να επισκεφτούν μουσεία ή να κοιμηθούν. Και με τα παραστατικότητα τηλεοπτικά «ρεπορτάζ» περί κατοπινημένων παιδιών, πώς να περισσέψει συγκίνηση σε μια θεατρική παράσταση για την αναξιοπαθούσα Στέλλα Βιολάντη, απούμε, ενώ με τις πληθωρικές πολεμικές ανταποκρίσεις και τα αιμάσσοντα πραγματικά πτώματα πώς να συγκλονιστεί κανείς από ένα σαιξπηρικό μακελειό; Η τηλεόραση, το επαναλαμβάνω, μας κάνει να αναζητούμε διαρκώς τα «πρόσωπα» της ιστορίας, όχι το νόημά της.

Μεταξύ 1920-1930, οι 1.500 θεατρικές αίθουσες που υπήρχαν στις Η.Π.Α. μειώθηκαν σε 500, καθώς οι υπόλοιπες μεταποιήθηκαν άρδην σε κινηματογράφους⁵. Στην εποχή μας οι κινηματογραφικές αίθουσες που κλείνουν λόγω τηλεόρασης μεταποιούνται, κατά κανόνα, σε σουπερμάρκετ. Δεν νομίζω ότι πρόκειται για συμπτωματική μεταστροφή και δεν είναι τυχαίο ότι τα σινεμά που χρεωκοπούν δεν γίνονται, λ.χ., γκαλερί, αίθουσες συναυλιών ή συνεδριακά κέντρα. Από την κυρίαρχηση του οπτικού και τον κατακλυσμό των διαφημίσεων, προκύπτει ένα είδος «οπτικού καταναλωτισμού» — που δεν σημαίνει μόνο την «κατανάλωση ως επίδειξη» αλλά και την πυρετώδη «κατανάλωση της επίδειξης». Χαρακτηριστικό παράδειγμα τα σπρέι ακαριαίας τριχοφυΐας που έχουν εφεύρει οι δαιμόνιοι κουρείς του Χόλλυγουντ και διαφημίζονται πλέον στους απλούς θνητούς: μπορεί, έτσι, να κρύβει κανείς από την καλή του την αρχόμενη ή προχωρημένη φαλάκρα του,

μόλις η καλή του τού χαϊ-ει τρυφερά το κεφάλι μέ-ε τα δάχτυλά της γεμάτα το (κυριολεκτικώς) «μαλ-ης γριάς»! Προφανώς, ό-για τα τηλεοπτικώς δα-λεμένα πλήθη, το ζήτημα είναι τι ακριβώς κάνει κα-με την καλή του, παρά το δείχνει δίπλα της ενόσω ιοφορούν ή διασκεδάζουν έα. (Κι ως ένα βαθμό η σφατη ροπή σε παράνομα παράταιρα εξοχικά σπί-μεγαλοπρεπή σε επιδιώ-και άθλια σε κατασκευή, χύεται από τα τηλεοπτικά ρο-πλαν» σε ενδιαυτήματα ιηρών και γοητευτικών δυ-τειών: αντί ενός εφήμερου νικ σε μια απολαυστική η, ο κόσμος μαθαίνει να κωκει μόνιμες ιδιοκτησίες νικών σαπουνόπερας, σε σταση αναπνοής από άλλα εμπερή, πυκνοδομημένα ληλοευτελιζόμενα).

πή η καταφανής υπεροχή «φαίνεσθαι» επί του «εί-αποτελεί, νομίζω, τη μεί-ι συνεισφορά της τηλεό-ης στην κουλτούρα της ης μας. Κι επειδή ακρι-αυτή η έμφαση στα «ρά-θέτει εν αμφιβόλω τον τά», κατά το κοινώς λεγό-), η προσήλωση σε νοσηρά ια, η διαρκής αναζήτηση ών και κρίσεων, η λεπτο-ίς διερεύνηση αγωνιών, άνων και βιοτικών σάλων, ειρούν να ισορροπήσουν, λει, την εγγενή ελαφρότη-ου τηλεοπτικού θεάματος: ντισταθμίσουν την έλλει-τοβαρών σχολιασμών και αστικών νοημάτων πίσω τον καταιγισμό δραματι-εικόνων. Μια «μανία με-ίς επικαιρότητας» ανα-ζάνει να επαναφέρει την σθησία εκεί όπου κατ'ήν αυτό το μέσο την έχει ρώσει.

πιο σημαντικό, βέβαια, α-ό να στρέψει κανείς τη συ-ηση και τη συμπάθεια των ον στους πάσχοντες συ-θρώπους. Τι πιο σημαντικό το να κινητοποιηθεί κά-είδος αλληλεγγύης (αυτό λίγο ειδυλλιακά και λίγο εντικά λέγεται ότι χαρα-μζε τις παραδοσιακές κοι-

νότητες) μέσα στις σύγχρονες ατομικιστικές και απαθείς με-ταβιομηχανικές κοινωνίες. Μόνο που αυτή την αποστολή την αναλαμβάνει το μέσο που έχει αποτελεσματικότητας ευ-αγγελιστεί την αποκλειστικό-τητα της εικόνας, μέχρι την ο-ριστική παραγραφή του πραγ-ματικού. Μόνο που αυτή την αποστολή τη χειρίζονται Σεμί-νες Διγενή, Χαρδαβέλλες και, περισσότερο ή λιγότερο φω-τεινές στην οθόνη, Πιπιλές.

Ο περίφημος γάλλος φωτο-γράφος Nadar σημείωνε στις αρχές του αιώνα μας ότι, σύμ-φωνα με τον Μπαλζάκ, όλα τα φυσικά σώματα αποτελούνται από στρώματα φασματικών ει-κόνων κι ότι, κάθε φορά που κάποιος φωτογραφίζεται, έ-νας από τους φασματώδεις φλοιούς του αποχωρίζεται για να μεταφερθεί στη φωτογρα-φία. Επανειλημμένες πόζες θα είχαν αποτέλεσμα την αναπό-φευκτη απώλεια της ουσίας της ζωής⁶. Αυτό δεν εξηγεί μό-νο γιατί ο Μπαλζάκ εκτέθηκε σε μια όλο όλο «δαγερροτυ-πία». Εξηγεί επίσης γιατί οι τηλεπαρουσιαστές εμφανίζο-νται τόσο «αποφλοιωμένοι», τόσο αβαθείς και κενοί, απέ-

μπές κι από τις ανάλογες εμπειρίες μιας προσωπικής αι-σθαντικότητας.

Μέσα στο υπόλοιπο εικονι-στικό πλαίσιο και τη μόνιμη ελαφρότητα του μέσου, τα οι-κτρά δράματα αντί να φρονη-ματίσουν εντάσσονται, αντίθε-τα, στη συνεχή κι αποδεκτή ροή της καθημερινότητας. Α-ντί να ενισχύσουν την αλλη-λεγγύη ενισχύουν την απά-θεια. Κι αντί να ενημερώσουν για κάποια συγκεκριμένη δυ-στηχία, ανάγουν τη δυστυχία των άλλων σε μακάριο θέαμα εκείνων που το παρακολου-θούν από την ολβιότητα των οικημάτων τους.

Ας μην ξεχνούμε εξάλλου ότι, όπως διαπίστωσαν οι βιολόγοι εδώ και αρκετές δεκαετίες, ο άνθρωπος βρίσκεται στη δύ-σκολη θέση να έχει προικιστεί από τη φύση με τρεις, ουσια-στικά, εγκεφάλους οι οποίοι συλλειτουργούν υποχρεωτικά. Ο αρχαιότερος από αυτούς τους εγκεφάλους είναι ερπε-τόμορφος. Τον δεύτερο τον κληρονομήσαμε από τα κατώ-τερα θηλαστικά και μόνο ο τρίτος είναι πρόσφατη εξέλιξη που έδωσε την ιδιομορφία του ανθρώπινου είδους. Έτσι, κά-

Η τηλεόραση έχει μια εγγενή αδυναμία: να επιτύχει οποιαδήποτε κοινωνικά θετική παρέμβαση...

ναντι στις δοκιμασίες ή τις οδύνες και τα ταντάλεια μαρ-τύρια που παρουσιάζουν. Όσο για τις ίδιες τις εικόνες των δο-κιμασιών και της οδύνης, κα-θώς συνδυάζονται με την εικό-να των σχετικών παρουσια-στών και εναλλάσσονται με ει-κόνες διαφημίσεων, ταινιών, τηλεοπτικών σειρών, λαμπρών καλλιστείων κ.ο.κ., είναι βέ-βαιο ότι χάνουν πολλή από τη συγκινησιακή τους ένταση: κι αν κινητοποιούν κάποιες συ-νειδήσεις αλληλεγγυότητας, κινητοποιούν εκείνες που, ού-τως ή άλλως, διατηρούν μια τέ-τοιαν έφεση από τα κείμενα των λογοτεχνικών αφηγήσε-ων, από τις χωρίς εικόνες πε-ριγραφές των εφημερίδων, από τις ραδιοφωνικές εκπο-

θε φορά που ο ψυχαναλυτής λέει στον πελάτη του να ξα-πλώσει στο ντιβάνι, στην πραγματικότητα του ζητεί να ξαπλώσει πλάι σ' ένα άλογο και έναν κροκόδειλο⁷! Κι έτσι, όταν η τηλεόραση απευθύνε-ται υπερηφάνως στην ανθρω-πινή ευαισθησία, δεν είναι κα-θόλου σίγουρο ότι δεν καλ-λιεργεί την απάθεια του θηλα-στικού ή ότι δεν τέρπει την αρ-πακτικότητα του κροκόδειλου.

«Όλες οι ευτυχισμένες οικο-γένειες μοιάζουν μεταξύ τους, αλλά κάθε δυστυχισμένη οικο-γένεια είναι δυστυχισμένη με τον τρόπο της» έγραφε ο Τολ-στόι στην αρχή της *Άννας Κα-ρένινας* πριν από 120 χρόνια. Στις μέρες μας ισχύει μάλλον το αντίστροφο: κάθε ευτυχι-

σμένη οικογένεια μπορεί να ευτυχεί με τον τρόπο της, αλλά οι δυστυχισμένες μοιάζουν όλες μεταξύ τους, ως το κατ'εξοχήν τηλεοπτικό θέμα ανα-ψυχής για τις ευτυχισμένες.

Θα έλεγα λοιπόν, κλείνο-ντας, ότι η *Μανία Μελανής Επικαιρότητας* είναι η πιο ση-μαντική και, ταυτόχρονα, η εγ-γενώς ακατόρθωτη προσπά-θεια της τηλεόρασης, έτσι όπως έχει παγκοσμίως δια-μορφωθεί αυτό το μέσο, να επιτύχει μιαν κοινωνικά θετι-κή παρέμβαση. Και η μόνη ση-μαντική, αλλ' εξίσου ακατόρ-θωτη απάντηση του κοινού, θα ήταν: όπως οι πρώτοι βιομη-χανικοί εργάτες πέταξαν τις γαλότσες τους μέσα στα γρα-νάζια των μηχανών μόλις δια-πίστωσαν ότι οι τεχνολογικές βελτιώσεις τούς άφηναν χωρίς δουλειά έτσι κι εμείς να πετά-ξουμε τα sabots μας στις μι-κρές οθόνες. Ελπίζοντας ότι αυτή τη φορά θα προκύψει κά-τι καλύτερο από τον όρο «sabotage».

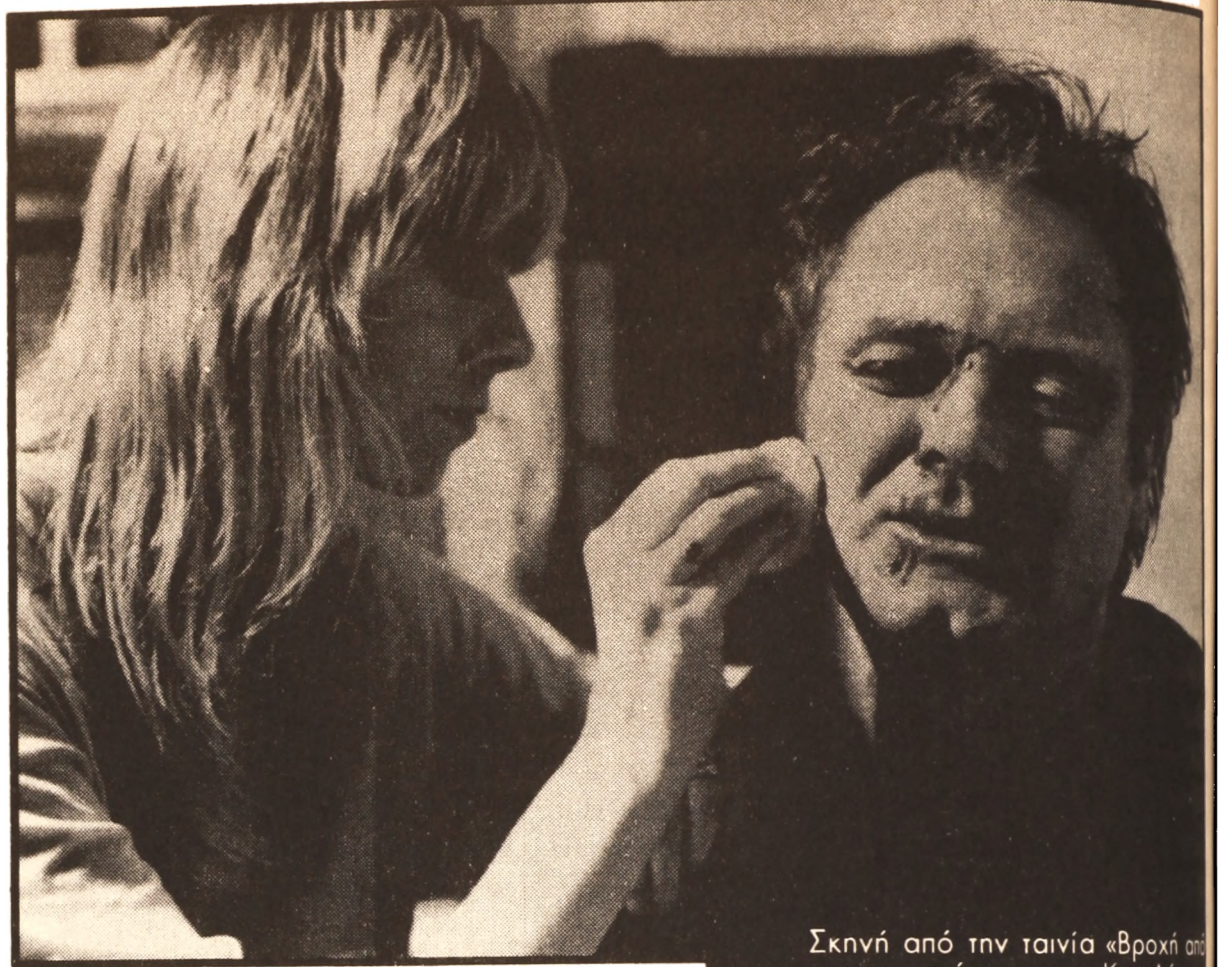
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. L. Gerverau, *Voir Comprendre Analyser les Images*, ed. La De-couverte Paris 1994, σσ. 126-127.
2. Βλ. I. Μοντανέλι, *Ιστορία των Ρωμαίων*, ελλην. μετάφρ. εκδ. Τρία Φύλλα, Αθήνα 1991, το κεφ. 40, σσ. 422-430.
3. Πρβλ. Regis Debray, *Vie et mort de l' image*, ed. Gallimard, Paris 1991, σελ. 77 κ.π.
4. Βλ. σχετικές επισημάνσεις στο κείμενό μου: «Τηλεόραση και αι-σθητική αγωγή», στο : *Τηλεόραση και επι-κοινωνία*, εκδ. Παρατηρη-τής, Θεσ/νίκη 1988 (επιμ. Κ. Ναυρί-δη, Γ. Δημητρακόπουλου, Γ. Πα-σχαλίδη) σσ. 229-239.
5. Για τη σχετική πληροφορία βλ. Χρ. Αθανασόπουλου, *Προβλήματα στις εξέλιξεις του συγχρόνου Θεά-τρου*, εκδ. I. Σιδέρη, Αθήνα 1976, σελ. 129.
6. Πρβλ. αναφορά από Nadar, «Η ζωή μου ως φωτογράφου», στο βι-βλίο του H. de Balzac, *Το άγνωστο αριστούργημα*, ελλην. μετάφρ. εκδ. Άγρα, Αθήνα 1983, σελ. 98.
7. Πρβλ. αναφορά σε διαλέξεις του βιολόγου MacLean (1973) από τον Α. Καίσιερ, *Ιανός*, ελλην. μετάφρ. εκδ. Χατζηνικολή, Αθήνα 1979, σελ. 18.

ΣΙΝΕΜΑ

της Σταυρούλας Παπασπύρου

Την ώρα που ο αγγλικός κινηματογράφος μοιάζει να πάσχει από αναιμία, ο 58άχρονος Κεν Λόουτς γυρίζει τη μια ταινία μετά την άλλη, αδιαφορώντας για τις σειρήνες του Χόλλυγουντ...

Σκηνή από την ταινία «Βροχή από πέτρες» του Κεν Λόουτς

Βροχή από πικρά χαμόγελα...

Η αφίσα της ταινίας του Κεν Λόουτς *Βροχή από πέτρες* είναι παραπλανητική. Πίσω απ' αυτή την εικόνα ευτυχίας, πίσω από το στολισμένο σαν νυφούλα κοριτσάκι, κρύβεται όλη η μαυρίλα που πλακώνει τη ζωή της σύγχρονης εργατικής τάξης στην Αγγλία. Βροχή από «πέτρες», βροχή από αναποδιές κι ένας ορίζοντας στο βάθος αβέβαιος.

Όταν δεν υπάρχει δουλειά, ο αγώνας δεν εξαντλείται στην αναζήτηση του επιούσιου αλλά και στη διατήρηση μιας στοιχειώδους αξιοπρέπειας. Ο ήρωας του Κεν Λόουτς δεν είναι διατεθειμένος να στερήσει από την κόρη του τη λαμπρή τελετή της πρώτης κοινωνίας. Ακόμα και ο φτωχότερος καθολικός του Μάντσεστερ δικαιούται μια τελετή της προκοπής. Φαντάζεται την κορούλα του όμορφη μέσα στο καινούργιο της φουστάνι, και γι' αυτό το φουστάνι είναι έτοιμος να κάνει οτιδήποτε. Να κυνηγήσει πρόβατο για να το πουλήσει στη συνέχεια

(να το σφάξει όμως δεν μπορεί...), να ξεβουλώσει αποχετεύσεις (και να βυθιστεί στα σκατά στην κυριολεξία...), να κάνει τον μπράβο σε κλαμπ της γειτονιάς του (και ν' απολυθεί την πρώτη κιόλας βραδιά...). Του χρειάζονται δεκάδες λίρες και δεν έχει ούτε μία. Δεν καταφέρνει τίποτα. Όλες του οι προσπάθειες πνίγονται μέσα σε μια καταιγίδα ατυχιών. Δεν τον σώζει ούτε η καλή του θέληση ούτε η συμπαράσταση του γείτονα και φίλου του ούτε οι νουθεσίες του προοδευτικού παπά ούτε οι παρακλήσεις της γυναίκας του να αξιολογεί τις ανάγκες τους καλύτερα.

Ο Κεν Λόουτς μας στέλνει απανωτές γροθιές στο στομάχι, φροντίζοντας να προκαλεί κάθε τόσο μερικά πικρά χαμόγελα. Το χιούμορ στο *Βροχή από πέτρες* λειτουργεί σαν αντίβαρο σε μια πραγματικότητα ασήκωτη, σαν ένδειξη ψυχικής υγείας και αντοχής μιας τάξης ανθρώπων που προσπαθούν να μη λιποψυχήσουν. Το χάπνεντ το χρωστά ο σκηνοθέτης στους θεατές

αλλά πάνω απ' όλα το δικαιούνται οι ήρωες...

Την ώρα που ο αγγλικός κινηματογράφος μοιάζει να πάσχει από αναιμία, ο 58χρονος Κεν Λόουτς, με σταθερό ρυθμό, γυρίζει την μία ταινία μετά την άλλη. Την ώρα επίσης, που το κοινό στρέφεται προς έναν κινηματογράφο της διασκέδασης, εκείνος κερδίζει τη διεθνή αναγνώριση παρουσιάζοντας την αποσύνθεση της βρετανικής κοινωνίας. Οι σειρήνες του Χόλλυγουντ αντίθετα με άλλους συμπατριώτες του κινηματογραφιστές, τον αφήνουν ασυγκίνητο...

Ξεκίνησε την καριέρα του δουλεύοντας στο BBC και σκηνοθετώντας ντοκυμανταίρ, είδος που στη Μεγάλη Βρετανία εξακολουθεί να παραμένει ζωντανό. Το 1968 παρουσιάζει την πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του, το *Όχι δάκρυα για την Τζόι*, όπου αποτυπώνεται καθαρά το κινηματογραφικό ύφος του: σκηνοθεσία απλή σε όφελος των ηρώων του έργου, συνεχής αναζήτηση των ψυχολογικών και κοινωνικών συνθηκών που τους καθορίζουν και τρυφερότητα δίχως όρια για όσους αναγκάζονται να επιβιώσουν στο περιθώριο του συστήματος. Μετά την Τζόι, που όταν ο φίλος της κλείνεται στη φυλακή καλείται να τα βγάλει πέρα μόνη, ο Λόουτς δημιουργεί ένα από τα πιο γοητευτικά πλάσματα των ταινιών του: τον νεαρό Κες, έναν

ρωμένο μες στη μοναξιά του επανα-
τη - «ξάδελφο» του Αντουάν Ντουανέλ
Τρυφώ. Θ' ακολουθήσει η *Οικογενεια-
ωή*, με πρωταγωνίστρια μια νεαρή σχι-
ρενή, θύμα ενός καταθλιπτικού οικο-
ιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος.
το η Μεγάλη Βρετανία βυθίζεται στην
νομική και την ηθική κρίση, ο Κεν Λό-
συνεχίζει να καταγράφει τις πληγές
της ζημιές της. Κι όχι μόνο στη μεγάλη
νη. Το 1974 επιστρέφει στην τηλεόρα-
και σκηνοθετεί για το BBC τις περίφη-
Μέρες ελπίδας, μια σειρά γύρω από τη
ίλη απεργία των χρόνων του '20, όταν
κόταν στην εξουσία η πρώτη εργατική
έρνηση, σειρά που προβλήθηκε αργό-
και στην ελληνική τηλεόραση (την
ική φυσικά). Έπειτα από μια περιπε-
δη ταινία τοποθετημένη στον 18ο αιώ-
ε ήρωες παιδιά (*Black Jack*, 1979), ξα-
κύβει πάνω από την γκρίζα καθημερι-
τα δυο εφήβων του βιομηχανικού βορ-
με το *Όψεις και χαμόγελα* (1981).
να μικρό διάστημα δημιουργικής ύφε-
θα 'ναι προσωρινό. Από τις αρχές της
ετίας του '90, ο Λόουτς δεν σταματά
γυρίζει. Το πολιτικό θρίλερ *Hidden
da* διαδέχονται — προς έκπληξη των
ών του θεατών — δυο πικρές κωμω-
: το *Riff - Raff* και το *Βροχή από πέτρες*.
ωπαϊκό Φελίξ για το πρώτο, ειδικό
βείο του Φεστιβάλ των Καννών για το
ερο. Στο τελευταίο Φεστιβάλ του Βε-
ίνου, ο ρεαλισμός του Κεν Λόουτς
ρξε και πάλι σκληρός: στο *Ladybird*,
ybird, μια νεαρή γυναίκα βλέπει να της
ούνται τα παιδιά της από την Κοινωνι-
Ιρόνοια... Εδώ και τρεις μήνες περί-
ο Λόουτς επιχειρεί μια αναδρομή
ισπανικό εμφύλιο, σε συνεργασία με
σεναριογράφο του *Βροχή από πέτρες*,
ι Άλεν. Η ταινία έχει τον τίτλο *Η γη και*
ευθερία και στοχεύει τον μεγάλο εχθρό
δεν παύει να τυραννά την ανθρωπότη-
ον φασισμό.
υμανιστής, τίμιος, συνεπής και ταλα-
ήχος, ο Κεν Λόουτς είναι ένα από τα
ίλα κεφάλαια του σύγχρονου ευρω-
ιού κινηματογράφου. Οι έλληνες δια-
είς θέλησαν να μας τον γνωρίσουν μέ-
πον καύσωνα, σε δυο χειμερινές αί-
σες... Πάνω που πιστέψαμε ότι σημει-
κε πρόοδος κι ότι οι καλές ταινίες δεν
ιφρονούνται πια από τις εταιρείες, η
μενής μεταχείριση του άγγλου σκηνο-
ι, μας συνεφέρει.

Γ. Ξ. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗΣ (1912-1994)

«Ήρθε καθώς έρχεται στον ύπνο σου
δροσερή φωνή να σε ξυπνήσει...»

Οι ήσυχoi, χαμηλοί τόνοι της ποίησης
του Γιώργου Ξ. Στογιαννίδη έρχο-
νται στο νου μου· απόηχος της αντί-
στοιχα ήμερης και αβρής παρουσίας
του στα Ελληνικά Γράμματα.

Γέννημα της Ξάνθης (1912) και
θρέμμα της Καβάλας, ο Γιώργος Ξ.
Στογιαννίδης ξεκίνησε την πνευματι-
κή του δραστηριότητα με την έκδοση
του περιοδικού *Νέοι* στην Καβάλα το
1933· ένα βραχύβιο περιοδικό που φι-
λοδόξησε να είναι το πρώτο αμιγώς
λογοτεχνικό περιοδικό της πόλης.
Συμμετείχε ενεργά στην πνευματική
ζωή της Καβάλας, κυρίως μέσω της
δραστηριότητάς του στο «Σύνδεσμο
Φίλων Γραμμάτων και Τεχνών», κα-
θώς και με τη συμμετοχή του στις συ-
ντακτικές ομάδες των τοπικών περιο-
δικών *9 Οδοί* (1958-1960), *Αργώ*
(1962) και *Σκαπτή Ύλη* (1965-1967).
Μετοίκησε στη Θεσσαλονίκη και από
το 1975 έως το 1980 παρουσίαζε στον
Ραδιοφωνικό Σταθμό Θεσσαλονίκης
την εκπομπή «Γύρω από την ποίηση».
Ωστόσο, παρέμεινε ως το γέγραμ του
βίου του ο κατεξοχήν Καβαλιώτης
ποιητής.

Εξέδωσε συνολικά δεκαπέντε ποιη-
τικά βιβλία: *Περιστέρια στο φως*
(1949)· *Συγκομιδή της μοναξιάς*
(1952)· *Εαρινά εγκώμια* (1956)· *Το*
ξύλινο πουλί (1960)· *Ο εξώστης και*
τα πράγματα (1964)· *Ενοχή αθωότη-*
τας (1966)· *Περίπτερο* (1973)· *Η απει-*
λή (1974)· *Το πρόσωπο της Ευρυδίκης*
(1975)· *Στις προσβάσεις του ύπνου*
(1976)· *Εσωτερική επένδυση* (1977)·
Αφήγηση ξεναγού (1979)· *Αμήχανη*
έξοδος (1981)· *Περιγραφή ακινήτου*
(1983)· *Εν μέσω αλαλαζόντων* (1991).
Πήρε το Κρατικό Βραβείο Ποίησης
το 1974.

Άνθρωπος μετρημένος, ευαίσθητος
και με χιούμορ ο Γιώργος Ξ. Στογιαν-
νίδης έφυγε από κοντά μας με τον ίδιο
διακριτικό τρόπο που χαρακτήριζε τη
ζωή του, αφήνοντάς μας παρακατα-
θήκη τη διακριτικότητα της ποιητικής
φωνής του, που τη χαρακτήριζε η αμε-
σότητα της έκφρασης, η λιτότητα των

μέσων, η αποφυγή των περιττών συ-
ναισθηματισμών. Η ποίηση και ζωή
του ήσαν συντονισμένες στην απλότη-
τα των ρυθμικών του επιτεύξεων,
ακόλουθοι του προσωπικού του ποιη-
τικού συστήματος, και γι' αυτό αδυνα-
τούσε πλέον να παρακολουθήσει τα
όσα γύρω του συνέβαιναν και τον ξε-
περνούσαν· βίωσε, εντέλει, το αίσθη-
μα της ζωής του «εν μέσω αλαλαζό-
νων».

Ας είναι ένας ύστατος χαιρετισμός
σε έναν πολύ γλυκό άνθρωπο που
έφυγε οριστικά από κοντά μας και σε
έναν συνεσταλμένο ποιητή που υπη-
ρέτησε όσο λίγοι την αλήθεια του οι
δικοί του στίχοι:

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΣΕΛΗΝΗ

Τώρα
όσο και να στο ζητήσω
να σε παρακαλέσω να μπεις
μέσ στο σπίτι μου
δε θα το δεχθείς.

Με τρομάζει η αποχή σου.
Η σιωπή σου πέφτει σκληρή
και θρυμματίζει το ψέμα
της νύχτας.

Γλίστρησε
ή σπάσε το κρύσταλλο του καθρέφτη
σου
να μη βλέπω, να μη ναρκισσεύομαι
με τη σαγήνη σου.

Αν είναι ν' αποξεχασθώ
να μη σβύσεις το λύχνο.
Για μια τελευταία φορά
θα προσπαθήσω να υπομένω
το κάλλος σου.

Λοιπόν,
μίλησέ μου, ή άφησέ με
να ξανακερδίσω τη μνήμη μου,
αυτή που επαναλαμβάνεται
και δεν μ' εγκαταλείπει.

Αν αύριο φύγω
το είδωλό σου θα πεθάνει μαζί μου.

Γ. Ξ. Στογιαννίδης, *9 Οδοί* 1 (Νοέμβριος 1958) 15

Α.Φ.

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Ο

ταν νιώθω αγωνία επειδή τίποτα δεν προχωράει με τις βιβλιοθήκες στον τόπο μας, σκέπτομαι πως άδικα στενοχωριέμαι. Ζούμε στην εποχή που ο άνθρωπος περπάτησε στο διάστημα, που οι πολυεθνικές κατέργησαν τα σύνορα και οικονομικά ενοποίησαν όλο τον κόσμο. Ίσως τον επόμενο αιώνα, ή και λίγο αργότερα, να έχει ξεπεραστεί το εθνικιστικό σύνδρομο των λαών που έφερε τόσους πολέμους και δεινά στη μικρή μας γη και τα γήινα προβλήματα να περιέλθουν σε δευτερεύουσα θέση. Τότε, φαντάζομαι, επιδίωξη των υπερδυνάμεων, των όποιων υπερδυνάμεων, θα είναι η δημιουργία αποικιών στον δικό μας ή σε άλλο γαλαξία.

Όπως καταλαβαίνετε, λοιπόν, η οργάνωση και η διακίνηση της πληροφόρησης εντός της επόμενης δεκαετίας θα έχει επιλυθεί για όλη τη γη. Όμως, δεν έχω άδικο που δεν εφησυχάζω γιατί τι λύση θα είναι για μας αν οι Αμερικανοί αγοράσουν τις συλλογές της Εθνικής Βιβλιοθήκης μας και τις αντικαταστήσουν με φωτοτυπίες; Σκεφθείτε πως δεν πραγματοποιήθηκε η διαπραγμάτευση, παρ' όλο που την είχε δεχτεί ο διευθυντής της, διότι αρνήθηκαν κάποια μέλη της Εφορευτικής Επιτροπής, όπως μου είπαν. Αφού είμαστε ανίκανοι να αποδελτιώσουμε τις σπάνιες συλλογές μας: χειρόγραφα, αρχέτυπα, σπάνια βιβλία, ας μην αναφερθώ στην τρέχουσα εκδοτική μας παραγωγή, τι θα συμβεί αν τελικά δεχτούμε την προσφορά των ξένων

να υποκαταστήσουμε τις συλλογές μας με φωτοτυπίες; Θα αποικίσουμε τους γαλαξίες ως πολιτιστική μαϊμού. Και εκεί και τότε, πάλι θα υπηρετούμε τους άλλους ως ανεγκέφαλοι υπηρέτες.

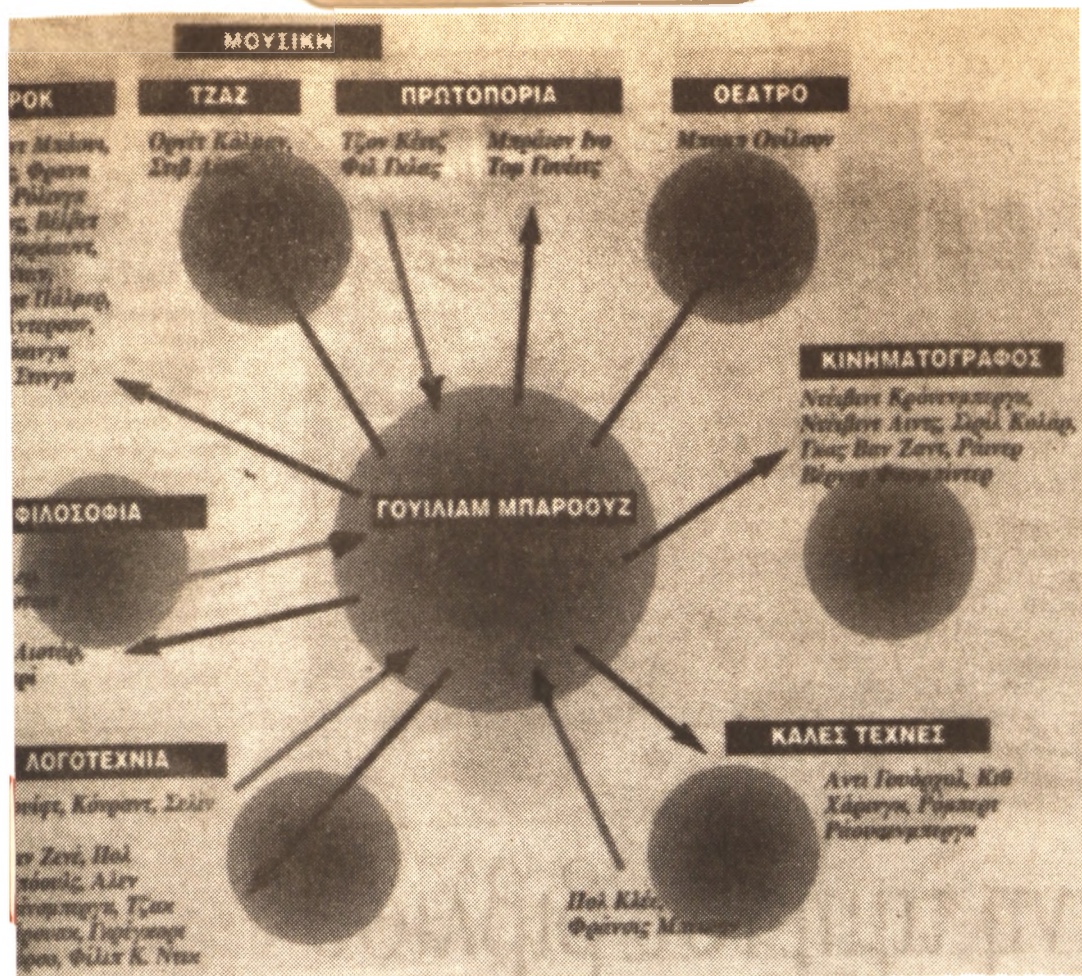
Ας κάνουμε κάποια προσπάθεια να σώσουμε τους επιγόνους μας, γυρνώντας στο δικό μας μικρόκοσμο και επί του θέματος: τη διάσωση της πνευματικής μας κληρονομιάς και την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης μέσω οργανωμένων βιβλιοθηκών.

Πιο πολύ θα μου πήγαινε η συζήτηση γύρω από ένα τραπέζι. Πιστεύω πως, στο στάδιο που βρισκόμαστε, είναι χρησιμότερος ο διάλογος μεταξύ αυτών που πραγματικά ενδιαφέρονται να δημιουργήσουν βιβλιοθήκες· ίσως κάποιοι δήμαρχοι με κάποιους βιβλιοθηκάρους. Ο πολιτικός κόσμος εσκεμμένα αγνοεί το θέμα της πληροφόρησης του Έλληνα· δεν συμφέρει. Οι πρυτάνεις, οι καθηγητές, οι σπουδαστές των Ανώτατων Εκπαιδευτικών και Τεχνολογικών Ιδρυμάτων δεν τις χρειάζονται. Γι' αυτόν το λόγο ορίζουν κάποια αίθουσα που την αποκαλούν κατ' ευφημισμόν βιβλιοθήκη. Η Ακαδημία Αθηνών δεν ενδιαφέρεται, απόδειξη η αποθήκευση των συλλογών της εν είδει συνονθυλεύματος. Ούτε και οι εκδότες ενδιαφέρονται για τον μόνο παράγοντα που θα διακινούσε σωστά και μεθοδικά και με κέρδος το «εμπόρευσμά» τους.

Θα μου πείτε, η δημοσιότητα δεν βλάπτει, αντίθετα κρατάει επίκαι-

ρο το θέμα, έστω και χωρίς διάλογο. Ας μην ξεχνούμε πως για πολλούς η βιβλιοθήκη είναι μία λέξη, δεν υπεισέρχεται συνεισφορά στη σκέψη μας ως θεσμός όπως η Εκκλησία, το σπίτι, το λείο, η δουλειά. Και είναι φυσικό αφού σε καμιά περίοδο της ζωής μας δεν προσφεύγουμε στη βιβλιοθήκη της πόλης μας ή του χωριού της μάθησης ή της εργασίας για να αντλήσουμε πληροφορίες ή να επικτείνουμε τις γνώσεις μας.

Αλλά ας πάρουμε ξανά τις πολιτικές. Με ποιο τρόπο καταργούνται και εγκαθιστούν τις θυγατρικές τους στις άλλες χώρες και λειτουργούν άσχετα και πάνω στη νομοθεσία που τις διέπει και το πολιτικό τους καθεστώς; Πώς επβάλλουν τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της χώρας που είναι το κεντρο εκκίνησής τους; Πριν σκεφθούν οποιαδήποτε συμφωνία ερευνούν και αντλούν πληροφορίες από τις βιβλιοθήκες και τα κέντρα έρευνας της χώρας τους, π.χ. η Δημοτική Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης χρησιμοποιείται σε παγκόσμιο κλίμακα σε τέτοιες περιπτώσεις. Η δύναμη των πολυεθνικών, η ισχύς τους εξαρτάται από την έκταση και την οργάνωση της πληροφόρησης που διαθέτουν και αυτής που διαχετεύουν προς όφελος των συμφερόντων τους. Επομένως, κάποιο αντιστάθμισμα στον κυκλώνα της μεθοδευμένης προπαγάνδας που αιχμαλωτίζει τη σκέψη των ανθρώπων, θα ήταν να μπορούσαν να πληροφορούνται τα γεγονότα στις

Τι
πραγμα-
τικά
σημαίνει
καταλο-
γογρά-
φηση; Ο-
πωσδή-
ποτε όχι
η κατα-
γραφή
και η
εναπό-
θεση
κάποιων
βιβλίων
στα
ράφια.
Είναι η
συν-
θετική
παρου-
σίαση του
συνόλου
των
γνώσεων
από τις
οποίες
απαρτί-
ζεται
κάθε
θέμα.

ασεις τους.
ρότημα που τίθεται είναι **πou**
ώς θα αντλήσει ο άνθρωπος-
της τις πληροφορίες που θα
πιτρέψουν να διακρίνει και
ξιολογήσει τα συμβαίνοντα
του. Το **πou**: Εμείς λέμε πως
ά βάση εστία παροχής γνώσε-
α γνώσης είναι η βιβλιοθήκη.
μαίνει δυναμική και σύγχρο-
βιβλιοθήκη και **πώς** μπορούμε
τοκτήσουμε δίκτυα βιβλιοθη-
του θα διασυνδεθούν σε ένα
κό Σύστημα Πληροφόρησης.
ουμε προτείνει σε πολλά άρ-
και μελέτες (1). Το **πώς**: Πα-
νει άγνωστο στους πολλούς
οθηκαρίους, πλην των επωνύ-
και μερικών από τους νεότε-
και τούτο διότι ο κύριος
των βιβλιοθηκαρίων δεν
αν, τουλάχιστον, την πρακτική
άσκηση, σε οργανωμένη βι-
λήκη. Έτσι, παραμένει άγνω-
πρακτική της αποδελτίωσης
ακροενοτήτων (βιβλία), των
ενοτήτων (περιοδικά, ομι-
φυλλάδια κ.λπ.) και του οπτι-
υστικού υλικού και ο τρόπος
τενσης προς πάντα ενδιαφε-
ο. Δηλαδή επικαιρη, συστη-
ή και συνεχής ροή ωφέλιμης
ης, η οποία απαιτείται για κά-
ραγωγικό έργο και ευχόμεθα
για την πνευματική μας απο-
η.
καταλογογράφηση είναι δύ-
έργο, διότι χρειάζονται ειδι-
ώσεις, επίπονη και κοπιαστι-
υλεία και συνεπαγεται τερά-
κόστος. Ένας ειδικευμένος

και πολύπειρος καταλογογράφος
δύναται να αποδελτιώσει από μισό
έως πέντε βιβλία, σε επίπεδο έρευν-
νας, κατά την εργάσιμη ημέρα. Η
ευρετηρίαση (2) των εφημερίδων,
περιοδικών και άλλων εφημερου
υλικού γίνεται από ομάδα συντα-
κτών με εξειδίκευση σε όλους τους
τομείς των γνώσεων, πράγμα που
ισχύει και για το οπτιζοακουστικό
υλικό. Το μέγα επίτευγμα των ημε-
ρών μας ο Η/Υ (3), μείωσε τη δα-
πάνη κάθε μονάδας στο αρχικό της
κόστος, διότι καταλογογραφείται
εφάπαξ και οι συνεργαζόμενες βι-
βλιοθήκες την ανασύρουν από την
κεντρική τράπεζα δεδομένων,
έτοιμη προς χρήση. Εμείς παρα-
νοήσαμε τη χρήση του Η/Υ και νο-
μίσαμε πως πατώντας κάποια πλή-
κτρα θα ξεπηδούσε από τη μαγική
οθόνη του τεκμηριωμένα η πληρο-
φορία που χρειαζόμαστε.
Λόγω της προχειρότητας που μας
διακρίνει και κυρίως της ημιμάθει-
ας, στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
κάποιοι εδήλωσαν γνώστες του θέ-
ματος και εκπόνησαν ένα πρό-
γραμμα (4) που δεν βασίζεται σε
κανενός είδους υποδομή. Έτσι,
αντί να συνενώσει τις βιβλιοθήκες
και μέσω της επικοινωνίας τους να
πολλαπλασιαστούν οι πηγές πλη-
ροφόρησης για τον χρήστη, θα τις
χρητήσει στη σημερινή τους απο-
μόνωση. Και αν το πρόγραμμα αν-
τό χρησιμοποιηθεί ως έχει σε έκτα-
ση, θα χάσουμε και την τελευταία
ελπίδα για τη δημιουργία σύγχρο-
νης δυναμικής βιβλιοθήκης στην
υπηρεσία όλων των πολιτών. Με

άλλα λόγια, δεν θα δώσουμε την
ευκαιρία στους πολίτες μας, εφο-
διασμένοι με σύγχρονες τεχνολο-
γικές και άλλες γνώσεις, να επι-
βιώσουν — έστω στοιχειωδώς —
εντός των τειχών της Ενωμένης Ευ-
ρώπης. Το πρόγραμμα αυτό ανα-
λύεται ως πρόβλημα σε σχετικό άρ-
θρο όπου παρατίθενται και προτά-
σεις (5).

Συμπερασματικά, τι πραγματικά
σημαίνει καταλογογράφηση; Ο-
πωσδήποτε όχι η καταγραφή και η
εναπόθεση κάποιων βιβλίων στα
ράφια. Είναι η συνθετική παρου-
σίαση του συνόλου των γνώσεων
από τις οποίες απαρτίζεται κάθε
θέμα.

Στην εικόνα που παρατίθεται (6),
εμπεριέχεται η φιλοσοφία της κα-
ταλογογράφησης. Με την ακτινωτή
διασύνδεση επηρεασμού και επιρ-
ροών που στοιχειοθετούν τη φυ-
σιογνωμία του συγγραφέα Γουί-
λιαμ Μπάροουζ, δίνεται ένα θεμα-
τικό σύνολο για μελέτη και κριτική
ανάλυση. Έτσι και μόνον έτσι, νο-
είται το *πρωτό* της σύγχρονης βι-
βλιοθήκης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. α) Ελληνικές βιβλιοθήκες: προβλήματα -
προτάσεις. Σοφία Παλάμωτη, *Β' Ημερή-
σιο Συνέδριο Βιβλιοθηκαρίων*, 8-11.11.78
(πρακτικά).
β) Εθνικό Δίκτυο Βιβλιοθηκών: Πεντα-
τές πρόγραμμα (μελέτη). Κ. Θανοπούλου
και Σ. Παλάμωτη, Αθήνα, 1982 (φωτοτυπι-
ζη έκδοση).
γ) Βιβλιοθήκες και βιβλία: αφέρονια, περ
Γράμματα και Τέχνες, αρ. 28-29, Απρ. -
Μάιος 1984.
δ) Βιβλιοθήκες και Κέντρα Πληροφόρη-
σης, εφ. ημ. *Ριζοσπάστης*, 28.7.85.
ε) Ένας μονότονος μονόλογος: οι λαϊκές
βιβλιοθήκες, εφ. ημ. *Πρώτη*, 22.8.86.
στ) Οι βιβλιοθήκες πηγές πληροφόρησης,
εφ. ημ. *Δημοσπογράφος*, 21.10.86.
ζ) Πολιτεία και βιβλιοθήκες, εφ. ημ. *Αυγή*,
1.1.91, 13.1.91.
2. Αποδελτίωση περιοδικών και άλλων εφ. ή-
μερου υλικού κατά συγγραφέα, τίτλο, θέμα.
Π.χ. στο Reader's guide to periodical
literature ευρετηριάζονται περιοδικά γενι-
κού περιεχομένου.
3. Ηλεκτρονικός υπολογιστής.
4. ΑΒΕΚΤ (Σύστημα Αυτοματοποίησης Βι-
βλιοθηκών Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίω-
σης).
5. Ξεζίνημα χωρίς θεμέλια, περ. *Αντί*, αρ.
551, 13.5.94.
6. Η παρατιθέμενη εικόνα δημοσιεύτηκε
στην εφ. ημ. *Το Βήμα*, 13.2.94.

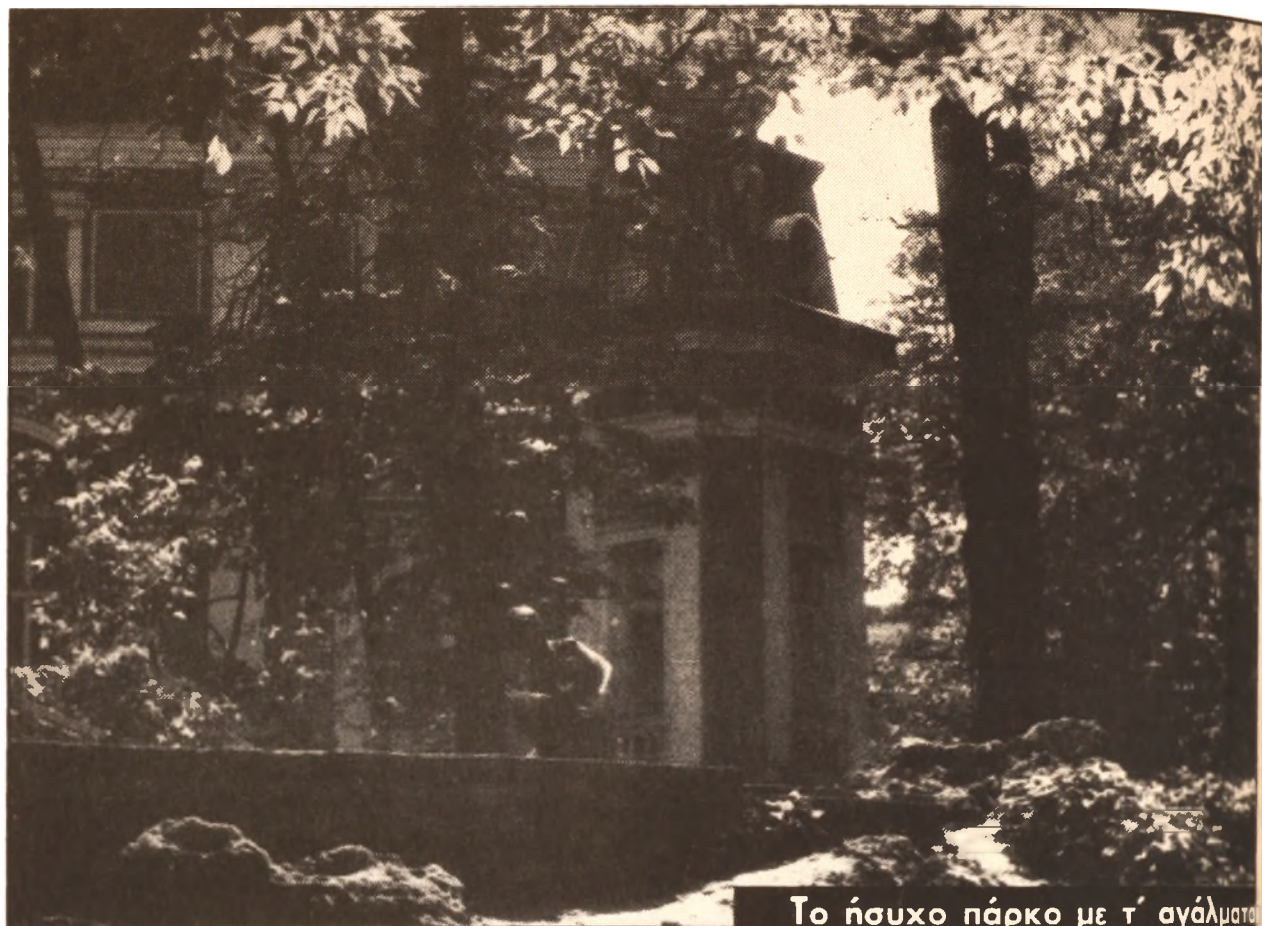
Δημιουργοί και ελευθερία

Ούτε για τους εξαγριωμένους νεκρούς.
Με τ' αηδόνια τους και τους ψαλιούς τους.
Αλλά για τους εραστές, που αγκαλιάζουν
τους πόνους των αιώνων.
Που δεν κολακεύουν και δεν πληρώνουν
ούτε χρειάζονται τη μαστοριά ή την τέχνη μου.
Dylan Thomas,
από το βιβλίο *Deaths and Entrances*
(Θάνατοι και Είσοδοι).

Μου είπαν μια αστεία ιστορία σχετικά με τους νέους μαϊκήνες και συλλέκτες. Κατά τη διάρκεια των εγκαινίων μιας έκθεσης, ένας τραπεζίτης αγοράζει έναν πίνακα. Ύστερα από λίγο, ένας φίλος του καλλιτέχνη, τον ρωτάει: «Γιατί δεν με συμβουλευτήκες; Ξέρεις ότι είμαι κι εγώ ζωγράφος. Είμαι πάντοτε πρόθυμος να σου δίνω καλές συμβουλές». Και ο αγοραστής και «προστάτης των τεχνών» απάντησε: «Δεν χρειάζομαι συμβουλές από κανένα. Ξέρω τι θέλω. Μ' αρέσουν οι τετράγωνοι πίνακες».

Δεν είμαι σίγουρος αν αυτή η ιστορία είναι αληθινή. Είναι παρόμοια μ' ένα παλιό ανέκδοτο για τον τραπεζίτη Rotshield. Ωστόσο, τ' ανέκδοτα, αληθινά ή όχι, σχεδόν πάντοτε μας λένε αυτό που οι άνθρωποι δεν θέλουν να συζητούν ανοιχτά. Γι' αυτό ο μεγάλος γάλλος συγγραφέας Merimes γράφει σ' ένα από τα βιβλία του: «Στην Ιστορία, περισσότερο απ' όλα μου αρέσουν τα ανέκδοτα».

Αλλά κάνετε λάθος αν νομίζετε ότι οι πραγματικά μεγάλοι προστάτες των τεχνών, οι συλλέκτες έργων τέχνης και οι έμποροι είναι σαν τον τραπεζίτη που μιλήσαμε πιο πάνω. Κι αυτό γιατί ενεργούν μ' έναν ριζικά διαφορετικό τρόπο. Ο ζωγράφος και φίλος μου Christo Petkov λέει πως οι δυτικοί έμποροι, ιδιοκτήτες γκαλερί και συλλέκτες έργων τέχνης έρχονται για αγοράς εδώ στη Βουλγαρία πολύ καλά πληροφορημένοι. Φαίνεται ότι χρησιμοποιούν επαγγελματίες συμβούλους και εμπειρογνώμονες. Συνήθως αγοράζουν ακριβά έργα τέχνης τόσο για την καλλιτεχνική τους αξία όσο και για επένδυση. Το ίδιο συμβαίνει και στις εκθέσεις που διοργανώνονται σε διάφορα μέρη της Δυτικής

Το ήσυχο πάρκο με τ' αγάλματα πίσω από την Εθνική Πινακοθήκη.

Ευρώπης.

Οι πλούσιοι και σοβαροί συλλέκτες και έμποροι της Βουλγαρίας βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση. Μπορούν μονίμως να συμβουλευόνται τους καλύτερους ειδικούς που διαθέτουν οι βουλγαρικές καλές τέχνες και ν' αγοράζουν τα έργα αξίας που εμφανίζονται στην αγορά. Η υπάρχουσα φορολογική νομοθεσία δεν ενθαρρύνει τους χορηγούς· έτσι οι καλλιτέχνες συχνά ωθούνται να πουλούν τα έργα τους το συντομότερο δυνατό. Δεν είναι μόνο ζήτημα χρημάτων και επιβίωσης· η κυριότερη αιτία είναι πως όλοι θέλουν να δουν τα έργα τους εκτεθειμένα. Επίσης, είναι ανάγκη αυτά τα έργα να γίνουν γνωστά στο ευρύ κοινό.

Και να «πάλι οι συγγενείς». (Αυτή τη φράση χρησιμοποιεί ο γνωστός έμπορος τέχνης Ambroise Vollard στις *Μνήμες*). Υπάρχουν πολλές φήμες για τους συγγενείς μεγάλων βουλγάρων καλλιτεχνών ότι τα τελευταία 3-4 χρόνια πουλούν σε χαμηλές τιμές πολλά και όμορφα έργα τέχνης.

Δεν είναι τόσο εύκολο για έναν καλλιτέχνη να καταλάβει τι πράγματι συμβαίνει, αλλά για ένα άτομο που ασχολείται με τα οικονομικά, η κατάσταση είναι ξεκάθαρη. Στο τελωνείο χρειάζεται να παρουσιάσεις 2 μόνο έγγραφα, όταν κάνεις εξαγωγή

ενός πολύτιμου έργου τέχνης. Το πρώτο είναι ένα πιστοποιητικό που το παίρνεις από την γκαλερί που αγόρασες το έργο και το δεύτερο είναι ένα έγγραφο εκτίμησης της αξίας του από μια επίσημη επιτροπή. Το δεύτερο έγγραφο είναι πιο σημαντικό, γιατί πρέπει να πληρώσεις στο τελωνείο ένα 20% επί της εκτιμηθείσας αξίας.

Και εδώ είναι το πρόβλημα. Αν είσαι ένας πλούσιος συλλέκτης, το ποσό του φόρου είναι μηδαμινό για σένα. Επίσης, αν είσαι μεγαλέμπορος ή έμπορος έργων τέχνης, συνυπολογίζεις αυτό το ποσό του φόρου μέσα στην τιμή του έργου και πάλι υπάρχει ένα καλό κέρδος για σένα, γιατί ακόμη και οι τιμές του συναλλάγματος είναι υπέρ σου.

Με λίγα λόγια, αν έχεις χρήματα ή δυνατός φίλους για να σε προστατεύσουν και να σε χρηματοδοτήσουν, είσαι νικητής σε αυτό το πεδίο. Αλλά αν είσαι ένας απλός βούλγαρος ιδιοκτήτης γκαλερί ή έμπορος χωρίς καμία πιθανότητα να πάρεις πίσω και κυρίως αν είσαι καλλιτέχνης που δεν έχει καθόλου ρευστό, τότε ο φόρος του τελωνείου γίνεται ένα τεράστιο εμπόδιο για σένα.

Κάποτε, οι περισσότεροι άνθρωποι δεν

χρoύσαν να καταλάβουν ότι η σύγχρο-
τους τέχνη ήταν η καλύτερη επένδυση.
ρα όλοι το ξέρουν. Τα έργα των Βαν
γκ, Γκογκέν, Μοντιλιάνι, Ματίς και
λών άλλων γάλλων δημιουργών αγο-
ζονταν στις αρχές του αιώνα μας για
χούφτα χρήματα. Τώρα η αξία τους εί-
πολλές χιλιάδες δολάρια.

πόσο, στις μέρες μας πολλοί άνθρωποι
κι πρόθυμοι ν' αγοράσουν ένα καλό έρ-
τέχνης για επένδυση. Έτσι, ο συναγω-
μός στην αγορά γίνεται μεγαλύτερος,
αυτό δεν είναι εμπόδιο για τους αγο-
πτες. Οι άνθρωποι που γνωρίζουν την
αξία των έργων τέχνης στη βουλ-
ική αγορά, δεν έχουν χρήματα ν' αγο-
ουν. Αυτοί πάλι που έχουν χρήματα,
αγοράζουν, γιατί πιστεύουν ότι οι
βουλγαρικές πλαστικές τέχνες δεν είναι
ή επένδυση.

Μερικοί πιστεύουν ακριβώς το αντίθετο.
Είναι όλοι οι άνθρωποι που πιστεύουν
ότι τώρα υπάρχουν περισσότεροι εν-
ερεθόμενοι ν' αγοράσουν ζωγραφικούς
έργα, αγαλματίδια κ.λπ. Αυτό μου το
λέει ο χορηγός και προστάτης των τεχνών
Ivan Vasiliev, που είναι ανώτερο στέ-
λος στη διοίκηση μιας οικονομικής εται-
ας. Σε κάποια έκθεση που τον συνάντη-
σα, έδειξε 2 ζωγραφικά έργα. Αλλά κα-
την άποψή μου, αυτός είναι η εξαίρεση
από τον κανόνα.

Αν Μάιο για παράδειγμα, είδα τουλάχισ-
τον 7 με 9 ακουαρέλες και σχέδια, τέλεια
από τη γνώμη μου, εκτεθειμένα στη γνω-
στή γκαλερί τέχνης Vitosha, που βρίσκε-
ται έναν από τους κεντρικότερους δρό-
μους της πόλης. Υπήρχαν επίσης μερικοί
αγοραστές του George Kiron, ένα τοπίο-
ακουαρέλα του Rajko Alexiev, σχέδια του
Ivan Stoilov και έργα άλλων 2-3 νέων
καλλιτεχνών που σου τραβούσαν το ενδια-
φέρον. Η τιμή τους ήταν χαμηλότερη των

40.000 Levs. (Περίπου 1.000-1.100 γερμα-
νικά μάρκα). Υπήρχαν ακόμα έργα με
20.000 Levs, αλλά δεν υπήρχαν πελάτες.
Είδα πολύ όμορφα αγαλματίδια και θαυ-
μάσιες ελαιογραφίες στις γκαλερί Kathy,
Krida Art, Agosita, Arena και σε πολλές
άλλες, όμως η κατάσταση ήταν η ίδια.

Ίσως να σκέπτεστε ακριβώς τώρα, πως
παρόλο που δεν είμαι ειδικός στις τέχνες,
γράφω για ζωγράφους και γλύπτες που
δεν είναι τόσο καλοί και γι' αυτό δεν αγο-
ράζονται τα έργα τους. Όμως, ακόμα και
στην γκαλερί και εμπορικό κέντρο της
Ένωσης Βουλγάρων Καλλιτεχνών (γνω-
στό ως CBX στα βουλγαρικά), στην οδό
Shipka 6, όπου υπάρχουν καλοί επαγγελ-
ματίες σύμβουλοι τέχνης και η τιμή των έρ-
γων είναι υψηλή, συμβαίνει το ίδιο πράγ-
μα.

Επειδή αυτή είναι η κατάσταση των
πραγμάτων, μερικοί καλλιτέχνες προτι-
μούν να εκθέτουν τα έργα τους στο εξωτε-
ρικό ή να έρχονται σε επαφή απευθείας με
ξένους ή βούλγαρους αγοραστές. Όμως
αυτό είναι κάτι που δεν το επιθυμούν. Στο
τέλη Μαΐου, στην ιδιωτική γκαλερί τέχνης
Kathy, στη λεωφόρο Tsar Osroboditel 8,
άρχισε η έκθεση του γλύπτη Vejdý
Rashidov. Μέχρι τώρα έχει κάνει επιτυχη-
μένες εκθέσεις στο Παρίσι και σε άλλες
πόλεις της Ευρώπης. Μερικές ημέρες αρ-
γότερα έγινε η έκθεση του καλού ζωγρά-
φου Ivan Nepov στην γκαλερί Alexander.
Νομίζω ότι η δουλειά αυτού του ζωγρά-
φου θ' αναγνωριστεί σε όλα τα μέρη της
Ευρώπης.

Φοβάμαι ωστόσο ότι δεν επαρκεί ο χώ-
ρος για ν' αναφέρω όλους τους άλλους τα-
λαντούχους καλλιτέχνες που μένουν εδώ
και εκθέτουν τα έργα τους, παρ' όλες τις
δυσκολίες που περνάμε.

Τι μπορείτε, λοιπόν, να κάνετε; Προσω-

πικά σας συνιστώ το εξής: αν βρεθείτε στη
Σόφια για διακοπές, για τουρισμό ή για
δουλειά μπορείτε να επισκεφθείτε την
εθνική γκαλερί Καλών Τεχνών στην πλα-
τεία Knjar Bathemburg, μόνο και μόνο για
να σχηματίσετε μια ιδέα για τις βουλγαρι-
κές πλαστικές τέχνες. Εκεί κοντά είναι και
η City's Art Gallery. Μετά περάστε από
την γκαλερί CBX στην οδό Shipka, που εί-
ναι κοντά στην εθνική βιβλιοθήκη. Πηγαί-
νοντας θα διασχίσετε την «περιοχή των
Τεχνών» της Σόφιας. Εκεί γύρω υπάρχουν
πολλές γκαλερί τέχνης, καταστήματα με
αντίκες κ.λπ.

Αν έχετε αρκετά χρήματα για ν' αγορά-
σετε ένα έργο κάποιας αξίας, ελάτε σε
επαφή με τους ιδιοκτήτες των γκαλερί και
τους εμπόρους. Μερικοί απ' αυτούς είναι
κριτικοί τέχνης ή καλλιτέχνες οι ίδιοι ή
χρησιμοποιούν καλούς συμβούλους. Αν
πάλι δεν υπάρχουν αρκετά χρήματα, ας
πούμε 100-200 γερμανικά μάρκα, μπορεί
να σας συστήσουν μερικούς καλούς πίνα-
κες μικρού μεγέθους (ελαιογραφίες σε
μουσαμά) ή πολύ αξιολογές ακουαρέλες,
σχέδια ή σκίτσα. Με ακόμα λιγότερα χρή-
ματα μπορείτε ν' αγοράσετε άλμπουμ, εν-
διαφέροντα βιβλία για τις βουλγαρικές
και ξένες πλαστικές τέχνες ή αντίγραφα.

Αν θέλετε πάλι να ριψοκινδυνέψετε,
αγοράστε κάτι σε καλή τιμή στις «υπαί-
θριες» γκαλερί, σε μικρά μαγαζιά ή στον
υπόγειο. Το ξέρω, πολύ συχνά αυτά που
βλέπει κανείς εκεί είναι λίγο-πολύ «κιτς».
Αλλά αν έχετε εμπιστοσύνη στο γούστο
και στη διαίσθησή σας ή αν έχετε φίλους
που μπορούν να σας βοηθήσουν, γιατί δεν
δοκιμάζετε; Έχω δει σ' αυτά τα μέρη πολ-
λά και ενδιαφέροντα πράγματα.

Για μια χώρα όπως η Βουλγαρία, που βρί-
σκεται σε οικονομική μετάβαση προς την
ελεύθερη αγορά, υπάρχουν δύο σημαντι-
κές ερωτήσεις. Πόσο μπορούμε ν' αναπτύ-
ξουμε την αγορά έργων τέχνης; Πώς μπο-
ρούμε ν' αποφύγουμε τα λάθη;

Όπως καταλαβαίνετε, δεν είναι εύκολο
να δώσω εγώ ο ίδιος μια απάντηση. Μπο-
ρώ, όμως, να παραθέσω την προσωπική
μου άποψη. Νομίζω ότι είναι καλύτερα αν
οι γκαλερί, τα μουσεία και τα καταστήμα-
τα έργων τέχνης κατέχονται, οργανώνο-
νται και επιχορηγούνται από το κράτος,
από επίσημα σωματεία ή κοινωνικές ομά-
δες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι απλοί άν-
θρωποι έχουν πρόσβαση στις τέχνες. Εί-
ναι λογικό και μερικές φορές είναι ένα εί-
δος υποστήριξης και αναγνώρισης για
τους καλλιτέχνες, όταν επίσημες επιτρο-
πές ή ειδικοί στις τέχνες επιλέγουν τα έρ-
γα τους για εκθέσεις στη Βουλγαρία ή στο
εξωτερικό και αποφασίζουν τι να εκθέ-
σουν, τι να στείλουν έξω, τι ν' αγοράσουν
κ.λπ.

Η γκαλερί και το εμπορικό
κέντρο στην οδό Shipka.

Έχω άδικο, αν και είναι δύσκολο για μένα να το παραδεχτώ, γιατί το υπάρχον σύστημα έχει και τα «καλά» του. Τον Μάιο έγιναν δύο πολύ καλές εκθέσεις. Η πρώτη ήταν μια αναδρομική έκθεση για την «ανάπτυξη των Καλών Τεχνών» κατά την περίοδο που υπήρχαν στη Βουλγαρία ενώσεις καλλιτεχνών και άλλοι οργανισμοί. Χορηγός ήταν η πρώτη ιδιωτική τράπεζα Balkanbank, Multigroup Bulgaria Ltd. and Bulfracht». Η δεύτερη ήταν μια έκθεση επιλεγμένων καλλιτεχνικών έργων από τη συλλογή του Svetlin Rusev, που δωρήθηκαν από τον καλλιτέχνη στην γκαλερί και εκτέθηκαν στην πόλη Pleven, στην γκαλερί του ιδρύματος St. and St. Cyril and Methodius. Υπήρχαν δεκάδες όμορφα έργα γνωστών δημιουργών, αλλά και «αιρετικών» παλαιότερων και νέων. Υπήρχαν έργα του Nikola Kojuchanov, Goshka Datsov, Nikolaj Rajnov, Ivan Milev και άλλων ζωγράφων και γλυπτών, που μου αρέσουν πολύ, αλλά επειδή το γούστο μου είναι λιγάκι παράξενο, ήταν έκπληξη για μένα να βρω κι άλλους να συμφωνούν μαζί μου.

Ωστόσο, το παλιό συγκεντρωτικό σύστημα έχει σοβαρές αδυναμίες, που μπορεί ν' αποφευχθούν μόνο αν υπάρξει σύγχρονη ανάπτυξη όλων των πτυχών της αγοράς έργων τέχνης. Το πρόβλημα είναι η ελευθερία.

Δεν εννοώ την ελευθερία της κατανάλωσης και της επιλογής σε μια αγορά. Ούτε την ελευθερία να έχει κάποιος έργα τέχνης ή να κερδίζει χρήματα απ' αυτά.

Είναι η ελευθερία του καλλιτέχνη να δημιουργήσει και να εκφράσει την αντίληψή του για τον άνθρωπο και τη φύση. Να εκφράσει την ψυχή του και ν' αποτυπώσει τα συναισθήματά του.

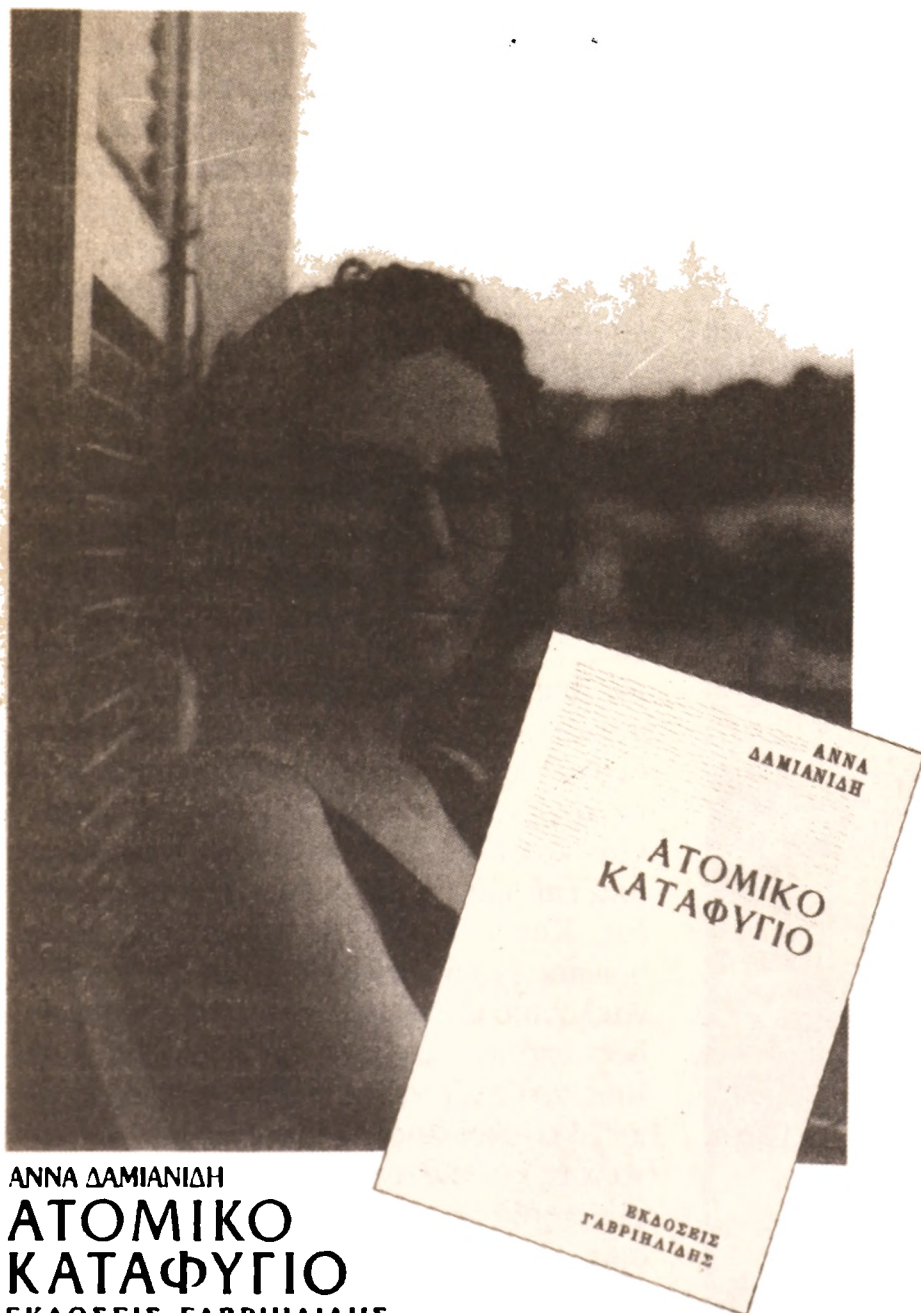
Μερικές φορές είναι πολύ σημαντικό για

έναν καλλιτέχνη να βρει κάποιον που δέχεται και θαυμάζει τα πράγματα που κάνει, ακόμα κι όταν η κοινωνία και όλοι οι άλλοι άνθρωποι νομίζουν ότι χάνει τον καιρό του. Αυτοί οι τελευταίοι, συνήθως δεν δίνουν σημασία στα προβλήματα της αισθητικής και της ανάπτυξης.

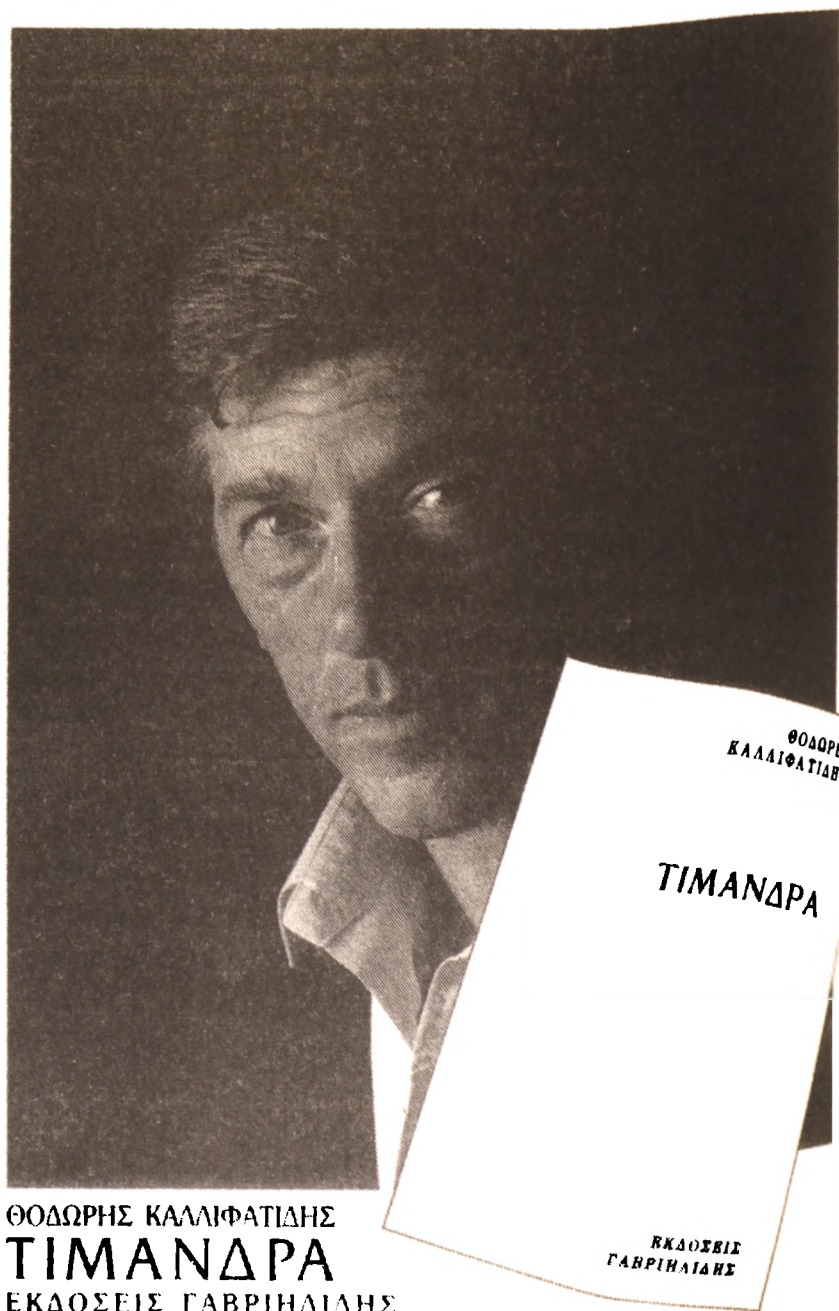
Οι άνθρωποι πρέπει να είναι πρόθυμοι ν' αγαπήσουν. Να θέλουν να δώσουν στον καλλιτέχνη, μέσω των χρημάτων τους, άλλη μια ευκαιρία για δημιουργία και με την υποστήριξή τους να εμφυσήσουν σ' αυτόν ενέργεια και να τον ενθαρρύνουν να συνεχίσει το έργο του.

Όλοι πρέπει να ξέρουμε ότι μπορεί να μη χρειαζόμαστε την τέχνη αυτού του δημιουργού σήμερα, όμως τα παιδιά μας ίσως να την έχουν απόλυτη ανάγκη αύριο.

Απόδοση από τα αγγλικά
Άννα Καρούσου

ANNA ΔΑΜΙΑΝΙΔΗ
**ΑΤΟΜΙΚΟ
ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ**
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

ΘΟΔΩΡΗΣ ΚΑΛΛΙΦΑΤΙΔΗΣ
ΤΙΜΑΝΔΡΑ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Σάρα Μείτλαντ

ΤΡΕΙΣ ΕΠΙ ΤΡΕΙΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Στις σελίδες αυτού του βιβλίου σκιαγραφούνται τρεις διαφορετικές γυναίκες, τρεις διαφορετικές προσωπικότητες. Η άγνωστη στη χώρα μας

Αγγλίδα συγγραφέας Σάρα Μείτλαντ, με μοναδικό τρόπο διαμορφώνει τη ζωή των ηρώων της μέσα από το μέγεθος της ελευθερίας και τα όρια των εμπειριών που έχουν και κατασκευάζει ένα συγκλονιστικό, φανταστικό μυθιστόρημα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 367744

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Στο βιβλίο ερευνάται η γένεση της ευρωπαϊκής μουσικής και η σχέση της με τη γλώσσα. Αυτό που κατά τον Θρασύβουλο Γεωργιάδη, τον μεγαλύτερο μουσικολόγο του αιώνα μας, έδωσε νόημα στη μουσική, ήταν η συμβίωσή της με τη γλώσσα —και μάλιστα με τη θρησκευτική γλώσσα— και η εξελικτική πορεία αυτής της συμβίωσης.

Μόλις κυκλοφόρησε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

Γραφτείτε συνδρομητές
στο ANTI

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

Ο Στήβεν Σπήλμπεργκ με το *Τζουράσικ Παρκ* έκανε, καταρχάς, μια επιτυχημένη ταινία επιστημονικής φαντασίας. Τι γίνεται, όμως, όταν η επιστήμη κομίζει καινά δαιμόνια που προσεγγίζουν την επιστημονική φαντασία;

Η επιστήμη και πάλι στο προσκήνιο. Αυτή τη φορά με δεινοσαύρους, από έναν μάγο του κινηματογράφου, τον Σπήλμπεργκ. Μια ταινία (το *Τζουράσικ Παρκ*) που, πέρα από το δραματουργικό μέρος της, θέτει το παμπάλαιο ερώτημα της παρέμβασης του ανθρώπου στη φύση. Θέτει τα παλιά, μα πάντα επίκαιρα, προβλήματα της γενετικής μηχανικής με έναν μαζικό - λαϊκό τρόπο. Παρεμβαίνει στην παλιά διαμάχη του τι είναι φυσικό και τι όχι.

Ο Σπήλμπεργκ χτίζει το έργο του σε γερές επιστημονικές βάσεις. Θα ήταν άχαρο και άδικο να επικεντρωθεί κανείς στις επιστημονικές ενστάσεις που υπάρχουν, όσον αφορά τη δυνατότητα να συμβούν όσα περιγράφει, όπως τα περιγράφει. Εξάλλου, αν δεν είναι δυνατόν να συμβούν έτσι όπως τα περιγράφει, θα μπορούσαν να συμβούν κάπως αλλιώς. Ο Σπήλμπεργκ δεν κάνει κατάχρηση της κινηματογραφικής του «αδείας». Σημαντικότερα είναι τα ερωτήματα που θέτει. Ερωτήματα που τίθενται σε μια «ευτυχή» (για τις εισπράξεις του έργου) συγκυρία. Σε μια συγκυρία όπου η βιολογία είναι στην ημερήσια διάταξη, απασχολώντας σε τακτά χρονικά διαστήματα τις ειδήσεις, με στόχο κυρίως να εξυπηρετηθούν (και να διαμορφωθούν) τα τρομολάγνα αισθήματα ενός παθητικού κοινού.

Οι βασικές επιστημονικές ανακαλύψεις που απασχολούν τα δύο τελευταία χρόνια τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αφορούν την εξωσωματική γονιμοποίηση (τα παιδιά του σωλήνα). Τη δυνατότητα, δηλαδή, να αποκτήσουν απογόνους άνθρωποι που,

μέχρι σήμερα, δεν μπορούσαν. Το επιστημονικό αυτό γεγονός έχει ήδη μια σχετικά μεγάλη προϊστορία. Όμως η υλοποίησή τους έδωσε τη δυνατότητα για μια όλο και μεγαλύτερη εμβάθυνση σε αυτόν τον τομέα.

Τη στιγμή αυτή, τα αγγλικά νοσοκομεία (και όχι μόνο) έχουν τη δυνατότητα να ελέγχουν το φύλο του παιδιού που θα γεννηθεί, επιλέγοντας τα αντίστοιχα σπερματοζωάρια. Αυτό ήταν, ίσως το πρώτο σοκ, που έθεσε αυτόματα ένα σύνολο από νομικά και πολιτισμικά προβλήματα, τα οποία ως τέτοια πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Σχεδόν ταυτόχρονα, τα αμερικανικά εργαστήρια κατάφεραν να επιτύχουν ένα τύπο κλωνισμού του ανθρώπου: Την αναπαραγωγή ταυτόσημων αντιγράφων του ίδιου του ανθρώπου. Τη δυνατότητα να διαχωρίζουν κύτταρα που προέρχονται από το ίδιο γονιμοποιημένο ωάριο, προκαλώντας έτσι τον σχηματισμό διδύμων, τριδύμων, κ.ο.κ. παιδιών. Ταυτόχρονα έγινε κατορθωτό τα διαφορετικά αυτά έμβρυα να διατηρούνται και να ολοκληρώνουν την ανάπτυξη και την εγκυμοσύνη τους σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, οι οποίες μπορεί να απέχουν και χρόνια μεταξύ τους.

Τον περασμένο χρόνο ανακοινώθηκε στα δελτία ειδήσεων ότι στην Κίνα βρέθηκαν αυγά δεινοσαύρων, που είχαν διατηρηθεί ζωντανά δισεκατομμύρια χρόνια και τώρα ερευνώνται οι δυνατότητες εκκόλαψής τους. Σχεδόν ταυτόχρονα, η επικαιρότητα κυριαρχήθηκε από την είδηση ότι βρέθηκε ένα παιδί -«πρίγκιπας των Ίνκας»- τέλεια διατηρημένο, με ζωντανά τα κύτταρά του από «φυσική» κρυόψυξη, που περιμένει τώρα, αιώνες μετά τον θάνατό του, να «αναστηθεί». Είναι δύσκολο να ελεγχθεί η επιστημονική ακρίβεια των δύο τελευταίων γεγονότων και, σίγουρα, κανείς δεν μπορεί να έχει καμία απολύτως εμπιστοσύνη στα αναξιόπιστα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Όμως, τα δύο αυτά γεγονό-

Τι είναι και τι δεν είναι φυσιολογικό;

τα δεν είναι κάτι το αδύνατο ή το απίθανο ή το αναπάντεχο.

Δεν είναι στους σκοπούς αυτού του σημειώματος να ασχοληθεί αναλυτικά με τα προβλήματα (ηθικά - νομικά - πολιτισμικά) που τίθενται ή κατασκευάζονται από τα παραπάνω γεγονότα, ούτε με τις αποννήσεις που υπάρχουν. Εξάλλου, συνήθως τα προβλήματα αυτά δεν είναι με ακριβεία διατυπωμένα. Το ενδιαφέρον αυτού του σημειώματος στρέφεται σε μια άλλη γενική θεώρηση:

Όλα αυτά ηχούν τρομακτικά, «αφύσικα», μια ύβρις με όλη την αρχαιοελληνική σημασία της λέξης. Ή μήπως δεν είναι;

Ο Σπήλμπεργκ θέτει διά στόματος του ηθοποιών του το ερώτημα: «Είναι «αφύσικο» να φέρεις σε επαφή τον άνθρωπο με τους δεινόσαυρους, γιατί τους χωρίζουν εκατομμύρια χρόνια εξέλιξης». Τι είναι «αφύσικο»; Ανατριχιάζω με τον όρο αυτόν, είτε λέγεται είτε υπονοείται. Στο όνομα του «φυσικού» και του «φυσιολογικού» έχουν γίνει τα μεγαλύτερα εγκλήματα της ανθρωπότητας. «Αφύσικοι» οι ομοφυλόφιλοι, παρά τις πολλές αντιρρήσεις της βιολογίας και πρόσφατων ανακαλύψεων της γενετικής. «Αφύσικη» ήταν πολιότητα η εξίσωση ανδρών και γυναικών. Την «φυσιολογικοποίηση» αναλαμβάνουν οι κάθε είδους ρατσισμοί. «Αφύσικο», τελικά, καθετί το διαφορετικό από τον μέσο όρο.

Μήπως θα ήταν περισσότερο φυσικό τα αυγά των δεινοσαύρων που βρέθηκαν στην Κίνα να εκκολαφθούν μόνα τους. Μήπως είναι περισσότερο «φυσική» η εξωσωματική γονιμοποίηση χωρίς την επεμβολή του φύλου ή χωρίς τη δυνατότητα κλωνισμού; Και αν όλα τα παραπάνω είναι «αφύσικα», μήπως είναι «αφύσικο» να διατηρούνται στη ζωή άνθρωποι με γενετικές ασθένειες ή παιδιά με ειδικές ανάγκες ή άτομα με μεσογειακή αναιμία; Είναι «αφύσικο» να καταπολεμούμε το AIDS με

«ετικά μέσα; Και αν και αυτά είναι «α-
ντικα», είναι μήπως «αφύσικο» να χρη-
σιμοποιούμε εμβόλια ή να δίνουμε ινσου-
λίνη σε διαβητικούς, ή να κάνουμε μετα-
γχεύσεις οργάνων;

α μπορούσαμε να γυρνάμε όλο και πιο
ω στην ιστορία των ανακαλύψεων. Κα-
βαίνουμε ότι όσο γυρνάμε πίσω, τόσο
αποδεκτά και «φυσικά» γίνονται τα
τεύγματα της επιστήμης. Όμως, όλα
ά αντιμετωπίστηκαν με τον ίδιο τρόπο
εχθρότητα στην εποχή τους¹. Στη συνέ-
χ, βέβαια, ενσωματώθηκαν στην κοι-
νία και έγιναν αποδεκτά, αναγκαία
... «φυσικά».

είναι αυτό που τρομάζει σήμερα; Η δυ-
ότητα να παράγουμε πολλούς πανο-
ότυπους ανθρώπους. Πανομοιότυπους
τι; Στην εμφάνιση; Ο φόβος αφορά
λον τους πανομοιότυπους χαρακτήρες,
περιφορές, ευφυΐες. Ο φόβος αφορά
λον την επιστημονική φαντασία για
ατούς γενετικά κατασκευασμένων ερ-
ών, ή στρατιωτών, ή υπηκόων. Και εδώ
παι η πρώτη μεγάλη ένσταση: Αυτό εί-
αδύνατον να συμβεί. Η εξέλιξη οδήγη-
πον σχηματισμό του ανθρώπινου εγκε-
λου. Ένα όργανο που μαθαίνει από το
βάλλον του, που αυτοπρογραμματίζει.
Σε πείσμα όσων ελπίζουν ότι η ευφυΐα
ρονομείται, αυτή δεν μπορεί ακόμα
ε καν να οριστεί. Η εξέλιξη του εγκε-
λου είναι ένας από τους δρόμους που
λέξε η φύση. Είναι ο δρόμος που «α-
λάσσει» τους οργανισμούς από τα έν-
τα. Η γενετική κατασκευή πολεμιστών
ργατών δεν μπορεί να γίνει.

ήπως όμως, αν ο κλωνισμός συνδυαστεί
έλεγχος και προγραμματισμό του περι-
λοντος, δώσει κάποια ανάλογα αποτε-
ματα; Εξάλλου η εποχή μας θυμίζει
και περισσότερο το 1984 του Όργου-
Εδώ μπαίνει η δεύτερη ένσταση: Είναι
αυτό αδύνατο. Είναι αδύνατο να ελεγ-
πλήρως το χαοτικό σύστημα των συν-
ών και εμπειριών που επηρεάζουν δι-
ατομύρια ανθρώπους. Αυτό εξάλλου
και το αισιόδοξο μήνυμα και του ίδι-
ου Όργουελ (αλλά και όσων άλλων
πιάστηκαν με το ίδιο θέμα): Στην τε-
τερα ελεγχόμενη κοινωνία, η διαφο-
κότητα πάντα θα εμφανίζεται, πάντα
ναπαράγεται. Εξάλλου, σήμερα ή στο
λον, θα ήταν μάλλον ευκολότερο, φτη-
ερο και αποτελεσματικότερο να κατα-
αστούν στρατιές κάθε τύπου από ρο-
τ.

ν θέλω καθόλου να ισχυριστώ ότι δεν
ρούν να υπάρξουν (και υπάρχουν) τά-
ελέγχου της ανθρώπινης συμπεριφο-
Αυτό μπορεί και πρέπει να αντιπα-
εται καθημερινά. Το όπλο στον αγώνα
όν είναι η διαφορετικότητα που εσαεί

θα γεννιέται.

Όμως, όλα τα παραπάνω είναι αναπόδει-
κτες πεποιθήσεις. Όπως αναπόδεικτες
πεποιθήσεις είναι και οι αντίθετές τους.
Αν, λοιπόν, όλα όσα ισχυρίζεται αυτό το
σημείωμα δεν ισχύουν;

Έχουμε δαγκώσει το μήλο της γνώσης
εκατοντάδες χρόνια πριν. Η φυγή προς τα
εμπρός έχει συντελεστεί και είναι αδύνα-
τον να γυρίσουμε πίσω. Όπως λέει και η
κόκκινη βασίλισσα στην *Αλίκη στη χώρα
των θαυμάτων*: «Πρέπει να τρέχουμε συ-
νέχεια για να βρισκόμαστε στην ίδια θέ-
ση».

Ισχυρίζομαι ότι αν όλα τα παραπάνω δεν
ισχύουν είναι δύσκολο αν όχι αδύνατο να
αποτραπούν με απαγορεύσεις. Το πιθανό-
τερο είναι ότι σε αυτή την περίπτωση όλα
θα συμβούν, εφόσον υπάρχουν οι κατάλ-
ληλες γνώσεις και οι απαιτούμενες συνθή-
κες. Ακόμη και αν απαγορευτεί ο κλωνι-
σμός σε ανθρώπους, το πιθανότερο είναι
ότι θα γίνει κάπου μυστικά, από κάποια
μυστικά κονδύλια, χαμένα σε κάποιο λα-
βύρινθο γραφειοκρατίας μικρότερων ή
μεγαλύτερων δημοκρατιών ή δικτατο-
ριών. Τότε, τα αποτελέσματα θα εμφανι-
στούν ξαφνικά μπροστά μας: σαν τους δει-
νόσαυρους του Σπήλμπεργκ. Τότε θα εί-
ναι αδύνατον να τα ενσωματώσει στην
κοινωνία. Η μεγαλύτερη ειρωνεία είναι
ότι, την ώρα που η ανθρωπότητα ευτυχι-
σμένη ασχολείται με την αντιμετώπιση του
AIDS, του καρκίνου ή της μεσογειακής

αναιμίας, την ίδια στιγμή παράγει την
απαιτούμενη γνώση, που υποβοηθεί τις
όποιες μυστικές ή «απαγορευμένες» έρευ-
νες.

Έχουμε δαγκώσει το μήλο της γνώσης,
του καλού και του κακού. Της καλής και
της κακής χρήσης των επιτευγμάτων της
επιστήμης. Είναι, όμως, όλο και δυσκολό-
τερο να διακρίνουμε το καλό από το κακό.
Ο δρόμος είναι ένας και μόνο ένας. Να
διαφυλάξουμε σαν κόρη οφθαλμού τον
δημόσιο χαρακτήρα της επιστημονικής
έρευνας. Να διαφυλάξουμε την ανεμπόδι-
στη διαφάνεια των εφαρμογών της επιστή-
μης, μέσα στο φως των επιφυλάξεων και
της κριτικής. Μόνο έτσι έχουμε τη δυνατό-
τητα να διακρίνουμε το καλό από το κακό.
Να ενσωματώσουμε τη νέα γνώση στην
κοινωνία. Να ξεπεράσουμε το σοκ που
προκαλεί.

Θα ήταν άδικο να θεωρηθεί ότι αρνούμαι
το ρόλο της αμφισβήτησης και της αντίθε-
σης. Συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Πι-
στεύω, όμως, ότι αυτή η διαπάλη έχει έναν
καίριο διαπαιδαγωγικό ρόλο. Οι αντι-
θέσεις δεν πρέπει να έχουν ως κύριο σκο-
πό την άρνηση και τις απαγορεύσεις αλλά
την αναζήτηση νέων συνθηκών και κανό-
νων, με τους οποίους η κοινωνία θα ενσω-
ματώσει σωστότερα και αρμονικότερα τη
νέα γνώση.

Θα ήμουν, τέλος, άδικος, αν, τελειώνο-
ντας αυτό το σημείωμα, δεν διευκρίνιζα
ότι για τίποτα από τα παραπάνω δεν κατη-
γορώ τον Σπήλμπεργκ. Το αντίθετο συμ-
βαίνει. Ο Σπήλμπεργκ ως δημιουργός θέ-
τει ερωτήματα, δίνει απαντήσεις, προκα-
λεί, δίνει ερεθίσματα για σκέψη. Τρομά-
ζω, όμως, μπροστά στις παρενέργειες της
τρομολαγνείας. Τρομάζω στους διαχωρι-
σμούς «φυσικού» και «αφύσικου». Τελι-
κά, ο Σπήλμπεργκ, ακριβώς επειδή χτίζει
ένα στέρεο λογικό οικοδόμημα, στηρίζει
την ιστορία του στο μέγα σφάλμα που
υπήρχε στο *Πάρκο του Ιουρασικού*. Το λά-
θος δεν είναι άλλο από τη μυστικότητα με
την οποία στήθηκε το Πάρκο. Ο κατα-
σκευαστής του ήθελε να το παρουσιάσει
ξαφνικά στον κόσμο ανοίγοντας ξαφνικά
μια μεγάλη αυλαία. Και η αυλαία άνοιξε
απότομα. Αν αυτό δεν είχε συμβεί, τότε η
έκφραση θα ήταν άλλη: γιατί έχουμε δα-
γκώσει το μήλο της γνώσης.

Θανάσης Μαχιάς

Βιολόγος

Πανεπιστήμιο Κρήτης

1. Ο δαμαλισμός απεικονίζεται σε χαρακτηριστικά
της εποχής με αγελάδες να φυτρώνουν μέσα
από εμβολιασμένους ανθρώπους. Τα
χαρακτικά αυτά κοσμούν σήμερα, σαν
γελοιογραφίες, πολλά ιατρεία, νοσοκομεία και
βιβλία, σαν συμβολή στη μάχη κατά του
σκοταδισμού.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

του Δημήτρη Φιλίππιδη

Τα μνημεία, αυτοί οι αδιάφευστοι μάρτυρες της αιωνιότητας, δεν είναι παρά το άθροισμα επεμβάσεων, άλλοτε στιγμιαίων και άλλοτε μεγαλύτερης διάρκειας.

Δύο μαρμαράδες Τηνιακοί, εκεί πάνω στην Ακρόπολη το 1913, παίρνουν ένα χαρτί και γράφουν: «Εἰς τὴν στερέωσιν τοῦ Παρθενοῦ ἐργάσθημεν ἡ ἐκ Τήνου τεχνεὶται Νικόλαος Πουγγῆς ... Ζαχαρίας Γε. Μηλῖός κατὰ τὰ ἔτη 1900 ἕως 1913 ὅτε ἐγένεον οἱ δύο πόλεμοι καὶ ἐνίκησαν οἱ Τούρκοι καὶ Βουλγάροι ... ἐργάσθησαν καὶ ἐργάται Θηραῖοι Ἰωάννης Λιγνός Πέτρος Λουδάρος κόλαος Ποταμιάνος ἡ ... Ἐν Ἀθήναις 7 Ἰουλίου 1913».

Βάζουν το χαρτί μέσα σε ένα κουτί σπίρτα και το κρύβουν σε ένα βαθούλωμα του βορεινού τοίχου του Παρθενώνα. Για να βρεθεί στις μέρες μας, με τις εργασίες αποκατάστασης του μνημείου.

Με αυτή την «ανθρώπινη νότα» τέλειωνε η ομιλία της Φανής Μαλλούχου-Τυφανο, για το ιστορικό των παλαιότερων επεμβάσεων στον Παρθενώνα. Είμαστε στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως (κτίριο Βάιλερ στου Μακρυγιάννη) και συμμετέχουμε στην τριήμερη διεθνή συνάντηση για τη Συντήρηση των Μνημείων Ακροπόλεως οργανωμένη από την ΕΣΜΑ (27 με 29 Μαΐου). Είναι η τέταρτη στη σειρά, από τότε που άρχισαν τα έργα πάνω στο Βράχο, πριν από 19 ολόκληρα χρόνια. Στο ακροατήριο, 120 ξένοι ειδικοί από διάφορες χώρες, μαζεμένοι να ακούσουν τις 24 ανακοινώσεις του προγράμματος, από έλληνες συναδέλφους τους που εργάζονται πάνω στην Ακρόπολη εδώ και τόσα χρόνια.

Ένα σπирτόκουτο κρυμμένο στην Ακρόπολη

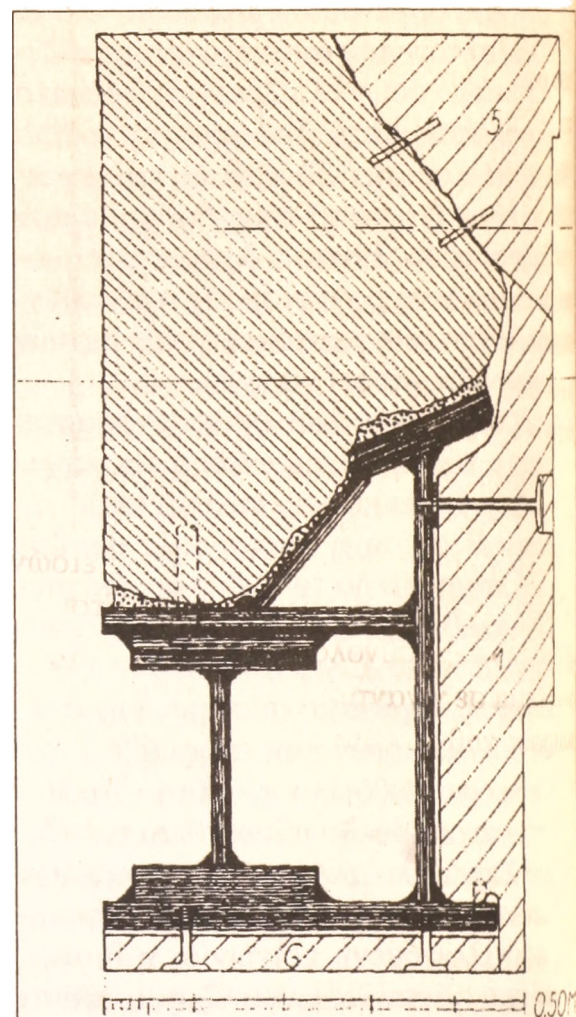
Έχουν προσκληθεί να εκφέρουν γνώμη για την πορεία των έργων, που από κάθε άποψη αποτελούν μοναδικό φαινόμενο για τα ελληνικά δεδομένα – αλλά και τα διεθνή.

Ένας επιβλητικός όγκος από έντυπο υλικό, συσκευασμένο σε οχτώ μεγάλου σχήματος τόμους, συνοδεύει τις ανακοινώσεις και πιστοποιεί με διεξοδικά κείμενα και σχέδια την πρόοδο της έρευνας και των εργασιών που έχουν συντελεστεί τα τελευταία πέντε χρόνια. Αυτή αφορά στα Προπύλαια (Τ. Τανούλας, Μ. Ιωαννίδου, Α. Μωραΐτου), στο ναό Αθηνάς Νίκης (Δ. Ζιρώ, Κ. Μπαμπανίκα) και σε 4 τμήματα του Παρθενώνα (Π. Κουφόπουλος, Κ. Ζάμπας-Θ. Σκουλικίδης, Ε. Παπακωνσταντίνου, Α. Γαλανού, Γ. Δογάνη - Μ. Κορρές - Ν. Τογανίδης).

Για έναν ανίδεο (όπως εγώ), η ιεροτελεστία αυτής της διεθνούς συνάντησης δεν είναι μόνο η αφορμή για μια απόλυτα δικαιολογημένη εθνική υπερηφάνεια (επιτέλους, κάπου τα καταφέρνουμε μέσα σε όλη αυτή την αθλιότητα). Ούτε μόνο η μεγάλη χαρά να ακούς εκείνους που αφιέρωσαν ως τώρα ένα μεγάλο κομμάτι της ζωής τους στη μελέτη και τη διάσωση των μνημείων της Ακρόπολης, να εκθέτουν τους επιστημονικούς τους αγώνες.

Είναι και αυτός ο γοητευτικός συνδυασμός, η διαπλοκή της επιστημονικής έρευνας – τα εντυπωσιακά «νέα ευρήματα», οι απίστευτες «νέες ταυτίσεις» και οι συναρπαστικές «προτάσεις αποκατάστασης» των ειδικών που τιμούν την Ελλάδα – με την ίδια Ιστορία. Και όχι μόνο με την «επίσημη» Ιστορία: το παραπάνω ελάχιστο επεισόδιο των δύο τηνιακών μαρμαράδων,

που έρχεται στο φως ύστερα από 80 χρόνια, χάρις σε μια εντελώς απρόβλεπτη (για το έτος 1913) εξέλιξη των πραγμάτων, είναι μία μόνο από τις άπειρες ψηφίδες που συνθέτουν το παρόν της Ακρόπολης. Έτσι

Πρόταση αποκατάστασης υπέρθυρου διακοσμικής θύρας Παρθενώνα (Μ. Κορρές)

βρισκόμαστε μπροστά σε ένα υπέροχο παράδοξο: τη σύγκρουση της ιδεατής αιωνιότητας της Ακρόπολης με το εφήμερο της ανθρώπινης δράσης. Γιατί σήμερα η Ακρόπολη έχει μεταβληθεί σε ένα τεράστιο εγγοτάξιο προηγμένης τεχνογνωσίας.

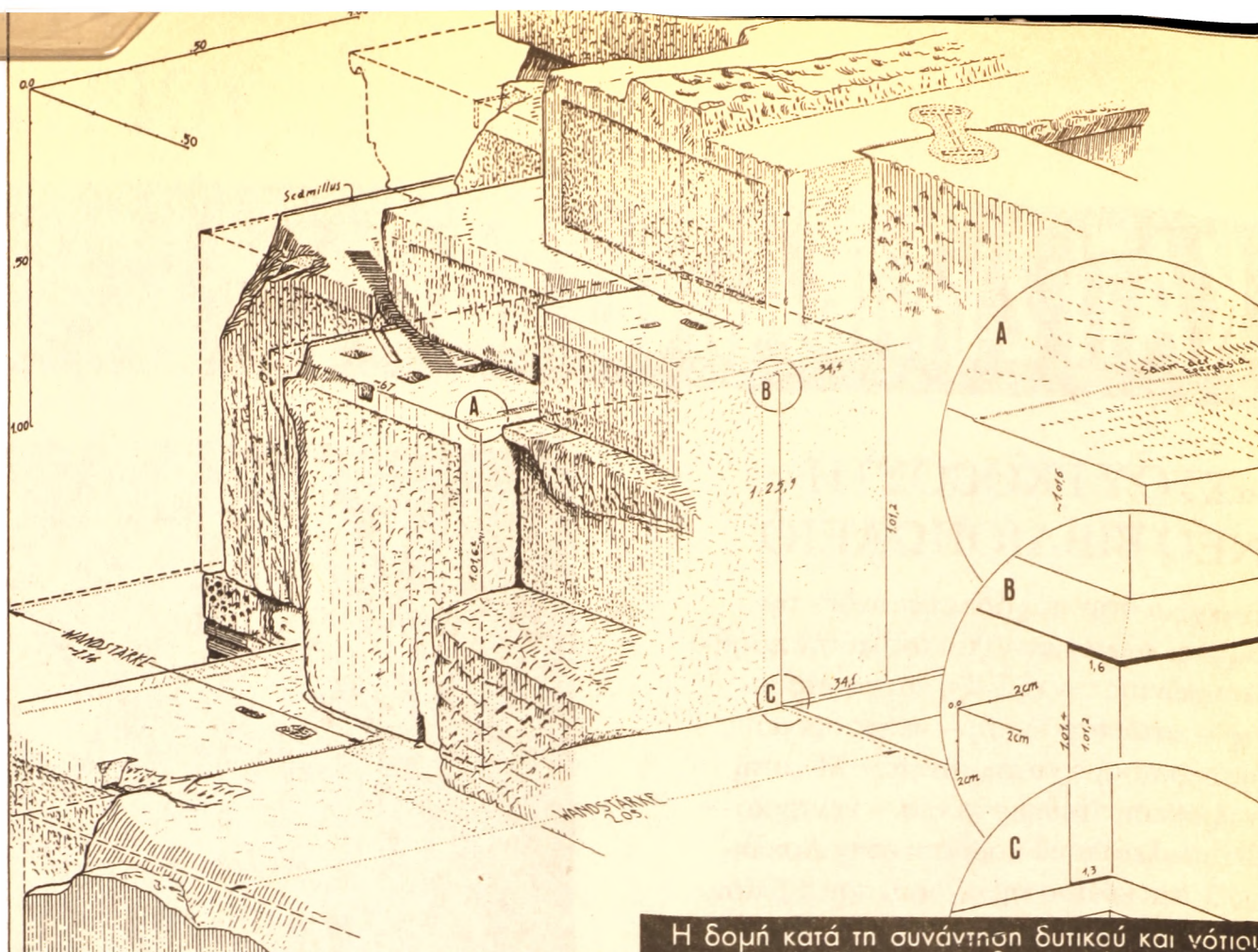
Εκείνο που έγινε πάντως φανερό ήταν

ερα πια δεν επεμβαίνουμε τόσο πάνω ίδια τα μνημεία της Ακρόπολης όσο ω στην ιστορία τους. Δεν μπορούμε πια εργαστούμε απευθείας με τα μνημεία τέλειες στην πληρότητά τους μορφές, ή ανάμεσα σε εκείνα και εμάς παρεμβάλλεται αυτό το ατέρμονο χρονικό της ορικής τους τύχης. Όλες εκείνες οι «οι-ομικές περιπέτειες» και τα «μαθήματα τομίας» όπως γράφει ο Μ. Κορρές. Με α λόγια, τα μνημεία, αυτοί οι αδιάψευ-ι μάρτυρες της αιωνιότητας, αυτές οι ράσεις του απόλυτου, δεν είναι παρά ιθροισμα απειροστών επεμβάσεων, άλλ-ε στιγμιαίων κι άλλοτε μεγαλύτερης ρκειας. Όπου ορισμένες από αυτές ν σκόπιμες, για να εξυπηρετούν συγκε-μμένες ανάγκες, και άλλες «τυχαίες» και πτωματικές.

έσα στο τρίήμερο της Συνάντησης, δό-αν πολλές ευκαιρίες για να ακουστούν νόματα όσων εργάστηκαν στο παρελ-πάνω στην Ακρόπολη, και να πιστο-ηθεί το μέγεθος της ευεργετικής ή κα-τροφικής τους πρωτοβουλίας. Ο Νικό-ς Μπαλάνος, ο μεγάλος συντηρητής Ακρόπολης στις αρχές του αιώνα, είχε-ίως την τιμητική του. Μαζί του όμως όσοι προηγήθηκαν ή ακολούθησαν ως 1975, απαρχή λειτουργίας της σημερι-Επιτροπής Συντηρήσεως, με πρόεδρο Χ. Μπούρα. Δεν μπορεί κανείς παρά θαυμάσει πώς ορισμένες μοιραίες (κά-ε αυθαίρετες) επιλογές ή αποφάσεις ίορισαν τι ξέρουμε σήμερα για τα μνη-α του Βράχου και σε τι κατάσταση τα αλάβαμε.

ο χρονικό της Ακρόπολης συμπληρώνε-με την πάντα απροσδιόριστη, προσθε-ή αλληλοσυμπλήρωση διαφόρων ειδών περιφοράς πάνω στα μνημεία. Ετσι, το αδικό αυτό σύνολο μνημείων μετασχη-ίζεται σε γιγαντιαίο puzzle, όπου κατά-ρους καθιζάνουν οι παρεμβάσεις του-ς ή του άλλου, χωρίς να είναι πάντα εύ-λο να αποδοθεί κάτι σε συγκεκριμένη-όδο ή συγκυρία. Δεν είναι λοιπόν μό-ρι διαβόητες επεμβάσεις, όπως νομίζε-ενός Μοροζίνι ή ενός Έλγιν που δημι-γρησαν τις τραυματικές τομές στην ιστο-της Ακρόπολης. Ούτε καν οι παλαιότε-πυρκαγιές ή σεισμοί, οι επισκευές η από την αρχαιότητα) ή οι μεταγενέ-ρες αλλαγές χρήσης των κτισμάτων σε-κτορα, εκκλησίες, τζαμιά και οχυρώ-5.

ιο σημαντική ήταν ίσως, για παράδειγ-η συμβουλή που έδωσε ο Κλέντζε, για απομάκρυνση του «άχρηστου» υλικού

Η δομή κατά τη συνάντηση δυτικού και νότιου τοίχου, στο ύψος του θριγκού (Μ. Κορρές).

από τις κατεδαφίσεις των μεταγενέστερων κτισμάτων πάνω στην Ακρόπολη, πριν από τα μέσα του 19ου αιώνα, γιατί έτσι χάθηκε ένα αναντικατάστατο υλικό πληροφόρη-σης. Το ίδιο σημαντικό ήταν το τραγικό σφάλμα του άσχετου από ειδικές γνώσεις Ν. Μπαλάνου, που χρησιμοποίησε τιμέ-ντο πόρτλαντ και σιδηρές ράβδους για να συνδέσει μαρμάρινα μέλη, αφαιρώντας μεγάλο τμήμα της ύλης τους και προκαλώ-ντας μακροπρόθεσμα ανυπολόγιστες ζη-μιές λόγω της οξείδωσης των συνδέσμων.

Αλλά και αυτή η ίδια η υπόσταση της Ακρόπολης μοιάζει με κάτι φευγαλέο και αόρατο. Όπως είπαμε παραπάνω, εδώ και πολύ καιρό τα μνημεία της δεν είναι μόνο αυτό που βλέπουν τα μάτια μας. Ευρήμα-τα, που αναφέρθηκαν κάποια στιγμή ή κα-ταγράφηκαν, κατόπιν εξαφανίζονται και χρειάζεται τεράστιος κόπος για να ξανα-βρεθούν (στην καλύτερη περίπτωση) κά-που αλλού και να ταυτιστούν ξανά. Τα «κλεμμένα» κομμάτια της Ακρόπολης που βρίσκονται στα ξένα μουσεία είναι συνδε-δεμένα μαζί της με αόρατους ομφάλιους λώρους, που δεν ακυρώνονται από τα τυ-χόν γύψινα αντίγραφα που μας στέλνουν απέξω. Το ίδιο συμβαίνει με τα απολαξευ-μένα μάρμαρα, που εξυπηρέτησαν κάποτε προσωρινές ανάγκες ή τα θραύσματα που δεν αναγνωρίζονται πια αλλά ξέρουμε πως μπορεί να είναι κάπου ενσωματωμέ-να, σε τοίχους νεοκλασικών κτισμάτων της Αθήνας...

Η Ακρόπολη είναι ένα μεγάλο μάθημα. Η διδακτικότητά της ξεπερνά την έννοια του μνημείου, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κτισμάτων της ή ακόμα την άφθαρτη

δόξα των προγόνων. Αν η Κορηλία Χα-τζηασλάνη έχει οργανώσει τα τόσο πετυ-χημένα εκπαιδευτικά προγράμματα για την Ακρόπολη που απευθύνονται σε μαθη-τές, σκέφτομαι πως ίσως θα χρειαζόταν όλοι να μαθητεύσουμε σε κάτι ανάλογο, διαβάζοντας αυτή τη μυστηριακή σχέση του εφήμερου με το αιώνιο πάνω στα τραυ-ματισμένα από το χρόνο και τους ανθρώ-πους μάρμαρα. Μας χρειάζεται ένα τέτοιο δέος, σήμερα.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΑΝΝΟΥΣΑ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ ΡΟΕ

Η ΔΑΔΗ ΜΟΥ ΠΑΤΡΙΔΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ •
ΤΗΛ: 3645133 • FAX: 3607878

ΚΑΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΕΔΩ ...

«ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ»: ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

«Συνέχεια στην παράδοση που δεν την υπηρετεί αλλά εμπνέεται απ' αυτήν παρακολουθώντας την εξέλιξη και χαράσσοντας — κατά παράδοση — νέους δρόμους στην εκδοτική δραστηριότητα». Μ' αυτή την πρόθεση στήθηκε το νέο — κεντρικό — βιβλιοπωλείο του Γκοβόστη στην Ασκληπιού 3, στο κέντρο της αγοράς του βιβλίου. Ο τρόπος με τον οποίο οργανώθηκε — λέει ο Γιάννης Γκοβόστης, γιός του ιδρυτή — διευκολύνει το σύγχρονο άνθρωπο να ενημερωθεί και να οδηγηθεί στο κατάλληλο βιβλίο με προσιτές οικονομικά προσφορές που ανταποκρίνονται στις δυνατότητες της νεολαίας.

Η οργάνωση του χώρου υπηρετή με σεβασμό τη διαδικασία της βιβλιαγοράς και το ίδιο το αντικείμενο. Το βιβλίο.

Ενενήντα χρόνια απ' τη γέννηση του Κώστα Γκοβόστη και 68 από την ίδρυση του εκδοτικού οίκου, το νέο βιβλιοπωλείο αφιερώνεται στον ιδρυτή, κλασική περίπτωση ρομαντικού δημιουργού - εκδότη που βοήθησε το αναγνωστικό κοινό της εποχής του να βρεί το δρόμο του. Ευχόμαστε καλή επιτυχία.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΑ

Στο κάστρο της Μονεμβασιάς οργανώνει ο «Μονεμβασιώτικος Όμιλος» το 7ο Συμπόσιο Ιστορίας και Τέχνης με θέμα «Πελοπόννησος και Ιταλία».

Το συμπόσιο αρχίζει σήμερα το απόγευμα και λήγει την Κυριακή 24 Ιουλίου. Στις εργασίες του συμμετέχει ένας μεγάλος αριθμός ερευνητών μεταξύ των οποίων οι:

Johannes Irmscher, Παύλος Τζερμιάς, Radivos Radic, I.K. Χασιώτης κ.ά. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει εισηγήσεις για τις σχέσεις της Πελοποννήσου με την Ιταλία από τον 12ο ως τον 18ο αιώνα. Θα ακολουθήσει γλέντι και πρόγραμμα με παραδοσιακή μουσική από τη Δόμνα Σαμίου και το συγκρότημά της.

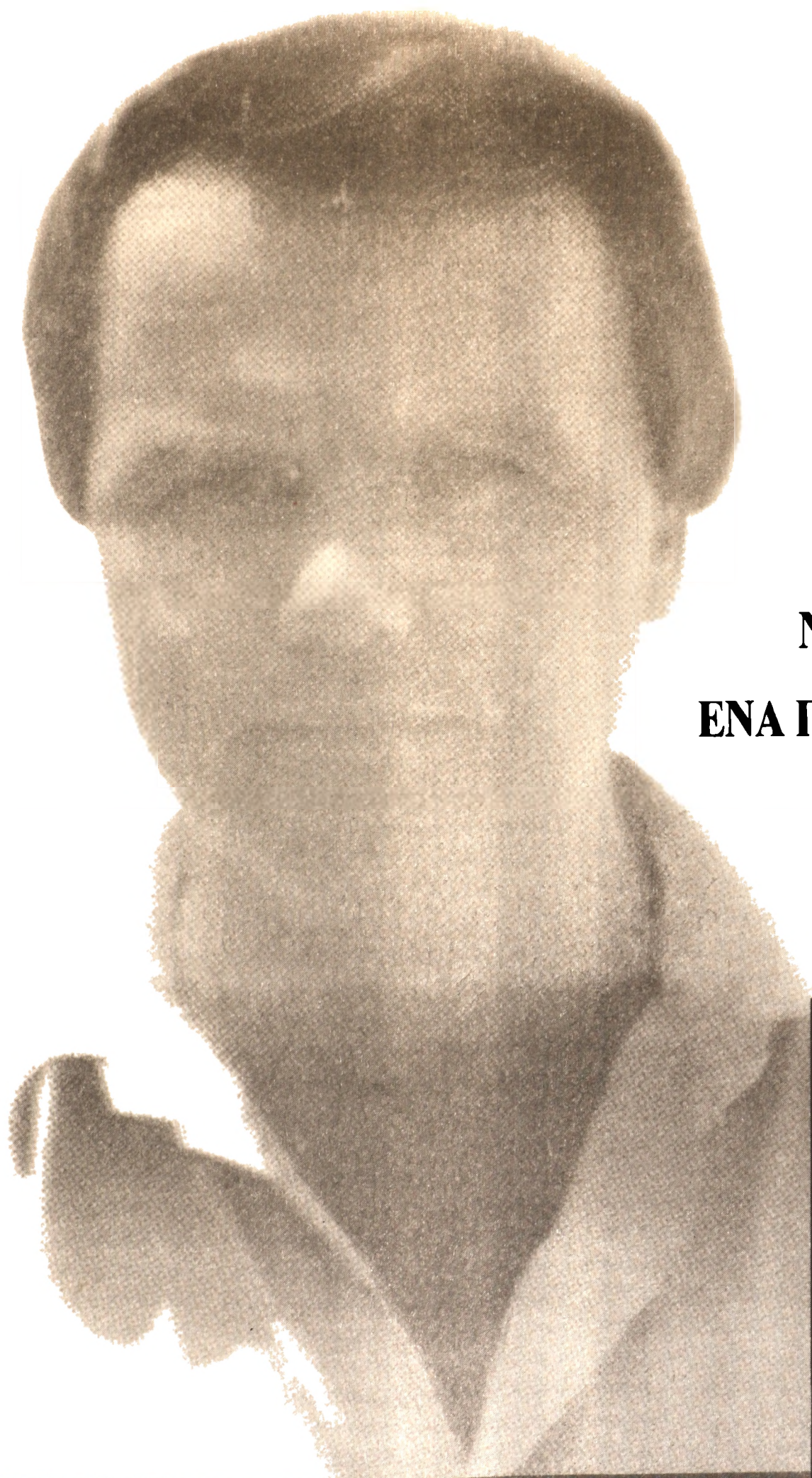
Το 8ο Συμπόσιο θα γίνει από τις 21 ως τις 23 Ιουλίου '95 με θέμα: *Επικοινωνίες και ανταλλαγές στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα μέσω Πελοποννήσου.*

ΘΡΑΥΣΜΑΤΑ ΟΝΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΡΩ ΚΑΝΑΚΑΚΗ

Με μεγάλη επιτυχία ολοκληρώνεται την προσεχή Κυριακή, 24 Ιουλίου, η έκθεση της Ηρώς Κανακάκη στην γκαλερί «Κ» του Λονδίνου (101 - 103 Heath Street), με γενικό τίτλο «Θραύσματα ονείρου και πραγματικότητας». Στην έκθεση, που έχει ξεκινήσει στις 26 Ιουνίου, παρουσιάζεται η νέα δουλειά της ζωγράφου, μια σειρά ακρυλικά σε καμβά, που κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η αποσπασματικότητα των συνθέσεων, στις οποίες προεξάρχει ο επιβλητικός όγκος των μορφών με έντονες χρωματικές αντιπαραθέσεις. Σχόλιο της καλλιτέχνιδος που εν εγρηγόρσει προσφεύγει στην αποσπασματικότητα με την οποία κοινωνεί στη σύγχρονη θραυσματική πραγματικότητα; Ίσως... Οπωσδήποτε, ζωγραφική που αίρεται υπεράνω των κλισέ θέτοντας σε αμφισβήτηση τη βεβαιότητα του ολοκληρωμένου, άρτιου αποτελέσματος...

ΣΩΤΗΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ν' ΑΚΟΥΩ ΚΑΛΑ Τ' ΟΝΟΜΑ ΣΟΥ

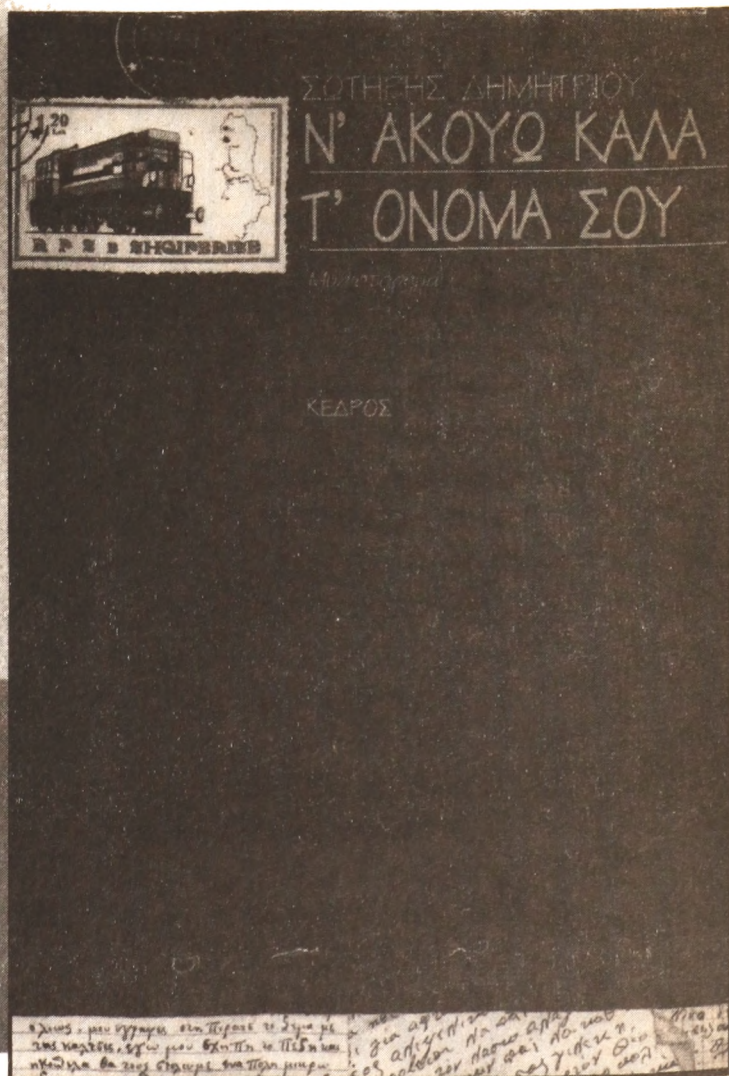
Επίσης κυκλοφορούν:

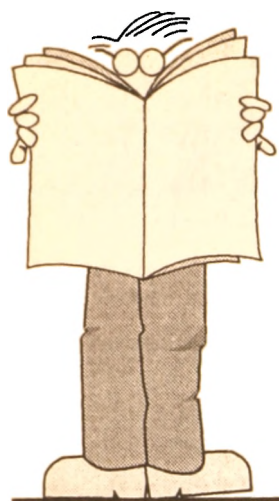
**ΝΤΙΑΛΙΘ' ΙΜ, ΧΡΙΣΤΑΚΗ
ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ ΑΠ' ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ**

ΚΕΔΡΟΣ

το ελληνικό βιβλίο

Θαλασσινά αναγνώσματα: μια ιδέα που ο χαρτοκόπτης, τουλάχιστον, αντιπαθεί, καθώς ούτε το βιβλίο απολαμβάνεις ούτε τη θάλασσα.

Ιδίως όταν κυκλοφορούν ενδιαφέροντα νέα βιβλία και αξιόλογες επανεκδόσεις, όπως το βιοματικό αφήγημα του Κουμιώτη ναυτικού-συγγραφέα **Βασίλη Λούλη, Λυσίκομος Εκάβη** (εκδ. "Μορφωτικός και Εκπολιτιστικός Σύλλογος Κύμης, 1994). Η εκδοτική τύχη του βιβλίου από την πρώτη δημοσίευσή του στα Πειραιικά Χρονικά το 1951, τη γαλλική έκδοσή του το 1961 και την οριστική μορφή που πήρε από το χέρι του Λούλη και τη φροντίδα του Κουλουφάκου τό 1971, περιγράφεται στην εισαγωγή του Κώστα Ασημακόπουλου, του πιο πολυμεταφρασμένου Έλληνα συγγραφέα στις τέως σοσιαλιστικές δημοκρατίες, που ενδεχομένως τον γνωρίζει και ο θυρωρός του. Η έκδοση, πάντως είναι ιδιαίτερα φροντισμένη, καθώς κοσμείται από πολύ ωραίες ξυλογραφίες της

Βιβλίο

Πολίτες και Πολιτείες

Τρία βιβλία Αιγυπτιωτών

Ιωάννα Κωτσάκη

Ολίγη αγαπημένη πολιτεία

Εκδ. «Παρατηρητής»

Θεσσαλονίκη

Γ.Φ. Πιερίδης

Ο καλός πολίτης και οι άλλοι

Εκδ. «Νεφέλη»

Αθήνα

Σωτήρης Ιορδάνου

Η ιστορία της ζωής μου

Εκδ. «Ιωλκός»

Αθήνα

ΤΡΙΑ ΒΙΒΛΙΑ Αιγυπτιωτών πεζογράφων ήρθαν να πλουτίσουν τον τελευταίο καιρό, την πνευματική μας παραγωγή. «Αιγυπτιώτης ελληνισμός», με την αυστηρή έννοια του όρου, μπορεί να μην υπάρχει πια, αφού οι 3-4 χιλιάδες Έλληνες που απέμειναν στο Κάιρο και την Αλεξάνδρεια («λείψανα παλιών άστρων», θα έλεγε ο ποιητής...) επιβεβαιώνουν απλώς την κατάληξη ενός θεσμού — του παροικιακού. Αιγυπτιώτες, όμως, αιγυπτιώτες πνευματικοί άνθρωποι, εξακολουθούν να υπάρχουν. Οι οποίοι, όπου και να βρίσκονται, στην Ελλάδα, στην Κύπρο ή στη μακρινή Αυστραλία, επιμένουν να κρατούν ζωντανή τη λογοτεχνική παράδοση και το ήθος αυτού του άλλοτε «ανθούντος ελληνισμού».

ΤΟ ΠΡΩΤΟ από τα τρία αυτά βιβλία — ladies first... — ανήκει στην Ιωάννα Κωτσάκη, με τίτλο *Ολίγη Αγαπημένη Πολιτεία* (Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη).

Είναι το δεύτερο μυθιστόρημα

της συγγραφέα (το πρώτο κυκλοφόρησε στην Αθήνα το 1987, με τίτλο *Αυτά τα αβέβαια χρόνια*), εμπνευσμένο όπως και το πρώτο από την Αίγυπτο «αυτό το μαγερεϊό της φτωχολογίας, που λιώνει και ανακατεύει θρησκείες και αγίους στο ίδιο καζάνι, στο όνομα ενός Θεού απέραντα επιεικούς»...

Στο *Ολίγη Αγαπημένη Πολιτεία*, ο ιστορικός χρόνος — που διαπλέκεται, φυσικά, με το στοιχείο του μύθου, αλλά και με τις βιωμένες μνήμες της συγγραφέα, μια και η ίδια γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αίγυπτο — είναι σαφώς προσδιορισμένος: Ζούμε την Αίγυπτο της δεκαετίας του '50, την Αίγυπτο του Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ και η μυθιστοριογράφος, από τις πρώτες σελίδες του βιβλίου, επείγεται να μας δώσει τις πληροφορίες που θεωρεί αναγκαίες: Έτσι έφυγε ο τελευταίος βασιλιάς, ο Φαρούκ... Έτσι ο Νάσερ προχώρησε στην εθνικοποίηση της Διώρυγας του Σουέζ... Έτσι άρχισε η αγγλογαλλική επιδρομή.

Παράλληλα, η συγγραφέας θα μας δώσει το άλλο βασικό πλαίσιο του μυθιστορήματος — τον κόσμο της ελληνικής παροικίας της Αιγύπτου... Ναι, κάποτε, η ζωή εδώ ήταν πιο εύκολη. «Στην Αλεξάνδρεια ζάχαρη και στο Μισίρι μέλι»... Τώρα, όμως, η Αίγυπτος θέλει να ολοκληρώσει την εθνική της ανεξαρτησία και κυριαρχία. Και καθώς πυκνώνουν τα νομοδιατάγματα περί «αιγυπτιοποίησης των ξένων εταιρειών», κ.λπ., ο «προβληματισμός» των αιγυπτιωτών Ελλήνων ολοένα βαθιάειναι: Μέ- νουμε ή φεύγουμε; Και αν υπο-

τεθεί ότι μένουμε — ότι μπορούμε να μείνουμε — τι πρέπει να κάνουμε για να μείνουμε;

Μέσα σ' αυτή την «περιρρέουσα ατμόσφαιρα», η Ιωάννα Κωτσάκη θα κινήσει τους ήρωές της. Με εξαίρεση ορισμένους Αιγύπτιους (τον Άλι Εφέντι, τον Μάχντι, τον Μπραΐμ, που εμφανίζονται παρενθετικά θα έλεγε κανείς...) όλοι οι άλλοι είναι Έλληνες, που ζουν έντονα το παρόν — ένα παρόν που «καλεί» συνεχώς το παρελθόν, αλλά και το αβέβαιο τώρα μέλλον. Ωστόσο, καθώς ο μύθος προχωρεί, η συγγραφέας αισθάνεται την ανάγκη να «επενδύσει» ένα μέρος των οραμάτων της (ίσως και της συμπεριφοράς της) στη Δανάη την κεντρική μορφή του μυθιστορήματος. Η Δανάη ανήκει σ' ένα κύκλο ιδεολόγων παροίκων (με καταβολές από τα χρόνια της Ligue Pacifiste του Καϊρου), που προσβλέπουν σ' έναν «καλύτερο και δικαιότερο κόσμο»... Όμως, αν και ζουν στην Αίγυπτο, ο βασικός τους προσανατολισμός, πολιτικός και ιδεολογικός, είναι η Ελλάδα. Η δραματική σύγκρουση της Δανάης με τους συντρόφους της θα έλθει όταν ο Τίμος — που τον απαντάμε και στο πρώτο βιβλίο της Ι. Κωτσάκη — θα σκοτωθεί «στα βουνά της Ελλάδας», στα χρόνια του εμφύλιου πολέμου.

Ο Τίμος ήταν ο μεγάλος έρωτας της Δανάης. Και καθώς δύσκολα εθίζεται κανείς στη διαρκή απουσία που κουβαλάει ο θάνατος, η Δανάη αναζητεί απεγνωσμένα τον μεγάλο υπεθνητο: «Τον παρασύρατε, τον στείλατε στο χαμό την ώρα που η ήττα ήταν σίγουρη και κανένας δεν χρειαζόταν τη θυσία».

», θα πει, σε τόνους σπαρ-
αίους σε κάποιους συντρό-
ς της, που πήγαν σπίτι για να
συλλυπηθούν... [Αλήθεια,
οι ξέρουν ότι ο εμφύλιος άγ-
και την ελληνική παροικία
Αιγύπτου, με το πέρας μα-
λοντών στις γραμμές του
Ξ;].

ζωή, ωστόσο, προχωρεί... Η
ρή θα βρει διέξοδο στην
όσφαιρα και την ένταση
; παροικιακής αριστερής
μερίδας, όπου και δουλεύει.
να δοκιμάζει το σφυγμό της
ής της αντοχής. Αλλά και την
ρχή μιας παροικίας, που
σπαθεί ν' ανιχνεύσει τα πε-
ύρια βιωσιμότητάς της. Όσο
το ρόλο της Αριστεράς, οι
ρωποι της εφημερίδας
ν λαγαρό μυαλό: Αριστερά
πει —πάνω απ' όλα— ευαι-
σία, ανθρώπινη αδελφosity,
φυσικά, πολιτική δημο-
σία. Πώς μπορείς να εκβιά-
το μέλλον, αγνοώντας το
όν;

Ολίγη Αγαπημένη Πολιτεία
ό το γνωστό στίχο του Καβά-
είναι ένα ωραίο και δυνατό
ίο, καθώς η συγγραφέας
χρησιμοποιώντας την τεχνι-
ων επάλληλων αφηγήσεων,
ει το προσωπικό βίωμα με
ύθο και στοιχεία καθαρά
ισιογραφικά (όπως το ρε-
ιάζ, την έρευνα, την τεκμη-
η, κ.ά.) με τα χρώματα, το
ο και τον ιδρώτα της αιγυ-
κής γης.

συγγραφέας θα χρησιμοποι-
και έναν δεύτερο βασικό
α —τον Μαρκ— για να μας
τοια ήταν η τελική επιλογή
ταροικίας στο δίλημμα «μέ-
ie ή φεύγουμε;». Ναι, η πα-
ία —ως θεσμός— είχε δια-
πει την τροχιά της. Και η
ή, μαζί με χιλιάδες άλλους
πιτώτες, έχουν εκ των
γμάτων, προκρίνει τον επα-
τρισμό. Οι άνθρωποι δεν
σαν τη βιβλική βάτο που
ετο και ου κατεκαίετο. Ποι-
ρώτος είπε το ουδέν γλύκιον
ρίδος;

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ βιβλίο ανήκει
στον καταξιωμένο συγγραφέα
Γιώργο Φ. Πιερίδη, με τίτλο *Ο*
καλός πολίτης και οι άλλοι (Εκδ.
Νεφέλη, Αθήνα).

Ο Γ.Φ. Πιερίδης γεννήθηκε
στην Κύπρο (1904), αλλά μεγά-
λωσε και έζησε στην Αίγυπτο,
για να επιστρέψει στο νησί του,
σε ηλικία σαράντα τριών χρο-
νών. Δίκαια, συνεπώς, τόσο η
αιγυπτιώτικη λογοτεχνική πα-
ράδοση, όσο και η ελληνική κυ-
πριακή λογοτεχνία και, γενικό-
τερα, η ελληνική πεζογραφία,
τον διεκδικούν ως δικό τους.
Σήμερα, *προβεβηκώς τη ηλικία*,
αλλά πάντοτε αειφόρος, συνεχί-
ζει την προσφορά του στα ελλη-
νικά γράμματα, σοφός «*με όσα*
κέρδισε στον δρόμο».

Ο *Καλός πολίτης και οι άλλοι*
είναι μια σειρά επτά διηγημά-
των, δοσμένα όλα με το ήρεμο
αφηγηματικό ύφος του Γ.Φ.
Πιερίδη. Ώρες ώρες, ο συγγρα-
φέας δίνει την αίσθηση ότι είναι
ένας «παρατηρητής» της ζωής,
που απλώς καταγράφει τα γύρω
του συμβαίνοντα... Όμως, ο
προσεκτικός αναγνώστης δεν
δυσκολεύεται, παρά τους χαμη-
λούς τόνους, ν' αναγνωρίσει μια
ευαίσθητη συνείδηση, με απέ-
ραντη αγάπη για τον άνθρωπο,
έναν διανοητή που προβληματί-
ζεται, κρίνει και, τελικά —μέσω
των ηρώων του— «*τοποθετεί-
ται*». Και όλα αυτά, με μια λεπτή
πάντοτε διακριτικότητα.

Από τα διηγήματα της συλλο-
γής ξεχωρίζει το πρώτο, με τίτλο
Συλλογισμοί και απορίες του
*καλού πολίτη Ανέστη Βολεμέ-
νου*.

Ο *καλός πολίτης Βολεμένος*
(όνομα και πράγμα...), είναι
ένας συνταξιούχος τραπεζικός
υπάλληλος. Όσον καιρό ήταν
στην ενεργό υπηρεσία, «*ένοιωθε*
να πατά πάνω σε κάτι στέρεο
και να 'ναι κι ο ίδιος στερεός»...
Τώρα, όμως, που κάθεται με τις
ώρες αργός, αναπολεί τα τριά-
ντα πέντε χρόνια που πέρασε
στην τράπεζα και «*φιλοσοφεί*».
Υπάρχει, άλλωστε, και η φωτο-
γραφία — μια φωτογραφία του

Βολεμένου με τους είκοσι δύο
συμμαθητές του, στην τελευταία
τάξη του γυμνασίου... Ο Βολε-
μένος μελετά τη φωτογραφία.
Και καθώς τη μελετά (και ανα-
δεύουν γύρω του μνήμες και νε-
ανικά όνειρα), επιχειρεί να κρί-
νει εαυτόν, ακριβέστερα να συ-
γκρίνει εαυτόν με τους άλλους...

Μέσα από τη σύγκριση αυτή,
όμως —καθώς εναλλάσσονται
πρόσωπα με διαφορετικά εν-
διαφέροντα, διαφορετική στά-
ση ζωής, διαφορετική επίδοση
και, τελικά, διαφορετικό απο-
λογισμό— ο συγγραφέας μάς
δίνει (κι εδώ έγκειται η μαστο-
ριά του!) ολόκληρο σχεδόν το
κοινωνικό τοπίο της σημερινής
Κύπρου. Την ιστορία ενός τό-
που, άλλωστε, την γράφουν
απλοί καθημερινοί άνθρωποι.

Και οι «*βολεμένοι*» — οι όπου
γης «*βολεμένοι*»; Αυτοί έχουν τη
δική τους θεώρηση πραγμάτων.
Η κοινωνία μας —σου λένε—
επιτρέπει στον κάθε «*καλό πο-
λίτη*» ν' απολαμβάνει «*άνετη*
ζωή, ήσυχη συνείδηση και καλό
ύπνο»... Φυσικά, υπάρχουν και
οι ιδέες, τα οράματα, τα όνειρα!
Αλλά αν κάποιος πρέπει να ξε-
χωρίζει από τους άλλους, πρέ-
πει να ξεχωρίζει «*με τ' αποχτή-
ματά του, με την πολυτέλεια του*
σπιτιού του, με την ευκολία που
*έχει να ξοδεύει και να καλοπερ-
νά*». Και, βέβαια, «*προς το συμ-
φέρον σου να ξεχωρίζεις από*
τους άλλους στις ιδέες». Γιατί,
τότε, «*θα σε πάρουνε για ακοι-
νώνητο, αν σε βλέπουνε να σκέ-
φτεσαι διαφορετικά από κεί-
νους*»... Και επειδή η τουρκική
κατοχή του νησιού συνεχίζεται
και κάποιοι μιλούν για την ανά-
γκη «*ανένδοτου αγώνα για τη*
σωτηρία της Κύπρου» κ.λπ., ο
καλός πολίτης Ανέστη Βολεμέ-
νος πιστεύει στο «*ο καθείς και*
το όπλο του»! «*Θα μου πεις τι*
συνεισφέρω εγώ σ' αυτό τον
αγώνα; Μάλιστα, συνεισφέρω με
τον τρόπο μου. Ανήκω στην τάξη
των πολιτών που ασχολούνται
με την οικονομία και είναι γνω-
στό, όλοι το λένε, ότι η οικονομι-
κή μας ευρωστία, η οικονομική

Βάσως Κατράκη που
τις είχε χαρίσει στον
Λούλη και ο χαράκτης
Γιώργης Βαρλάμος
έκανε πολύ ωραία
εκδοτική δουλειά. Να
θυμίσω πως το
υπόλοιπο έργο του
Λούλη βρίσκεται
συγκεντρωμένο σε δύο
τόμους των Απάντων
του που
κυκλοφόρησαν από τις
εκδ. «Κέδρος» το 1980
και το 1984.

Και η αναθεωρημένη
δεύτερη έκδοση του
βιβλίου του αξιόλογου
Δωδεκανήσιου
συγγραφέα **Νίκου**
Κάσδαγλη, Η Μαρία
περιηγείται τη
μητρόπολη των νερών
(σχέδια Γιώργη
Βαρλάμου, εκδ.
Κέδρος, 1994): ένα
μυθιστόρημα που μιλά
για τους πυρηνικούς
εξοπλισμούς και μας
μεταφέρει στην
ατμόσφαιρα της φρίκης
της Χιροσίμα.

«**Λατινικά Ποιήματα:**
Στροβιλίστηκαν και
πύρωσαν στον έρωτα. /
Ναρκωμένη ακόμη απ'
τα φιλιά του / νόμισε
πως έβρεχε έξω, αλλά
εκείνος την πρόλαβε: /
'Δεν είναι βροχή παρά
οι κρότοι απ' τα
ξερόκλαδα / που καίει
ο κηπουρός στον κήπο'.
/ Ντύθηκαν, και αφού
της έβαλε κάτι να πει, /
άνοιξε και της διάβασε
ποίηση του Οράτιου /
απ' το πρωτότυπο. / Της
διάβασε γαμήλιους
ύμνους. / Ιδιόρρυθμοι
λαρυγγισμοί και
φθόγγοι / και χυμώδεις
λέξεις των λατινικών. /
Μετά τον έρωτα
τελείωσαν με στίχους.»:
Αλεξάνδρα
Μπακονίνα, Θείο

Κορμί (εκδ. Διαγωνίου, 1994).

Μήπως εγεννήθη ημίν
η γυναικεία εκδοχή της
ποίησης του
Χριστιανόπουλου;

Νέα μεταφεμινιστική
ισότητα των φύλων
διατείνεται ότι είναι το
βιβλίο της **Μαρίας
Πολενάκη, Μισώ - μισώ**
(Πώς να συμβιώνετε
στον άγριο γάμο),
(εκδ. Καστανιώτη,
1994). Δηλαδή, με δικά
μου λόγια, όταν η
υπεραπλούστευση
λογαριάζεται για
εξυπνάδα! (ευτυχώς
κάποιες καλές στιγμές
υπάρχουν που η
χιουμοριστική διάθεση
επικρατεί)

Ξέρω πως θα
σκεφθείτε ότι είμαι
ένας μεροληπτικός
χαρτοκόπτης - και θα
έχετε δίκιο. Όμως
διαβάζοντας το βιβλίο
του **Νίκου Νικολαΐδη
του Κύπριου, Πέρα απ'
το καλό και το κακό**
(εκδ. Κέδρος, 1994)
διαπίστωσα πως αυτός
ξέρει να μιλά για τις
γυναίκες όσο οι
γυναίκες δεν ξέρουν να
μιλούν για τον εαυτό
τους. Είναι απλούστατα
ένα σημαντικός
συγγραφέας και γι'
αυτό μπορεί και να
«ανιστορήσει ιστορία»,
όπως χαρακτηριστικά
γράφει ο ίδιος για το
συγγραφικό του
εγχείρημα.

“Όλα φαίνονταν
γυμνά, επίπεδα,
στεγνά. Το τοπίο έγινε
δίχρωμο, έλειπε το
βάθος, η τρίτη
διάσταση, ο πλούτος
των χρωμάτων και των

μας ανάπτυξη είναι το στήριγμα
του αγώνα για δικαίωση. Κι αν η
τύχη μ' ευνόησε και καλοπερνά,
δεν είμαι λιγότερο πατριώτης
από οποιονδήποτε άλλον»...

Την ίδια αφηγηματική τεχνική,
σε χαμηλούς πάντοτε τόνους,
χρησιμοποιεί ο συγγραφέας και
στα άλλα διηγήματα της συλλο-
γής. Οι ήρωές του είναι, κατά
κανόνα, απλοί, υπαρκτοί άν-
θρωποι που «προσπαθάνε — για
να θυμηθώ τον (Κύπριο) Νίκο
Νικολαΐδη — ν' αναγκάσουν τη
ζωή να κρατήσει την υπόσχεσή
της»... Φυσικά, η Κύπρος γνωρίζ-
ει και αυτή, ιδιαίτερα μετά την
εισβολή, το μιμητικό καταναλω-
τισμό, την «πολιτισμική» (;)
ομοιομορφία, την πολύ βολική
είσοδο (έστω και περιορισμέ-
νη) του μεταμοντερνισμού... Η
νέα αυτή πραγματικότητα δεν
διαφεύγει, ασφαλώς, από το
έμπειρο μάτι του συγγραφέα.
(Και όπου δεν την καταγράφει,
την υπαινίσσεται). Αλλά ο Γ.Φ.
Πιερίδης προτιμά να βλέπει την
Κύπρο σαν ένα νησιώτικο κιλί-
μι, όπου πάνω του κινούνται —
με ελάχιστες εξαιρέσεις — κα-
λοπροαίρετοι άνθρωποι, καλο-
προαίρετοι Κύπριοι. [Έξω από
το κιλίμι λειτουργεί πάντοτε το
κοινωνικό υπερσύστημα].

Στην εργογραφία του συγγρα-
φέα, *Ο καλός πολίτης και οι άλ-
λοι* είναι το εικοστό, κατά σειρά
βιβλίο του Γ.Φ. Πιερίδη. Και οι
πλήθιοι φίλοι του, όπου και να
βρίσκονται σήμερα, είναι φυσι-
κό να αγάλλονται γι' αυτή την
άοκνη ανθοφορία του, η οποία
όχι μόνο «διατηρεί το είδος»,
αλλά και κυρώνει, με κάθε νέο
βιβλίο, το ήθος και τη συνέπεια
ενός άξιου πνευματικού ανθρώ-
που.

ΥΓ. Είχα γράψει το σημείωμα
αυτό, όταν έλαβα τους *Βαμβα-
κάδες*, το γνωστό μυθιστόρημα
του Γ.Φ. Πιερίδη, σε έκδοση τώ-
ρα του κυπριακού υπουργείου
Παιδείας και Πολιτισμού. [Οι
Βαμβακάδες πρωτοκυκλοφόρη-
σαν το 1945, στην Αλεξάνδρεια,
από τους *Ορίζοντες*, αλλά τυπώ-
θηκαν στο Κάιρο, στο τυπογρα-
φείο του Ανδρέα Μενικίδη. Εί-

ναι πραγματικά ένα δυσεύρετο
σήμερα βιβλίο και η σχετική
πρωτοβουλία του κυπριακού
υπουργείου Πολιτισμού αξίζει
κάθε έπαινο].

Οι *Βαμβακάδες* δεν είναι ένα
οποιοδήποτε «χρονικό» των
σχέσεων των αιγυπτιακών
Ελλήνων με το αιγυπτιακό στοι-
χείο της υπαίθρου — όπως
έγραψαν μερικοί. Είναι, πριν
απ' όλα, ένα βιβλίο-μαρτυρία
για τους φτωχούς και κατατρεγ-
μένους φελλάχους — «αυτά τα
παιδιά της γης τα βασανισμένα,
τα γεμάτα αγριότητα και αν-
θρωπιά»... Από την άλλη, στους
Βαμβακάδες μπορεί να διακρί-
νει κανείς μερικές από τις πρώ-
τες αγωνίες των αιγυπτιακών
Ελλήνων για την αντοχή και το
μέλλον της παροικίας: «Να μά-
θουμε, σου λέει, να γράφουμε
αράπικα», — φιλοσοφεί ο Δυσ-
σέας ο Τόλιας, ένας από τους
Ρωμιούς της αιγυπτιακής υπαί-
θρου... «Δεν είν' αυτό... Τ' αρά-
πικα, μαζί μ' όλα τ' άλλα, τα
μάθαν οι Αραπάδες. Ναι!». Ίσως, στις λίγες αυτές αράδες,
να συμπυκνώνεται ολόκληρο το
παροικιακό πρόβλημα, το οποίο
κανείς αναλυτής ή μελετητής
δεν μπόρεσε να δώσει τόσο πα-
ραστατικά, τόσο ζωντανά, όσο ο
Γιώργος Φιλίππου Πιερίδης.

ΤΟ ΤΡΙΤΟ βιβλίο, με τίτλο *Η
ιστορία της ζωής μου* (εκδ. Ιωλ-
κός), ανήκει στον αξέχαστο
συγγραφέα Σωτήρη Ιορδάνου,
που έζησε και μεγάλωσε στο
Κάιρο, προτού εγκατασταθεί
στην Αθήνα.

Πάνε τρία χρόνια που ο Σωτ.
Ιορδάνου έφυγε για πάντα από
κοντά μας. Αλλά η αγαπημένη
συντρόφισσα της ζωής του — η
Αικατερίνη, η γυναίκα του —
συνεχίζει να μας χαρίζει βιβλία
από την ανέκδοτη δουλειά του.
Το 1991, λίγο μετά το θάνατό
του, κυκλοφόρησε το μυθιστό-
ρημά του *Άρρωστες υπάρξεις*
και τώρα την *Ιστορία της ζωής
μου* — της ζωής του.

Λένε ότι κάθε καλό βιβλίο εί-
ναι και μια αυτοβιογραφία, σε
αντίθεση με την κακή αυτοβιο-

γραφία, όπου ο συγγραφέας
αγιογραφεί απλώς τον εαυτό
του... Αυτοβιογραφία με απο-
κρύψεις δεν νοείται. Γι' αυτό
και ο Σωτ. Ιορδάνου, προλογί-
ζοντας την *Ιστορία της ζωής*
μου, θα γράψει: «Πολλές φορές
ένοιωσα την αλήθεια να με κα-
ταβροχθίζει. Να με λιώνει στα
δόντια της. Στις σελίδες αυτές θα
πρέπει να έχεις τη δύναμη να
αντισταθείς. Άλλωστε, μόνο η
αλήθεια αξίζει».

Στην αυτοβιογραφία του Σωτή-
ρη Ιορδάνου ο αναγνώστης α-
κειώνεται, αρχικά, με τον χλο-
ρό παράδεισο των παιδικών
αναμνήσεων του συγγραφέα.
Στη δεκαετία του '20 λ.χ., το
τραμ στο Πορτ Σαΐτ ήταν ακόμα
ιππήλατο, ενώ το Ασμάουι, που
ζάρι στην καρδιά του Κάιρου,
βούιζε και νέκρωνε ξαφνικά.
Έφηβος πια, ο συγγραφέας θα
μας μιλήσει για τον «αγώνα της
ειρήνης» (μέσω της Ειρηνισ-
τικής Ένωσης Κάιρου, της οποί-
ας ήταν ενεργό μέλος) και για
τη γνωριμία του με τον κύκλο
των Ελλήνων προοδευτικών
διανοουμένων. Και ήταν οι δια-
νοούμενοι αυτοί πολλοί: Νίκος
Νικολαΐδης, Στρατής Τσίρκας,
Θοδόσης Πιερίδης, Σταύρος
Καρακάσης, Γιώργος Δήμου,
Γιάννης Κρητικός, Αντώνης
Μάρταλης, Ελένη Βοΐσκου, κ.ά.

Ο Σωτήρης Ιορδάνου πολέμη-
σε στο μέτωπο του Αλαμίν. Και
τα συγκλονιστικά βιώματά του
από τις γραμμές της 1ης ελληνι-
κής ταξιαρχίας (το «φρικαλί-
σκοπικό της ερήμου» — όταν τα
αίμα και οι σάρκες γίνονται ένα
με την άμμο... — εκείνη η φοβε-
ρή συγκέντρωση σιδερικών και
ανθρώπων — πρελούσιο για τη
μεγάλη επίθεση της 8ης στρα-
τιάς κατά του Ρόμελ, κ.ά.), τα
έδωσε στο *Βιβλίο του Πολέμου*,
που κυκλοφόρησε, στο Κάιρο,
το 1945. Αλλά το «Βιβλίο» κυ-
κλοφόρησε λογοκριμένο. Και ο
συγγραφέας αισθάνεται την
ανάγκη, μέσα από την *Ιστορία
της ζωής μου*, να μας δώσει κά-
ποιες συμπληρωματικές σελί-
δες, μαζί με την καταγγελία της
λογοκρισίας.

άθε μορφή λογοκρισίας ή λογοκρισίας είναι απε-
λυστική. Ωστόσο, η λογοκρισία που
έγινε στα χρόνια του δεύ-
του παγκοσμίου πολέμου θα
ήθελε να χαρακτηριστεί «ει-
δική», συγκριτικά με τη λο-
γοκρισία-οδοστρωτήρα που
ήταν, μεταπολεμικά, λογής
«εργαλείο» ή δικτατορικά καθε-
στώς, όπου «έργο» του λογο-
κριτή δεν ήταν πια το «τι δεν δη-
μιουργείται» (κάτι το αυτονόη-
το, αλλά, προπαντός, «τι δέον
είναι ο ορισμός — να δημοσι-
ευθεί!»). Στην προκειμένη περί-
πτωση, ο λογοκριτής ήταν και ο
δικαστικός αρχισυντάκτης της

εφημερίδας, αφού μεταξύ άλ-
λων, καθόριζε και τη θέση της
κάθε είδησης, του κάθε κειμέ-
νου].

Ο Σ. Ιορδάνου θα εγκαταστα-
θεί στην Αθήνα το 1957. Είκοσι
χρόνια αργότερα, και αφού στο
μεταξύ κυκλοφόρησαν τρία άλ-
λα βιβλία του, θα τιμηθεί με το
2ο Κρατικό Βραβείο διηγήμα-
τος, για τη συλλογή *Ένα μπόι τα
στάχνα*. Αλλά ακαταπόνητος θα
συνεχίσει την πνευματική του
παραγωγή. Το ένα βιβλίο δια-
δέχεται το άλλο.

«Το μόνο συμπέρασμα που
έβγαλα από τη ζωή — γράφει λί-
γο προτού πεθάνει — είναι να

ζεις και να δημιουργείς. Ποτέ
δεν είπα "φτάνει πιά". Και σαν
ακούω άλλους να το λένε, τους
κοιτάζω με απορία. Σύγχρονα
έχω την εντύπωση πως έχουν
κιάλας πεθάνει (...). Η μόνη μου
κληρονομιά είναι το συγγραφι-
κό μου έργο. Αχτένιστο κι αυτό.
Η ζωή δεν τελειώνει ποτέ την
ώρα που θέλεις. Κι όμως κατα-
λαβαίνω πως κάτι έχω ακόμα να
πω».

Έμελλε ο αξέχαστος συγγρα-
φέας να πει το τελευταίο του «α-
σμάτιο» με την *Ιστορία της ζωής
μου* — της ζωής του.

Σοφιανός Χρυσοστομίδης

αποχρώσεων.

Ασυναίσθητα, η Λέλα
έπαιξε με το χέρι της τα
κουμπιά του
ραδιοφώνου -δεν της
έλειπε αυτή η μουσική.
Μαζεύτηκε στη θέση
της μες στο αυτοκίνητο.
Κρύωνε, ή μήπως
φοβάταν; Ένιωθε σαν
να της πήραν το παλτό,
χειμώνα, σ' ένα
σκοτεινό δρόμο.": *Λένα
Δουκίδου, Πάντα λίγο
νωρίς* (εκδ. Εξάντας,
1994). Ένα έξοχο
βιβλίο!

ο χαρτοκόπτης

Οικολογική κρίση

Environmental Crisis
Methodological and Specific
Approaches, ELKAM
Σύγχρονη Εποχή
1993

Οικολογικά προβλήματα
βρίσκονται πλέον στο ενοχλη-
τικό πολιτικού ενδιαφέρο-
ς στις προηγμένες οικονομι-
κές χώρες, καθώς η αλόγιστη
απρογραμματίστη ανάπτυ-
ξη οδηγεί σε μια πραγ-
ματική περιβαλλοντική κρίση
και απαιτεί πλέον λύσεις σε πα-
γκόσμιο επίπεδο, στο επίπεδο
του παγκόσμιου χωριού για να
έχουμε κανείς να αναχαιτίσει
άσους συνεχούς επιδείνω-
σης. Το βιβλίο αυτό, μια πράγ-
ματι προσηγμένη έκδοση της
ΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ, εί-
ναι προϊόν διακρατικής συνερ-
χίας και χρηματοδοτήθηκε
από το κοινοτικό πρόγραμμα
ERA. Σκοπός του προγράμ-
ματος αυτού διακρατικής συ-
μπράξεως είναι η προετοιμασία
έναντι εκπαιδευτικών προ-
βλημάτων σε θέματα που σχε-
-

τίζονται με την προστασία του
περιβάλλοντος και τη διαχείρι-
ση των φυσικών πλουτοπαρα-
γωγικών πηγών καθώς, και η
παραγωγή σχετική εκπαιδευτι-
κού υλικού. Στο πρόγραμμα
συμμετείχαν το Ελληνικό Κέν-
τρο Αναπτυξιακών Μελετών
(ΕΛΚΑΜ), το Ιταλικό Ινστιτού-
το "Antonio Serra" και το πανε-
πιστήμιο της Λισσαβόνας. Αξι-
ζει να αναφέρουμε επιγραμμα-
τικά τα επιστημονικά άρθρα
που περιέχει ο τόμος όχι γιατί οι
ειδικοί μπορούν από μόνοι τους
να σώσουν τον κόσμο αλλά γιατί
η συνειδητοποίηση των προβλη-
μάτων αποτελεί το πρώτο βήμα
για την κινητοποίηση και την
πίσημη για λήψη πολιτικών απο-
φάσεων. Το εισαγωγικό σημεί-
ωμα του Κ. Λάσκαρη αντιμετω-
πίζει την περιβαλλοντική κρίση
ως παγκόσμιο κοινωνικό και εκ-
παιδευτικό πρόβλημα και πα-
ραθέτει τις βασικές εννοιολογι-
κές προσεγγίσεις και παραμέ-
τρους. Στο πρώτο μέρος του βι-
βλίου τα άρθρα της Α. Βλάχου,
του Ε. Κουρλιούρου και του Γ.
Παναγούνου καταπιάνονται με

τις διάφορες θεωρητικές προ-
σεγγίσεις απέναντι στα περι-
βαλλοντικά προβλήματα. Η
Βλάχου πραγματεύεται τις οι-
κονομικές έννοιες και αναλύ-
σεις για το περιβάλλον και τους
φυσικούς πλουτοπαραγωγικούς
πόρους. ο Κουρλιούρος εστιάζει
την προσοχή του στις θεωρη-
τικές έννοιες για το περιβάλλον
και την κοινωνική εξέλιξη, ενώ
ο Παναγούνος εξετάζει το περι-
βάλλον σαν "περιβάλλον ηθικής
αξιολόγησης", ως ηθικό δηλ.
πρόβλημα. Στο δεύτερο μέρος
του τόμου ο Γ. Χάλαρης, Δ. Ρό-
κος και Φ. Λουκίσσας αναπτύ-
σσουν τις ιδιαίτερες σύγχρονες
τεχνολογίες για την παρακο-
λούθηση, στοιχειοθέτηση και
κατανόηση του περιβάλλοντος.
Ο Χά...αρης αναφέρεται στα γε-
ωγραφικά πληροφοριακά τε-
χνολογικά συστήματα, ο Ρόκος
στις μεθοδολογίες και τεχνικές
της φωτο-ερμηνείας και της
remote sensing- ενώ ο Λουκί-
σας εξετάζει τα μεθοδολογικά
προβλήματα που συνδέονται με
την επιστημονική έρευνα, τον
σχεδιασμό και την εφαρμογή

της περιβαλλοντικής πολιτι-
κής. Στο τρίτο μέρος του τόμου
οι Α. Λουλούδης, Α. Παναγιώ-
του, Ν. Βεόπουλος, Ν. Ζαλαώ-
ρας, Π. Τσάρτας και Κ. Πανα-
γόπουλος αναπτύσσουν ιδιαίτε-
ρα θέματα περιβάλλοντος που
έχουν τυπικό μάλλον χαρακτή-
ρα στην Ελλάδα, όπως η αγροτι-
κή ανάπτυξη, τα δασικά οικοσυ-
στήματα, η τουριστική ανάπτυ-
ξη και οι περιοχές ορυχείων.
Πρόκειται για ένα πολύτιμο βι-
βλίο και για τους ειδικούς αλλά
και για τον ενημερωμένο πολίτη
που θα ήθελε να "σκεφτεί" βα-
θύτερα τα προβλήματα της ση-
μερινής περιβαλλοντικής κρί-
σης και τις διάφορες προσεγγί-
σεις για την αντιμετώπισή τους.
Κι ίσως το όλο περιβαλλοντικό
πρόβλημα σήμερα να έγκειται
στη συμπυκνωμένη ρήση του
Μαξ Χορκχάιμερ που αναφέρει
ο Κ. Λάσκαρης στο εισαγωγικό
του σημείωμα στο ότι δηλαδή "η
ιστορία των προσπαθειών του
ανθρώπου να καθυποτάξει τη
φύση είναι επίσης η ιστορία της
καθυπόταξης του ανθρώπου
από τον άνθρωπο".

Βασίλης Καπετανγιάννης

καταπολεμά...

MICHAEL LONGLEY

ΚΑΒΑΦΗ ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ

Σαν πτώματα που ο νεκροθάφτης καλλωπίζει
και σ' ένα μαυσωλείο λαμπρό, με δάκρυα, κλείνει –
με ρόδα στο κεφάλι, στα πόδια γιασεμιά – έτσι
οι επιθυμίες μοιάζουν που επέρασαν
χωρίς να εκπληρωθούν, χωρίς μια μόνη νύχτα πάθους
ή ένα πρωινό, που η σελήνη καρτερεί στον ουρανό

Μάικλ Λόνγκλεϋ

(μετάφραση: Κώστας Κουτσουρέλης)

- Ο Ιρλανδός Michael Longley γεννήθηκε στο Δουβλίνο το 1930, όπου και κατοικεί. Το ποίημα *Καβάφη επιθυμίες* δημοσιεύτηκε στη γερμανόφωνη έκδοση της ευρωπαϊκής επιθεώρησης *Lettre* (τχ. 24, Άνοιξη 1994), σε μετάφραση του Joachim Sartorius, απ' όπου και η, ελλείψει του αγγλικού πρωτοτύπου, ελληνική απόδοση.

1993 ♀ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ♀ 1994

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΒΙΣΤΩΝΙΤΗΣ

Φάσματα φθοράς
(Αφηγήματα)

ΝΤΟΡΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η πρόβα του νυφικού
(Μυθιστόρημα)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Το χέρι κάτω από το ρούχο
(Μυθιστόρημα)

ΝΕΝΗ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ

Οι πολίτες της σιωπής
(Μυθιστόρημα)

ΖΥΡΑΝΝΑ ΖΑΤΕΛΗ

Και με το φως του λύκου επανέρχονται
(Μυθιστόρημα σε δέκα ιστορίες)

ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΙΩΓΑΣ

Όπως τα κούρντισες, Θε' μου
(Μυθιστόρημα)

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ

Χαρόγελο στο Χάρο
(Μυθιστόρημα)

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΙΖΗΛΟΣ

Στα μάτια της τίγρης
(Μυθιστόρημα)

ΗΛΙΑΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ

Μαύρο πουλί στο βλέμμα
(Νουβέλα)

ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΓΑΡΑΣ

Παλιές αμαρτίες
(Διηγήματα)

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ

Τα δέντρα
(Μυθιστόρημα)

ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ-ΜΙΛΛΙΞ

Το αλώνι της Εκάτης
(Μυθιστόρημα)
Ημερολόγιο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΡΑΜΟΣ

Βρεγμένο ρούχο
(Διηγήματα)

ΜΑΞΙΜΟΣ ΟΣΥΡΟ

Πολιτεία
(Ποιητικό αφήγημα)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

[Το λάβαρον]
(Νέα, ολοκληρωμένη έκδοση)

**Ερώτων και ασπασμών
λαμπρόν απάνδισμα**

(52+1 διηγήματα Ελλήνων συγγραφέων,
γραμμένα και εικονογραφημένα για το Playboy)

ΦΑΙΔΩΝ ΠΑΤΡΙΚΑΛΑΚΙΣ

Θεράπευαν με την μουσική
(Μυθιστόρημα)

ΤΑΣΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

Ο καιρός της Λίζε
(Νουβέλα)

ΓΙΩΤΑ ΣΕΧΙΔΟΥ

Η Καλάμιτς που μισούσε τ' Άλογα
(Μυθιστόρημα)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ

Το συμπόσιο της Σελήνης
(Μυθιστόρημα)

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ

Ο Χορός των Ρόδων
(Μυθιστόρημα)

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΣΦΥΡΙΔΗΣ

Τίμημα χωρίς αντίκρισμα
(Διηγήματα)

ΑΡΗΣ ΦΑΚΙΝΟΣ

Το κάστρο της μνήμης
(Μυθιστόρημα)

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

Η Μερόπη ήταν το πρόσχημα
(Μυθιστόρημα)

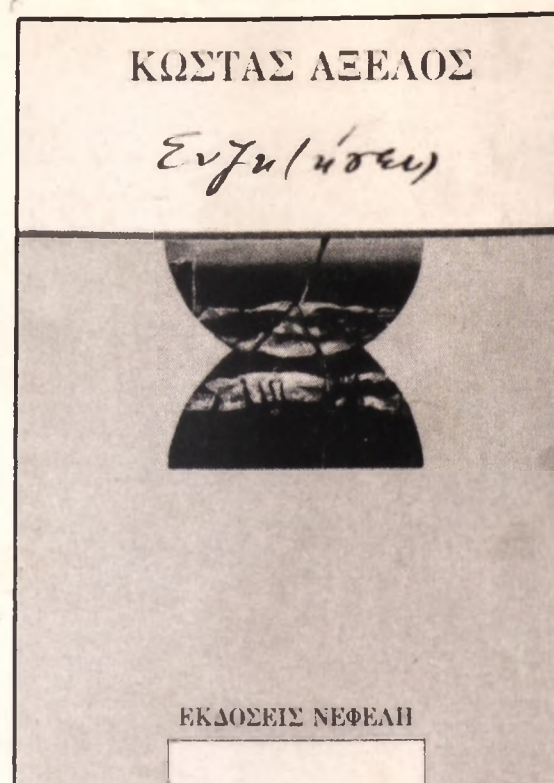
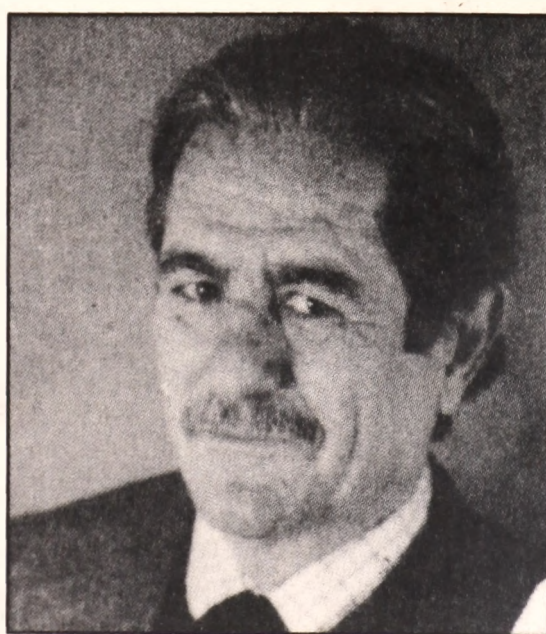
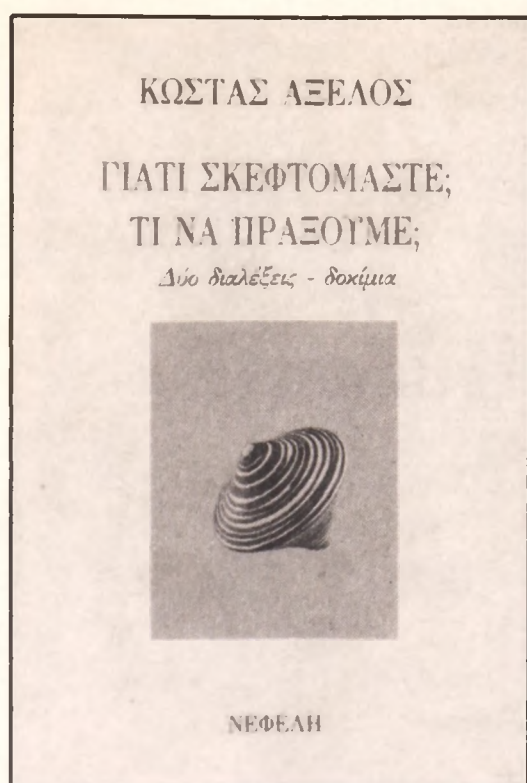
γιατί ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΔΥΝΑΜΩΝΟΥΝ ΤΟ ΜΥΑΛΟ

1979-1994. Δεκαπέντε χρόνια ΝΕΦΕΛΗ

ΚΩΣΤΑΣ ΑΞΕΛΟΣ

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΑΞΕΛΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ μεγαλύτερους διανοητές της εποχής μας. "Όπως γράφει ο Jean Michel Palmier «τά γραπτά του έχουν την ανησυχητική γοητεία του μινωϊκού ανάκτορου. "Αν διεισδύσεις είναι αδύνατον να ξεφύγεις από τον λαβύρινθο της λογικής του. 'Η φιλοσοφική και πολιτική του διαδρομή, όσο αντιφατική κι αν μπορεί να τη βρίσκει κανείς, είναι κατ' εικόνα αυτής της λογικής. 'Αρνούμενος κάθε μερική και επί μέρους έρμηνεία του έργου του, αποτελεί τον μοναδικό φιλοσοφικό μάρτυρα του παρόντος χρόνου και των ερωτημάτων που θέτει».

Στά βιβλία του *Συζητήσεις και Γιατί σκεφτόμαστε; Τι να πράξουμε;* ζει την έρωτική περιπλάνηση της εποχής του, στέκεται ψύχραιμα απέναντι στην παγκόσμια πολιτική και τις εξελίξεις της, αντιμετωπίζει στοχαστικά και ποιητικά τό πρόβλημα του κόσμου, είναι και μένει ένας περίπου παράνομος στοχαστής στην σημερινή κοινωνική τάξη και άταξία του πλανητικού πιά πολιτισμού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...προωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744